

Същността на християнството

GA 68a

Рудолф Щайнер

№.	Заглавие на лекцията	Заглавие на книгата	Дата	Град
1.	<u>Теософията и по-нататъшното развитие на религиите (Библейско-вавилонският въпрос)</u>	<u>Същността на християнството</u>	15 април 1903 г.	Ваймар
2.	<u>Основните теософски учения</u>	<u>Същността на християнството</u>	17 април 1903 г.	Ваймар
3.	<u>Теософията и научният дух на настоящето</u>	<u>Същността на християнството</u>	20 април 1903 г.	Ваймар
4.	<u>Същността на човека или духовната химия</u>	<u>Същността на християнството</u>	23 октомври 1903 г.	Ваймар
5.	<u>Поклонението на душата</u>	<u>Същността на християнството</u>	20 ноември 1903 г.	Ваймар
6.	<u>Световен закон и човешка съдба: Коледно размишление</u>	<u>Същността на християнството</u>	11 декември 1903 г.	Ваймар
7.	<u>Теософия, будизъм, спиритизъм</u>	<u>Същността на християнството</u>	26 февруари 1904 г.	Ваймар
8.	<u>Теософията в Евангелията – Великденско размишление</u>	<u>Същността на християнството</u>	25 март 1904 г.	Ваймар
9.	<u>Връзката на германските народи с християнството</u>	<u>Същността на християнството</u>	26 юли 1904 г.	Берлин
10.	<u>Християнски мистицизъм – Майсторите на Кьолн: Екхарт, Албертус Магнус</u>	<u>Същността на християнството</u>	28 ноември 1904 г.	Кьолн
11.	<u>За същността на християнството</u>	<u>Същността на християнството</u>	23 януари 1905 г.	Хамбург
12.	<u>Мъдростните учения на християнството</u>	<u>Същността на християнството</u>	17 април 1905 г.	Хайделберг
13.	<u>Зърното на мъдростта в религиите</u>	<u>Същността на християнството</u>	3 декември 1905 г.	Дюселдорф
14.	<u>Отговаряне на въпроси</u>	<u>Същността на християнството</u>	17 декември 1905 г.	Регенсбург
15.	<u>Зърното на мъдростта в религиите</u>	<u>Същността на християнството</u>	19 януари 1906 г.	Франкфурт
16.	<u>Човешка свобода</u>	<u>Същността на християнството</u>	11 февруари 1906 г.	Дюселдорф

17.	<u>Мъдростните учения на християнството</u>	<u>Същността на християнството</u>	21 февруари 1906 г.	Лайпциг
18.	<u>Германска и индийска тайна доктрина</u>	<u>Същността на християнството</u>	22 април 1906 г.	Мюнхен
19.	<u>Вътрешно развитие</u>	<u>Същността на християнството</u>	23 април 1906 г.	Мюнхен
20.	<u>Германска и индийска тайна доктрина</u>	<u>Същността на християнството</u>	24 април 1906 г.	Лайпциг
21.	<u>На Луцифер</u>	<u>Същността на християнството</u>	9 ноември 1906 г.	Лайпциг
22.	<u>Езотерично християнство: Евангелието от Свети Йоан и древните мистерии</u>	<u>Същността на християнството</u>	27 ноември 1906 г.	Дюселдорф
23.	<u>Децата на Луцифер</u>	<u>Същността на християнството</u>	14 декември 1906 г.	Лайпциг
24.	<u>Библията и мъдростта</u>	<u>Същността на християнството</u>	14 януари 1907 г.	Касел
25.	<u>Библията и мъдростта</u>	<u>Същността на християнството</u>	17 януари 1907 г.	Щутгарт
26.	<u>Произходът на злото</u>	<u>Същността на християнството</u>	18 януари 1907 г.	Щутгарт
27.	<u>Езотерично християнство</u>	<u>Същността на християнството</u>	6 март 1907 г.	Бон
28.	<u>Теософия, будизъм и християнство</u>	<u>Същността на християнството</u>	7 март 1907 г.	Дюселдорф
29.	<u>Притчата за несправедливия настойник. Лука 16</u>	<u>Същността на християнството</u>	9 април 1907 г.	Мюнхен
30.	<u>Библията и мъдростта</u>	<u>Същността на християнството</u>	25 април 1907 г.	Берлин
31.	<u>Библията и Мъдростта I</u>	<u>Същността на християнството</u>	23 май 1907 г.	Мюнхен
32.	<u>Библията и Мъдростта II</u>	<u>Същността на християнството</u>	24 май 1907 г.	Мюнхен
33.	<u>Библията и Мъдростта I</u>	<u>Същността на християнството</u>	8 юни 1907 г.	Лайпциг

34. <u>Библията и Мъдростта II</u>	<u>Същността на християнството</u>	9 юни 1907 г.	Лайпциг
35. <u>Евангелието от Йоан и бъдещето на християнството</u>	<u>Същността на християнството</u>	14 декември 1907 г.	Дюселдорф
36. <u>Инициация</u>	<u>Същността на християнството</u>	18 декември 1907 г.	Кьолн
37. <u>Опасностите от посвещението</u>	<u>Същността на християнството</u>	19 декември 1907 г.	Кьолн
38. <u>Религия, наука и теософия</u>	<u>Същността на християнството</u>	31 януари 1908 г.	Майнц
39. <u>Произходът на злото</u>	<u>Същността на християнството</u>	20 февруари 1908 г.	Касел
40. <u>Духът на истината от християнска гледна точка</u>	<u>Същността на християнството</u>	21 февруари 1908 г.	Касел
41. <u>Евангелието от Йоан от теософска гледна точка</u>	<u>Същността на християнството</u>	4 април 1908 г.	Осло
42. <u>Библията и мъдростта</u>	<u>Същността на християнството</u>	3 ноември 1908 г.	Билефелд
43. <u>Библията и мъдростта</u>	<u>Същността на християнството</u>	5 декември 1908 г.	Хановер
44. <u>Апостол Павел и теософията</u>	<u>Същността на християнството</u>	7 декември 1908 г.	Бремен
45. <u>Зърната на мъдростта в религиите</u>	<u>Същността на християнството</u>	3 февруари 1909 г.	Базел
46. <u>Значението на християнството за бъдещето</u>	<u>Същността на християнството</u>	4 февруари 1909 г.	Базел
47. <u>Десетте заповеди</u>	<u>Същността на християнството</u>	26 февруари 1909 г.	Касел
48. <u>Окултното значение на Евангелието от Йоан</u>	<u>Същността на християнството</u>	28 февруари 1909 г.	Елберфелд
49. <u>Навлизането на християнството в западния свят</u>	<u>Същността на християнството</u>	12 май 1909 г.	Осло
50. <u>Висшето значение на Евангелието от Йоан</u>	<u>Същността на християнството</u>	6 ноември 1909 г.	Бремен

51. <u>Евангелията</u>	<u>Същността на християнството</u>	17 ноември 1909 г.	Берн
52. <u>Христос и духовната наука</u>	<u>Същността на християнството</u>	30 ноември 1909 г.	Дрезден
53. <u>Трите хилядолетия преди и след Христос</u>	<u>Същността на християнството</u>	23 февруари 1910 г.	Кьолн
54. <u>Природата на човешката съдба</u>	<u>Същността на християнството</u>	13 септември 1910 г.	Берн
55. <u>Теософията и Библията</u>	<u>Същността на християнството</u>	14 септември 1910 г.	Берн
56. <u>Теософията и Библията</u>	<u>Същността на християнството</u>	29 ноември 1910 г.	Хамбург

1. Теософията и по-нататъшното развитие на религиите (Библейско-вавилонският въпрос)

I. Доклад във „Ваймарише Цайтунг“ от 17 април

Вчера вечерта, пред голяма аудитория, д-р Рудолф Щайнер от Берлин изнесе лекция на тема „Теософията и по-нататъшното развитие на религиите“ (Въпросът Библия-Вавилон) в зала „Erholung“. Това беше първата от трите обявени лекции. По завладяващ начин лекторът започна с обсъждане на появата на божествената мъдрост (теософията), която излезе на преден план по значим начин чрез

сензационния труд на Адолф Харнак „Същността на християнството“ и световноизвестните лекции на Фридрих Делич, тъй като смята за най-важна задача насърчаването на сравнителното изучаване на религиите, философиите и науките. Неуморното изследване на науката, което се стреми да проникне в божествените мистерии въз основа на природния свят и принципи като радикалното отхвърляне на всяка научна намеса в религията на Харнак, да помири произтичащите от това противоречия, е задача на теософията, чиято същност никога не е борба и раздор, а винаги обяснение и изпълнение, обяснение и тълкуване на символите на знанието, изпълнение и завършване на задачите на волята. А кой е теософ? Всеки, който в чудесата, които несъмнено се разкриват в най-малкото и незабележимо същество до микрокосмоса, най-съвършеното чудо на самия нас, чувства живите връзки на учителя, който го води, привличайки го към божественото, вечното. Познанието за теософията се връща към най-старите традиции на всички цивилизовани народи, изразявайки се в съзнанието за нашата собствена божествена природа, в съзнанието за нашето безсмъртие и в съзнанието за целта на нашия стремеж, в божественото съвършенство. Това тройно съзнание откриваме още в най-старите документи на нашата раса, в египтяните, в традициите на халдейците и в Моисеевите традиции на Стария завет, дори сред китайците и дори сред естествените философи на днешните диви народи. Но това теософско прозрение откриваме и в Омир и поезията на класическата античност, в древногерманските саги и в най-идеалната му форма в оригиналния текст на християнството, Новия завет. — И в съответствие с това прозрение, представителите на теософията сметнаха за свой дълг, без да отчуждават никого от своята религия, да насърчават всеки да търси в дълбините на религията духовната храна, която е необходима за него. Всеки трябва да се отнася към религията на другите, независимо дали е приятел или враг, с уважението, което изисква към собствената си религия. С многозначителния цитат: „Тези, които имат изкуство и наука, имат религия; тези, които нямат тези две неща, трябва да имат религия“ – завърши лекторът изключително интересната си презентация от час и половина, която беше приета с най-голямо внимание. За съжаление, нямаме достатъчно място да възпроизведем цялото съдържание тук. — Следващите лекции ще се проведат съответно в петък и понеделник.

II. Доклад в „Германия“, втори лист, с дата 17 април 1903 г.

Генералният секретар на „Теософското общество за Германия“, д-р Щайнер от Берлин, изнесе уводна лекция за духовното и историческо значение на теософията в сряда вечерта. След първата лекция ще последват още две, които ще се проведат в петък, 17 април, и понеделник, 20 април. Д-р Щайнер, който е известен като завладяващ лектор, започна лекцията си, като заяви, че теософското движение е намерило своето оправдание във факта, че си е поставило за цел да разреши многобройните мистерии около човешкото съществуване, както и липсата на яснота

относно всяко продължаващо съществуване след смъртта. Теософията не иска да отнеме религията на никого, а само да го насърчи да изследва своята религия и да търси духовната храна, от която всеки човек се нуждае. В по-нататъшния ход на лекцията д-р Щайнер обясни, че идеята за теософията доминира във всички културни религии, точно както идеята за Бог е била почти еднаква у почти всички културни народи от древния свят. Разказът за грехопадението на човека, както го откриваме в Стария завет, съответства едновременно на разказа на китайците, египтяните, вавилонците, дори ацтеките в Мексико. По същия начин откриваме същите традиции за идеята за Бог в гръцката история, както и в нашата стара германска Еда. Съзнанието за тази идея за Бог е живяло у всички народи по всяко време; всеки народ е интерпретирал своя Бог по свой начин; едва с материалния напредък на културата задълбочаването на това съзнание се превръща в мистерия на посветените. Лекторът обясни, че човек не бива да се присъединява към онези, за които изследванията в областта на религията винаги предизвикват чувство на страх; дълг на света на учените е да прониква все по-дълбоко в естествените науки. Сърцето и умът биха могли много добре да изследват истинската същност на религията заедно, а наскоро толкова оправданото сензационно изследване на професор Делич е голяма стъпка към просветлението. Във всеки случай човек не бива да се противопоставя на движение, което може да е склонно да създаде напълно нов мироглед. Трите цели на теософията са, първо, да формира ядрото на братска духовна общност, която се простира до цялото човечество, без разлика на раса, религия, класа, националност или пол; второ, да насърчава сравнителното изучаване на религии, философии и науки; и трето, да изследва все още необяснимите закони на природата и силите, дремящи в човека. Дори всички гореспоменати културни религии да са основани на теософията, в нея има нещо, което я отличава от всички религии като различни форми на поклонение. Всяка от тях поставя акцент върху собствения си специфичен израз на мъдрост. Теософското движение обаче винаги е подчертавало само общото ядро, което насърчава един и същ стремеж и едно и също знание у всички хора. Преди всичко то се противопоставя на материалистическата схоластика и не само на естествените науки, но и на историческата и езиковата наука. Двата противоположни мирогледа са вътрешният и външният, духовният и чувственият. Лекторът обясни, че тази лекция трябва да се разглежда като въведение. Във всеки случай, теософията предлага ефективна защита срещу двата врага на цивилизования човек - суеверието и материализма; пречистващото и облагородяващо влияние на това движение не би пропуснало да се материализира. Изключително стимулиращата и интересна лекция продължи около час и половина.

2. Основните теософски учения

1. Доклад във „Ваймарски вестник“ от 19 април 1903 г.

Втора лекция на генералния секретар на Германската секция на Теософското общество, д-р Рудолф Щайнер, Берлин, на тема: „Основните теософски учения“. Още по-внимателни слушатели, отколкото на първата лекция, се събраха снощи в зала „Erholung“, за да чуят отличното, убедително и пламенно представяне. Следва кратко резюме на интересната тема:

Произходът на теософското движение, както всички знаем и както доказват най-старите традиции, се крие в най-ранните епохи, както убедително потвърждава

теософската дейност на есеите и питагорейците. В така наречените мистерийни школи (тайни училища), които вече са съществували през II, III и IV век от нашата ера, по това време са били преподавани тайните на човешкото съществуване. Пример за интереса, с който е било преследвано изучаването и развитието на Божията мъдрост в по-ранни времена, е даден от Реднер, който разказва за случая как индийски учен, който изнесъл теософска лекция от гледна точка на естествената наука на времето, бил попитан от член на публиката какво ще остане, когато всички етерни, физически компоненти на човешкото същество се разтворят. Лекторът предположил, че публиката не е мястото, където да се отговори на този въпрос, и затова поканил питация да се присъедини към него в уединение, за да го въведе в тайните на собствения му душевен живот и да му обясни съществуването на божественото същество в неговото его. Обяснението за прераждането и кармата се основава на твърдото убеждение, че всичко в света се основава на карма, на дейност. Както дори Гюте някога е казал толкова уместно: „Функцията е съществуване, заченото в дейност.“ Както нашите високо развити, така и нашите все още несъвършени органи на животните никога не са били това, което са сега, от самото начало. Дори днес има живи същества, на които изобщо липсват очи, например, които имат само най-примитивните кожни отвори, свързани с зрителните нерви, и които имат само най-слаба представа за външния свят около тях. И все пак ще дойде време и за тези несъвършени същества, когато техните зрителни органи се развият до същата степен, както при други, по-съвършени животни. Необходимостта и нуждата от получаване на по-нататъшни прозрения за светлината, чрез непрекъснатото взаимодействие и непрестанната дейност, също ще направи зрителните органи на тези неразвити животни същите като тези на другите животни, когато душата на животните е преживяла и се е усъвършенствала през безброй поколения. Допълнително доказателство за непрестанна активност и развитие е, че например в Америка съществува един вид риба, рибата тритон, при която по време на съществуването си дихателните органи под формата на бели дробове са се развили, което по-късно, поради липса на вода, се е превърнало в неизбежна необходимост за тях, тъй като първоначално са прекарвали живота си само във водата. Активността на органите им е дошла на помощ и днес тези риби могат да прекарат част от безводното лято на сушата, докато веднага щом има вода, те живеят само в нея. И както естествоизпитателят не е наблюдавал и изследвал това развитие на силите, присъщи на тялото, така и нашият присъщ дух се е появил чрез непрестанната душевна активност в нашето собствено его. И ако днес все още има хора, които са толкова духовно незрели, колкото някои примитивни народи, които дори днес поглъщат своите събратья, това е именно защото тяхната душевна дейност е била бавна, която не е развила духа до степен, в която те биха осъзнали действията си. И присъствието на душата дори в растенията е било признато и обсъдено от Гюте в разговор с Шилер, в който той признава, че дори

най-съвършено развитото растение е произлязло от първичното растение и че когато гледа всяко цвете и растение, душата на същото му се струва сякаш присъстваща. Но най-значимата, най-възвишената, неизмеримата разлика в душевния живот на телата е индивидуалността на човешкото същество. Всяко човешко същество, дори най-несъвършеното и незначително, има своята биография, която липсва на друго същество, колкото и съвършено да е то. И в тази индивидуалност откриваме същността на прераждането, на повторното въплъщение, към обяснението на което можем да добавим: Това, което днес си мислите, че ще бъдете в по-късен период; това, което схващаме интелектуално днес, е било видяно за първи път в по-ранен живот, към който сега гледаме назад. И тъй като причината принадлежи и към духовния ефект, ние виждаме по-ранните животи в нас като причина за духовния ефект. Постоянното усъвършенстване на нашата душевна мъдрост, изучаването на човешката душа, ще ни даде прозрение за учудените въпроси [на белгийския Метерлинк]: Как да се справим с огромните си нужди? В нашето его се намират духовните сили; в нашето причинно тяло откриваме причината за индивидуалността, вечната дейност, която поражда причина и следствие. С принципа: душата е присъствала, тя присъства и ще остане присъстваща, ние характеризираме вечното съществуване на живота. И в този смисъл трябва да се съгласим с предишните забележки на учения Фихте, който обяснява на своите ученици от Йена: „Срини се върху мен, свят; падни върху мен, скали; погълни ме, земя и море; стоя безстрашен и неустрашим, защото чувствам божествената безсмъртна сила в моето его, в душата ми, която ме издига над всички ужаси на физическата смъртност.“ Това, което днес си мислите, че ще бъдете в по-късен период; това, което схващаме интелектуално днес, е било видяно за първи път в един по-ранен живот, към който сега се обръщаме назад. И тъй като причината принадлежи и към духовния ефект, ние виждаме по-ранните животи в нас като причина за духовния ефект. Постоянното усъвършенстване на нашата душевна мъдрост, изучаването на човешката душа, ще ни даде представа за учудените въпроси [на белгийския Метерлинк]: Как да се справим с огромните си нужди? В нашето его се намират духовните сили; в нашето причинно тяло намираме причината за индивидуалността, вечната дейност, която произвежда причина и следствие. С принципа: душата е присъствала, тя присъства и ще остане присъстваща, ние характеризираме вечното съществуване на живота. И в този смисъл трябва да се съгласим с предишните забележки на учения Фихте, който обяснява на своите ученици от Йена: „Срини се върху мен, свят; падни върху мен, скали; погълни ме, земя и море; стоя безстрашен и неустрашим, защото чувствам божествената безсмъртна сила в моето его, в душата ми, която ме издига над всички ужаси на физическата смъртност.“ Това, което днес си мислите, че ще бъдете в по-късен период; това, което схващаме интелектуално днес, е било видяно за първи път в един по-ранен живот, към който сега се обръщаме назад. И тъй като

причината принадлежи и към духовния ефект, ние виждаме по-ранните животи в нас като причина за духовния ефект. Постоянното усъвършенстване на нашата душевна мъдрост, изучаването на човешката душа, ще ни даде представа за учудените въпроси [на белгийския Метерлинк]: Как да се справим с огромните си нужди? В нашето его се намират духовните сили; в нашето причинно тяло намираме причината за индивидуалността, вечната дейност, която произвежда причина и следствие. С принципа: душата е присъствала, тя присъства и ще остане присъстваща, ние характеризираме вечното съществуване на живота. И в този смисъл трябва да се съгласим с предишните забележки на учения Фихте, който обяснява на своите ученици от Йена: „Срини се върху мен, свят; падни върху мен, скали; погълни ме, земя и море; стоя безстрашен и неустрашим, защото чувствам божествената безсмъртна сила в моето его, в душата ми, която ме издига над всички ужаси на физическата смъртност.“

Безмълвните аплодисменти на тихо очарованата публика възнаградиха лектора, който най-накрая обяви, че в последната лекция в понеделник всеки от присъстващите може да задава въпроси, свързани с темата, на които лекторите възнамеряват да отговорят по всякакъв начин, така че част от вечерта ще може да се проведе в рамките на дискусия.

II. Доклад в „Германия“, втора страница, с дата 19 април 1903 г.

В петък вечерта д-р Щайнер изнесе втората си лекция по теософия в стаята за отдых, отново пред голяма аудитория. Този път тя беше за основните теософски учения (прераждането и кармата). Лекторът започна лекцията си с разказ за индийския мъдрец Джайна Уолкия, който бил твърдо убеден в доктрината за прераждането и вече я споделял с други. Човекът е органично същество с развити крайници и органи, но последните не са се появили изведнъж, както ги виждаме днес, а по-скоро, чрез собствената си дейност, той е достигнал това съвършенство в продължение на дълъг период на развитие. Цялата тази дейност може да се обобщи в думата карма. Точно както напълно различни същества са се развивали от несъвършени животни през вековете, адаптирайки се към техните нужди, така и душевният живот на човека е бил в постоянна дейност и развитие. Абсолютно правилно е да се предположи, че човешкият дух винаги преживява повторно въплъщение и остава неподвижен, след като органичните крайници са отмрели, докато не се намери отново същество за него. По този начин всеки един човешки дух вече е живял безкраен брой пъти, непрекъснато се развивайки и усъвършенствайки. Например, духът на Гьоте и Моцарт вече е присъствал в момчетата в юношеска възраст и той също ще се завърне, защото е немислимо след смъртта на органичното тяло тези високо развити индивидуалности да не продължат да живеят; нито пък може да се предположи, че например духът на Гьоте е възникнал от нищото. Нито пък бива да се вярва в различното наследство от поколение на поколение, защото често братята и сестрите са коренно различни по

своята индивидуалност и дори братя близнаци, които са били под едно и също органично влияние, биха били надарени с най-различни черти на характера. Духът или индивидуалността в човека е възникнала от първичната душа и в думите „от Бога към Бога“ се крие съдържанието на цялата мъдрост. Произходът и целта на цялото съществуване е ядрото, което е в основата на всяко религиозно знание. Всичко, което съществува, е възникнало от първичната сила и носи божествената същност в себе си; от тази гледна точка произтича индивидуалното продължение на душата, което днес се нарича безсмъртие. Всичко, което възниква от първичната сила и се връща към нея, трябва да продължи да съществува, докато цикълът не завърши. Целта на всяко развитие е, разбира се, усъвършенстване и завършване по време на пътуването обратно към първичната сила. Високоразвитото животно също притежава определени знания, както и напълно неразвеният човек, само че на животните им липсва индивидуалната същност, чувството за личен „аз“; това е силно специфично за хората. Винаги може да се говори за животински вид като цяло, докато понятието за човек винаги се отнася само за един индивид, тъй като вторият човек има различно индивидуално разположение. Ние наистина можем да формираме възприятие чрез преходните си органи, но знанието произтича от източника на духа. Материята не произвежда духа, но духът произлиза от Първичния Дух — Бога — за да се върне при Него един ден. Всяко човешко същество съдържа индивидуален дух и когато органичното тяло умира, то оставя след себе си по-нататък развития дух, точно както растението се разлага и оставя след себе си жизнеспособно семе за ново развитие. Теософското движение се стреми да събуди съзнанието за божествената същност във всеки индивид и това тогава позволява съзнателното осъзнаване и рационалното разбиране на индивидуалния път на развитие, произтичащия от това вътрешен духовен поглед. От това произтича стремежът към пълноценно развитие на духа. Кармата обаче означава активно развитие на индивидуалния душевен живот до съвършенство. От това произтича доказателството, че душата не може да загине, а преминава и завършва процеса си на развитие много преди нас и много след нас. В края на оживената си лекция лекторът припомни поговорката на йенския философ Фихте, който възкликва: „Вие, планини, падате върху мен, вие, води, ме поглъщате, не се страхувам, защото знам, че духът ми живее и не е изгубен!“ Д-р Щайнер каза още, че следващия понеделник, след лекцията, ще се радва да даде всички отговори на зададени му въпроси и да изясни евентуални неясноти.

3. Теософията и научният дух на настоящето

1. Доклад във „Ваймарски вестник“ от 22 април 1903 г.

Трета лекция на д-р Рудолф Щайнер – Берлин на тема „Теософията и научният дух на днешния ден“. В продължение на двете вече изнесени лекции, лекторът се зае да скицира сравнителна и съгласувана картина на теософията и естествените науки за многобройните слушатели, които отново се бяха явили, и следното е възпроизведено от тази тема:

В предишните си лекции вече се опитах да покажа, че голямата мистерия, която ни заобикаля, не е нищо повече от закономерността, логичното следствие от всички

изследвания, които са били и се предприемат, за да се разбере мистерията. В близко бъдеще изследванията в естествените науки ще достигнат точката, където започва теософията, като по този начин ще ѝ осигурят бъдеще, към което се стремят нейните представители. Копнежът за просветление на най-висшите загадки, от една страна, и обезсърчението, съмненията относно най-висшите въпроси, от друга, все още се изправят един срещу друг непобедени. Но борбата ще накара дори най-блестящите умове на днешния ден да се съсредоточат върху точките, които теософията счита за свои фундаментални въпроси. Не само един учен, в книгата си за произхода на човека, показва чрез изследвания как се е появил физическият човек, как първите несъвършени същества са се образували от въглерод, кислород, водород и азот. В десетия етап той показва как първоначалната риба се е образувала от гореспоменатите първични вещества, които са притежавали индикация или намек за гръбнак, но не и завършена нервна система. По-нататък той показва как мозъкът, зъбите и крайниците са се развили при тези примитивни животни, макар и само в несъвършена и неформална степен. В по-нататъшните етапи откриваме как тези примитивни животни, иначе живеещи само във водата, свикват с живота на сушата и се развиват крайниците, необходими за това. Животните стават по-съвършени и след дълга трансформация се появяват на бял свят като кенгура, а по-късно като маймуни, животните, най-подобни на хората във физически план. В 21-вото звено на развитието виждаме човекоподобната маймуна, от която 22-рото звено е самият човек. Но във веригата от изследвания се забравя да се добави душата, духовната сила на човешкото същество, като 23-то звено, защото тя е в биографията, в индивидуалността на нашето егo, това, което ни издига над всички останали живи същества. С 22-рото звено видът може би ще приключи, но сега започва нашият душевен живот, чието развитие можем да наблюдаваме по абсолютно същия начин, както физическото развитие, ако преминаваме от етап на етап. Развитието на науката показва през 60-те години на 19-ти век (Хекел), че западното естественознание не е нищо повече от елементарна теософия и можем да предположим, че тази елементарна теософия ще се развие във висша с течение на времето. Когато най-великите натуралисти се стремят да извлекат следствията, те намират в тях теософията.

[Хъксли], най-важният анатом, който е оказал най-голяма услуга на доктрината на дарвинизма, казва в последното си велико проявление, че не може да бъде само природата в степените на развитие до най-сложния човешки мозък, а че човек трябва да се издигне до по-висш интелект, който стои издигнат над най-съвършеното живо същество. През 1866 г. Хекел посочва биогенетичния закон, който гласи, че всеки животински вид претърпява цялото ново развитие отново по време на развитието на зародиша. И както животното е придобило притежаващите свойства чрез своето непрекъснато развитие, така и човекът е получил органите, които сега го украсяват, от това, което са придобили неговите предци и което е

придобил самият той. Това е законът на кармата във физическия свят. Само по този начин са се появили съвършените живи същества, защото те имат несъзнателна памет, която ги свързва с техните предци. И в смисъла на Оствалд: Материята не съществува, както беше заявено и през 1895 г. на Любекското естественонаучно събрание. Материята е непрекъсната дейност. От физиката и химията навлизаме в духовния свят и естественият учен е принуден, за да продължи изследванията си, да заимства от духовния свят. Гьоте също характеризира тази духовна същност на нашето егo в добре познатата си поговорка: „Когато съм бил неспокойно активен през целия си живот и съм се развил до пълна активност, силата на природата не може да ме разтвори в ниските елементи, а трябва да търси ново място за по-нататъшна активност.“ Бунге учи, че основата на цялото теософско познание се крие в самонаблюдението: Ако искате да познаете активността, не трябва да гледате само външния свят. Че нашият жив душевен живот не може да се е развил от мъртва материя, се учи и от [Дарвин] и Прейер, които смятат за невъзможно нещо живо да се развие от мъртвата. - И да разпознаем божественото единство, с благодарност да изповядаме, че „Бог не може да направи и най-малкото нещо без мен“, означава да достигнем първия етап във вярата, че ние, отделните човешки същества, сме членове на тялото Божие.

След кратка пауза в изказванията си, лекторът отговори на няколко писмени въпроса, а също и на личен въпрос. Неговите изказвания бяха посрещнати с всеобщи аплодисменти.

II. Доклад в „Германия“, първа страница, 23 април 1903 г.

Третата и последна лекция на д-р Щайнер, Берлин, проведена в понеделник вечерта от 20:00 часа, беше за теософията и научния дух на съвремието. Лекторът започна с кратко препращане към двете лекции, които беше изнесъл преди това, и обясни, че основният принцип на теософската доктрина е преди всичко себепознанието. Днес, каза той, ще изследваме до каква степен духът на съвременната наука е подходящ за усвояване на ученията на теософията. Той каза, че след като водещите умове на науката в наше време са прегърнали теософското знание, можем да бъдем сигурни, че теософията има бъдеще и наистина ще завладее света. Тук си имаме работа с лицето на Янус, от една страна копнеж на умовете за великолепен нов мироглед, а от друга страна обезсърчение и униние да се проникне в дълбоката мъдрост на кармата. Именно духът на настоящето трябва първо да бъде проникнат, за да се характеризира позицията на съвременната наука по отношение на теософското учение. Голяма част от съвременната наука на практика се стреми към теософската наука. Лекторът посочи значимата лекция на лайпцигския химик Оствалд, която се проведе на конгреса на естествениците в Любек. Д-р Щайнер обясни, че тази лекция би била невъзможна преди около 10 години, защото Оствалд е бил на мнение, че изобщо няма материя, а само дейности. Използвайки драстични примери, Оствалд обясни как обосновава тази гледна точка.

Например, Оствалд казва: „Когато ни удря с пръчка, не материята ни удря, а дейността, която движи пръчката и нанася удара.“ Тук отново се подчертава законът за кармата и човешкият дух също се формира от тази дейност в хода на дълъг период на развитие. Точно същите развития, които физическото тяло на човека е претърпяло за дълъг период от време, точно същите по-нататъшни развития, които претърпява човешкият дух. Това е съвършен процес, който протича от личност на личност. Трябва да се подчертава отново и отново, че духовното развитие съответства точно на физическото развитие. Ернст Хекел е първият, който представя тази наука по доста радикален начин през 60-те години на 19-ти век. Ясно е, че и теософията трябва да се развие на по-високо ниво и ако всички знаци не са подвеждащи, това обстоятелство скоро ще се случи. Добре известно е, че естествените науки са в състояние на непрекъсната промяна и вече днес сред естествените учени може да се открие голяма част от теософското мислене. Ернст Хекел, по-специално, е един от водещите умове, които усилено се стремят към теософското движение, дори самият той да не иска да го признае. Други водещи умове също признават обстоятелството, което преминава като червена нишка през всички живи същества и което наричаме причинно тяло. Друг изследовател казва: „Всичките си органи съм придобил в хода на дългото си развитие, винаги от моите предци.“ „Днес моите физически органи помнят всичко, което е било придобито с течение на времето.“ Това, продължи д-р Щайнер, не е казано от теософ, а от радикален натуралист. Точно както естествените учени винаги изненадват човечеството с нови научни проблеми, за които има също толкова малко ясни доказателства, така не може да се предотврати проникването на духовния свят на човечеството от друга страна. Точно както Оствалд е установил принципа „не материя, а дейност“, може да се твърди, че само материализмът може да приеме, че духът е заровен в материята. Това е нивото, от което и Гьоте е стигнал до своя духовен мироглед. Гьоте е изразил своя възглед за съдбата на човешкия дух в следното изречение: „Ако съм бил неспокойно деен през целия си живот, природата е длъжна да не ме разтвори в първичните елементи, а да ми определи нова арена за моята дейност!“ Изследователят Бунге също цитира редица примери, за да покаже, че само дейността е причинила по-нататъшното развитие на човешката душа. За всички, които искат да разберат човешкия живот, обаче е от съществено значение дълбокото самонаблюдение. От това произтича осъзнаването, че всичко, което се случва около нас във Вселената, е дейност (карма), а не материя. Разбира се, действителната дейност също не може да се види, а само резултатът от нея. Така се стига до основния принцип на Теософията, който може да се обобщи с една дума: самонаблюдение. Изследвахме факта, че имаме причинно-следствено тяло, което продължава да се разпространява. Но ние не сме единично специално същество във Вселената, а връзка в целия космос. Трите части на човешката индивидуалност се наричат Манас, Будхи и Атма в мъдростта на Изтока и в тези три

думи те обобщават нивата на интелекта. Ако един съвременен учен, като професор Бауман от Гьотинген, Германия, говори за това, което Теософията нарича прераждане, тогава може да се види, че съвременната наука води навсякъде към основните принципи на Теософията. За да може обаче това високо За да стане науката ясна за всеки мислещ човек, в човека трябва да действа едно непрекъснато себепознание, самият дух трябва да усети и забележи, че индивидуалността е правилно оценена в теософското учение. Когато този принцип на себепознанието се установи, на помощ ни идва една поговорка на Гьоте: „Ако окото не беше подобно на слънцето, слънцето не би могло да го види; ако в нас нямаше Божията сила, как бихме могли да се наслаждаваме на божественото?“ Задача на Теософското общество е да внуши точно тази истина в западната култура. В бъдеще същото ще се развива активно и в Германия, а по-специално тук, във Ваймар, е основано „Теософско общество“, в което всеки, който е погълнал дори искра теософска мъдрост, може да продължи да работи върху по-нататъшното си развитие в духовен смисъл. Накрая д-р Щайнер посочи, че с удоволствие ще отговори на всички въпроси, които могат да му бъдат зададени, и че някои въпроси вече са получени. Един въпрос, който се беше появил във *Weimarer Zeitung*, беше следният: „Не може ли духът на Гьоте, само за разнообразие, да се всели в женски индивид?“ Д-р Щайнер, който определи този въпрос като много шеговит и наивен, обясни, че това е напълно възможно, но разбира се, не може да се каже в кой период от време духът на Гьоте е завладял друго тяло. Въпреки това, това време може да е около 38 поколения назад. Друг въпрос се отнасяше до това дали духовна общност не може да съществува и между високоразвито животно, като куче, и човек; благородното куче има интелект, лоялност, чувство за срам, дори въображение, всички от които са качества, които не могат да се наблюдават при „нисшите човешки раси“, както самият д-р Щайнер отбеляза в предишните лекции. В отговор на това д-р Щайнер обясни, че има голяма разлика между способностите на душата на кучето и човешката душа. При животното няма биография на индивида, а само представа за расата. Преди всичко обаче на животните им липсва способността да броят, която всеки човек притежава. Това е може би най-съществената разлика между човешките и животинските души. На друг въпрос, дали теософията е наука или религия, лекторът отговори, че в теософията науката, религията, философията и етиката са обединени в едно цяло. Възражението срещу този отговор, че религията и науката не трябва да се смесват, иначе човек ще загуби равновесие, беше отхвърлено от д-р Щайнер, когато обясни, че теософът наистина трябва да пренебрегне този остарял възглед, както вече беше обяснено в предишните лекции. С ентузиазъм и завладяваща реторика лекторът отново защити своите теософски учения, посочвайки, че първата точка на теософските принципи е да се формира братска духовна общност, която се простира до цялото човечество, независимо от раса, религия, класа, националност или пол. — Лекцията беше посрещната с

ентузиазирани аплодисменти. Няма биография на индивида, а само концепция за расата. Преди всичко обаче животните нямат способността да броят, която всяко човешко същество притежава. Това е може би най-съществената разлика между човешката и животинската душа. На друг въпрос, дали теософията е наука или религия, лекторът отговори, че в теософията науката, религията, философията и етиката са обединени в едно цяло. Възражението срещу този отговор, че религията и науката не трябва да се смесват, иначе човек ще загуби равновесие, беше отхвърлено от д-р Щайнер, когато обясни, че теософът наистина трябва да пренебрегне този остарял възглед, както вече беше обяснено в предишните лекции. С ентузиазъм и завладяваща реторика лекторът отново защити своите теософски учения, посочвайки, че първата точка на теософските принципи е да се формира братска духовна общност, която се простира до цялото човечество, независимо от раса, религия, класа, националност или пол. — Лекцията беше посрещната с ентузиазирани аплодисменти. Няма биография на индивида, а само концепция за расата. Преди всичко обаче животните нямат способността да броят, която всяко човешко същество притежава. Това е може би най-съществената разлика между човешката и животинската душа. На друг въпрос, дали теософията е наука или религия, лекторът отговори, че в теософията науката, религията, философията и етиката са обединени в едно цяло. Възражението срещу този отговор, че религията и науката не трябва да се смесват, иначе човек ще загуби равновесие, беше отхвърлено от д-р Щайнер, когато обясни, че теософът наистина трябва да пренебрегне този остарял възглед, както вече беше обяснено в предишните лекции. С ентузиазъм и завладяваща реторика лекторът отново защити своите теософски учения, посочвайки, че първата точка на теософските принципи е да се формира братска духовна общност, която се простира до цялото човечество, независимо от раса, религия, класа, националност или пол. — Лекцията беше посрещната с ентузиазирани аплодисменти.

4. Същността на човека или духовната химия

1. Доклад във „Ваймарски вестник“ от 25 октомври 1903 г.

В голямата зала на „Erholung“ снощи д-р Щайнер изнесе първата от обявените за зимния семестър лекции на тема „Природата на човека или духовната химия“. В миналото хората не са били в състояние да използват силите на природата толкова всеобхватно, колкото можем днес с нашите машини. Днес електрическата енергия ни позволява да общуваме с хора по цялата земя и след кратко време вероятно ще можем да прекосяваме въздуха, както птиците летят. Но науката е успяла да нарисова и мрачна картина на бъдещето на нашия материален земен живот. Тя може да изчисли колко време ще отнеме целият живот на нашата планета да изчезне. Тогава цялата материална култура ще е отминала. Ще изчезне ли от

вселената и всичко, което живее в душата ни? Какво ще стане с вътрешните съкровища, които придобиваме? Ще бъдат ли и те погребани в общия гроб? Отговорът на тези въпроси ще дойде от теософското движение. Теософското движение има за цел да постигне братство между хората. И то ще докаже, че това, към което хората са се стремели в областта на духовния живот в продължение на хиляди години, не е заблуда и грешка. Теософското движение поема по път, който съответства на нашето време; но теософските трудове все още противоречат на мисловните навици на настоящето. И човекът се оставя да бъде управляван от своите мисловни навици. Тези навици са ни довели до състояние, в което се доверяваме само на сетивата си. Ако сетивата ни не го възприемат, то не е реално. Теософията обаче се стреми да предложи на плодовете на нашата материална култура храната за духа и душата, която нашият съвременен възглед за природата може да предложи само в ограничена степен. Най-висшите въпроси на човешката душа трябва да бъдат отговорени от теософията. Трябва да вярваме, че можем да проникнем в същността на душата, точно както физикът и химикът проникват в материята; душата е многообразно същество, чийто състав трябва да изучаваме по-отблизо. Съществува духовна химия, точно както има материална химия. Чрез духовната химия ние опознаваме и решаваме същността на човешкото същество и неговата духовна задача. Истината и науката са двете неща, които трябва да съчетаем в сферата на вътрешната човешка природа. Физическото човешко същество не е цялото човешко същество. Когато способностите на душата са напуснали физическото тяло, това е невъзможно и се разпада. Физическите сили и вещества на нашето тяло се променят постоянно. Не трябва ли да се запитаем: Какво е постоянно в нас? Вселената е пронизана от силата на живота. Хипотезата, че целият живот е произлязъл от мъртва първична мъглявина, е изоставена. Тази първична мъглявина е била велик организъм, живо същество. И от това велико живо същество неживата и живата природа се разклоняват в две посоки.

В хода на развитието Реднер посочва четирите основни части, които са смъртни: човешкото тяло е смъртно; жизнената сила е смъртна: тя се влива в общата световна жизнена сила, за да бъде използвана отново; нашите инстинкти са смъртни; нашето астрално тяло е смъртно: то се разтваря в свят от чисто духовни сили. Какво, пита говорещият, можем да считаме за безсмъртно пред лицето на това? Причинното тяло е безсмъртно; то ни свързва с предишни субстанции на съществуване. То е нашето истинско висше аз и от своя страна лежи в лоното на единно фундаментално същество. Достигаме до това единно духовно фундаментално същество, когато търсим още по-дълбоките сили в душевния си живот. И споменатите седем основни части - четири смъртни, три безсмъртни - са основните субстанции на човешкото същество.

II. Доклад в «Германия» от 25 октомври 1903 г.

Снощи д-р Рудолф Щайнер от Берлин откри цикъла от теософски лекции, планирани за тази зима в залата за отдых, с темата: „Същността на човека или духовната химия“. Лекторът базира уводните си бележки на следния ход на мисълта: миналият век ни позволи да достигнем високи висоти във външната култура, а овладяването на силите на природата извън нас е толкова значително, че по-ранните времена не биха могли да си го представят. В същото време обаче естествената наука ни представя мрачна картина за бъдещето на нашия материален живот, бъдеще, което не удовлетворява нашето вътрешно „аз“. Но е факт, че от векове и хилядолетия хората се стремят да разрешат голямата мистерия на света, която различните религии са възнамерявали да направят за своето време. Въз основа на откритията на съвременната наука, теософията сега иска да се стреми да даде на човечеството това вродено удовлетворение. Преди всичко трябва да се потопим в собственото си вътрешно „аз“ без предразсъдъци и да се откажем от предишните си навици на мислене. Те в никакъв случай не са определящи за истинността на нашите възгледи, често зависят от случайността, променят се с вековете и затова не е изненадващо, ако теософията среща трудности в тази насока. Само постепенно теософските истини ще пробият нова почва и след това ще се добавят като славни плодове към материалната култура. Точно както съвременната естествена наука изисква пълна отдаденост и наблюдение на природата, така е необходимо да се задълбочим във вътрешната си природа и да изследваме вътрешните си сили. Разбира се, човек трябва да вярва, че такава интимна наука за душата съществува. Западната наука е изследвала само физическото човешко същество, физическите същности, но е оставила вътрешните душевни елементи извън вниманието си. Нашият организъм е в състояние на постоянна промяна. Преди години ние сме се състоели от съвсем различни елементи, отколкото днес, и въпреки това сме същите. Трупът е съставен от същите атоми, от които живото тяло е било преди час. Следователно сме принудени да приемем, че човекът, ако е просто физически, се оказва невъзможно физическо тяло. Това би ни принудило да заключим, че притежаваме висши духовни субстанции, за които физическото тяло е носител. Тази сила се нарича „прана“ на санскрит, жизнената сила, която протича през всички живи същества и която ние, хората, имаме общо с растенията и животните. Отдавна хората не се придържат към теорията за света на Кант-Лаплас, според която животът се е развил от обикновена първична мъглявина, и става все по-ясно, че тази първична мъглявина е трябвало да е била жив организъм. Тази прана държи нашите неодушевени вещества заедно и след смъртта се връща към общия живот на света, точно както физическите компоненти се връщат към материята. Растението се различава от животните и хората по това, че му липсва голямата област, която наричаме удоволствие и болка. Защо не наблюдаваме страстите в растенията? Това е така, защото им липсва силата. За да предизвикат тези чувства, Нуждаем се от основна сила на желание, на

копнеж, която теософията нарича „кама“. Нелогично е да виждаме следствията и да не предполагаме причините. Човекът се различава от животното по силата, която му позволява да контролира инстинктите си. Животното несъзнателно следва инстинктите си, но човекът, по силата на вътрешна сила, е способен да действа според собствената си преценка, а силата, която прави това възможно, се нарича нисш душевен интелект, нисшият „Манас“. Кама-манасичните сили са свързани с нашето физическо тяло, с мозъка и умират заедно с мозъка за нас. Следващата висша сила е висшият „Манас“, онзи елемент в нашето духовно и умствено същество, който се простира отвъд всичко преходно. Той живее в нас от раждането до смъртта и отвъд, за да образува отново нови тела. Човек не живее веднъж, а безброй пъти. Тези променящи се продължителности, които съставляват нашето висше „аз“, се наричат причинно или каузално тяло в теософията. Когато разглеждаме това причинно тяло, то осигурява постоянния елемент в различните въплъщения. Но в живота на душата са включени дори по-висши сили, които могат да бъдат разпознати във великата космическа любов, която тече през целия свят. Тези, които са пропити с тези чувства, престават да виждат себе си като индивидуални същества и се чувстват като основен тон на вселената. Великите основатели на религиите са говорили от този елемент. Силата, която е произлизала от тези мъже, е могла да продължи да действа не защото е обхванала преходното, а защото е произлизала от най-висшата сила на душата. Това е, което теософията нарича „Будхи“. Когато тази сила на душата ни движи, ние усещаме това, което е заложено в индийските книги на мъдростта. Всяко отделно същество е само капка във вечната Атма, основната субстанция на човешкото същество, подобна на химическата субстанция на елементите. Точно както опознаваме тялото, когато го разделяме на части, така можем да обясним човек, когато сме го разпознали в частите му. Това е доктрината за основните компоненти на човешкото същество. Той осигурява постоянния елемент в различните въплъщения. Но в живота на душата са включени дори по-висши сили, които могат да бъдат разпознати във великата космическа любов, която тече през целия свят. Тези, които са пропити с тези чувства, престават да виждат себе си като индивидуални същества и се чувстват като основен тон на вселената. Великите основатели на религиите са говорили от този елемент. Силата, която е произлизала от тези мъже, е могла да продължи да действа не защото е обхванала преходното, а защото е произтичала от най-висшата сила на душата. Това е, което теософията нарича „Будхи“. Когато тази сила на душата ни движи, ние усещаме това, което е заложено в индийските книги на мъдростта. Всяко отделно същество е само капка във вечната Атма, основната субстанция на човешкото същество, подобна на химическата субстанция на елементите. Точно както опознаваме тялото, когато го разделяме на части, така можем да обясним човек, когато сме го разпознали в частите му. Това е доктрината за основните компоненти на човешкото същество. Той осигурява постоянния

елемент в различните въплъщения. Но в живота на душата са включени дори по-висши сили, които могат да бъдат разпознати във великата космическа любов, която тече през целия свят. Тези, които са пропити с тези чувства, престават да виждат себе си като индивидуални същества и се чувстват като основен тон на вселената. Великите основатели на религиите са говорили от този елемент. Силата, която е произлизала от тези мъже, е могла да продължи да действа не защото е обхванала преходното, а защото е произтичала от най-висшата сила на душата. Това е, което теософията нарича „Будхи“. Когато тази сила на душата ни движи, ние усещаме това, което е заложено в индийските книги на мъдростта. Всяко отделно същество е само капка във вечната Атма, основната субстанция на човешкото същество, подобна на химическата субстанция на елементите. Точно както опознаваме тялото, когато го разделяме на части, така можем да обясним човек, когато сме го разпознали в частите му. Това е доктрината за основните компоненти на човешкото същество.

Доста голямото събрание прие лекцията с одобрение.

5. Поклонението на душата

1. Доклад в „Германия“, Zweites Blatt, 22 ноември 1903 г

Теософска лекция. В петък вечерта в 8 часа в голямата зала на „Ерхолунг“ д-р Рудолф Щайнер изнесе обявената си лекция на тема „Поклонението на душата“. Той започна с това, че този път, за разлика от трите лекции, които изнесе тук миналата пролет, основани на познанието за природата, ще говори директно на езика на теософията и ще представи фактите такива, каквито изглеждат на някой, чието духовно око е отворено за свръхсетивните реалности. Човекът има три източника, от които произлиза. Това, което е вечно и непреходно в него, това, което се появява отново във все нови въплъщения, идва директно от източника на живота, от това, което великият мъдрец и мъченик Джордано Бруно е нарекъл световна душа. Точно както човешката мисъл е еманация на човешката душа, така и вечният човешки дух

е еманация на божествената първична душа. И точно както човекът, както живее сега, черпи своите възприятия чрез сетивата си от външния свят, от чувствената природа и позволява волята му да бъде вдъхновена от неговите чувства и страсти, от съображенията на неговия ум, обучен в законите на природата, вечният човешки дух, преди да се въплъти, е черпил всичките си мисли и воли от извора на вечното, от божествената първична душа. Той е чакал в тази форма своето земно въплъщение. Това е станало възможно, защото върху едно световно тяло, предшестващо нашата земя, се е подготвяла физичността, която е осигурила почвата за външно развитие. Върху това друго световно тяло, което не е познато на никоя външна наука, но е познато на духовните изследвания, са се развили чувствените предци на човека. Това са били същества, които са имали усещания и чувства, импулси и страсти, но все още са били напълно без силата на ума, на рационалното размишление. Те са били много различни както от днешните хора, така и от днешните животни. Тези същества са станали подобни на зародиш, когато задачата на гореспоменатото световно тяло е била изпълнена. Точно както зародишът на растението е в състояние на сън, пробуждайки се за нов живот, когато бъде потопен в земята, така и тези зародиши на битието са спеше, докато не бъдат поети от нашата планета в зората на нашето земно развитие и призовани за ново съществуване. Сега за тях е настъпило ново състояние на подготовка. В тях се е развила способността да поставят чувствените импулси, усещанията, чувствата и страстите в служба на висша сила. Тази сила е била началото на това, което по-късно се е превърнало в интелект, който позволява на сегашното човешко същество да намери пътя си във външния свят и да бъде владетел над нисшите природни сили. В продължение на дълги периоди от време човешките жилища, които по-късно са станали жилища на човешките духове, са живели в този подготвителен етап. След това идва времето, когато те са готови да приемат описания млад човешки дух. Този дух се въплъщава в такива човешки тела за първи път. Той постепенно се учи да контролира физическото тяло, което е, така да се каже, обгърнато около него. Но в първия живот може да научи само малко. Отново и отново тя трябва да премине през „портата на смъртта“ и да постигне ново въплъщение. След това, между две въплъщения, човешкият дух преминава през висшите светове, където довежда до зрялост преживяванията на земното развитие. Той преминава през „Земята на желанията“ (Камалока), за да приведе желанията си в правилна хармония с целия свят; преминава по-нататък през по-чист духовен свят, в който може да доведе до зрялост мисловната способност, която е развил в себе си в борбата със света. След това се завръща за ново въплъщение, за да претърпи отново земна промяна за известно време и да събере нови преживявания за своето по-висше развитие. Така духовната душа прави своето поклонение през много въплъщения, докато земната ѝ съдба се изпълни и всички човешки духове бъдат отведени към ново, още по-

висше съществуване в свят, чиято възвишеност настоящият човек не може да си представи. II. Доклад във „Weimarsche Zeitung“ от 22 ноември 1903 г.

„Поклонението на душата“, както се случва според теософския възглед и твърдение, беше илюстрирано снощи от д-р Рудолф Щайнер от Берлин в „Erholung“ пред публиката му, състояща се предимно от дами. Той прие за даденост, че вечна душа обитава човешкото тяло и обясни, че тази вечна част от нас води началото си от „световната душа“, чието съществуване Джордано Бруно вече е предполагал. Но според твърдението на д-р Щайнер, човешкото същество не се състои само от душа и тяло; има и трети елемент, духът. Този „млад човешки дух“, както го нарече лекторът, има своя източник в Бог и е наистина безсмъртен. Тази троица обаче не е присъствала в един човек от вечността, а „физическият човек“ се е развил от друг чисто физически, инстинктивно действащ човек, чието съществуване се е състояло върху по-ранно съществуващо световно тяло, което едва сега е родило нашата Земя. Едва когато е дошла на нашата планета, един мистериозен процес, душата, която също има история на развитие зад себе си, е слязла в нея. Отне много време, преди човекът да е готов да приеме младия човешки дух. Духът първо трябваше да свикне с него, едва постепенно се научи да възприема с човешките сетива. Но всичко това не се случи в един човек. Въплъщавайки се, духът се преплете с човешките желания и страсти. Трудно му е да се отдели от тях, дори когато „физическият човек“ вече е починал. По-скоро той трябва да се пречисти на различни станции в отвъдното, след като е усвоил наученото в земния живот. За кратко време този дух след това се потапя в област, където може да се разгърне и разшири, след което отново се спуска в ново тяло. Това скитане продължава, докато достигне предварително определената си цел, теософската „Нирвана“. Но това не е „нищото“, както са го наричали древните индийски мъдреци (и Шопенхауер), а състояние, за което все още нямаме представа. Така се разгръща „поклонничеството на душата“, както го учи д-р Щайнер. Той подчерта, че това са истини, също толкова сигурни, колкото истината, че в стаята за отдых са били запалени електрически дъгови лампи. Характерът на лекцията също беше в съответствие с това убеждение. Д-р Щайнер винаги използваше фразата „това е еди-какво си“, за да подкрепи твърденията си. От това човек се убеждаваше, че той вярва със сигурност, че знае истината. (Не едната или неговата истина.)

В следващата лекция той ще обясни „световната душа и човешката съдба“.

6. Световен закон и човешка съдба: Коледно размишление

I. Доклад в „Германия“, трети лист, с дата 13 декември 1903 г.

В петък вечерта д-р Рудолф Щайнер изнесе третата от шестте обявени теософски лекции в стаята за отдих. Темата на лекцията беше: „Световен закон и човешка съдба – коледна медитация“. Той обясни следното:

От незапомнени времена човекът е бил разглеждан като „свят в миниатюра“ (микрокосмос) по отношение на „света като цяло“ (макрокосмос). До тази гледна точка се стига не само чрез интелекта, но и чрез чувствата, които се издигат към високите звездни небеса и към идеалите на човешкия дух с еднакво благоговение и ентузиазъм. Две неща, казва Кант, изпълват ума с все по-голямо възхищение и

страхопочитание: „звездното небе над мен и моралният закон в мен“. Но може също толкова лесно да се каже: Колко неравностойни са „големият“ и „малкият свят“. Звездното небе с неговите вечно неизменни закони и моралната и духовна природа на човека, която следва законите му само пипкайки и несигурно, отклонявайки се всеки момент. Пред звездното небе дори най-големите почитатели се издигат у онези, които познават и изучават неговите закони. Кеплер буквално е крещял от възхищение, когато е изследвал тайните на планетарните орбити. Човешкото сърце, от друга страна, със своята непостоянност и объркване, предизвиква най-много резерви у онези, които го познават най-добре. Гьоте, един от най-големите експерти по човешката природа, многократно е бягал от нейните лабиринти към безпогрешните закони на външната природа. Самият Гьоте е посочил пътя към намирането на пътя около подобни чувства. Той е казал: „Благороден, полезен и добър, нека бъде човекът.“ Това е заповед, която никой не налага на природата. Човекът може да бъде обвинен, че е напуснал пътищата на справедливостта и добродетелта, но не и вулканът, който сее неописуеми опустошения. Трябва да се намери хармония с природата, дори и тя да изглежда разрушителна. Знаем, че нейните закони са неизменни. Винаги ли са били? Не, законите за движение на планетите, на чието откриване Кеплер се е радвал, са дадени на Слънчевата система едва след дълга космическа борба. Хармонията се ражда от хаотичната първична мъглявина. Изследванията, които са способни да проникнат до свръхсетивните факти, показват, че външната природа се ражда от духа, от мисълта за света, точно както човешките действия се раждат от човешките мисли. Тук теософията обяснява разликата между човешките същества и външната природа. Човекът не е просто физическото същество, което може да бъде възприето с външните сетива. Във физическото си тяло той все още има душевния организъм (астрално тяло), а в него само вечния дух (ментално тяло), в който произлизат мислите, моралното чувство, гласът на съвестта. Между тези три компонента на неговото същество, борбата, която е стигнала до предварителен завършек във външната природа, все още съществува в човека. Тази външна природа също някога е била свят на мисълта; тя е преминала през етапа на душевното (астрално) съществуване, преди да стане това, което е днес. Но борбите в тази област са приключили. В неживата природа вече няма неудовлетворени желания и страсти, които да се намират в душевното (астралното) тяло. Това все още не е така при човека. Неговото развитие, неговото усъвършенстване е само за да го доведе до точката, където неговите вечни закони, които се намират в света на мисълта, намират своя хармоничен израз във външното физическо съществуване, в действието. Тази липса на хармония е очевидна и във връзката между съдба и характер, между отношение и действие. Добрите често трябва да страдат, докато злите са щастливи; актът на жестокост често носи същите плодове във външното, чувствено съществуване като благородното дело. Само като се поставим в

позицията на великия закон за духовните причини и следствия, който води до баланс в многото животи на човешкия дух, който никога не може да бъде разбран в един живот, човек може да стигне до решение на тази очевидна несправедливост в света. Не само теософите на днешния ден знаят, че човешкият дух не се въплъщава само веднъж, а многократно, но и по-дълбоки духове от всички времена са изповядвали тази гледна точка. Джордано Бруно и Лесинг са достатъчни само за примери. Много неща в живота на човек изглеждат неразбираеми, защото имат своята причина в предишни животи. Някой, който е особено умен, има склонност да бъде умен, защото е имал преживявания в предишен живот, които са го накарали да бъде умен. Всички болезнени преживявания, които сме имали в миналия живот в резултат на простото отдаване на удоволствие и болка в действията ни, са довели до гласа на съвестта в настоящия живот. А действията и мислите, които не носят съответните им плодове в настоящия живот, ще го носят в следващите въплъщения. Това е великият закон на кармата, на духовните причини и следствия в човешкия свят. За всеки ще дойде време, когато ще бъде толкова съвършен, че паметта му ще свети за всичките му предишни въплъщения. Тогава ще разпознае кармата като справедливия закон на хармоничния баланс и съвършената справедливост. И тогава ще може да оформи живота си по такъв начин, че вече да не се лута пипнешком, а да се движи в рамките на неизменни закони, точно както слънцето, в течение на една година, ни показва само правилни позиции. Затова народите винаги са приемали (видимия) ход на слънцето в небето като символ на великите образци за подражание, на синовете на боговете, на спасителите на света, които вече преждевременно носят в себе си божествената душа, към която се развиват човешките същества. Християните също през четвърти век определили раждането на своя спасител на света на 25 декември, времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене носи отново светлина, така и Божият Син донесъл духовна светлина, като показал, че човекът напредва към съвършенство и като сам дал пример за това съвършенство. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: предишната хармония между световния закон и човешката съдба. Само като се поставим в позицията на великия закон за духовните причини и следствия, който води до баланс в многото животи на човешкия дух, който никога не може да бъде разбран в един живот, човек може да стигне до решение на тази очевидна несправедливост в света. Не само теософите на днешния ден знаят, че човешкият дух не се въплъщава само веднъж, а многократно, но и по-дълбоки духове от всички времена са изповядвали тази гледна точка. Джордано Бруно и Лесинг са достатъчни само за пример. Много неща в живота на човек изглеждат неразбираеми, защото имат своята причина в предишни животи. Някой, който е особено умен, има склонност да бъде умен, защото е имал преживявания в предишен живот, които са го накарали да бъде умен. Всички болезнени преживявания, които сме имали в миналия живот в резултат на

простото отдаване на удоволствие и болка в действията ни, са довели до гласа на съвестта в настоящия живот. А действията и мислите, които не носят съответстващите им плодове в настоящия живот, ще го носят в следващите въплъщения. Това е великият закон за кармата, за духовните причини и следствия в човешкия свят. За всеки ще дойде време, когато ще бъде толкова съвършен, че паметта му ще свети за всичките му предишни превъплъщения. Тогава той ще разпознае кармата като справедлив закон за хармонично равновесие и съвършена справедливост. И тогава ще може да оформи живота си по такъв начин, че вече да не се лута пипнешком, а да се движи в рамките на неизменни закони, точно както слънцето, в течение на една година, ни показва само правилни позиции.

Следователно, народите винаги са приемали (видимия) ход на слънцето в небето като символ на великите образци за подражание, на синовете на боговете, на спасителите на света, които вече преждевременно носят в себе си божествената душа, към която се развиват човешките същества. Християните също през четвърти век са определили раждането на своя спасител на света на 25 декември, времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене отново носи светлина, така и Синът Божий донесе духовна светлина, като показва, че човекът напредва към съвършенство и като сам даде пример за това съвършенство. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: някогашната хармония между световния закон и човешката съдба. Само като се поставим в позицията на великия закон за духовните причини и следствия, който води до баланс в многото животи на човешкия дух, който никога не може да бъде разбран в един живот, човек може да стигне до решение на тази очевидна несправедливост в света. Не само теософите на днешния ден знаят, че човешкият дух не се въплъщава само веднъж, а многократно, но и по-дълбоки духове от всички времена са изповядвали тази гледна точка. Джордано Бруно и Лесинг са достатъчни само за пример. Много неща в живота на човек изглеждат неразбираеми, защото имат своята причина в предишни животи. Някой, който е особено умен, има склонност да бъде умен, защото е имал преживявания в предишен живот, които са го накарали да бъде умен. Всички болезнени преживявания, които сме имали в миналия живот в резултат на простото отдаване на удоволствие и болка в действията ни, са довели до гласа на съвестта в настоящия живот. А действията и мислите, които не носят съответстващите им плодове в настоящия живот, ще го носят в следващите въплъщения. Това е великият закон за кармата, за духовните причини и следствия в човешкия свят. За всеки ще дойде време, когато ще бъде толкова съвършен, че паметта му ще свети за всичките му предишни превъплъщения. Тогава той ще разпознае кармата като справедлив закон за хармонично равновесие и съвършена справедливост. И тогава ще може да оформи живота си по такъв начин, че вече да не се лута пипнешком, а да се движи в рамките на неизменни закони, точно както слънцето, в течение на една година, ни

показва само правилни позиции. Следователно, народите винаги са приемали (видимия) ход на слънцето в небето като символ на великите образци за подражание, на синовете на боговете, на спасителите на света, които вече преждевременно носят в себе си божествената душа, към която се развиват човешките същества. Християните също през четвърти век са определили раждането на своя спасител на света на 25 декември, времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене отново носи светлина, така и Синът Божий донесе духовна светлина, като показва, че човекът напредва към съвършенство и като сам даде пример за това съвършенство. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: някогашната хармония между световния закон и човешката съдба. Някой, който е особено умен, има предразположението да бъде умен, защото е имал преживявания в предишен живот, които са го довели до това. Всички болезнени преживявания, които сме имали в миналия живот в резултат на простото отдаване на удоволствие и болка в действията ни, са довели до гласа на съвестта в настоящия живот. А действията и мислите, които не носят съответстващите им плодове в настоящия живот, ще го носят в следващите въплъщения. Това е великият закон на кармата, на духовните причини и следствия в човешкия свят. За всеки ще дойде време, когато ще бъде толкова съвършен, че паметта му ще свети за всичките му предишни въплъщения. Тогава той ще разпознае кармата като справедливия закон на хармоничния баланс и съвършената справедливост. И тогава ще може да оформи живота си по такъв начин, че вече да не се лута пипнешком в грешки, а да се движи в рамките на неизменни закони, точно както слънцето, в течение на една година, ни показва само правилни позиции. Следователно, народите винаги са приемали (видимия) ход на слънцето в небето като символ на великите образци за подражание, на синовете на боговете, на спасителите на света, които вече преждевременно носят в себе си божествената душа, към която се развиват човешките същества. Християните също през четвърти век са определили раждането на своя спасител на света на 25 декември, времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене отново носи светлина, така и Божият Син е донесъл духовна светлина, като е показал, че човекът напредва към съвършенство и като е пример за това съвършенство сам. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: предишната хармония между световния закон и човешката съдба. Някой, който е особено умен, има предразположението да бъде умен, защото е имал преживявания в предишен живот, които са го довели до това. Всички болезнени преживявания, които сме имали в миналия живот в резултат на простото отдаване на удоволствие и болка в действията ни, са довели до гласа на съвестта в настоящия живот. А действията и мислите, които не носят съответстващите им плодове в настоящия живот, ще го носят в следващите въплъщения. Това е великият закон на

кармата, на духовните причини и следствия в човешкия свят. За всеки ще дойде време, когато ще бъде толкова съвършен, че паметта му ще свети за всичките му предишни въплъщения. Тогава той ще разпознае кармата като справедливия закон на хармоничния баланс и съвършената справедливост. И тогава ще може да оформи живота си по такъв начин, че вече да не се лута пипнешком в грешки, а да се движи в рамките на неизменни закони, точно както слънцето, в течение на една година, ни показва само правилни позиции. Следователно, народите винаги са приемали (видимия) ход на слънцето в небето като символ на великите образци за подражание, на синовете на боговете, на спасителите на света, които вече преждевременно носят в себе си божествената душа, към която се развиват човешките същества. Християните също през четвърти век са определили раждането на своя спасител на света на 25 декември, времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене отново носи светлина, така и Божият Син е донесъл духовна светлина, като е показал, че човекът напредва към съвършенство и като е пример за това съвършенство сам. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: предишната хармония между световния закон и човешката съдба. времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене носи отново светлина, така и Божият Син донесе духовна светлина, като показва, че човекът напредва към съвършенство и като сам даде пример за това съвършенство. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: предишната хармония между световния закон и човешката съдба. времето на зимното слънцестоене. Точно както това слънцестоене носи отново светлина, така и Божият Син донесе духовна светлина, като показва, че човекът напредва към съвършенство и като сам даде пример за това съвършенство. От звуците на Коледа, ако разбираме истинския смисъл, чуваме как отеква целта на човешкото развитие: предишната хармония между световния закон и човешката съдба.

II. Доклад във „Weimarische Zeitung“, второ приложение, 13 декември 1903 г.
Ваймар, 12 декември.

Световен закон и човешка съдба. Вчерашната лекция на д-р Щайнер, която беше слабо посетена, беше замислена като теософска коледна медитация. Очевидно, както беше обяснено в нея, съществува непреодолимо противоречие между световния закон и човешката съдба. В действителност обаче това не е така. Фактът, че духовната субстанция, носител на вечния закон в човека, може да действа само чрез посредничеството на астралното тяло и следователно губи голяма част от своята сила и чистота, създава дисхармония в човешката съдба. Във великата природа този спор очевидно е разрешен. Теорията на Кант-Лаплас за формирането на тази планетарна система от първичната мъглявина е вярна, но този свят е бил предшестван от астрален свят и духовен свят. Следователно външната природа е, така да се каже, модел за човешките същества, покана да бързат към целта, към

съвършенството. Д-р Щайнер отговори на въпроса защо добрите хора често са нещастни в този живот, докато злодеите са щастливи, като каза, че хората са това, което са си направили в предишни животи. Справедливостта на закона на кармата се основава на неговата ефективност върху всички животи на индивида. Мъдростта на хората е и опитът на безброй въплъщения и единствената причина, поради която съществуват различни видове мъдрост, е, че хората са имали различни преживявания в миналото. Това е известно на онези, които са живи днес и са придобили способността да погледнат назад към миналите си животи, обясни д-р Щайнер. Всеки ще може да погледне назад по един и същи начин, след като достигне определено ниво, и тогава пътят му на развитие ще изглежда напълно хармоничен. По време на лекцията си д-р Щайнер се почувства длъжен да обясни, че е бил погрешно разбран във връзка с лекцията си „Поклонението на душата“. Това погрешно разбиране е намерило израз в критична бележка във „Ваймарски вестник“. Тук не се цели полемика с д-р Щайнер, но на лектора не може да се избегне упрекът, че в лекцията си вчера той отново е позволил на теософията да притежава универсално валидна истина. Когато той е взел предпазната мярка винаги да използва изразите „Ние (теософите) знаем“ или „Теософите знаят“ или „Тези, които са станали достатъчно мъдри, знаят“, това означава само, че останалата част от човечеството все още не е толкова мъдра, колкото малката група теософи. Но тъй като, според думите на самия д-р Щайнер, това, което той провъзгласява, всъщност е истината за онези, които са били теософски обучени, е трудно да се разбере как въпросната критична бележка във „Weimarische Zeitung“ би могла да бъде вдъхновена от недоразумение. Всеки основател на религия, всеки водач на секта, всеки архитект на философска система е вярвал, че притежава единствената универсално валидна истина. Не само спекулативните умове са вярвали в нея, но и всяко човешко същество, колкото и малко развито да е, всяко животно, всяко проявление на природата вярва в нея. Само тази истина тогава носи името „правилна“. От факта, че, както казва Шопенхауер, всяко явление се усеца зад него от цялата природа, е възникнала *bellum omnium contra omnes*. Ако сега, за пореден път, единствената истина трябва да бъде открита, със сигурност е оправдано да се постави ироничен въпросител зад това послание!

7. Теософия, будизъм, спиритизъм

I. Доклад в "Германия", Zweites Blatt, 28 февруари 1904 г

В петък, 26 февруари, д-р Рудолф Щайнер изнесе петата си от теософските си лекции на тема „Теософия, будизъм, спиритизъм“ в голямата зала за отдих. Лекторът посочи как теософията се сблъсква с двоен предразсъдък в наше време. Науките виждат в нея нещо подобно на спиритизма; и тъй като се отвръщат от това, като продукт на „най-сляпо суеверие“, те също не искат да знаят нищо за теософията. Преданите последователи на западните религиозни системи виждат теософското движение като будистка пропаганда; те не искат религията им да бъде отнета или заменена с друга. И двата възгледа за теософското духовно движение се основават на недоразумения. Винаги е имало теософи в европейския интелектуален живот, защото теософията търси познание за висшия, духовен свят. Тя търси божествените сили зад преходните явления, наблюдавани от сетивата. Следователно тя е по-

дълбоката основа на всяка религия, философия, морал и всяко научно начинание. През деветнадесети век тя е била само изместена от материалистическия възглед за живота, който не иска да гради върху нищо друго освен върху това, което сетивата могат да възприемат. Този възглед е свързан с големия напредък в науката и технологиите. Огромните успехи в тази област могат да бъдат постигнати само чрез култивиране на сетивното наблюдение и изследване на чисто външни факти. Но дори великите и възхитителни неща имат своите тъмни страни. И така, като контраход, така да се каже, научното движение също така създава материалистичен възглед за човешкия дух и душа. Психичните процеси трябва да се разглеждат само като резултат от физически процеси, подобно на движението на стрелките на часовник като ефект на механичния часовников механизъм. Възниква лозунгът: „Психология без душа“. Тези, които вярват във вечната съдба на човека, не могат да бъдат доволни от такава психология. И така възниква спиритизмът. Неговите последователи искат да използват аномални състояния на ума, така наречените трансови състояния, за да докажат, че в нашия свят има не само чувствена реалност, но и духовна. Когато будното съзнание, което доминира в ежедневието ни, угасне, се появява подсъзнание, което има тясна връзка със силите на природата, скрити от обикновеното възприятие. Тези хора, при които подобни трансови състояния са особено лесни за предизвикване, се наричат медиуми. Те несъмнено бяха благородни натури, които искаха да възстановят вярата в духа на човечеството чрез такива пътища. А Х. П. Блаватска и Олкот, основателите на Теософското общество, също първо се стремяха да постигнат целта си в рамките на спиритуализма. Така, до известна степен, съвременното теософско движение се е развило от спиритуалистичното. Но пътят на теософията към духовния свят се различава значително от този на спиритуалистичното движение. Теософът не иска да изключи светлото, ясно съзнание, за да възприеме духовната реалност, а по-скоро развива това съзнание до по-високо ниво; той го развива по такъв начин, че вижда духовното около себе си с пълна яснота и яркост. Има високо развити хора, които могат да виждат чисто духовно, независимо от сетивата и тялото. Да, всеки човек може да достигне такова по-високо ниво на развитие, ако върви по пътя на знанието, очертан от теософията. Но първо, малцината високо развити в сегашното човечество трябва да бъдат учители на останалите. Подобно на теософа, спиритуалистът търси духовния живот; но пътят, който поема, е опасен; и тъй като медиумите и техните вярващи не навлизат в духовното поле с пълно съзнание, яснота и ориентация, те лесно се спъват там. Тези, които познават духовния свят, знаят, че там има огромни опасности за неподготвените. Затова теософите следват онези, които се движат в духовния свят с пълно съзнание. Само те могат да тълкуват неговите явления по правилния начин и да носят знание от света; докато човекът в транс е като дете в този свят. Следователно е напълно зависимо от случайността дали от него ще бъде извлечена грешка или истина, зло или добро.

Е. П. Блаватска за първи път получава теософската мъдрост от напредналите велики учители на ориенталските будистки школи чрез поредица от обстоятелства. И само поради това съвременното теософско движение, основано от съпругата на Блаватска, носи будистки характер. Но човек може също толкова лесно да стигне до теософията, като наистина схване дълбоката мъдрост на християнството. Само защото животът в Ориента е направил възможно повече от това действително ядро на мъдростта да се влее в популярната, масова религия, отколкото от възвишените теософски учения на християнството в популярните народни религии. След това лекторът разработи картина на религиозното движение, основано от Буда. Той показва как тази възвишена религия и философия няма нищо от това, което европейците са искали да направят от нея.

II. Доклад във „Ваймарише Цайтунг“, 28 февруари 1904 г.

Теософска лекция. Теософия – Будизъм – Спиритизъм беше тема на беседа, изнесена от д-р Рудолф Щайнер пред голяма аудитория вчера вечерта. Теософията, обясни лекторът, е културно движение, развило се от хилядолетна мъдрост и което се стреми да се впише в нашата култура. Целта е да се разрешат недоразуменията и от двете страни. Първо, теософията трябваше да се противопостави на обвинението в ненаучност, според което тя искаше да обясни духовните явления по свръхестествен начин, което водеше до суеверия и спиритизъм. Второ, трябваше да се обърне внимание на страха на онези, които вярват, че теософията е будистка пропаганда за сметка на християнството. Теософията не искаше да отнеме християнството на никого, а по-скоро да го задълбочи. Теософията се появява за първи път през деветнадесети век, но е присъствала в Европа много по-дълго, като тайна наука, която да я предпази от скуката на тривиалния живот. Фактът, че най-доброто от нацията принадлежи на нея, се доказва от писанията на Лесинг, Жан Пол, Хердер, Шелинг, а също и на Гьоте; като доказателство лекторът цитира приказката за зелената змия. Идеите, които деветнадесети век донесе със себе си, са несъвместими с теософията. Великите открития на естествената наука се основават на сетивни възприятия; само доказателствата са валидни за тях. И тъй като духовното и душевното в човека не можеше да се установи по начин, който да е очевиден за сетивата, вярата в него беше загубена; по-скоро естествената наука обяснява душевно-духовната същност на човека като еманации на физическия организъм. Учението за душата без душа се превърна в крилата дума. В лицето на тези материалистически възгледи хората търсеха божествена мъдрост, информация за природата на душата и съдбата на човека. Мнозина я намериха в религията. През деветнадесети век спиритуалистичното движение дойде от Америка като реакция на естествената наука. То искаше да предостави на обществеността информация за феномените на психическия живот и духовните сили, защото хипнозата и внушението доказаха, че те съществуват. С широкото разпространение на материализма се разпространи и спиритуализмът, но докато първият носеше

опасността от брутализиране на сърцето, експерименталната доктрина за духовете доведе до объркване и още по-голяма опасност. Медиумите предоставят доказателство за духовен свят в състояние на сън, което е напълно ненормално и води до погрешни и опасни заключения.

Следователно теософията отхвърля спиритизма като самоцел. Някои теософи наистина са били спиритисти, но те са били способни да намерят по-висши пътища към познанието на духовната същност благодарение на по-висшето си духовно развитие; всеки, който е запознат с теорията за еволюцията, трябва да признае това и по духовни въпроси. За теософите виждащият вижда в духовен свят в будното си съзнание, докато за спиритуалистичния медиум това се случва в подсъзнанието. Предаността за медиумични цели води до морален упадък, докато виждащият на теософията вярва, че духовните сили могат да се развиват независимо от физическата организация. Виждащият поглежда назад към предсъществувания и гледа в Камалока на теософията. Според лектора, днешната теософия е знание, което е произлязло от теософската основа на индийските религии, откъдето идва и нейната будистка окраска. Древната теософия е както основата на будизма, така и на най-съкровеното ядро на християнството: Гнозисът е Будхи. Европейският термин Гнозис е синоним на Будхи, най-съкровеното ядро на духовното прозрение в индийската религия. Буда е учил, че духовната същност на човека е по-могъща от чувствената. Вкопчвайки се в чувственото, човек забравя своята висша същност. Съзнанието на душата е дейност, животът в и за материята е пасивност. Последният термин, според говорещия, би трябвало да съвпада със „страданието“ на Буда по отношение на неговото учение. Страданието е следователно спускане в материята. Най-съкровената сила на душата, развита, за да потисне доброволно нисшата природа, е целта на будисткото учение. Нирвана е съзнателно освобождение от ограниченията на материята. Мъдростта Божия, най-висшият идеал на човека, това е смисълът на теософията; тя не носи нищо чуждо, а се стреми да събуди и задълбочи съзнанието за Бога, което живее във всички хора. Според нас д-р Щайнер успя да даде на аудиторията си по-добро разбиране на будистката гледна точка, без обаче да опровергава твърде остро обвинението, отправено срещу теософското движение, че се занимава с будистка пропаганда.

8. Теософията в Евангелията — Великденски размисъл

Доклад в „Германия, Ваймарски ландесцайтунг“, втори лист, 27 март 1904 г.

Теософска лекция. В петък вечерта д-р Рудолф Щайнер изнесе шестата си теософска лекция в голямата зала за отдых на тема „Теософията в евангелията. Великденска медитация“.

Лекторът показва какъв дълбок смисъл може да се открие в легендите и митовете на различните народи, когато човек се стреми да стигне до същината им от гледна точка на алегоричен поглед върху природата. Във всички времена се е усещала дълбоката хармония между стремящата се човешка душа и природните явления. Когато с всяка нова пролет слънцето увеличава силата си и изважда спящите сили на растенията от утробата на земята, се е усещало, че подобен процес от духовен характер протича и в човека. Слънцето се е превърнало в притча за вечния дух на света, който е способен да събуди спящия душевен зародиш в човека, когато му

дойде времето, да примами духовния човек от физическия. От многото легенди, чието значение може да се намери в тази насока, лекторът откри сагата за аргонавтите. Язон е символ на умиращия човек. Той получава руно от овена, което е символ на силата, чрез която човек се издига до висините на духовния живот. Точно както слънцето е в знака на Овен или овен през пролетта и получава нова сила чрез съюза си с това съзвездие, така и човекът постига най-висшата си цел чрез съюза си с висшата духовна сила, с „агнеца“, като знак за божествена сила. Така движението на слънцето се превръща в притча за човешкия живот, а появата на пролетното слънце – в символ на възкресението на човешкия дух от оковите на сетивния живот. Затова самият Христос нарича Себе Си „Агнец Божий“ (Йоан 1:29). Това, което старите езически митове изразяват в своите образи – че човекът трябва да празнува Великден на вътрешното си същество – е изразено по възвишен начин в най-великото събитие на световната история, в появата на „Пасхалния агнец“, Божия Син. И това, което преди е било достъпно само за малцина в тайни храмове, в така наречените „посвещения“ или мистерии, е било донесено от Исус от Назарет на цялото човечество. Защото в безкрайното си състрадание той е искал „блажени“ да станат и онези, които вярват, дори и да не виждат. (Йоан 20:29) Под „виждане“ се разбира „посвещение“ в мистериите, което е позволило само на избраните да приемат истината в чиста форма, докато останалите е трябвало да се задоволят само със символа, с мита. Чрез жертвената смърт на Христос на всички е било дадено в последвалия период това, което преди това е давало плодове само на малцина. Ето защо Петър казва по отношение на евангелието във връзка с по-ранните митични популярни религии: „Възнахме ви силата и пришествието на нашия Господ Исус Христос, не следвайки внимателно измислени басни, а като очевидци на Неговата слава.“ (2 Петрово 1:16)

След това ораторът даде пълно обяснение на „чудото на Лазар“, за да покаже как самият Исус за първи път е претърпял посвещение в смисъла на старите мистерии. Само онези, които разбират този разказ за възкресението на Лазар, признават, че това е Великден на духа, не обикновена смърт, а смъртта на чувствения човек, в когото е събуден духовният човек. Исус казва това сам: „Аз съм възкресението и животът. Който вярва в Мен, дори и да умре, ще живее.“ (Йоан 11:25) Болестта на Лазар е раждане, а именно раждане на висшия духовен човек от земния, чувствен човек. Отново това е засвидетелствано от словото на Исус: „Болестта не е за смърт, но за слава Божия, за да се прослави чрез нея Божият Син.“ (Йоан 11:4) Така Христос показва пред всички хора това, което беше обяснил като теософско учение в славния разговор с Никодим (вж. Йоан 3): „Истина, истина ти казвам: Ако се не роди някой от вода и Дух, не може да влезе в Божието царство.“ (Йоан 3:5) Ораторът показва на различни места в Евангелието как то е провъзгласяване на „вътрешната Пасха на човешката душа“, посланието за възкресението на духовния човек. Той твърди, че най-възвишената истина на християнството се открива

именно когато Евангелията се приемат „буквално“. Човек трябва само да се е подготвил чрез теософията, за да разбере наистина дълбокия „дух“ на думите на писанията. Това, което древните митове са загатвали в картини, историята за страданието и възкресението на Божия Син е представила като исторически факт на цялото човечество. От тази гледна точка се разкриват и великите намерения на Нагорната проповед, която (в правилния превод) започва с „теософските“ думи (Мат. 5:3): „Блажени, които копнеят за Духа, защото те ще намерят Небесното царство в себе си.“

9. Връзката на германските народи с християнството

Курсовете обхващат дълъг път на историческо развитие. Опитам се да представя хода на човешкото развитие от едно историческо явление, което следваме, до момент, наречен Средновековие; поредица от нации с държавни институции са преминали и ще продължим оттам, където нещата са при съвсем различни обстоятелства.

Преходът от Римската империя към Средновековието е един от най-значимите преходи в света. Затова искаме да разгледаме отново акцентите на това развитие. Обсъдихме великолепната индийска култура, за която може да се докаже, че е била исторически напреднала чрез писменост и документи, които изумяват европейците. След като осъзнаем, че това е народ на съзерцание, на дълбок вътрешен живот, ни се разкриват други интересни моменти у други народи. В Египет виждаме цивилизация с различен характер и се възхищаваме на нейната култура, която е постигнала невероятни неща в математиката и технологиите – инженерство с

голяма сложност и основано на различни принципи. Виждаме сградите на езерото Моерис, което е задържало водата на Египет, за да напоява земята в определени точки, за да я направи плодородна. Днес всичко трябва да се изчислява подробно; в онези дни се е основавало на интуиция, директно прозрение. Трябва само да си спомним за бобровата язовирна стена, която се изгражда под ъгъл, който инженерът е трябвало да разпознае като най-добрия. Този инстинкт е развит до степен, в която се е превърнал в това, което наричаме интуиция. Така че човешкото развитие не означава, че сме се развили от примитивното, но ако някои от нас са постигнали нещо ново, голяма част от това, което преди е било по-висше, е било загубено.

Нека да преминем към Вавилония и Асирия. Голяма част от това, което тези хора също са знаели, е загубено, въпреки нашата геометрия. Вече не можем да се придържаме към концепцията за права линия на развитие. След това стигнахме до персийския народ с неговата забележителна култура; ако си спомним как е бил образован един млад персиец, ще оценим различната картина, която светът би могъл да има. Говорейки истината. Симптоматично е, че най-съкровенията част от съществото му е излязла от този народ. Това, че човек е бил вътрешно стабилен, е било за персиеца, когато е бил обединен с течащите си думи. Това, което по-късно се е превърнало в закон: Да, да – не, не (Матей 5:37), е било образованието тук. Един пояс започва в Персия и, разпростирайки се из Европа, обхваща народите, от които е била заменена римско-гръцката култура. — Докато в Гърция се развиват изкуството и могъщите идеи, а на Италианския полуостров съществува това, което наричаме римски гражданин, в северната част на Европа живеят различни народи. За Рим това означава, че нордическият призрак, кимврийският ужас, в Италия се появява нещо в развитието на човечеството, което никога не е било виждано преди: да наречем разликата между [римляни и гърци] — просто да наречем буржоазията, която довежда личната доблест до най-високия ѝ връх. Това е ново развитие, което не сме имали преди. Никога не сме имали причина да се вглеждаме в семейството в Гърция — интересувахе ни само полисът — и затова това, което днес наричаме право, което по същество се основава на семейния контекст, е слабо развито. Видяхме как това е проникнало в най-изолираните условия на хората в древен Рим; често момче не е можело да чете или пише, но е знаело дванадесетте закона за трапезата. От това произлиза римско чувство за догматизъм, пряката жива сила, която е свързвала римляните с техните правни принципи, е била изгубена и е станала абстрактна. Тази римска правна форма се беше разпространила по целия свят, но беше загубила живота си. — Длъжностните лица, ръководителите на отделни области, епархии, бяха сянката, черупката на предишния живот, а Цезар — абстрактното, интелектуално обобщение на това, което някога е живяло в римските сърца. Видяхме как християнският живот се излива в тази черупка, в тази кожа, как огромната Римска империя в крайна сметка нямаше нищо от нещата, които

първоначално са съставлявали нейното величие. Всички култове, гръцки, финикийски, египетски, можеха да бъдат преживени там и целият този хаос от народи се държеше заедно от външно присадени римски закони. Само едно нещо обединено, беше еднакво широко разпространено... /пропаст] пролетариат, страдащ ужасно под натиска, и фактът, че на дъното беше това, което беше обединено само от връзката на общия натиск, на страданието, направи така, че това християнство се разпространи с огромна бързина. Защото не се интересува от различията, а от единството на страданието... /пропаст] и затова този жив живот, дошъл от Изтока, се изля в тази кожа.

И така римските императори използвали това, за да спасят... /гар], но не могли да спасят, защото този народ бил пред портите.

Нека да разгледаме тези народи, които са имали силата – живия живот на християните по онова време.

В древността са живели... /гар] народи, чиято култура трудно може да си представим днес. Само няколко останки са оцелели, като са влили кръвта си в по-късни компоненти, отчасти в такива като [на] Балканите. — Тези древни народи – тяхната култура произлиза от различни находки, инструменти, подобни на тръби, които произвеждат странна хармония. Изкуството на металообработването и разбирането на звука на инструментите. Нещо от това е имало в народите, върху които е изградена външната култура на Римската империя; нещо от това е имало и в старата етруска култура – а след това и в северните райони, в дунавските райони. Келтски народи – от този център е била доминирана цялата културна ситуация на Европа; те са имали висока духовна зрялост, илирийски и музикален нрав, енергия и предприемачески дух – всъщност движещ елемент в европейската култура. – Културен фермент, който се вкопчва в крайниците, но не става исторически. Той е трябвало да бъде там, когато го няма, не е останал, разпространява се из Испания, Франция. В северната част на Италия винаги е имало такива, в които е текла келтска кръв. Това, което направи римляните велики, беше чувството им за индивидуалност, правната им система, основана на земеделие – нещо, което не се среща при други, а поети като Ман... идват от север, като Хораций от юг, където са били гърците – всичко велико, ако не е от закона, е отвън...

Културата на земята, която римляните завладяват в Испания и Галия, е повлияна от келтизма... /гар] Култура, която отново изчезва, защото той е трябвало да бъде там лично, този народ от келтите, който е имал мощно влияние, е бил привързан към кръвта... /гар] Тя не е изчезнала, но не действа чрез традицията, а все още днес чрез кръвта си. Защото може да се докаже, че където и да са се случвали важни културни влияния, те са идвали от онези, които са имали келтска кръв във вените си, Шекспир, демонстративно Робеспьер... /гар>

Това беше източник на конфликт за страната, която винаги беше вълнуваща и освобождаваща и имаше важна мисия по това време.

В тази страна се е преместил народ, който сигурно е преминал през трудни съдби – не ги срещаме... /gar] с такава интелектуална култура, но с такава, която показва, че този народ е развил черти на характера, които го отличават значително от другите. Европа е претърпяла много залежания. Някога там е имало горещи, тропически времена, след това големите ледникови епохи. Несъмнено предците на германските народи са преминали през последното голямо залежване и под това влияние се е развило нещо, което е различно по структура на черепа... /gar]

Примитивен народ повече от другите европейски народи. Келтът е бил активен и енергичен, където лично е прилагал, агитатор в най-фин стил и следователно донякъде е израснал от природата, - римляните са обичали това, което ги храни, е било преплетено със земеделието им. - Древният тевтон е обичал природата, където я е намирал, е бил скитник, който като такъв е можел да се наслаждава на природата. Той е обичал природата, а не определена територия на предците, бил е сраснал с природата и следователно е имал начин на живот, който е съответствал на нея. Живот в селски общности при комунизма, който може да бъде разчупен отново по същия начин. Древните германци са се занимавали със скотовъдство и лов. Тези хора са се нахлули в районите, обитавани преди от келтите, заселили са се в райони чак до Русия и са се разпаднали на безброй племена. Свободата е била вродена в известен смисъл, но е зависела от защитата ѝ с оръжия. Някъде на север е имало остров, където всяка година се е празнувал фестивал и се е появявала богиня, която е била показвана пред всички. Връзката с природата е очевидна. И виждаме как навсякъде се установяват природни служби. Много се говори за свещени дъбове. Но това беше погрешно тълкуване на думата. Келтите обаче предали своята религия на германските племена, които били в съюз с природата. Друидите били наричани дъбове. Жрецът бил почитан. Това показва какъв движещ елемент са били келтските хора. — Когато римляните разширили властта си в Испания, те трябвало да се справят със смесено население, което било прикрепено към келтите... / празнина. Германците се били заселили в средата на Европа. Първоначално римляните ги срещнали в районите на днешна Каринтия, Марий Кимериецът. След това във Франция, след което нахлули в Италия, терор от кимврите. Към тях се присъединили тевтонци и оттогава насам има постоянни сблъсъци. Виждаме как са отблъснати от херуските Армин.

Римската форма на управление е била пропита с християнството, но Римската империя не е била в състояние да разпространи християнството по света като народ. Нещо друго е трябвало да бъде въведено в това, което е погълнало черупката на римската култура: силата на народа с организиращ ефект.

Задачата наистина да живеят в Европа, това, което римляните бяха усвоили, беше дадена на северните народи и отначало това бяха отново келтите. Така виждаме старите култури, сега заменени от собствено управление. Римската форма на управление остава само в църковното управление, в понтификата. В това държавно

тяло се влива морално-етичният живот на християнството, силата на северните народи – Рим даде формата. Келтската агитация донесе живот напред. Пратениците дойдоха от Англия и Ирландия. Така нови народи навлизат в старото. Наследството на това, което е произлязло от най-разнообразните течения, все още се съдържа и ако разберем как сме станали, разбираме как трябва да гледаме в бъдещето. Само когато разберем в какво живеем, можем да продължим да градим. Така ще разберем как стигаме до възгледите, до материалните блага, под които живеем днес, които съставляват нашите радости и страдания. Гьоте е казал, силата... /гар> Законът и правата се наследяват във вечна болест.

Когато обмислим какво, така да се каже, е сянката... [празнина]

Това, което си наследил от бащите си, придобий го, за да го притежаваш.

Преобрази се и историята ще бъде наш учител.

Трябва да вдъхнем размислите си за настоящето с наученото от миналото. Така ние ставаме господари на нашата история и се учим от историята как трябва да работим, за да облагородим нашата раса. Човекът е единственото същество, което трябва да изкова собствената си съдба и затова трябва да я разбере.

Когато сме придобили идеалите си, ние ще...

[Пропаст]

Само тези, които се учат да го побеждават всеки ден, заслужават свобода и живот.

10. Християнски мистицизъм — Майсторите на Кьолн: Екхарт, Албертус Магнус

В понеделник вечерта в жълтата зала на Казиното общество, д-р Рудолф Щайнер, генерален секретар на Германската секция на Теософското общество, говори за християнския мистицизъм. Той започна с обща дискусия за вековете на мистичен разцвет (XIII до XVII век) и същността на мистицизма, след това за отделни известни майстори на мистицизма като Албертус Магнус, Екхард, Йоханес Таулер, Хуго фон Санкт Виктор, Ангелус Силезиус и други, и накрая за същността на теософията и обединението на съвременните миогледи с мистичните и теософските.

Мистицизмът, според лектора, не е нещо фантастично или неясно, а предпоставка за яснота. Самата яснота се основава на духовен опит и стремеж да се развие, пречисти и след това да се оформи вътрешният аз, за да се стигне до преживяването на висши ценности чрез вътрешния аз. Мистиците изхождат от

принципа, че светлината не се възприема само от физическото око, но че духовното око, отделен орган, също може да възприема светлина, един малък собствен свят, микрокосмоса, творческа светлина, когато мистикът се задълбочи в себе си. Мистицизмът е следователно развитие на вътрешния живот. След това лекторът очерта работата и основните учения на споменатите велики мистици и техните предшественици, схоластиците; техните учения кулминират в обучението на човек да съзерцава духа, „отдаването на духа е най-висшето познание“. От това се развива безкористността, която трябва да се хвали у мистиците, високата чистота на намерението, поради което толкова много от онези, които са преподавали тайната на най-висшето познание, са останали неизвестни, каза мирянинът от Оберланд и автор на немска теология. В хода на красиво оформената лекция, на която присъстваха само сравнително малко слушатели, лекторът засегна по-нататъшни връзки между Фихте и Гюте, когато той нарече „мистик и теософ в най-красивия смисъл“, с мистичния и теософски мироглед.

11. За същността на християнството

Представителите на теософския мироглед изпитват трудности. Този мироглед е критикуван за това, че твърди невъзможното, когато твърди, че задълбочава религията, науката, философията и етиката. Това повдига въпроса: Дали теософският мироглед задълбочава и разбирането ни за християнството? Теософският мироглед е напълно и абсолютно сериозен по отношение на намирането на същността на всички религии, ключовата точка, която подхранва всяко сърце, в което присъства единната истина на всички религии. Как е възможно религията, чрез която се е случила революция в цялата културна тенденция – християнството – да бъде омаловажена от теософията? Напротив, теософията ни отваря поглед към по-дълбоките истини на християнството. Теософията е обвинена, че е будизъм. Вярно е, че тя е първата, която е открила същността на тази религия, но колкото по-дълбоко са прониквали изследователите на сравнителното религиозно изкуство, толкова по-дълбоко са схващали и истините на

християнството. Книгите „Езотерично християнство“ от Ани Безант и „Християнството като мистичен факт“ от Рудолф Щайнер свидетелстват за това. Християнството води тежка битка. Материализмът, чийто пик е бил през 70-те години на 19-ти век, е отблъснал хората от църквата. От друга страна, теософията води обратно към християнството. По особен начин научният дух, който не се е чувствал задоволен в народното християнство и затова е бил отблъснат, се успокоява от теософските обяснения, връща се към него и започва да го разбира. Полезно е първо да се изучат основите на религията в древноиндийската, египетската, гръцката, еврейската религия и едва след това да се стигне до християнската. Там човек ще открие, че символиката е била една и съща във всички времена, че духът винаги е давал отговори на въпросите на човечеството, живяло по онова време. Теологията в последно време не е успяла да отключи истинския дух на християнството, защото е станала твърде потопена в материализма. Прозренията, които тя предоставя, са незадоволителни както за религиозния, така и за научния ум. Други казват: доктрината, която тя носи, не казва нищо ново, точно едно и също нещо е било преподавано във всички времена. От друга страна обаче се подчертава, че в християнството това зависи главно от личността на основателя на тази религия. Това е правилно. Нека сравним другите основатели на религии с Него. Вземете Буда и т.н., Мойсей, Мохамед. Техните учения са били отчасти също толкова възвишени, но те не са искали личността им да бъде почитана: те са се смятали само за пратеници, призвани да провъзгласяват неземни истини на света. Христос трябва да се разглежда малко по-различно. Не е важно какво е проповядвал. Самият той не е записал нито едно от своите учения, а ученията, които са ни предадени от неговите ученици, не съдържат нищо наистина ново – и все пак нещо съвсем различно: самият той е центърът на религиозните вярвания. Научното обяснение на разликата между християнството и другите велики религии е възможно само чрез теософско-научни изследвания. В ранните християнски времена е имало тайни християнски училища, където са се преподавали по-дълбоките мистерии на Божието Царство. Тези езотерични училища са съществували наред с екзотеричното провъзгласяване на християнството, което е било предназначено за непосветените. Писанията на първите църковни учители и отци свидетелстват, че в онези дни е имало хора, надарени с висши знания. Днес често се подчертава, че Исус от Назарет е бил прост човек, който е знаел как да говори на хората по популярен начин. По отношение на Павел, теолозите също подчертават, че той е говорил от елементарна първична сила. Простотата и простотата са две различни неща. Един човек говори просто, защото е прост човек, който няма какво повече да даде. Друг вид простота е тази на мъдрец, който я е възвърнал, след като е проникнал във всички дълбини на мъдростта и по този начин е запазил простотата. В крайна сметка, на целта, цялата мъдрост се превръща в простота; в крайна сметка човек говори просто. Този втори начин на говорене има

магическа сила. Вижте сами. Прочетете Климент Александрийски или Ориген – само този, който знае неща, които не са от този свят, говори така. И те имат висшите знания, които са научили в тайните училища, за да благодарят за това; там се учите да говорите ясно. Сега човек е изпълнен с магическата сила, която изпълва главата и сърцето с духовен живот, с огъня на духа.

И тези просветени, които са ни известни под различни имена – особено под името гностици – приложиха цялата си мъдрост, която бяха придобили, всичките си знания, за да отговорят на един-единствен въпрос: да разрешат загадката на християнството. В тези тайни училища се преподаваха всички науки, както естествени, така и математика и т.н. И в разгара на обучението целият арсенал беше използван, за да се отговори на въпроса: Какво е значението на появата на Исус Христос? – Всичко беше призовано, за да се обясни това. И днес нищо не се смята за твърде просто и ясно, за да се обясни това. Тогава, когато бяха толкова по-близо до източника, те не намираха нищо твърде възвишено, за да схванат дълбините на мистерията. И загадката, която трябваше да бъде решена, кулминира във въпроса: Кой, в края на краищата, беше този Исус Христос? – По онова време се смяташе, че човек трябва да е зрял, за да разбере; човек трябва да изчака с окончателната, категорична преценка, за да не остане без мъдрост. Първо, човек трябва да има мъдростта в ума и сърцето си, която просветлява разума и му позволява да достигне до ясно разбиране.

Материалистичният мироглед е неспособен да проникне в същността на християнството. Невъзможно е да се стигне до Христос само чрез вяра в писаното слово, което е обект на историко-критическо изследване, тези документи на християнството. Първите три евангелия, които ни разказват историята на Исус от Назарет, са написани много, много след неговата жертвена смърт. Оттогава са минали векове. Нищо не ни е запазено от времето, когато е живял Исус. Защо не? Защото отделните факти не са важни сами по себе си; те не са от такова изключително значение. Ако не е възможно да решим въпроса по този начин, като изследваме фактите, как изобщо можем да разрешим мистерията?

Има и друг начин да се стигне до Исус от Назарет. Има документи, които душата открива, когато опознае тайните на природата. Всички мистици свидетелстват за това. Разказва се например, че някой отговорил подигравателно на Йохан Руйсбрук, известен мистик от четиринадесети век, когато той заявил: „Е, учителю, вие говорите сякаш сте с Адам в рая.“ На което Руйсбрук отговорил: „Да, бях там.“ Ангелус Силезиус казва в своя „Херубини скитник“:

Ако Христос се роди хиляда пъти във Витлеем, а не в теб, ти ще останеш изгубен завинаги.

Кръстът на Голгота не може да те изкупи от злото, ако не е издигнат и вътре в теб.

Не ни помага да предоставим доказателство за съществуването на Христос, както бихме предоставили доказателство за съществуването на крава. Всички мистици са съгласни с това: трябва да изпитате Христос вътре в себе си.

За материализма нищо не е важно, освен това, което може да възприеме с петте си сетива; следователно, това, което теософията носи, му се струва фантастично. Ние, хората, сме твърде свикнали да разчитаме само на сетивата си. С тези външни сетива никога няма да схванем и да се научим да разбираме Христос. Но в човека дреме сили, които му позволяват да развие [по-изтънчени] сетивни органи в себе си, които му позволяват да познае по-висши неща. Древните гностици, първите църковни отци, са притежавали такава способност, такива [висши] сетивни органи и те свидетелстват заедно с мистиците от 13-ти и 14-ти век от собствения си опит с висшето човешко същество, че са преживели Христос в себе си като мистичен факт. Това означава нещо. Първото условие за разбиране на случилото се на Голгота е да преживееш Христос в собствената си душа. И това е значението на теософското движение: има хора, мъже и жени, които от собствения си опит са информирани за истината на християнството; те са имали практическия опит на вътрешния опит и следователно могат да говорят за него по този начин.

Центърът на християнството е личността на Исус Христос. Това е позитивното ядро на истината. Не неговите учения, а неговата личност; не благата вест, която учениците му са проповядвали, а че са чували гласа му, че са били в личен контакт с него – това ги е накарало да говорят по такъв вдъхновяващ начин. Всички други обяснения са недостатъчни, за да обяснят уникалния феномен, че светът е бил обновен чрез появата на Исус Христос. Богословските учения не предоставят достатъчно информация за това. Теософията ни доближава до разбирането, като задълбочава богословския поглед. Тези, които се задълбочат в нейните учения, ще открият, че те винаги са били там, но не са били обучавани публично, а в тайни храмове, където са били обучавани и посвещавани учениците на жреци и мъдреци. Какво се учеше там? Провъзгласяваше се как божествеността се излива в света, как еволюцията протича през минералното, растителното и животинското царство, докато не може да се появи човекът, в когото живее Бог. Учеше се как това постепенно се случва. И истински да преживееш това в себе си беше целта, предназначението на учението. Тези, които бяха преживели Бога в себе си, бяха готови за посвещение и бяха посветени в дълбоките тайни на божествената мъдрост; те получиха ново име и можеха да бъдат „запечатани“, тоест получиха гражданство на небето, гражданство в духовния свят. Те получиха ново име, „известно само на този, който го получи“.

Апостол Павел е бил такъв посветен, иначе не би могъл да говори така, както е говорил. За да се знае как е възникнал светът, е необходима голяма мъдрост. И тази мъдрост може да се постигне само от Този, в когото Словото, Логосът, е жив. Когато Той говори, Неговото Слово е светлина и живот. За да се опише произходът на

света, се използва символът на еманацията. Чрез изтичането на Божеството и неговото вливане в материята се генерират вибрации, чрез които светът възниква. Чрез изтичането на Логоса светът се е появил; всъщност Логосът е този, който се е появил. Мъдростта на Логоса управлява и оживява света.

Трима са, които свидетелстват на небето: Отец,

Син (Словото) и Светият Дух;

И трима са, които свидетелстват на небето: Духът (мъдрост), вода и кръв, и тези три са заедно. (1 Йоан 5:7-8)

Знанието за мъдростта трябва да се влее в човешката гръд, в нейната същност, и подготвителните училища са служили за тази цел. В акта на посвещение ученикът е бил „потопен в мъдрост“. Ако преди това е живял в светлината на пламъците, сега е бил потопен в „огъня“; той е получил „Словото“, което живее в мъдростта. Този, който е имал видение за тази трансформация, е изпълнен с различен дух, отколкото преди да съзρε мистериите. Сега той може да провъзгласи живото слово, което е видял в мистериите.

Тук трябва да се предпазим от известно предубеждение. В древността, както и в днешно време, човек е можел да бъде мъдър по всякакви начини; философските школи в Александрия например са предлагали богатство от мъдрост, но там не е било възможно да се преживее преживяване, което да изпълни тази мъдрост с живот. Този живот можел да се постигне само по пътя на разпятието и възкресението на Христос. След появата на Исус Христос станало възможно да се постигне този живот извън мистериите на древността.

Появата на Исус Христос е исторически факт. В мистериите „смъртта“ вече се осъществяваше чрез дълбок сън, различен от обикновения сън. Ученикът наистина преживяваше един вид умиране и възкръсване. Голямата трагедия тогава се разигра публично като реален факт чрез смъртта и възкресението на Христос. Събитията в мистериалните храмове бяха само отражение на това велико събитие. Пророците, които бяха ученици на мистериите, се надяваха на възможността за реално изпълнение на това, което бяха видели в храмовете като модели. И това, което те предадоха на света под формата на месиански надежди, беше част от това, което им беше дошло от тайните училища. Новият елемент, който Исус внася, е поговорката: „Блажени са онези, които не са видели и са повярвали“ (Йоан 20:29) – а именно, да видят това, което е показано в мистериите. Сега онези, които само са вярвали, можеха да бъдат благословени. Всеки, който разбира нещо от същността на християнството, знае какво означава да преживееш Христос в себе си. Преди смъртта на Христос на кръста това преживяване беше възможно само в мистериите; след него всеки, който вярва, може да го преживее. Такова преживяване, каквото Павел е имал преди Дамаск, не е било възможно преди явяването на Христос в плът. Духовният Христос му се е явил; сега той можел да свидетелства за Живота.

Буда, Зороастър и т.н. са били основателите на своите религии, а тези, които са изповядвали техните учения, са били техни последователи. Христос не е бил основател на своята религия, той е бил неин обект. Той е изпълнил човечеството със себе си. Павел е преживял това по особен начин. Той е доказателство за съществуването на живия Христос. Християнството е мистичен факт. Новостта, която то носи, е фактът, че човешката природа е преобразена. Ето защо Човешкият Син е в центъра на християнството. Това е ядрото на посланието. Откриваме посланието на мъдростта и в други религии. Историята на Буда завършва с преображението. С Исус Христос се добавя трагедията на разпятието и възкресението. Това трябва да се свърже с живота на Буда, за да се разбере цялото. Христос е казал за себе си: Аз съм пътят, истината и животът.

Другите велики религиозни основатели можеха да кажат за себе си само: Аз съм пътят и истината. Те стояха на висока планина, където видяха истината, откъдето след това провъзгласиха тази истина на хората. Исус слезе от планината в живота, слезе, за да проповядва.

Божественото творческо слово ходеше по земята, което беше нещо различно от простото провъзгласяване на сливането на Логоса.

[И Словото стана плът и живя между нас, (и видяхме славата Му, слава като на Единородния от Отца), пълно с благодат и истина.] (Йоан 1:14)

Той е Словото, станало плът. Учим се да го разбираме, като го сравняваме с ученията на други религии. Колкото по-дълбоко проникваме в разбирането на всички религии, толкова повече откриваме едни и същи учения в тях. Но огромната разлика между християнството и всички други религии е, че саможертвата на Христос ни е направила възможен директен контакт с въплътения Логос.

Ако случилото се в мистериите беше приложено към живота на Исус, човек би стигнал до правилно разбиране за неговата личност и следователно за християнството много по-рано. Сега беше възможно хората да „вярват, без да виждат“ (Йоан 20:29), а именно без да са видели това, което е било показано в мистериалните школи.

Теософията сега има задачата да създава личности за християнството, които могат да свидетелстват от собствения си опит за това, което са видели и преживели. Само тези, които са преживели Христос в себе си, могат да постигнат истинско знание. За съвременните християни не е лесно да се ориентират в тези нови перспективи. Те са в същото положение, в което са били учените от Средновековието по отношение на световната мъдрост, където Аристотел е бил считан за единствен авторитет. Когато Галилей стигнал до съвсем различни заключения за природата и дейността на сърцето и кръвообращението чрез собствените си наблюдения върху живота в сравнение с Аристотел, той споделил откритията си с приятел. Обяснили му въпроса, намерил го за правдоподобен, но след това отхвърлил това нововъведение, казвайки, че не може да е истина, защото Аристотел представя

въпроса по съвсем различен начин и че само Аристотел е прав. Ситуацията е доста подобна с днешната буквална вяра в религията, която се основава на собственото пряко прозрение. Истините на религията могат да бъдат проверени чрез собственото прозрение, точно както днес цялата естествена наука се основава на собственото пряко изследване, а не на буквална вяра в писмените традиции на по-ранни изследователи. Приемат се само фактите, наблюдавани в природата, и на самите факти е позволено да говорят. Това, което теософията учи за душата, се основава на пряко познание за духовните процеси чрез собственото съзерцание. По този начин теософията свидетелства за същността на християнството. Нейната цел е да създаде такива свидетели, които могат да разпознават чрез пряко съзерцание.

11. За същността на християнството

Представителите на теософския мироглед изпитват трудности. Този мироглед е критикуван за това, че твърди невъзможното, когато твърди, че задълбочава религията, науката, философията и етиката. Това повдига въпроса: Дали теософският мироглед задълбочава и разбирането ни за християнството? Теософският мироглед е напълно и абсолютно сериозен по отношение на намирането на същността на всички религии, ключовата точка, която подхранва всяко сърце, в което присъства единната истина на всички религии. Как е възможно религията, чрез която се е случила революция в цялата културна тенденция – християнството – да бъде омаловажена от теософията? Напротив, теософията ни отваря поглед към по-дълбоките истини на християнството. Теософията е обвинена, че е будизъм. Вярно е, че тя е първата, която е открила същността на тази религия,

но колкото по-дълбоко са прониквали изследователите на сравнителното религиозно изкуство, толкова по-дълбоко са схващали и истините на християнството. Книгите „Езотерично християнство“ от Ани Безант и „Християнството като мистичен факт“ от Рудолф Щайнер свидетелстват за това. Християнството води тежка битка. Материализмът, чийто пик е бил през 70-те години на 19-ти век, е отблъснал хората от църквата. От друга страна, теософията води обратно към християнството. По особен начин научният дух, който не се е чувствал задоволен в народното християнство и затова е бил отблъснат, се успокоява от теософските обяснения, връща се към него и започва да го разбира. Полезно е първо да се изучат основите на религията в древноиндийската, египетската, гръцката, еврейската религия и едва след това да се стигне до християнската. Там човек ще открие, че символиката е била една и съща във всички времена, че духът винаги е давал отговори на въпросите на човечеството, живяло по онова време. Теологията в последно време не е успяла да отключи истинския дух на християнството, защото е станала твърде потопена в материализма. Прозренията, които тя предоставя, са незадоволителни както за религиозния, така и за научния ум. Други казват: доктрината, която тя носи, не казва нищо ново, точно едно и също нещо е било преподавано във всички времена. От друга страна обаче се подчертава, че в християнството това зависи главно от личността на основателя на тази религия. Това е правилно. Нека сравним другите основатели на религии с Него. Вземете Буда и т.н., Мойсей, Мохамед. Техните учения са били отчасти също толкова възвишени, но те не са искали личността им да бъде почитана: те са се смятали само за пратеници, призвани да провъзгласяват неземни истини на света. Христос трябва да се разглежда малко по-различно. Не е важно какво е проповядвал. Самият той не е записал нито едно от своите учения, а ученията, които са ни предадени от неговите ученици, не съдържат нищо наистина ново – и все пак нещо съвсем различно: самият той е центърът на религиозните вярвания. Научното обяснение на разликата между християнството и другите велики религии е възможно само чрез теософско-научни изследвания. В ранните християнски времена е имало тайни християнски училища, където са се преподавали по-дълбоките мистерии на Божието Царство. Тези езотерични училища са съществували наред с екзотеричното провъзгласяване на християнството, което е било предназначено за непосветените. Писанията на първите църковни учители и отци свидетелстват, че в онези дни е имало хора, надарени с висши знания. Днес често се подчертава, че Исус от Назарет е бил прост човек, който е знаел как да говори на хората по популярен начин. По отношение на Павел, теолозите също подчертават, че той е говорил от елементарна първична сила. Простотата и простотата са две различни неща. Един човек говори просто, защото е прост човек, който няма какво повече да даде. Друг вид простота е тази на мъдрец, който я е възвърнал, след като е проникнал във всички дълбини на мъдростта и по този начин

е запазил простотата. В крайна сметка, на целта, цялата мъдрост се превръща в простота; в крайна сметка човек говори просто. Този втори начин на говорене има магическа сила. Вижте сами. Прочетете Климент Александрийски или Ориген – само този, който знае неща, които не са от този свят, говори така. И те имат висшите знания, които са научили в тайните училища, за да благодарят за това; там се учите да говорите ясно. Сега човек е изпълнен с магическата сила, която изпълва главата и сърцето с духовен живот, с огъня на духа.

И тези просветени, които са ни известни под различни имена – особено под името гностици – приложиха цялата си мъдрост, която бяха придобили, всичките си знания, за да отговорят на един-единствен въпрос: да разрешат загатката на християнството. В тези тайни училища се преподаваха всички науки, както естествени, така и математика и т.н. И в разгара на обучението целият арсенал беше използван, за да се отговори на въпроса: Какво е значението на появата на Исус Христос? – Всичко беше призовано, за да се обясни това. И днес нищо не се смята за твърде просто и ясно, за да се обясни това. Тогава, когато бяха толкова по-близо до източника, те не намираха нищо твърде възвишено, за да схванат дълбините на мистерията. И загатката, която трябваше да бъде решена, кулминира във въпроса: Кой, в края на краищата, беше този Исус Христос? – По онова време се смяташе, че човек трябва да е зрял, за да разбере; човек трябва да изчака с окончателната, категорична преценка, за да не остане без мъдрост. Първо, човек трябва да има мъдростта в ума и сърцето си, която просветлява разума и му позволява да достигне до ясно разбиране.

Материалистичният миоглед е неспособен да проникне в същността на християнството. Невъзможно е да се стигне до Христос само чрез вяра в писаното слово, което е обект на историко-критическо изследване, тези документи на християнството. Първите три евангелия, които ни разказват историята на Исус от Назарет, са написани много, много след неговата жертвена смърт. Оттогава са минали векове. Нищо не ни е запазено от времето, когато е живял Исус. Защо не? Защото отделните факти не са важни сами по себе си; те не са от такова изключително значение. Ако не е възможно да решим въпроса по този начин, като изследваме фактите, как изобщо можем да разрешим мистерията?

Има и друг начин да се стигне до Исус от Назарет. Има документи, които душата открива, когато опознае тайните на природата. Всички мистици свидетелстват за това. Разказва се например, че някой отговорил подигравателно на Йохан Руйсбрук, известен мистик от четиринадесети век, когато той заявил: „Е, учителю, вие говорите сякаш сте с Адам в рая.“ На което Руйсбрук отговорил: „Да, бях там.“ Ангелус Силезиус казва в своя „Херубини скитник“:

Ако Христос се роди хиляда пъти във Витлеем, а не в теб, ти ще останеш изгубен завинаги.

Кръстът на Голгота не може да те изкупи от злото, ако не е издигнат и вътре в теб.

Не ни помага да предоставим доказателство за съществуването на Христос, както бихме предоставили доказателство за съществуването на крава. Всички мистици са съгласни с това: трябва да изпитате Христос вътре в себе си.

За материализма нищо не е важно, освен това, което може да възприеме с петте си сетива; следователно, това, което теософията носи, му се струва фантастично. Ние, хората, сме твърде свикнали да разчитаме само на сетивата си. С тези външни сетива никога няма да схванем и да се научим да разбираме Христос. Но в човека дреме сили, които му позволяват да развие [по-изтънчени] сетивни органи в себе си, които му позволяват да познае по-висши неща. Древните гностици, първите църковни отци, са притежавали такава способност, такива [висши] сетивни органи и те свидетелстват заедно с мистиките от 13-ти и 14-ти век от собствения си опит с висшето човешко същество, че са преживели Христос в себе си като мистичен факт. Това означава нещо. Първото условие за разбиране на случилото се на Голгота е да преживееш Христос в собствената си душа. И това е значението на теософското движение: има хора, мъже и жени, които от собствения си опит са информирани за истината на християнството; те са имали практическия опит на вътрешния опит и следователно могат да говорят за него по този начин.

Центърът на християнството е личността на Исус Христос. Това е позитивното ядро на истината. Не неговите учения, а неговата личност; не благата вест, която учениците му са проповядвали, а че са чували гласа му, че са били в личен контакт с него – това ги е накарало да говорят по такъв вдъхновяващ начин. Всички други обяснения са недостатъчни, за да обяснят уникалния феномен, че светът е бил обновен чрез появата на Исус Христос. Богословските учения не предоставят достатъчно информация за това. Теософията ни доближава до разбирането, като задълбочава богословския поглед. Тези, които се задълбочат в нейните учения, ще открият, че те винаги са били там, но не са били обучавани публично, а в тайни храмове, където са били обучавани и посвещавани учениците на жреци и мъдреци. Какво се учеше там? Провъзгласяваше се как божествеността се излива в света, как еволюцията протича през минералното, растителното и животинското царство, докато не може да се появи човекът, в когото живее Бог. Учеше се как това постепенно се случва. И истински да преживееш това в себе си беше целта, предназначението на учението. Тези, които бяха преживели Бога в себе си, бяха готови за посвещение и бяха посветени в дълбоките тайни на божествената мъдрост; те получиха ново име и можеха да бъдат „запечатани“, тоест получиха гражданство на небето, гражданство в духовния свят. Те получиха ново име, „известно само на този, който го получи“.

Апостол Павел е бил такъв посветен, иначе не би могъл да говори така, както е говорил. За да се знае как е възникнал светът, е необходима голяма мъдрост. И тази мъдрост може да се постигне само от Този, в когото Словото, Логосът, е жив. Когато Той говори, Неговото Слово е светлина и живот. За да се опише произходът на

света, се използва символът на еманацията. Чрез изтичането на Божеството и неговото вливане в материята се генерират вибрации, чрез които светът възниква. Чрез изтичането на Логоса светът се е появил; всъщност Логосът е този, който се е появил. Мъдростта на Логоса управлява и оживява света.

Трима са, които свидетелстват на небето: Отец,

Син (Словото) и Светият Дух;

И трима са, които свидетелстват на небето: Духът (мъдрост), вода и кръв, и тези три са заедно. (1 Йоан 5:7-8)

Знанието за мъдростта трябва да се влее в човешката гръд, в нейната същност, и подготвителните училища са служили за тази цел. В акта на посвещение ученикът е бил „потопен в мъдрост“. Ако преди това е живял в светлината на пламъците, сега е бил потопен в „огъня“; той е получил „Словото“, което живее в мъдростта. Този, който е имал видение за тази трансформация, е изпълнен с различен дух, отколкото преди да съзρε мистериите. Сега той може да провъзгласи живото слово, което е видял в мистериите.

Тук трябва да се предпазим от известно предубеждение. В древността, както и в днешно време, човек е можел да бъде мъдър по всякакви начини; философските школи в Александрия например са предлагали богатство от мъдрост, но там не е било възможно да се преживее преживяване, което да изпълни тази мъдрост с живот. Този живот можел да се постигне само по пътя на разпятието и възкресението на Христос. След появата на Исус Христос станало възможно да се постигне този живот извън мистериите на древността.

Появата на Исус Христос е исторически факт. В мистериите „смъртта“ вече се осъществяваше чрез дълбок сън, различен от обикновения сън. Ученикът наистина преживяваше един вид умиране и възкръсване. Голямата трагедия тогава се разигра публично като реален факт чрез смъртта и възкресението на Христос. Събитията в мистериалните храмове бяха само отражение на това велико събитие. Пророците, които бяха ученици на мистериите, се надяваха на възможността за реално изпълнение на това, което бяха видели в храмовете като модели. И това, което те предадоха на света под формата на месиански надежди, беше част от това, което им беше дошло от тайните училища. Новият елемент, който Исус внася, е поговорката: „Блажени са онези, които не са видели и са повярвали“ (Йоан 20:29) – а именно, да видят това, което е показано в мистериите. Сега онези, които само са вярвали, можеха да бъдат благословени. Всеки, който разбира нещо от същността на християнството, знае какво означава да преживееш Христос в себе си. Преди смъртта на Христос на кръста това преживяване беше възможно само в мистериите; след него всеки, който вярва, може да го преживее. Такова преживяване, каквото Павел е имал преди Дамаск, не е било възможно преди явяването на Христос в плът. Духовният Христос му се е явил; сега той можел да свидетелства за Живота.

Буда, Зороастър и т.н. са били основателите на своите религии, а тези, които са изповядвали техните учения, са били техни последователи. Христос не е бил основател на своята религия, той е бил неин обект. Той е изпълнил човечеството със себе си. Павел е преживял това по особен начин. Той е доказателство за съществуването на живия Христос. Християнството е мистичен факт. Новостта, която то носи, е фактът, че човешката природа е преобразена. Ето защо Човешкият Син е в центъра на християнството. Това е ядрото на посланието. Откриваме посланието на мъдростта и в други религии. Историята на Буда завършва с преображението. С Исус Христос се добавя трагедията на разпятието и възкресението. Това трябва да се свърже с живота на Буда, за да се разбере цялото. Христос е казал за себе си: Аз съм пътят, истината и животът.

Другите велики религиозни основатели можеха да кажат за себе си само: Аз съм пътят и истината. Те стояха на висока планина, където видяха истината, откъдето след това провъзгласиха тази истина на хората. Исус слезе от планината в живота, слезе, за да проповядва.

Божественото творческо слово ходеше по земята, което беше нещо различно от простото провъзгласяване на сливането на Логоса.

[И Словото стана плът и живя между нас, (и видяхме славата Му, слава като на Единородния от Отца), пълно с благодат и истина.] (Йоан 1:14)

Той е Словото, станало плът. Учим се да го разбираме, като го сравняваме с ученията на други религии. Колкото по-дълбоко проникваме в разбирането на всички религии, толкова повече откриваме едни и същи учения в тях. Но огромната разлика между християнството и всички други религии е, че саможертвата на Христос ни е направила възможен директен контакт с въплътения Логос.

Ако случилото се в мистериите беше приложено към живота на Исус, човек би стигнал до правилно разбиране за неговата личност и следователно за християнството много по-рано. Сега беше възможно хората да „вярват, без да виждат“ (Йоан 20:29), а именно без да са видели това, което е било показано в мистериалните школи.

Теософията сега има задачата да създава личности за християнството, които могат да свидетелстват от собствения си опит за това, което са видели и преживели. Само тези, които са преживели Христос в себе си, могат да постигнат истинско знание. За съвременните християни не е лесно да се ориентират в тези нови перспективи. Те са в същото положение, в което са били учените от Средновековието по отношение на световната мъдрост, където Аристотел е бил считан за единствен авторитет. Когато Галилей стигнал до съвсем различни заключения за природата и дейността на сърцето и кръвообращението чрез собствените си наблюдения върху живота в сравнение с Аристотел, той споделил откритията си с приятел. Обяснили му въпроса, намерил го за правдоподобен, но след това отхвърлил това нововъведение, казвайки, че не може да е истина, защото Аристотел представя

въпроса по съвсем различен начин и че само Аристотел е прав. Ситуацията е доста подобна с днешната буквална вяра в религията, която се основава на собственото пряко прозрение. Истините на религията могат да бъдат проверени чрез собственото прозрение, точно както днес цялата естествена наука се основава на собственото пряко изследване, а не на буквална вяра в писмените традиции на по-ранни изследователи. Приемат се само фактите, наблюдавани в природата, и на самите факти е позволено да говорят. Това, което теософията учи за душата, се основава на пряко познание за духовните процеси чрез собственото съзерцание. По този начин теософията свидетелства за същността на християнството. Нейната цел е да създаде такива свидетели, които могат да разпознават чрез пряко съзерцание.

11. За същността на християнството

Представителите на теософския мироглед изпитват трудности. Този мироглед е критикуван за това, че твърди невъзможното, когато твърди, че задълбочава религията, науката, философията и етиката. Това повдига въпроса: Дали теософският мироглед задълбочава и разбирането ни за християнството? Теософският мироглед е напълно и абсолютно сериозен по отношение на намирането на същността на всички религии, ключовата точка, която подхранва всяко сърце, в което присъства единната истина на всички религии. Как е възможно религията, чрез която се е случила революция в цялата културна тенденция – християнството – да бъде омаловажена от теософията? Напротив, теософията ни отваря поглед към по-дълбоките истини на християнството. Теософията е обвинена, че е будизъм. Вярно е, че тя е първата, която е открила същността на тази религия,

но колкото по-дълбоко са прониквали изследователите на сравнителното религиозно изкуство, толкова по-дълбоко са схващали и истините на християнството. Книгите „Езотерично християнство“ от Ани Безант и „Християнството като мистичен факт“ от Рудолф Щайнер свидетелстват за това. Християнството води тежка битка. Материализмът, чийто пик е бил през 70-те години на 19-ти век, е отблъснал хората от църквата. От друга страна, теософията води обратно към християнството. По особен начин научният дух, който не се е чувствал задоволен в народното християнство и затова е бил отблъснат, се успокоява от теософските обяснения, връща се към него и започва да го разбира. Полезно е първо да се изучат основите на религията в древноиндийската, египетската, гръцката, еврейската религия и едва след това да се стигне до християнската. Там човек ще открие, че символиката е била една и съща във всички времена, че духът винаги е давал отговори на въпросите на човечеството, живяло по онова време. Теологията в последно време не е успяла да отключи истинския дух на християнството, защото е станала твърде потопена в материализма. Прозренията, които тя предоставя, са незадоволителни както за религиозния, така и за научния ум. Други казват: доктрината, която тя носи, не казва нищо ново, точно едно и също нещо е било преподавано във всички времена. От друга страна обаче се подчертава, че в християнството това зависи главно от личността на основателя на тази религия. Това е правилно. Нека сравним другите основатели на религии с Него. Вземете Буда и т.н., Мойсей, Мохамед. Техните учения са били отчасти също толкова възвишени, но те не са искали личността им да бъде почитана: те са се смятали само за пратеници, призвани да провъзгласяват неземни истини на света. Христос трябва да се разглежда малко по-различно. Не е важно какво е проповядвал. Самият той не е записал нито едно от своите учения, а ученията, които са ни предадени от неговите ученици, не съдържат нищо наистина ново – и все пак нещо съвсем различно: самият той е центърът на религиозните вярвания. Научното обяснение на разликата между християнството и другите велики религии е възможно само чрез теософско-научни изследвания. В ранните християнски времена е имало тайни християнски училища, където са се преподавали по-дълбоките мистерии на Божието Царство. Тези езотерични училища са съществували наред с екзотеричното провъзгласяване на християнството, което е било предназначено за непосветените. Писанията на първите църковни учители и отци свидетелстват, че в онези дни е имало хора, надарени с висши знания. Днес често се подчертава, че Исус от Назарет е бил прост човек, който е знаел как да говори на хората по популярен начин. По отношение на Павел, теолозите също подчертават, че той е говорил от елементарна първична сила. Простотата и простотата са две различни неща. Един човек говори просто, защото е прост човек, който няма какво повече да даде. Друг вид простота е тази на мъдрец, който я е възвърнал, след като е проникнал във всички дълбини на мъдростта и по този начин

е запазил простотата. В крайна сметка, на целта, цялата мъдрост се превръща в простота; в крайна сметка човек говори просто. Този втори начин на говорене има магическа сила. Вижте сами. Прочетете Климент Александрийски или Ориген – само този, който знае неща, които не са от този свят, говори така. И те имат висшите знания, които са научили в тайните училища, за да благодарят за това; там се учите да говорите ясно. Сега човек е изпълнен с магическата сила, която изпълва главата и сърцето с духовен живот, с огъня на духа.

И тези просветени, които са ни известни под различни имена – особено под името гностици – приложиха цялата си мъдрост, която бяха придобили, всичките си знания, за да отговорят на един-единствен въпрос: да разрешат загатката на християнството. В тези тайни училища се преподаваха всички науки, както естествени, така и математика и т.н. И в разгара на обучението целият арсенал беше използван, за да се отговори на въпроса: Какво е значението на появата на Исус Христос? – Всичко беше призовано, за да се обясни това. И днес нищо не се смята за твърде просто и ясно, за да се обясни това. Тогава, когато бяха толкова по-близо до източника, те не намираха нищо твърде възвишено, за да схванат дълбините на мистерията. И загатката, която трябваше да бъде решена, кулминира във въпроса: Кой, в края на краищата, беше този Исус Христос? – По онова време се смяташе, че човек трябва да е зрял, за да разбере; човек трябва да изчака с окончателната, категорична преценка, за да не остане без мъдрост. Първо, човек трябва да има мъдростта в ума и сърцето си, която просветлява разума и му позволява да достигне до ясно разбиране.

Материалистичният миоглед е неспособен да проникне в същността на християнството. Невъзможно е да се стигне до Христос само чрез вяра в писаното слово, което е обект на историко-критическо изследване, тези документи на християнството. Първите три евангелия, които ни разказват историята на Исус от Назарет, са написани много, много след неговата жертвена смърт. Оттогава са минали векове. Нищо не ни е запазено от времето, когато е живял Исус. Защо не? Защото отделните факти не са важни сами по себе си; те не са от такова изключително значение. Ако не е възможно да решим въпроса по този начин, като изследваме фактите, как изобщо можем да разрешим мистерията?

Има и друг начин да се стигне до Исус от Назарет. Има документи, които душата открива, когато опознае тайните на природата. Всички мистици свидетелстват за това. Разказва се например, че някой отговорил подигравателно на Йохан Руйсбрук, известен мистик от четиринадесети век, когато той заявил: „Е, учителю, вие говорите сякаш сте с Адам в рая.“ На което Руйсбрук отговорил: „Да, бях там.“ Ангелус Силезиус казва в своя „Херубини скитник“:

Ако Христос се роди хиляда пъти във Витлеем, а не в теб, ти ще останеш изгубен завинаги.

Кръстът на Голгота не може да те изкупи от злото, ако не е издигнат и вътре в теб.

Не ни помага да предоставим доказателство за съществуването на Христос, както бихме предоставили доказателство за съществуването на крава. Всички мистици са съгласни с това: трябва да изпитате Христос вътре в себе си.

За материализма нищо не е важно, освен това, което може да възприеме с петте си сетива; следователно, това, което теософията носи, му се струва фантастично. Ние, хората, сме твърде свикнали да разчитаме само на сетивата си. С тези външни сетива никога няма да схванем и да се научим да разбираме Христос. Но в човека дреме сили, които му позволяват да развие [по-изтънчени] сетивни органи в себе си, които му позволяват да познае по-висши неща. Древните гностици, първите църковни отци, са притежавали такава способност, такива [висши] сетивни органи и те свидетелстват заедно с мистиците от 13-ти и 14-ти век от собствения си опит с висшето човешко същество, че са преживели Христос в себе си като мистичен факт. Това означава нещо. Първото условие за разбиране на случилото се на Голгота е да преживееш Христос в собствената си душа. И това е значението на теософското движение: има хора, мъже и жени, които от собствения си опит са информирани за истината на християнството; те са имали практическия опит на вътрешния опит и следователно могат да говорят за него по този начин.

Центърът на християнството е личността на Исус Христос. Това е позитивното ядро на истината. Не неговите учения, а неговата личност; не благата вест, която учениците му са проповядвали, а че са чували гласа му, че са били в личен контакт с него – това ги е накарало да говорят по такъв вдъхновяващ начин. Всички други обяснения са недостатъчни, за да обяснят уникалния феномен, че светът е бил обновен чрез появата на Исус Христос. Богословските учения не предоставят достатъчно информация за това. Теософията ни доближава до разбирането, като задълбочава богословския поглед. Тези, които се задълбочат в нейните учения, ще открият, че те винаги са били там, но не са били обучавани публично, а в тайни храмове, където са били обучавани и посвещавани учениците на жреци и мъдреци. Какво се учеше там? Провъзгласяваше се как божествеността се излива в света, как еволюцията протича през минералното, растителното и животинското царство, докато не може да се появи човекът, в когото живее Бог. Учеше се как това постепенно се случва. И истински да преживееш това в себе си беше целта, предназначението на учението. Тези, които бяха преживели Бога в себе си, бяха готови за посвещение и бяха посветени в дълбоките тайни на божествената мъдрост; те получиха ново име и можеха да бъдат „запечатани“, тоест получиха гражданство на небето, гражданство в духовния свят. Те получиха ново име, „известно само на този, който го получи“.

Апостол Павел е бил такъв посветен, иначе не би могъл да говори така, както е говорил. За да се знае как е възникнал светът, е необходима голяма мъдрост. И тази мъдрост може да се постигне само от Този, в когото Словото, Логосът, е жив. Когато Той говори, Неговото Слово е светлина и живот. За да се опише произходът на

света, се използва символът на еманацията. Чрез изтичането на Божеството и неговото вливане в материята се генерират вибрации, чрез които светът възниква. Чрез изтичането на Логоса светът се е появил; всъщност Логосът е този, който се е появил. Мъдростта на Логоса управлява и оживява света.

Трима са, които свидетелстват на небето: Отец,

Син (Словото) и Светият Дух;

И трима са, които свидетелстват на небето: Духът (мъдрост), вода и кръв, и тези три са заедно. (1 Йоан 5:7-8)

Знанието за мъдростта трябва да се влее в човешката гръд, в нейната същност, и подготвителните училища са служили за тази цел. В акта на посвещение ученикът е бил „потопен в мъдрост“. Ако преди това е живял в светлината на пламъците, сега е бил потопен в „огъня“; той е получил „Словото“, което живее в мъдростта. Този, който е имал видение за тази трансформация, е изпълнен с различен дух, отколкото преди да съзρε мистериите. Сега той може да провъзгласи живото слово, което е видял в мистериите.

Тук трябва да се предпазим от известно предубеждение. В древността, както и в днешно време, човек е можел да бъде мъдър по всякакви начини; философските школи в Александрия например са предлагали богатство от мъдрост, но там не е било възможно да се преживее преживяване, което да изпълни тази мъдрост с живот. Този живот можел да се постигне само по пътя на разпятието и възкресението на Христос. След появата на Исус Христос станало възможно да се постигне този живот извън мистериите на древността.

Появата на Исус Христос е исторически факт. В мистериите „смъртта“ вече се осъществяваше чрез дълбок сън, различен от обикновения сън. Ученикът наистина преживяваше един вид умиране и възкръсване. Голямата трагедия тогава се разигра публично като реален факт чрез смъртта и възкресението на Христос. Събитията в мистериалните храмове бяха само отражение на това велико събитие. Пророците, които бяха ученици на мистериите, се надяваха на възможността за реално изпълнение на това, което бяха видели в храмовете като модели. И това, което те предадоха на света под формата на месиански надежди, беше част от това, което им беше дошло от тайните училища. Новият елемент, който Исус внася, е поговорката: „Блажени са онези, които не са видели и са повярвали“ (Йоан 20:29) – а именно, да видят това, което е показано в мистериите. Сега онези, които само са вярвали, можеха да бъдат благословени. Всеки, който разбира нещо от същността на християнството, знае какво означава да преживееш Христос в себе си. Преди смъртта на Христос на кръста това преживяване беше възможно само в мистериите; след него всеки, който вярва, може да го преживее. Такова преживяване, каквото Павел е имал преди Дамаск, не е било възможно преди явяването на Христос в плът. Духовният Христос му се е явил; сега той можел да свидетелства за Живота.

Буда, Зороастър и т.н. са били основателите на своите религии, а тези, които са изповядвали техните учения, са били техни последователи. Христос не е бил основател на своята религия, той е бил неин обект. Той е изпълнил човечеството със себе си. Павел е преживял това по особен начин. Той е доказателство за съществуването на живия Христос. Християнството е мистичен факт. Новостта, която то носи, е фактът, че човешката природа е преобразена. Ето защо Човешкият Син е в центъра на християнството. Това е ядрото на посланието. Откриваме посланието на мъдростта и в други религии. Историята на Буда завършва с преображението. С Исус Христос се добавя трагедията на разпятието и възкресението. Това трябва да се свърже с живота на Буда, за да се разбере цялото. Христос е казал за себе си: Аз съм пътят, истината и животът.

Другите велики религиозни основатели можеха да кажат за себе си само: Аз съм пътят и истината. Те стояха на висока планина, където видяха истината, откъдето след това провъзгласиха тази истина на хората. Исус слезе от планината в живота, слезе, за да проповядва.

Божественото творческо слово ходеше по земята, което беше нещо различно от простото провъзгласяване на сливането на Логоса.

[И Словото стана плът и живя между нас, (и видяхме славата Му, слава като на Единородния от Отца), пълно с благодат и истина.] (Йоан 1:14)

Той е Словото, станало плът. Учим се да го разбираме, като го сравняваме с ученията на други религии. Колкото по-дълбоко проникваме в разбирането на всички религии, толкова повече откриваме едни и същи учения в тях. Но огромната разлика между християнството и всички други религии е, че саможертвата на Христос ни е направила възможен директен контакт с въплътения Логос.

Ако случилото се в мистериите беше приложено към живота на Исус, човек би стигнал до правилно разбиране за неговата личност и следователно за християнството много по-рано. Сега беше възможно хората да „вярват, без да виждат“ (Йоан 20:29), а именно без да са видели това, което е било показано в мистериалните школи.

Теософията сега има задачата да създава личности за християнството, които могат да свидетелстват от собствения си опит за това, което са видели и преживели. Само тези, които са преживели Христос в себе си, могат да постигнат истинско знание. За съвременните християни не е лесно да се ориентират в тези нови перспективи. Те са в същото положение, в което са били учените от Средновековието по отношение на световната мъдрост, където Аристотел е бил считан за единствен авторитет. Когато Галилей стигнал до съвсем различни заключения за природата и дейността на сърцето и кръвообращението чрез собствените си наблюдения върху живота в сравнение с Аристотел, той споделил откритията си с приятел. Обяснили му въпроса, намерил го за правдоподобен, но след това отхвърлил това нововъведение, казвайки, че не може да е истина, защото Аристотел представя

въпроса по съвсем различен начин и че само Аристотел е прав. Ситуацията е доста подобна с днешната буквална вяра в религията, която се основава на собственото пряко прозрение. Истините на религията могат да бъдат проверени чрез собственото прозрение, точно както днес цялата естествена наука се основава на собственото пряко изследване, а не на буквална вяра в писмените традиции на по-ранни изследователи. Приемат се само фактите, наблюдавани в природата, и на самите факти е позволено да говорят. Това, което теософията учи за душата, се основава на пряко познание за духовните процеси чрез собственото съзерцание. По този начин теософията свидетелства за същността на християнството. Нейната цел е да създаде такива свидетели, които могат да разпознават чрез пряко съзерцание.

12. Мъдростта на християнството

Доклад в "Heidelberger Zeitung", април 1905 г

Теософската лекция, изнесена от д-р Щайнер в понеделник вечерта в малката Хармониезала, беше посрещната с голям интерес. Броят на посетителите обаче не беше голям в сравнение с това, което вечерта предложи. Трябва да се подчертае изключителното богатство от идеи, които лекторът показва във всяко отношение. Разглеждането на темата се оказва съществено различно, отколкото би могло да се предположи. Под заглавието „Мъдростта на християнството“ лекторът повдигна съвсем различни неща, много по-дълбоки неща от тези, които са в момента в паметта на общото християнство. Той говори за мистерии, за виждане, за развитието на висши сили на възприятие, за висши светове и обясни, че по времето на първите християни са били използвани определени специфични методи и

упражнения на душата за развитие и изследване на духовния човек. Месечното списание „Луцифер - Гнозис“ съдържа лекциите на лектора д-р Щайнер, частично отпечатани, както и някои много интересни статии изпод неговото перо (повече подробности чрез местното Теософско дружество, офис на Kettengasse 23). Лекцията, която беше посрещната с бурни аплодисменти, завърши с различни цитати от Гьоте и Шилер, с особен акцент върху естетическите писма на последния.

13. Зърното на мъдростта в религиите

През хилядолетията различни народи са се стремели да задоволят най-дълбоките си житейски потребности чрез религията. В наше време е лесно да се прецени погрешно значението на религиозните стремежи на народите. Лесно е за съвременния човек да таи илюзии относно природата на религията. Тъй като един от принципите на теософията е да се проумее мъдростта на религиите, днес ще бъде хвърлена известна светлина и върху целите и задачите на теософското движение като цяло.

В началото нашата тема беше обсъждана от учени религиозни учени от културно-историческа гледна точка. В миналото подобни неща изобщо не са били разглеждани. В миналото отделните хора са осъзнавали, че могат да намерят

истината в своята религия. Едва в хода на деветнадесети век хората решават да сравняват различни религии. Това разкрива забележителен факт: консенсус в различните религиозни вярвания на различните човешки раси. Но те не стигат много по-далеч от предположението, че детското въображение на народите формира представи за Бога и човека по един и същи начин. Стана обичайна практика в различните религии на различните народи да се виждат детски етапи на човешко духовно развитие и нищо повече. Ако човек се задълбочи във въпроса, загатнат тук, стига до заключението, че подценява дори най-простите религиозни идеи, ако не ги разглежда дълбоко и задълбочено. Ако се задълбочите, придобивате правилния вид смирение, смирението, което казва: Разбирате нещо от великите, могъщи образи, но все още има много, което не можете да проумеете. Научавате се да разпознавате все повече и повече, като сами се изкачвате по стълбата на човешкото развитие.

Спуснете се до древноегипетската култура. Там ще откриете мъжкото божество Озирис и женското божество Изиди. Ако се научите да разбирате божеството Озирис от гледна точка на египетския народ, то се разкрива като значима религиозна концепция. Казват, че Озирис е бил разчленен от брат си Тифон, а отделните парчета са били погребани на различни места. С това е свързана идеята, че всичко, което живее на земята, е произлязло от Озирис. Всичко, което се случва на земята, се разглежда като възкресение на Озирис. Когато човек преживява своята духовна същност, той си казва: Озирис се издига в мен. Земята е разчленяването на Озирис. Човешкото същество е възкресението на Озирис. Нека сега се насочим към легендите и митовите на скандинавския свят. Там срещаме гиганта Имир, който е победен от Вотан, волята и горкото. Научаваме, че е бил разчленен, че скалите са направени от костите му, реките и моретата от кръвта му, небесният свод от мозъка му и така нататък. Тази Земя е уголемено, идеализирано човешко същество. Тя е спящ гигант.

Подобни идеи откриваме в религиите на различни народи навсякъде. Не бива да вярваме, че религиите на „по-нисшите“ народи са детински в сравнение с нашите. Нека вземем пример за това как една възвишена религия може да се открие в друг народ. Когато древните индианци от Северна Америка били все повече изтласквани от народите на Европа, последните вярвали, че са далеч по-висши от северноамериканските индианци. На среща с европейците, един индиански вожд произнесъл реч, която красиво отразява религиозните вярвания на индианските племена. Начинът, по който вождът говорил, е начинът, по който много представители на тези народи говорили за Бог.

Те бяха получили обещана земя, но това не беше направено. Вождът сега каза следното на представителите на Европа: Вие научавате за Бог и какво казва Той от книги, в които се появяват малки черни букви. Белият човек знае за своя Бог само от черните знаци в книгите, но кафявият човек разпознава великия дух, когато той

му говори от шепота на вятъра, от плискането на вълните, [от светкавици и гръмотевици]. Вие ни обещахте да ни дадете земя, но не го направихте. Вашият Бог не ви е научил да говорите истината и т.н.

Ето как много хора са мислили за великия дух, преди да се появи това, което наричаме религия. Религията произлиза от „religere“, което означава „възстановяване на връзката“. Искаме да разберем защо религията е важна за възстановяването на връзката.

Преди сегашната ни човешка раса да засели Европа, Азия и Африка, тя е била предшествана от атлантското население на Атлантическия континент, между Америка и Европа. Този континент е бил обитаван от атлантската раса. Там са живели те, атлантите, с особен духовен живот. Това, което е останало от атлантската култура, може да се намери в привидно дивата, но всъщност единствено изостанала култура в периферията на някогашната Атлантида.

Там те са усещали по примитивен и елементарен начин това, което може да се нарече еквивалент на религията. Това, което е било религията на най-древните предци на ранния човек, е запазено във формата, която можем да открием в религията на Китай, в така наречената религия Дао.

Когато китайците произнасят Дао, те чувстват нещо подобно на начина, по който онзи индиец е говорил за великия дух. Това е бил съвсем различен начин на чувство и мислене; това е било чувство за принадлежност към целия свят. Човекът не се е чувствал като специално същество, както ние днес. Днешният човек не мисли много за вдишването и издишването. Процесът на дишане се осъществява като чисто механичен процес. При предците от миналото в отговор на дишането се е събуждало чувство. Те са чувствали благодарност към великия дух. Чувствали са, че той се обединява с тях с всяко вдишване. Обединявали са се с него с всяко издишване. Когато са усещали пулса си, са приписвали тази сила на великия дух. Чувствали са се в едно цяло с вселенския дух. Дъхът е бил дух за тях, кръвта, която пулсира във вените им, е била дух за тях. Те са се чувствали част от великия световен дух. Човек трябва да се опита да усети какво се случва в човешка душа, която се чувства като едно цяло с великия световен дух, протичащ през нея, божествеността в себе си и в божествеността, как нашите предци са били напълно блажени в това усещане, човек трябва да се научи да съчувства.

Има само едно чувство, което се доближава до това - когато ведантистът почувства „Тат твам аси“: „Това си ти“, казва той на света около себе си. Но като цяло нашата природа е загубила чувството на нашите предци. Съчувствието към целия свят се е наричало Дао. Дао е това, което живее във вятъра, което живее в мълнии и гръмотевици, което живее в животните и растенията, което е в човека, което пулсира през него като негов живот. Това е било единно чувство. Нашето мислене само по себе си е продукт на развитие. Тези, които са чувствали Дао, все още не са имали този интелект. Това е именно характеристика на нашата настояща раса.

Когато нашата раса се е развила от атлантската раса, интелектуалното мислене се е развило от ясновидския дар на атлантите. Сега хората са се научили да мислят в термини. Последницата от концептуализацията е, че човекът стриктно се е отделил от средата си. Това е имало значение, когато човекът е победил интелекта. Атлантите не са чувствали, че са отделени от другите. Дао е било кръвта, въздухът, Дао е било другото човешко същество. Чувството за разделение е възникнало у тях чрез интелекта, работещ вътре. Всичко, което са чувствали в света, те са трябвало да преживеят вътре в себе си.

Богът, който пулсираше през човека, беше единство, което течеше навън и течеше навътре. Сега разделянето се беше случило. Сега трябваше да се случи „religere“ - „повторното свързване“, религията, която свързваше външното с вътрешното.

Цялата пета коренна раса се стреми чрез религията да се свърже отново с божествения Все-Дух.

Въз основа на току-що казаното, човек трябва да се запита: Как може човекът от нашия настоящ цикъл да си представи своя Бог? Той първо трябва да го търси в себе си. Но когато осъзнае, че това е същият Бог, както и там навън, тогава е постигнал нещо по свой начин, както древният атлант е чувствал в Дао. Това е изразено в древната, свещена религия, на която Ришите са учили своите ученици, религията, която е предшествовала Ведите. Ведите са само ехо от тази древна, свещена религия на древна Индия. Тази религия на древна Индия може да бъде съживена в самия човек дори без езотерични знания. Защото тя живее навсякъде между редовете и думите. Това е религия на живота, която приема, че божественото се намира в човешкото същество. Докато в миналото хората са чувствали връзката с Бога в своята среда, в древна Индия хората са търсили Бога в отделната индивидуална душа. Те са се стремели да се развият до точката на директно осъзнаване, че това, което живее в индивидуалната душа, живее във всички души. Ако човек можеше да изпита собствената си божественост по този начин, ако беше открил това, което води отвъд всяка отделеност; отвъд измамата на отделеността, тогава човек го наричаше божественият Брахман. Човек не можеше да теоретизира за това. Човек трябваше да го преживее вътре в себе си. След това постепенно започна да разпознава тази единна божественост от три гледни точки. Това се среща във всички религии, тези три аспекта, под които се търси Брахман.

Трите аспекта на божественото се разбират приблизително по следния начин в интимния живот на различните религии: Божественият дух живее във вас. Но божественият дух живее и отвън във вселената. И искра от този божествен дух живее във вас. Духът, който живее във вас, когато имате импулс, страст, идеал, е живял и когато е построил къщата, в която сега чувствате и усещате всичко. Колкото по-дълбоко прониквате в структурата на човешката мъдрост, толкова по-ясно става как този божествен дух е действал във вас. Вашите страсти, вашето чувство за истина, все още са подвластни на грешки. Но човешкото тяло не е подвластно на

грешки. Само душата прави грешки. Тя непрекъснато атакува прекрасния организъм, който Божеството е построило като жилище за човека. Структурата на човешкото тяло е съвършена. Всяка кост, например, е чудесно проектирана. Тя е съставена от фини греди по такъв умел начин, че никой инженер днес не би могъл да я имитира. Бедрената кост има възвратно-постъпателна структура, която ѝ позволява да поддържа тялото с най-малко сила.

Висшите тела на човека са много по-несъвършени от физическото. Тази съвършена физическа обвивка е била построена от великия дух; след това той е бил привлечен в тази черупка като искра. Сега вземете целия този свят от тази структура, която живее около вас, отделно от това, което живее във вас като душа, и ще получите третия аспект на Божеството, Светия Дух. След това вземете вашата собствена душа и душите на вашите събратя и събратя. Това е Синът, вторият аспект на Божеството, втората форма, в която се появява Божеството. В началото на световния процес ние имаме всичко, което ни заобикаля като съвършен свят. Това е Светият Дух. Това, което сега живее в него като душа, това е Синът. Това, в което Синът ще стане и това, до което ще стигнем чрез Сина, това, което ще бъдем в края на дните, това е първият аспект, Отецът. Религиите разглеждат първичната същност от тези три аспекта - Отец, Син и Свети Дух.

Можете да преминете през всички религии и винаги ще откриете тази Троица като основна концепция на всички религии. На учениците е било говорено по този начин безброй пъти. Когато говоря, думите ми се освобождават от душата ми. Те вибрират във въздуха. След това вибрациите се разпространяват до другите души.

Представете си, че органът на слуха е изключен – аз говоря – думите биха могли да станат видими – тогава бихте могли да видите какво казвам. Представете си, че бихте могли да превърнете вибриращия въздух във вода и след това в нещо твърдо. Представете си, че бихте могли много бързо да кондензирате [вибриращите] вълни. Тогава думите биха паднали като парчета твърда материя. Те биха лежали на дъното на земята. Ето как религията си представя всичко около нас, само че като си мисли, че макрокосмосът се е образувал подобно на начина, по който думите са тук. Макрокосмосът някога е бил много фина субстанция. Сега божеството изрече дума, първично име. Субстанцията се кондензира и така всичко е възникнало. Така се е образувал и планинският кристал. Думите Божии бяха изречени в тази субстанция и тя се кондензира. Всичко беше мисълта на Бога, всичко беше дух. Това, от което духът се появява, е първоначалната дума. Словото Божие, което отекна в пространството, се наричаше „Слово“, вторият аспект на Божеството. Мисълта на Бога, която се беше кондензирала, беше третият аспект на божествената същност. Словото, което отекна, беше вторият аспект на божествената същност. Бог беше в Словото и в Словото беше Бог. (Йоан 1:1) Но преди Словото да може да бъде изречено, нещо трябва да го предшества. Това беше Бог-Отец, началото. Във всички религии е разпозната дълбока връзка между това, което беше в началото, Бог-Отец,

и живота на настоящето. Синът е животът на настоящето. В душата живее Синът като Словото. Веда - Еда означава: словото. Това, което се нарича действително откровение в различните религии, винаги се връща към словото. Божествените документи изразяват това слово. Ето защо те се наричат още Слово. В религиозните записи е това, което Божият Дух е говорил на света. Ехо от това живее в човешката душа.

Друга част от основната мъдрост на всички религии е осъзнаването, че човекът е в процес на развитие, че може да достигне все по-високи и по-високи нива на развитие. Душата може все повече да прилича на Бог. В тялото си виждам, че силите и материалите на природата са работили заедно, за да създадат перфектното физическо тяло за мен. Растенията и животните са експерименти. Продължило е развитие. В човешкото същество ключовият камък на това развитие е противоположен на нас. В нас ние носим духовния зародиш като пъпка. Ето как участваме в духовния свят. По този начин човешкото същество живее във физическа среда и, от друга страна, расте в духовен свят. В себе си то има сили и способности, чрез които е свързано с духовния свят. Камъните, растенията, животните са същества в различни степени на съвършенство. Душата също съществува в различни степени на съвършенство, съществуваща в последователност. Това започва с нас. Ние сме най-несвършените в духовния свят. Трябва да живеем в общност със свръхсетивни същества, с духовни същества, които формират връзката между човека и Върховната Божественост, Деви, Дхян Кохани, Ангели, Архангели и т.н. Навсякъде, във всички религии, съществува ядрото на мъдростта на духовния свят, на сбор от същности със свръхсетивна природа. Точно както човек принадлежи на останалия [физически] свят чрез физическото си тяло, така той принадлежи и на духовния свят чрез сърцевината на своето битие.

Друга основна мъдрост на всички религии е, че всяко развитие протича в цикли, които могат да се сравнят с вдишването и издишването, денем и нощем. Животът на човешкото същество, животът на душата, също протича в такива цикли. Човекът се редува между тази страна на съществуването, където събира опит, и друга, където живее в общност с духовни същества, в Девачан. В ритмична последователност физическият живот на земята се появява отново и отново, и отново животът на духа. Идеята, че един земен живот е един сред многото, е общ основен закон на всички развити религии.

Грешка е да се твърди, че християнството не учи на прераждането. В езотеричната си форма то учи на прераждането. Просто не го учи външно. Христос е говорил на своите близки ученици за прераждането. Когато е бил сам с учениците си, им е обяснявал много неща на планината. Той е говорил най-близко само с най-близките си ученици, Яков, Йоан, Петър, при Преображението. Изразът „да строим колиби“ е там. (Марк 9,5) Това са най-близките ученици, които са се издигнали до нивото, където се строят колиби. Вие преживявате това, което преживявате, когато можете

да строите колиби. Пространството и времето са преодоляни. Появяват се Моисей и Илия. Най-дълбоката тайна е показана на учениците. Илия е Пътят. „Ел“ означава Път. Моисей е Истината, а Христос е Животът. Той стои по средата. Пътят, Животът, Истината. Тази древна мъдрост на християнската религия стои тук в телесна форма; тя се явява на учениците в деваканично, възторжено състояние. Христос им каза: Илия се е завърнал. Те просто не го познаха (Марк 9:19). Той им говореше за прераждането, но продължи: „Но не казвайте на никого, докато не се върна“ (Марк 9:9). Второто пришествие се отнася до момента в човешкото развитие, когато те ще бъдат готови да открият вътрешния Христос.

Ангелус Силезиус посочва същността на този вътрешен Христос и неговото значение:

Хиляда пъти, ако Христос се беше родил във Витлеем, а не във вас, вие щяхте да бъдете хиляди пъти изгубени.

Вътрешното преживяване на Христос ни позволява да схванем Христос в света. Когато хората стигнат дотук, тогава може да се говори отново за прераждането. Дотогава то трябва да се пази в тайна. Сред египетските роби е имало живо осъзнаване: Това е един живот сред многото. В другия живот ще бъде като този, който сега ми заповядва. Така той е разпознал закона за прераждането и кармата, връзката между причина и следствие в моралния свят. Той е чувствал това като закон на своя живот. Тогава разбираме дълбокото значение, което законът за кармата и прераждането е имал в душите.

Но това човечество само би погледнало нагоре и би загубило разбирането за единствения живот между раждането и смъртта. Някога душата е трябвало да премине през живот, в който не е знаела нищо за прераждането. Около 1500 [или 2600] години е периодът, който изминава между две въплъщения. През 2000-те години след Христос душата е преминала през едно такова въплъщение.

Следователно учениците не трябва да учат за прераждането, докато хората не успеят да схванат Христос в себе си.

Доктрината за прераждането се съдържа в християнството не като просто учение, а като наследство за бъдещето. Учението не е изгубено в християнството случайно или позорно, а умишлено не е било преподавано в продължение на 2000 години. Човекът е израснал от цялостната природа. Гьоте е усетил даоисткото чувство в думите, които е отправял към природата в „Химнът към природата“. Това съдържа изследване на това как той е съпричастен към природата.

Човекът е трябвало да стане специално същество, но след това е трябвало да се свърже отново с божественото. Търсенето на пътя обратно към божественото е това, което старите мистици от Средновековието са наричали обожествяване. Така човекът изразява, че е създаден по своята същност за развитие. За да може да расте към обожествяване, божественото трябва да присъства в него по подобен на семе начин.

Да направиш това свое съдържание означава да бъдеш религиозен човек. А да знаеш какво тогава живее в душата и тече през нея е теософията. Това е, в друга форма, което религиите дават на човека. Тя прави религиите разбираеми за него. Божествената мъдрост е антитип на съдържанието на душата, което само по себе си е пронизано и пулсира от истината. По-ранните религиозни концепции са били повече или по-малко съдържание на вярата. Това съдържание на чувството трябва да бъде издигнато до пълно, светло дневно съзнание. Задълбочаването на всички религии в мъдрост, така че тя да ни проникне напълно с живото си съдържание, така че по този начин душата да достигне целта на обожествяването; това е, към което ще ни доведе теософията.

14. Отговаряне на въпроси

Въпрос: Каква е позицията на християнството относно доктрината за многократните животи на земята? Защо тя не се преподава официално? Как християнството е започнало да избягва да засяга този въпрос?

Рудолф Щайнер: Това е свързано с развитието на човешката раса. В древността, четири хиляди години преди нашата ера, всички хора са знаели за това.

Древноегипетските роби, които е трябвало да строят пирамидите под жестоки мъчители, вече са се утешавали в това. По времето на Христос съзнанието за това е било все още живо. На планината Тавор Христос Исус забранява на своите близки ученици да говорят за повторно въплъщение през следващите две хиляди години. „На планината“ означава „в най-съкровено святилище“. Там учениците искали да „построят колиби“, което означава втората степен на ученичество, ученичеството. Като се яви преобразен с Илия и Моисей, Исус им показва контекста на непрекъснатия живот.

Илияс - Ел = Пътят, Моисей = Истината, Исус = Животът! И тогава те видяха самия Исус, който е „Пътят, Истината и Животът“ (Йоан 14:6), в едно лице. Тогава той каза: „Не казвайте на никого, докато не се върна.“ Христос ще дойде отново, когато човечеството е една крачка напред в своето развитие. Всичко това е било известно на мистиците. Днешното човечество, което е преминало през външното християнство, е намерило своето блаженство в личността на Исус Христос. Ще бъде различно в шестата подраса. Ангелус Силезий вече казва:

И ако Христос се беше родил хиляда пъти във Витлеем, а не в теб, ти пак щеше да си изгубен завинаги.

Дървеният кръст не може да те спаси от злото, където то не е издигнато и в теб. Само когато Христос е станал преживяване в нас, Христос може да се яви в друга форма.

Ако окото не беше като слънцето,

Слънцето никога не би могло да го види.

Ако Божията сила не беше в нас,

Как можем да бъдем изпълнени с божествен екстаз? (Гьоте).

Така човек може да види Христос в света само там, където трябва да бъде видян, когато самият той е станал подобен на Христос. Дотогава учението не бива да се преподава. Защо трябва да е така? Християнството е универсално; то трябва да проникне в целия живот. Ако животът между земните животи трябваше да бъде осветен, тогава то трябваше да направи осветен и земния живот. За да се осъзнае важността на светостта на нисшия живот на земята, трябваше да се направи всичко, за да се освети той; ето защо човешката раса трябва да премине през живота веднъж, без да знае за повторението му. Това вече е постигнато за мнозина.

Напълно погрешно е да се заключи от това, че наказанията в ада са вечни.

Еднократното преживяване на живот без знание за прераждането би трябвало да научи човека да приема живота сериозно. Предполага се, че прераждането се случва след 1500 до 2000 години за всяка душа и че през този период всички човешки души вероятно са преминали през такъв земен живот без знание за повтарящи се земни животи. И така, сега е дошло времето, когато това учение се провъзгласява отново.

Исус изпълнява волята му. Той каза:

Ето, Аз съм с вас през всичките дни до свършека на света (Матей 28:20).

Той е водил християнството през тъмнината до този момент и сега позволява на учението да блесне отново, след като християнството беше в опасност да замръзне. Учението, което е ново за мнозина, има за цел да върне старото християнство в течение; то ще даде нови цветове и плодове, когато сега отново поеме учението. Това е идеал, който може да бъде осъществен само постепенно. Ако учението първо бъде разбрано и прието като теория, няма да мине много време, преди да чуем

теософски концепции и мисли от амвоните. Теософията ще вдъхне на всичко старо нов, свеж живот и когато то вече не съществува и не изглежда като нещо специално, то ще се е превърнало в излишно учение.

15. Зърното на мъдростта в религиите

Доклад във „Frankfurter Nachrichten“ от 21 януари 1906 г

„Мъдростта в основата на религиите“ беше темата на третата теософска лекция, която д-р Рудолф Щайнер от Берлин изнесе в зала „Гутенберг“ в петък.

Всички религии имат определени прилики; всички те имат нещо фундаментално общо. Само теософската школа на мисълта, която е толкова много неразбрана, е призвана да хвърли нова светлина върху тези мистериозни неща, защото една от основните ѝ задачи е да изследва мъдростта на всички религии по света.

Какво е религия? Думата означава връзка; чрез религията човешката душа се свързва с божественото, тя е мостът между душата и нейния духовно-божествен произход. Всички религии са се появявали, развивали са се; те са били различни от това, което са днес. Съвременните природни науки са убедени, че някога е съществувал континент между Европа и Африка, между Африка и Америка – ние го наричаме Атлантида по името на древните – на който са живели различни хора от

нас днес. Те не са имали същите интелектуални сили като нас, но са имали други, които ни липсват, подобни на способностите, които душата ни развива в сънищата. Тяхното въображение не се е основавало на сетивното възприятие на нещата; вместо това външният свят им се е явявал в образи, символично, както в сънищата. Те също са чувствали своя божествен произход, защото са се чувствали едно цяло с целия живот, с този на растенията и животните.

Този възглед на атлантите е характерен за всички ранни начала на религиите. Преживяването на душата за цялата природа, това емпатично чувство към природните сили във висше духовно виждане, поражда вярата във „Великия Дух“, който се разкрива във всеки звук на природата. След това идва времето, когато от състоянието на сън на душата, от символичното съзерцание, се развива интелектуалният живот в съвременния смисъл. Хората се разпръскват по различни страни и се адаптират към техния климат и други условия. Това, което преди се е усещало като дух, сега трябва да приеме различна форма; религията трябва да се провъзгласява в различни форми, за да съответства на променените обстоятелства. Атлантите развиват образите от душевния свят, но сега външният свят се приближава до човека и е различен навсякъде. Следователно, връзката между душата и нейния божествен произход трябва да се изплете в нови форми. Оттук идва и разнообразието на религиите, но и тяхната обща основа, съгласието относно основните истини, относно ядрото на мъдростта.

Духовните водачи и водачи на човечеството, „Братството на Посветените“, винаги са съществували, дори сред атлантите; и именно те са провъзгласили мъдростта на първоначалната религия на всички времена и всички народи и по този начин са я съхранили. Всички основатели на религиите, авторите на Ведите, египетската книга на мъртвите, маговете на халдейците, жреците на вавилонците, световните мъдреци на гърците, Заратустра, Конфуций, да, германските мистици, Парацелз, Ангелус Силезий и Якоб Бьоме – всички те, заедно с най-великия посветен, Исус Христос, са били такива пазители на човечеството, такива провъзгласители на религиозната мъдрост. Той обясни какво разбират говорещите под тази мъдрост, използвайки примера с доктрината за Троицата, която се връща повече или по-малко развита във всички религии.

16. Човешка свобода

Свободата е дума, която кара всяко сърце да бие по-бързо, дума, към която са се обърнали идеалите на нашите най-добри човешки братя, за която най-благородните духове на човечеството са пожертвали всеотдайно труда си, живота си и самите себе си. Свободата е това, за което великите мислители са казвали, че има нещо общо с цялостното развитие на човечеството. Хегел нарича историята на човека „прогрес на хората в съзнанието за свобода“. Той казва: Ако погледнем Ориента с неговата могъща монархия, виждаме как безброй хора гният в робство и как само един е свободен. В по-късната история виждаме как все повече хора стават свободни и как чрез християнството вътрешният стремеж към свобода е бил поставен в сърцето и душата на всеки човек и как цели маси от хора са проливали кръвта си, за да осъществят това, което християнството е представило като божествена истина. Чувството за свобода в християнството е още по-дълбоко. Господ е казал:

Ще познаете истината и истината ще ви направи свободни! (Йоан 8:32)

Ако се впуснем в тихото изследване на мислителя и философа, ще видим как най-дълбоките умове са виждали като своя задача да изследват какво обхваща човешката свобода, например Лайбниц и Фихте. Те са питали: Как трябва да се отнесем към тази централна концепция на целия ни човешки духовен живот?

Свободен ли е човекът или е под необходимо принуждение? Можем ли наистина да се изправим срещу престъпника по същия начин, ако знаем, че е бил предопределен да извърши зло дело, или знаем, че е бил свободен, че е извършил деянието си по собствена свободна воля? — Напълно възможно е, именно защото въпросът за свободата лежи толкова дълбоко, той да е една от най-дълбоките човешки загадки.

Теософският светоглед говори за способността на човешкото същество да развива висшите си сетива. В своя път на познанието той описва най-разнообразните качества и добродетели, които човек трябва да придобие, за да стигне до знание; последното от тези качества е волята за свобода. Това е част от процеса, ако човек иска да се развива по-високо. Ако искате да подходите към тази човешка загадка по напълно естествен и съвършен начин, трябва да зададете този въпрос малко по-различно, отколкото обикновено се задава. Обикновено човек пита: Свободен ли е човекът или е под необходимо принуждение?

Голям брой човешки мислители казват: Хората са свободни; друга част от мислителите казват: Не, всеки, който вярва в това, не осъзнава, че по някакъв начин трябва да има причина за всичко, което човек прави. — Всъщност такъв мислител си казва, че човекът е несвободен и че дори да изглежда, че действа свободно, зад това стои някакво условие. Ако нямаше конкретни причини за едно действие, той не би го извършил. Тук е даден пример за магарето, което стои по средата между два снопа сено и не може да реши кое да яде и затова гладува до смърт, защото не е свободно и причините отдясно и отляво са еднакви.

Може би би могло да се каже: Свободата е нещо, което човек първо придобива; тогава човек не е нито напълно свободен, нито несвободен. С развитието си към свободата, той става все по-свободен. Развитието на човека е пътят към неговата свобода. - Тук се доближаваме до гледната точка на онези, които виждат свободата на човека като нещо, което той може да придобие чрез опит и знания. - Вижте детето. Винаги можем да кажем какво ще го подтикне да извърши определено действие при определени условия. Въпросът „Свободен ли е човекът?“ няма смисъл, но въпросът „Става ли човекът по-свободен чрез развитие?“ има смисъл.

С един механизъм винаги можем да кажем точно какво трябва да се случи според силите и условията, присъщи на него. Ако се обърнем към растенията, не можем да кажем толкова категорично какво ще се случи с тях. При животните можем да предскажем още по-малко със сигурност какво ще направят. Нещо като произвол се проявява дори при по-висшите животни. Ако след това се изкачим до човека,

виждаме все повече и повече как областта на необходимостта е ограничена. При дивака обаче виждаме само искра на свобода; но колкото повече човек се развива, така че да стигне до морални понятия, толкова по-малко може да се предположи със сигурност какво ще направи при дадени обстоятелства. — При водачите на човечеството изобщо не може да се предположи какво ще направят. Те винаги правят това, което е оригинално. Този, който просто изпълнява онези неща, които веригата на необходимостта е донесла до него, не добавя нищо ново към развитието на човечеството. Но този, който внася нещо ново от източника на просветлението в човечеството, добавя нещо, което не е било там преди. Оригиналноста води до прогрес, а оригиналноста трябва да надхвърли сферата на чистата необходимост.

Човекът може да бъде разбран по такъв начин, че да го разделим на нисша природа, която намира израз във физическото тяло; и на висша, душеподобна, духовна природа, която отначало само свети като искра, но все повече се превръща в господар на неговото същество. В детето човек открива много черти, които говорят на сърцето, но имат силна прилика с тези на родителите, роднините и т.н. Но тогава искрата на оригиналноста и свободата започва да се разпалва. Най-съкровенията част на душата започва да изразява човека, самото същество, в това, което живее.

Колкото повече оригиналност притежава човек, толкова повече това е вписано в чертите и движенията на цялото му същество. Тогава човекът излиза от вътрешното си същество в обкръжаващата го среда. Първо той вписва най-съкровенията си същество в характера си; чертите на лицето му, жестовете му се превръщат в отпечатък на душата му. Колкото по-съвършен става човекът, толкова повече оставя отпечатъци от съществуването си върху обкръжаващата го среда; той влияе на все по-разширяващи се кръгове. Как човекът придобива способността да оказва това въздействие, първо върху себе си, а след това и върху обкръжаващата го среда? Свободата никога не е произвол, а нещо съвсем различно. Нагоните и инстинктите са най-чистите тирани и ако ги следваме, сме подвластни на произвол. Гьоте е казал: Само онзи е достоен за свобода, който първо е постигнал господство в себе си и над себе си. — Първо трябва да контролираме нагоните и страстите, тогава имаме право на истинска свобода.

Трябва да се издигнем от ежедневно знание до познанието за взаимовръзките на света. Важното тук не е интелектуалното знание, а духовно-душевното знание; тогава това знание е началото на свободата. - Когато навлизаме в съществуването си, ние се раждаме в тяло. При раждането си човек вече е надарен с определено количество способности и с определена степен на съвършенство.

Питаме: Откъде се е появило това? — Законите на духовните сили на света са го изградили. Ние сме поставени в света и законите на света са действали върху нас и с нас до този момент. Трябва да живеем според законите на света; трябва да се

издигнем до творческите сили в света. Като правим законите на света наши, ние се освобождаваме все повече и повече. Познаването на законите на света, поглъщането от законите на света, това е, което ни прави свободни. Този, който е принуден да действа, не е свободен; но този, който разпознава законите на света, става свободен. Да разбереш, че човек трябва да направи нещо, означава да действаш свободно. Докато не разпознаваме най-висшето божествено, ние действаме по принуда. Но когато разпознаваме божественото, ние действаме като съзнатели на мислите на Бога: тогава ставаме свободни.

Майстор Екхарт е имал предвид това, когато е говорил толкова красиво и мощно за свободата в неговия смисъл. В това има много неща, които с удивително интимна, фина сила откъсват разбирането за свобода от човешкото същество. Невъзможно е за този, който е изпълнен с познание за Бога, да върши зло; за него доброто действие се превръща в нещо естествено.

В писмата си „За естетическото възпитание на човека“ Шилер развива чиста концепция за свобода. Цялото нещо кулминира в това да даде на хората концепция за човешка свобода.

В една епиграма Шилер се обръща много остро срещу концепцията за добродетел на Кант, който вижда потискането на инстинктите и страстите като необходимост. Ако човек действа според Кантовата концепция за добродетел, тогава той е роб на своите идеали, на необходимостта на разума. Ако сляпо следва своите импулси и страсти, тогава той е роб на по-низшата си природа. И в двата случая човекът не е свободен; той става свободен само когато е способен да постигне средното състояние между двете. Тази концепция за свобода е това, което прави Шилер толкова изящно изтънчен. Човек е свободен само когато е облагородил своите импулси и инстинкти дотолкова, че няма да иска да прави нищо друго освен това, което му повелява дългът. По този начин, следвайки страстите си, човек следва най-висшите морални идеали.

В такъв човек се срещат чувственост и морал, естественост и духовност. Такова състояние се постига чрез вътрешна работа върху себе си. Такова състояние се нарича: ентузиазъм, тоест, пребиваване в Бога; толкова изтънчени са неговите инстинкти и страсти, че дори най-низшите инстинкти искат само това, което би трябвало да искат според божествения закон на света.

Човекът е свободен до известна степен, доколкото е облагородил инстинктите и желанията си, и несвободен, доколкото все още не го е направил.

Изкуството трябва да служи за възпитание на хората за свобода. — Окоето, чувственият поглед, предава наслада от произведенията на изкуството; но душата също така блести от произведението на изкуството. Когато гледаме със сетивата си, нещо духовно се влива в нас едновременно. Изкуството трябва да издигне чувствеността на човека до духовност, да го задълбочи.

Това е превръщането на човека от робство в свобода. Сред средствата за образование, предназначени да доведат до навлизане в духовните светове, се споменава и волята за свобода.

Много въпроси са били задавани неправилно; те трябва да бъдат задавани правилно: това важи и за въпроса за свободата. Той също трябва да бъде задаван правилно, за да се разбере как действат законите на прераждането и кармата. В началото човек трябва първо да се научи да използва тялото си като инструмент за свързване със света около него. Той трябва да се научи как да използва себе си като по-нисш човек. Чрез много животи той научава пътя към свободата, начина да разгърне най-дълбоката природа на човека, да живее в божествената природа. В живота в свобода има спокойствие и сигурност. Философът Фихте е изрекъл думата, която дава сила на душата: „Човек може да прави това, което трябва; когато казва, че не може, не иска.“

Първо трябва да се научим да желаем; нашето дело става свободно, когато волята ни е пропита със знание. Свободата расте в човека чрез непрекъснато усвояване на знания. Ние усвояваме такава сила, когато се научим да гледаме на законите на света по правилния начин. Духът и законът трябва да са в света, ако искаме да намерим дух и закон в света. Ние изваждаме законността от света; следователно, световната законност трябва вече да е там. Ако човек иска да мисли за света, тогава светът трябва да бъде изграден според мислите. Тези, които са оформили света, първи са вложили мисли в него.

Този, който е разпознал и усвоил законите на света, действа като съзнателно същество в свободата на света и става помощник на боговете в света. Чрез познаването на закона ние ставаме свободни; тогава можем да действаме съзнателно.

Радостта е дар за настоящето; но ние се научаваме да ценим страданието, когато то е отминало, защото страданието е източник на знание. Бог, който би премахнал страданието от света, не би правил никаква услуга на хората. Пътят на страданието е пътят на знанието и само знанието ни прави свободни.

Само тези, които трябва да го покоряват ежедневно, заслужават свобода и живот. Развитието е пътят към свободата. Христос нарече Себе Си Пътят, Истината – Знанието – и Животът – Развитието.

Човекът трябва да следва този принцип: „Умри за това, което е по-нисше в теб, и се събуди за това, което е по-висше.“ „Умри и стани“ е това, което винаги е действало през цялото образование на човечеството към развитието на свободата.

Библейският текст казва това; той ни казва великата, сериозна, изкупителна истина, че като се пропиваме с волята на закона, ние се правим велики участници в световните събития. В този смисъл Христос Исус казва:

Ще познаете истината и истината ще ви направи свободни.

17. Мъдростта на християнството

Съществуват два предразсъдъка срещу теософията. Първо, тя е обвинена в ненаучност – ще разгледам това по-късно в лекцията си „Световната загадка на Хекел и теософията“ – и второ, тя е обвинена в отвръщане на хората от тяхната религия, а именно християнството.

Каква е теософската позиция относно Христос? Начинът, по който християнската религия е била преподавана досега, е възникнал от детински предразсъдъци. Но стремящият се човек не е доволен от това; той трябва да го надхвърли. Много от тях са преоткрили своето християнство чрез теософията. Чрез теософията те са се научили да намират в него ядрото на мъдростта; защото теософията и християнството са напълно съвместими. Цялата ни западна култура, делото на нашите велики мислители, както и на всички творци, са били оформени от християнството и са проникнати от източника на християнството. Теософията трябва да разгърне ядрото на истината в него.

Че това е нейната цел, е заявено и от важните индийски брамини Чакраварти на конгреса в Чикаго през 1904 г.: материализмът е завладял всички кръгове,

включително и индийския народ; теософията ни е дала възможност да се върнем към стария идеал за истината; тя има световно призвание, следователно има мисия към всички религии, включително християнството. След като сме приели вярата на нашите предци с вяра и простота. Чрез науката мнозина са се превърнали в съмняващи се. Ако вярващите се обърнат към теософията, за тях ще се отвори нещо съвсем ново, съмняващите се или невярващите ще се върнат към християнството и ще разпознаят безкрайното му величие. Всички религии имат една и съща истина; само християнството е изразило древната мъдрост в най-добрата ѝ форма. Каква е тази истина? Нека първо разгледаме Евангелието от Йоан в Новия завет. Християнството се основава на истината, че в нас има един нисш и един висш човек. Този висш човек може да се роди от душата чрез потапяне, съзерцание и интеграция. Обикновеният човек се стреми да следва своите желания, своите наклонности, докато другият се стреми да облагороди себе си, стреми се да направи нещо видимо от този висш човек. Божествената природа в нас може да бъде събудена по два начина: по-нисш начин: чрез събуждане на моралните наклонности; по-висш начин: чрез все по-висш стремеж към божествената природа в нас.

Висшата природа едва сега започва да се забелязва в нас; ние разделяме нисшата природа на: първо, физическо тяло, второ, етерно тяло, трето, астрално тяло. Разделяме висшата природа на: манас, будхи, атма. Какво е манас? В буквален превод означава „духовно аз“. Всеки размишлява и се стреми да разбере света около себе си по свой собствен начин. Нямам предвид само учените, а всички; земеделецът зад ралото има свои идеи и ментални образи. Но ако нямаше изначални световни мисли, човекът нямаше да има мисли; те възникват в него само като мисловни образи.

За да се развие самият дух, са необходими охлаждане и затопляне и тук стигаме до втория елемент, до Будхи, което е любовта. Трябва да сравним нещата от духовния свят с нещата отвън. Сравнение в сетивната сфера е например топлината, излъчвана от птицата, която мъти, за да извика нов живот. Това е форма на чувственост. Можем да говорим и за духовна похот в разработването на мислите. Раждането на мислите е елементът на духовната любов. Всеки творец може да ви го изрази. Всеки, който изпраща оригинални мисли в света, може да го усети. Великите водачи на човечеството всички са го знаели.

Вземете най-великия от всички: Христос Исус. Той беше проникнат от това духовно слънчево сияние, от тази любов. Именно тя превръща мислите в сили. Това се нарича Будхи или Христос; или Христовият принцип. Това е Будхи! Третият елемент е Атма, Отецът. Той се проявява в човека само постепенно; и чрез работа всеки може да постигне проявлението на тези три елемента в себе си. Най-значимото събитие в световната история беше появата на този Христос Исус; чрез него принципът на истината беше доведен до наше осъзнаване.

В миналото е имало школи за посвещение – сред египтяните, азиатските народи, гърците – с различни нива, водещи до знание, до ново раждане.

Първи етап: Човекът трябва да придобие знанието да прави разлика между висше и нисше в света; например, растението се нуждае от минералната почва за храненето си, следователно царството под него; животните се нуждаят от растителното царство. Те биха могли да кажат на растителното царство: Дължим съществуването си на теб. А човекът? Всички царства са му подчинени; и той трябва да им бъде благодарен, на тези царства. Така виждаме: човек трябва да изпълнява по-нисшите услуги, за да служи на висшето. Така човекът трябва да развие чувство на благодарност към всичко, което е под него, което му служи. И този, който иска да бъде велик, трябва да бъде слуга. Тази първа стъпка на посвещение е символично изразена в измиването на краката. Това е преклонение, за да бъде слуга на всички по свободен начин.

Втората стъпка е да развием сила в себе си, да станем нечувствителни към цялата враждебност, с която се сблъскваме от външния свят. Това означава да търпим удари по бузите, да бичуваме и да понасяме всичко, за да можем да устоим твърди пред всичко.

Третата стъпка е да запазим вътрешно спокойствие пред лицето на цялото презрение и позор, които светът ни поднася. Това е символизирано от трънения венец.

Четвъртият етап се достига, когато човек става безразличен към собственото си тяло, сякаш е чуждо тяло. Тогава душата е готова да води самостоятелен живот; тогава тя вече не живее в тялото, а го поема на плещите си като бременост: носенето на кръста.

Пети етап: Всичко става обективно за човека; той умира за целия обикновен живот. Той претърпява мистичната смърт и там расте заедно с цялата земя; и това е шестият етап или шестият акт: погребението.

Седмият етап е възкресението и възнесението.

Посветеният трябва да преживее всичко това; едва тогава той е възкресил висшия човек в себе си. Това се е случило в мистериозните центрове; първо в храма, а след това чрез години общуване с посветени. Но се е случило само в астралното тяло. Сега това трябва да се случи и в етерното тяло, т.е. етерното тяло трябва да се освободи и от физическото тяло заедно с астралното тяло. За това е било необходимо състояние на сън.

Когато човек спи, само астралното тяло се освобождава. Но при летаргичен сън етерното тяло може да се освободи. Такова състояние на сън продължи три дни; след това спящият се събуди; той също беше освободен от етерното тяло и Христос се пробуди в него.

По време на такъв сън той навлезе в свръхсетивния живот. Свръхсетивното вече беше победило чувственото.

Кой можеше да знае това? Онези, които го бяха видели! Те бяха станали благословени, те бяха проникнали духа с душата. Това беше предхристиянското състояние. Но сега идваше нещо ново; всичко това се случи като историческо събитие в Палестина. Сега физическото тяло на земята преживя всичко това. Символът стана реалност, истина. В тази личност, този Христос Исус, тези, които вярваха, можеха да го преживеят, дори и да не виждат. В миналото само онези, които го бяха видели в мистериите, можеха да станат благословени; сега физическото око можеше да го преживее чрез вяра в проявлението. Ученията на мъдростта са едни и същи навсякъде; но Христос Исус изведе вътрешния опит на външен поглед. И затова той можеше да каже: „Аз съм пътят, истината и животът.“ (Йоан 14:6)

Логосът е бил учение; той е съживявал Логоса. Християнските мистици от Средновековието са осъзнавали това. Майстор Екхарт го е казал по следния начин: Повечето хора гледат на Христос като на любов към крава. Човек първо трябва да го остави да живее в себе си, за да може да го разпознае във външния свят. За Таулер животът на Христос не е теория; за него тези факти са реални. За да се разберат тези факти, човек първо трябва да е преживял вътрешния Христос. Ангелус Силезиус е изразил това по най-красив начин. Той казва:

Тялото трябва да оживее в душата, но душата трябва да оживее в Бога, ако искаш да живееш в блаженство. И другаде:

Ако Христос се беше родил сто пъти във Витлеем, а не се беше родил във вас, вие щяхте да бъдете изгубени завинаги.

Защо тази вяра без видение заема мястото на старото посвещение? Защото тя се беше превърнала в необходимост за външния човек. По времето, когато бяха построени пирамидите и другите структури, които ни се струват като чудеса, световните сили се бяха развили в човека. Сега духът трябваше да се развие във физическия свят; духовното око трябваше да се отвори. Но какво се е случило със световните сили, физическите сили на човека? Те са се отдръпнали, регресирали, както окото регресира, когато не се поддържа активно – например при животните в пещерата в Кентъки.

През първите 2000 години християнство доктрината за кармата отстъпва. На планината Тавор („планината“ е синоним на уединение, откъсване от хората), Исус обяснява нещо на своите ученици, най-близките си ученици, Петър, Яков и Йоан, и ги въвежда в светилището. Той им показва нещо, което могат да видят само извън телата си, Илия и Моисей. Неговият завет им говори за прераждането и кармата, за неговото завръщане: „докато се върна при вас“ (Марк 9,9). Какво е това завръщане? Пробуждането на Христос в душата на човека. Докато хората са живели в света на сетивата, им е било достатъчно да задоволяват духовните си нужди, като наблюдават исторически събития. По този начин теософията не е враждебна или

противопоставяща се на християнството, а се стреми да бъде слуга на християнството.

18. Германска и индийска тайна доктрина

Изминали са няколко десетилетия, откакто е разработен определен научен метод за сравняване на различни религии. Тези, които се посвещават на това сравнение, са поразени от това колко много съгласие, дори сходство, има между различните религии. Цитират се най-разнообразни доказателства, които показват, че определено ядро на вярвания е в основата на всички тях, от индийската до германската, от блискоизточната до гръцката, и че то може да се открие дори при нецивилизованите народи на Африка и Северна Америка. Детските предразположения на различните народи са действали по един и същи начин и са искали да дадат просветление за душата, света и Бога по един и същи начин; защото навсякъде човек е подложен на една и съща безсилие пред лицето на надвисналата съдба. Така нареченото Просвещение приема, че хората са приписвали божествени същества и сили на природните явления; то изхожда от гледната точка, че всички религиозни вярвания са детски фантазии и че най-накрая народите вече са навлезли в ерата на разума, когато хората най-накрая знаят как да разбират тези неща.

Но едно задълбочено проучване ни учи на друго. Сравнявайки индийската и германската интелектуална сфера, ние осъзнаваме, че преди задълбочено

проучване, тази доктрина за фантастичните фигури не издържа. Колкото по-дълбоко се прониква, толкова повече се разпада тази хипотеза за просветлението и две неща доказват, че тя е нищо: Първо, ние откриваме дълбок смисъл в детските представи на разпознаваемите диви народи. Колкото по-безпристрастно ги разглеждаме, толкова по-дълбоки ни се струват подобни народни религии; образите и животните са съдържанието на идеи, които имат безкрайно дълбок смисъл.

Второ, народът не създава поезия по начина, по който господата на зелената маса на науката си я представят. Народът не олицетворява природните явления. Така сагата за Индра, която разказва как той тръгнал със седем жречески мъдреци, за да си върне няколко крави, които са му избягали в културата, е била тълкувана така, сякаш бог Индра олицетворява зората, а седемте крави – тъмнината. По същия начин Буда е бил възприеман като бог на слънцето и се е казвало, че животът му е олицетворение на слънцето – накратко, народът олицетворява природните явления. Такава поетична народна поезия не съществува. Само онези, които са непознати с народа, могат да стигнат до такава гледна точка. Тези, които проникнат по-дълбоко, ще се запознаят все повече с това, което духовното изследване учи в Тайната Доктрина.

Детските религиозни идеи произтичат от чисти висши духовни идеи и от факта, че общ, сходен възглед е в основата на различните митове. Това учение се нарича тайно учение на човечеството. То винаги е било подкрепяно от великите духовни водачи на човечеството. Религиите не идват от поетичната народна поезия, а от великите посветени.

Първоначалната мъдрост е една и съща, само че е структурирана според способностите и талантите на различните народи; така откриваме различна форма за Гръцкия полуостров, друга за американските, индианските, германските народи. Различните образи са адаптирани към различните начини на живот и таланти на отделните хора.

Дълбоката духовна основа ни разкрива, че в основата на всички тези религии стои тайно изначално откровение. За мнозина тази истина изглежда невероятна, но само поради непознаване на фактите, които изглеждат несъвършени, защото великите водачи могат да им дадат само такъв израз, какъвто ще бъдат разбрани.

Много общата тайна доктрина за фундаменталното първично поколение е интересна в историята на развитието на народите.

Въпреки че е грях срещу светия дух на съвременния монизъм да се разглежда човекът като двучастно същество и човек рискува да бъде наречен дуалист, въпреки единния произход, който, разбира се, е в основата на това, което наричаме „човешки“, двучастната природа на неговото същество може да бъде оправдано доказана, точно както съществуването на водата може да бъде доказано от водород и кислород. Двете вещества присъстват в него въпреки единството на цялото. По

същия начин може да се покаже, че висшият и низшият аз на човешкото същество имат общ източник. Как се изразява природата на човек, как той живее, се стреми и работи, се разкрива в дуалността, точно както водата се разкрива в дуалността на водород и кислород. Следователно ние разграничаваме:

Първо, низшата природа, която е по-физическа, по-скоро от низшата природа на материята.

Второ, висшата природа, която е по-духовна, повече от висшата природа на духа. Развитието се състои в облагородяване на нисшата природа. Никой не е представил това по-добре от Шилер в неговите „Естетически писма“, където той казва: Човекът е подчинен на потребностите на природата, от една страна, той е техен роб, докато се държи за тях, но е и роб на желязната необходимост на разума. Само онзи се пробужда за свобода, който облагородява нисшата природа чрез висшата природа. Не човекът, който отрича нисшата си природа, стои високо, а онзи, който я облагородява, за да може да ѝ се отдаде.

Тайната доктрина учи, че човек преодолява чувствената си природа чрез духовното и преобразява съществото си по такъв начин, че получава ново впечатление за духовност. Мистиците често казват: Човекът е малък свят, а това, което го заобикаля, е големият свят. Той съдържа в миниатюра всичко, което големият свят има около него. Шилер пише на Гьоте в първото писмо:

Те вземат цялата природа заедно, за да осветлят индивида; в съвкупността от нейните проявления те търсят обяснение за индивида. Гьоте искал човекът да бъде разпознат като микрокосмос по отношение на макрокосмоса, големия свят.

Парацелз го е изразил чрез красивия образ: Когато наблюдаваме отделните природни явления отвън, те изглеждат като букви, човекът като дума, съставена от тях. Всичко, което е разпръснато отвън във великото, е в малкия човек.

В смисъла на тайното учение, борбата, която се води вътре в човека и накрая получава своето пречистване, е образ на великата борба в природата отвън. Точно както в човека низшата природа на физическо-видимото е противопоставена на духовната природа на невидимото, така и Тайната Доктрина противопоставя природата на видимата вселена - камъни, растения, животни - като втора, силите на природата, които са скрити в отделните неща.

Божествената част на човека също съответства на божествена част тук. Тайната Доктрина също разграничава тук видимото и невидимото, физическото и духовното. Човекът пред вас изглежда е това, което външно се изразява в неговата пластична форма, но чрез по-дълбоки причини, в изблика на неговите страсти, се разкриват силите на неговата нисша природа. По същия начин природата, подобно на човека в тялото си, намира физически израз във физически форми, в които силите са скрити, точно както са в нисшата природа на човека. Светкавицата проблясва в облака. Тайната Доктрина не само показва това сравнение като фундаментално, но и че божествените същности в природата са свързани с това, което управлява и живее в

човека като негов дух. Същото нещо, което облагородява нисшата природа на човека, е победило нисшата природа в природата. Минералите, растенията и животните са пластичният израз на природата на Бог в низходящ ред, докато невидимите духове в природата означават, за Тайната Доктрина, изкачването към висшата природа. Те са по-напреднали същности от човека. Животните, растенията и минералите са по-напреднали по низходящия път.

Картина на това развитие ни дават възгледите. Те са камък, минерал. Преди милиони години те са били част от живите същества, растенията. Големи гори са загинали и са се превърнали в тези каменни маси. Това, което някога е било живо същество, се е превърнало в вкаменелост. Това е признато от науката.

В морския басейн варовиковите образувания са натрупани по много различни начини, създадени от животни, които са отделяли варовикови черупки. Тук откриваме огромни маси от варовик, приготвен от живи същества. Мъртвото не е нищо друго освен продукт на живота.

Възниква въпросът: как живите се появяват от мъртвите?

Всъщност не само живото възниква от мъртвото, но и всичко мъртво възниква от живото. Дори планинският кристал е диференциация от първичното живо.

Ако проследим линията на спускане надолу от животни към риби, накрая ще открием хрущялни риби, които все още не са развили кости. По същия начин физическият човек има предци, които са имали хрущял вместо кост, но все още не са на етап, в който процесът на вкаменяване е започнал. Точно както човешката кост се превръща в камък, така и гранитни маси са се появили от това, което първоначално е било мека жива материя.

Откъде произлиза всичко? От изначална жива организация, а тя от изначална духовност. — Навсякъде, дори и отвън, откриваме преодоляването на нисшето от висшето. Нисшето се е отделило от себе си чрез отделянето на висшето.

Но тогава трябва да има велико единство: както между духовното и физическото в човека, така и велико единство между великата духовност и нисшата природа отвън.

Това единство се изразява в различните вероизповедания. Точно както е ясно, че онези, които днес са отхвърлили нисшата природа, някога са били борещи се и стремящи се същества, така и посветените са просто по-напреднали от своите братя; те са преодолели борбата и следователно знаят повече.

В основата на всички вероизповедания откриваме предпоставката за борбата на висшата природа срещу нисшата и убеждението, че има посветени, които са водачи на човечеството. — Как е била изразена Тайната доктрина сред германските народи? Там също откриваме тълкуването, че хората са поетизирали, символизирайки силите на природата.

Основа за теософския светоглед намираме в произведението на Лудвиг Лайстнер: „Загадките на Сфинкса“ върху изследването на митовете. Както често се случва,

теософът може да научи най-много от нетеософа, така че тук можем да започнем от неговите основни принципи. Нека започнем с една проста народна приказка, легендата за жената по обяд. Тя живее в най-разнообразни райони и има следното съдържание: Ако отидеш на полето рано сутринта да работиш и не се прибереш вкъщи в подходящия час, по време на обедната почивка между дванадесет и един часа, жената по обяд се появява и му задава трудни за отговор въпроси за тъкане, отглеждане на лен и други подобни, свързани с работата му. През целия обед му се задават въпроси, на които той трябва да отговори. Ако пропусне дори един, тя идва със сърпа и му прерязва гърлото. В някои райони се казва, че можете да се отървете от нея, като рецитирате „Отче наш“, но не е толкова просто, трябва да се рецитира наобратно, не от началото, а от края. Има и друга поговорка, свързана с тази легенда: „Питах като жената по пладне“. Лайстнер я тълкува по следния начин: Тази легенда произлиза от състоянието, което се поражда у човек, когато той стои навън на полето и заспива. Тогава околната среда има такъв ефект, че сънят винаги приема тази форма по подобен начин. Лайстнер проследява всички тези легенди до загадката на Сфинкса. Това е същата мъка на въпросите, която се намира и в това. Между тях се крие цял свят от митове и легенди. Това няма нищо общо с народната поезия, но може да се обясни с това, което сънят прави на спящия. Сънят е основният символ. Хващате жаба насън, събуждате се и намирате ъгъла на покривалото в ръката си. Легендите и митовете просто произлизат от фантазията на съня. Оттам Лайстнер би имал само една стъпка до теософския възглед, според който съществува не само обикновеното ежедневно състояние на съзнанието, но и друго състояние на съзнанието, което подобно на образите в съня придава на външните неща различно значение: върхът на покривалото се трансформира в образ на жаба. Сънят, средство за окултно развитие, дава символи на по-висш духовен свят. Тогава, за разлика от това обикновено състояние на сън, възниква по-висше състояние на съзнание, в което човешкото същество осъзнава сетивните възприятия. Това, което проблясва в зараждащото се съзнание от по-висшето състояние на съзнание, е сънят. Това състояние присъства и в приглушена форма при медиуми в транс: дневното съзнание е угаснало и е настъпило помрачено съзнание.

Всичко в света се е развило, включително и съзнанието на човека днес. Точно както са се променили органите му, така се е променил и той по отношение на съзнанието. Преди той нямаше дневно съзнание, а смътно ясновидско съзнание. Точно както тялото има органи, чието значение избледнява, така и състоянието, в което изпада човекът, който пропуска обедната почивка, е ехо на старото ясновидско съзнание. То работи по такъв начин, че необученият човек вижда всичко наобратно; нещата изглеждат сякаш в огледален образ. Така например, трябва да прочетете 365 563. В този висш духовен свят, астралния свят, човек вижда своето желание. Всичко в този план го атакува в ретроградна посока, в обратен ред. Затова

народът казва съвсем правилно: Ако искаш да избягаш от жената по обед, трябва да кажеш молитвата „Отче наш“ наобратно, а именно да направиш нещо, което не съответства на законите на този свят.

Тези легенди и митове се занимават с различно състояние на съзнанието. Само в тази светлина те могат да бъдат обяснени на нашите средновековни предци.

Нашите предци са имали ясновидско съзнание и легендите са ехо от него. Това е тайната на германските митове в частност. Ако погледнете зад кулисите на природата, ще видите как са изразени митовите.

Битката с драконите от сагата за Зигфрид не е нищо друго освен борбата на висша мъдрост срещу нисша мъдрост. Древните германци са били народ от воители, техният бог е бил бог-воин, а борбата им е била борба срещу дракони.

Астралната картина, възприета ясновидски, може да се открие и в сагата за Балдур: първичната борба на по-големите братя, боговете, срещу по-нисшите, която има своя отзвук в силите на природата. Народът вижда това и го изразява ясновидски като реалното преодоляване на Балдур от слепия Хьодур.

Казва се, че Балдур представлява бога на слънцето, победен от зимния бог. Но сагата означава борбата между същества на светлината и същества на мрака.

Старият тевтон помни първобитните времена, когато е видял тъмнината, осветена от духовна светлина, когато е видял тъмнината, осветена от астрална светлина -

Хьодур означава астрална слепота. - Ясновидското съзнание е преживяло сагата за Балдур. Тайната доктрина, която ни казва, че е имало посветени, също представя Вотан като посветен. Той не е бил божествено същество, а човек, който се е издигнал. Историята, че е висял на бесилката девет дни, промъквал се през клисури и пукнатини като змия до Гунльод, за да получи напитката за посвещение от чашата на Валкирията, е в съответствие с древното кръстно посвещение, с египетския мистицизъм. В продължение на три дни и нощи Вотан е с Гунльод като змия, което се отнася до посветените. Висшата душа, чрез която се осъществява изкачването до по-високи нива, е обозначена с женския принцип.

Сагата за Зигфрид е и картина на посвещението. Зигфрид придобива неуязвимост, тоест става нечувствителен към физически впечатления и по този начин се превръща в спътник на Валкирията. Посветените стават невидими чрез магическата качулка, тоест невидими като посветени, иначе остават видими (физически).

Какво тогава е посвещението? Всеки народ е развил своето тайно учение по начин, който съответства на неговите обичаи и традиции. Германците са били воители, а герой се е наричал този, който е паднал на бойното поле; той е започнал пътуването към Валхала. Валкирията го е посрещнала, тоест неговата собствена висша душа го е посрещнала, когато преминава през портите на смъртта.

„Който не умира преди да умре, когато умре, загива.“ Тоест, който не научи предварително за този свят, умира със смъртта. Посвещението е предчувствието за това, което очаква душата, когато премине през портите на смъртта. Благословеният

воин се съединява с Валкирията, когато влиза във Валхала: Зигфрид с Брюнхилда. Водачите на народа обличат посвещението в тази форма. Дори в тази част на сагата Тайната доктрина намира израз на език, който народът може да разбере. Божественият свят, който е потиснал своята природа, откриваме отново в гигантите. „Тайната доктрина“ разказва и как е станала миграцията на народите. Между Европа и Америка се е намирал Атлантическият континент. Дори „Космос“, списание, което плува в посока на Хекел, представя това като хипотеза в десетия брой. То признава само съществуването на растения и животни, но това не изключва присъствието на хора, защото науката винаги изостава.

Оттогава нататък хората се обърнали на изток. Тези, които се преместили чак до Централна и Източна Азия, формирали основата на древна Индийска Азия, а тези, които останали, формирали основата на келтите и германците. Келтите са напреднали най-далеч в трансформацията от старото притъпено ясновидско съзнание към сегашното чувствено съзнание. Германците останали с астралното съзнание на атлантите дълго след като азиатците се развили до дневното съзнание. В епохата преди Ведите е възникнало учението, което е било основано повече на обикновеното дневно съзнание. Но човек никога не може да загуби връзката с духовното и затова там е възникнал копнежът да се намери пътят към старото ясновидство чрез изкуствени средства. Там е възникнало това изкуствено ясновидство, към което мъдреците са се стремели чрез вътрешно развитие - йога. Така в Индия имаме изкуствено ясновидство с пълно съзнание през деня, докато сред тевтонците все още е запазено старото съзнание за ясновидство. Сред тевтонците митовите и легендите представляват смътен израз на тайната доктрина в сравнение с тази, получена от посветените на новото време чрез изкуствено ясновидство. За хората, които вече нямат ясновидство, божествените светове трябва да бъдат изобразени. Оттам идват идолските изображения, изкуствено приготвени копия от човека. Сред древните германци старите митове все още са живели в народа, в старата, запазена символика, докато в древна Индия тайната доктрина е изкуствено изразена от онези, които се стремят към нея. Следователно това, което получаваме от Индия, е по-скоро интелектуална форма, но същата тайна доктрина, която е изразена много по-директно в старите германски митове.

Идолите на индийците и теософската доктрина: Обновяването на по-теософската доктрина за изкуственото ясновидство в Индия върви напълно успоредно с това, което все още е жива в старите легенди в Германия. Следователно, не се нуждаем от никаква индийска терминология в Европа, трябва само да разберем и съживим това, което е оригинално в Европа. Можем да стигнем до дъното на една велика европейска тайна доктрина и ще стигнем до нея.

Ходът на тайното учение се определя от нещо друго. Ходът на бъдещето е пророчески изразен в старогерманското тайно учение. Препратката към християнството е изразена по силен начин. Изследването на легендите, което е

свързано с тайното учение, открива последователна истина в легендата и в християнството. Кримхилда предава съпруга си, като прикрепя кръста. Какво показва тази дълбока черта? Тя показва пророческото препращане към Христовия кръст. Зигфрид, посветеният, е неуязвим по цялото си тяло; само едно място не е неуязвимо за великия посветен, мястото, където Христос носи кръста. С разпространението на християнството това място също е станало неуязвимо. В Индия имаме тайно учение, което се изразява рационално и символично, докато в Европа старият германски мит е останал в астрален израз до Исус Христос. Чрез християнството митът е заменен.

Задачата на теософията е да работи в смисъл на това духовно развитие на човечеството, да установи дълбоката връзка между древните германци и съвременното време. Не можем просто да разпространяваме културата на Ориента; трябва да вземем предвид германската и християнската самобитна култура. Не трябва да търсим основата на тайната доктрина в санскритските догми, а трябва да търсим ядрото на истината в онези форми на религия, които са подходящи за европейската народна субстанция, да търсим това, което съществува като еманация на тайната доктрина в германския свят на легендите.

Това е било намерението на твореца, когато е дал нова култура, трансформирайки германската сага, това е било намерението на Рихард Вагнер, когато е преработил старите германски саги.

Теософията търси и следите на древните тайни учения, които живеят в сърцето на германската сага. Тези, които следват тези следи, постепенно ще намерят своя път в теософията. Ние обаче не бива да мислим по същия начин като онези, които са „стигнали толкова славно далеч“. Защото всеки народ е направил своята част по свой собствен начин. И в този смисъл ние в Братството трябва да поставим единството и хармонията на основното учение над различията в нашите възгледи и представяния. Ако търсим истината във всяко мнение и поставяме братската любов над егоизма на нашите мнения, тогава действаме в истинския смисъл на теософския възглед за живота.

Доклад в „Münchener Neueste Nachrichten“, април 1906 г

Теософски лекции. Теософският лектор д-р Рудолф Щайнер изнесе две добре приети лекции в Принцензала на кафене Луитполд на тема „Германска и индийска тайна доктрина“ и „Вътрешно развитие“. В първата лекция лекторът се опита да твърди, че произходът на легендите и митовете не може да се проследи до олицетворението на природните явления от поетичната фантазия на хората, както Лудвиг Лайстнер вече беше предложил в „Загадката на Сфинкса“ друго обяснение за произхода на някои митове, а че странно дълбокото значение на митовете и легендите сочи към това да ги разглеждаме като символичен израз на първични истини, които интуитивно се разпознават от самите примитивни народи в образи и символи, а също така се представят от великите учители на човечеството, които са

посветени в „първичните тайни учения“, в образи, адаптирани към разбирането и характера на народите от Азия, Америка, Африка и Европа. Така например, откриваме борбата на висшата природа с нисшата, духовната битка на развитието, първичната битка, която се разиграва както в макрокосмоса, така и в микрокосмоса, и която боговете, тоест съществата, които първи са се борили за духовно развитие, са водили в първобитни времена, е илюстрирана в митовите за борбата на боговете и героите с дракона. В цикъла на тевтонските митове откриваме също борбата срещу дракона и борбата срещу гигантите, силите на нисшата природа. За войнствените германски народи, които са смятали храбростта за най-висша добродетел, доктрината за висшия и нисшия аз е намерила израз и във факта, че воинът, паднал на бойното поле, издигнат от героичната си смърт, се изкачва във Валхала, за да срещне собствената си висша душа, Валкирията, която идва да го посрещне. След това лекторът изрази мнението, че Теософското общество в Европа има основната задача да работи за разбиране на великите истини и красоти на германския свят на легендите, както и за по-дълбоко разбиране на символите на християнството, тъй като формите на Ориента не могат да бъдат пренесени в Европа без повече шум. То трябва да проблесне в дълбините на красивото и истинското на германския свят на легендите, който великият майстор Вагнер артистично възкреси, и да го използва за своята одухотворена концепция за света и живота, както и за първичната истина на християнството, донесено на германския свят, което е предопределено да замени старите митове.

19. Вътрешно развитие

Във втората лекция лекторът разглежда, както вече беше отбелязано, темата за „вътрешното развитие“. Според теософския възглед, за да постигне познание за висшия божествен Аз, е необходимо човек първо да се научи да разглежда всички неща като израз на вечното първично същество, живеещо в тях, и да утвърждава доброто във всичко, непредубеден от предубеждения, и да се стреми към доброто като идеал. За да открие духовното, вечното в собственото си същество, стремящият се човек трябва да практикува необходимата изолация, за да постигне тишина и безмълвие на душата, самотния живот в собствената си душа, без външния свят, вместо да се губи и разпръсква във външния свят. Освен това, човек трябва да практикува действие по собствена инициатива, вместо винаги да бъде воден отвън, в собственото си мислене, докато контролира мислите, които се налагат и се внушават от външния свят, в самообладание, безразличие към радост и скръб, удоволствие и неудоволствие, в смелостта да бъде независим, в смелостта да разчита изцяло на себе си, да не се обляга на нищо, сам в живота, след това в концентрацията на мисълта (медитация) чрез абстрахиране от сетивните впечатления, за което, както е добре известно, регулирането на дишането също се счита за полезно в практиката на йога в Индия. По този начин мистиците постепенно се стремят да създадат свободата на умственото спокойствие,

„спокойствието на душата“, което би трябвало да отведе душата напълно в себе си, позволявайки на нов вътрешен свят да възникне в свободата на мисълта.

21. За Луцифер

Името Луцифер вдъхва леко чувство на страх у някои и обикновено се свързва с представи за антипатия. Оправдано ли е това? Името Луцифер означава: носител на светлина, светоносител. Средновековните вярвания са били различни, но за тези, които са изучавали дълбоките познания за света, Луцифер всъщност означава нещо съвсем различно.

Духовните същества играят роля в човешкия живот. Религиите на Изтока говорят за дева и дхяни чохан, докато западните религии, като християнството, говорят за ангели и архангели. За тези, които са запознати с духовните светове, те представляват нещо истинско и реално. Висшите същества играят роля в човешкия живот. Луцифер също се разбира като сред водещите личности, водещите или съблазнителните.

Тук трябва да сме наясно с дуализма – двойствеността – която играе роля във всички области на живота. Древните, включително Питагор, говорят за тази двойственост: светлина и тъмнина, мъжко и женско, положителен и отрицателен магнетизъм и бихме могли да цитираме още много такива двойствености. – Когато направим стъклена пръчка електрически положителна, като я трием, ние едновременно правим триещия се материал електрически отрицателен.

Електричеството на стъклото и това на триещия се материал са свързани помежду си, както светлината е свързана с тъмнината. В персийския мит за сътворението откриваме Ормузд и Ариман: добро божество, зло божество. Всичко, което движи света напред, се прави от добрия бог, докато всичко, което му пречи, се оттегля от злия бог. Те поставят човека по средата.

Помнете, че всичко на света има добра и зла страна. Какво човешките същества, със своята култура, не дължат на огъня. А от друга страна, колко разрушителна може да бъде силата на огъня при вулканични явления. Великият немски поет Шилер възпява славно за това в „Камбаната“: „Благотворна е силата на огъня...“ и така нататък.

Тази двойственост действа и в самия човек. Векове наред единият принцип е бил възприеман като зло. Правено е разграничение между божествено - добро и луциферически - зло. В историята за сътворението луциферическият принцип е бил представен като змия. Човекът е трябвало да израсне от тъпата си природа, затова змията дошла и отворила очите му за добро и зло, и по този начин друг принцип се противопоставил на божествения. Древните индийци наричали Ришите змия. Трябва да се задълбочим в развитието на човешката душа, за да видим каква реалност стои в основата на принципа на Луцифер. В по-ново време възгледите за това са претърпели промени. Те вече бяха очевидни в старата сага за Фауст. Гьоте я преоформил, за да отговори на човешките нужди. Фауст не само искаше да се потопи в божествената наука, но и искаше да сключи договор със злите сили. След това той вече не искаше да се занимава с теология, искаше да остане лекар. Той остави Библията зад пейката и това се смяташе за причина да попадне в ръцете на злите сили. В творчеството на Гьоте същината на въпроса е във втората част на Фауст: „Който се стреми, ние можем да го изкупим.“ Така че не става въпрос за нещо разрушително, а по-скоро се извиква сила, която не е противоположна на божеството.

Ако искаме да разберем тази сила, трябва да осъзнаем как човекът се вписва в света около него. Човекът формира едно от царствата; редом с него имаме минералното царство, растителното царство и животинското царство. Човекът възприема себе си като самоосъзнаващо се същество и носи в себе си всички тези царства; той е носител на всички тези природи. Той има общо физическо тяло с минералното, а също така споделя етерното или жизненото тяло с растението. Чрез своя свят на чувствата, който като астралното тяло е носител на страсти, инстинкти, желания, той има нещо общо с животното. По този начин човекът е във взаимозависима връзка с трите царства.

Човек може да поддържа живота си само чрез дишане. Той поема жизнения въздух – кислорода – в себе си, комбинира го с въглерода в тялото си и издишва тази отрова – въглеродната киселина. Но човекът и животното не биха могли да живеят, ако растението не обновяваше непрекъснато този жизнен въздух. Човекът и

животното дължат възможността за живот на растението. Растението го дължи на минерала. Логично е тази верига на развитие да се разшири отвъд човека, не само към по-нисшите същества, но и към висшите. Точно както човекът принадлежи към по-нисшите същества, така той принадлежи и към висшите. Фактът, че човекът не вижда висши същества, не е причина те да не съществуват. Висшите сетива могат да донесат на човека това възприятие.

Човекът е преди всичко тетрада: физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Азът. Той е развиващо се същество. Как протича неговото развитие? Дивакът все още следва животинските си инстинкти, следва всеки импулс; този, който е по-високо, следва само определени импулси, а тези, които са много високо, да кажем например Шилер или Франциск от Асизи, следват още по-малко от по-нисшите импулси, но ги трансформират в идеали. Това води до възходящо развитие на астралното тяло. По-нисшият човек също има астрално тяло, но е работил малко в него. Висшият човек издига астралното си тяло от животинския стадий до по-висша, по-благородна и по-съвършена форма. Астралното тяло се състои от две части: това, което други същества са му дали, и това, което самият той е вложил в него. Това, което самият той е вложил в него, ние наричаме „Манас“, духовно „аз“, и по този начин обозначаваме петия крайник на човека. Манас не е нищо друго освен трансформираното астрално тяло. Но човек може да направи много повече от това да трансформира астралното си тяло. Неразвитият човек не знае нищо за морала, закона, логиката; той е развил малко Манас.

Но има и още по-дълбоки промени. През девети и десети век хората не всички са имали толкова съвършени идеи, но голяма част от наученото е било включено в астралните им тела, защото то е носител на всичко, което можем да научим в света. Това, което научаваме, се променя бързо, но навичките и темпераментите се променят по-бавно. Можем да сравним това, което се променя бързо с минутната стрелка на часовник и това, което се променя по-бавно с часовата стрелка. Но има и възможност да променим това, с което сме свикнали, и по този начин променяме етерното или жизненото тяло: тъй като е по-плътно, е по-трудно за егото да се промени. Колкото и човешкото същество да промени етерното си тяло, толкова „буди“ възниква в него. Религиите са инструкции как да се вложи „Будхи“ в етерното тяло, докато моралът променя само астралното тяло. В най-висшия смисъл изкуството прави същото като религиите.

Така сега можете да откриете човешкото същество с шест крайника, дори ако манас и будхи присъстват в него само в зародишно състояние. Но вече има тайно обучение, което развива етерното тяло. Това, което се преподава на индивида, е доктрина; това, което трансформира човечеството, е влияние върху будхи, е тайно обучение. Чела, окултен ученик, работи в своето етерно тяло.

Но това, което едва присъства в семето, е Атман. Това е толкова силна сила, че човек може да работи с нея директно във физическото си тяло. Какво може да

направи човек във физическото си тяло днес? Човек, който може да се развие като артистично човешко същество, като чела, може да стане господар на навичките си. Но човекът, който е вложил тази седма връзка, този Атман, в себе си, също се научава да контролира пулса си. И с това той става участник във вечното. Това е постижение на майсторство.

Сега виждаме човешкото същество с манас, будхи и атман. Сега знаем, че човекът, казахме Азът, стои във връзка с трите по-нисши сфери, а сега виждаме, че той стои във връзка с една над него сфера, божествената сфера, чрез това, което е вложил в себе си като Манас. В тази божествена сфера трябва да търсим Елохим, божествените духове, от които Библията, като Йехова, назовава един.

Чрез своя Манас, духовното си „аз“, човекът е свързан с висшите светове. Затова говорим за човека като за такъв, който се превръща, за развиващ се Бог. Христос Исус казва: „Вие сте богове.“ (Йоан 10:34) Човекът един ден ще погледне назад към сегашното си духовно ниво и ще се почувства като човешко същество, което е израснало напълно от него.

Ако вярваме в еволюцията, трябва да вземем предвид това и за други същества и, поглеждайки назад, виждаме, че нашите по-големи братя, Елохимите, заедно с тях Йехова, на по-ранна планета или на по-ранното въплъщение на Земята, са заемали същото ниво, което човекът сега заема на сегашното въплъщение на Земята.

Законът за въплъщението е основата не само на човека, но и на всички същества. Гьоте говори за Земния Дух: „В потопа на живота, в бурята на действието, аз се издигам и спускам“ и т.н. Земята е била възприемана от отделните хора като духовно същество, а човекът като неин член. Земята често е била въплъщавана и в предишното си въплъщение е издигала настоящите богове на нивото на човека. А в по-късно въплъщение, настоящият човек ще приеме нивото на по-големите си братя, Елохимите или боговете. Тук не се говори за Бог, Безименният, Непостижимият. Елохим или Дева, по-добре преведено на немски като: духове. За да илюстрирам този „прогресивен“ възглед, ще дам един, макар и тривиален пример: точно както един ученик преминава през различни класове, класът, през който преминава днешното човечество, е това, през което са преминали боговете в предишното си въплъщение на Земята. Учениците също остават в класове и затова е имало същества, които не са преминали през този клас напълно.

Къде се намират те днес между хората и боговете? Те са по-висши същества от хората, но по-нисши от боговете. В известен смисъл те са запознати с хората. Съществува следният закон: Всяка от основните части на човешкото същество се развива в едно въплъщение на земята. В настоящото въплъщение на земята се развива манасът; в по-ранното въплъщение - астралното тяло. Същественото в това развитие на земята е, че човекът е променил цялото си астрално тяло, че вече няма нищо животинско в себе си. Чрез развитието на манас той може да влезе в контакт с манасични същества. Едва когато атманът е развит, той може да се развива

самостоятелно. Днес работят по-възрастни братя, по-късно още по-възрастни в будхи и още по-възрастни в атман. Висшите духове, които са останали, са свързани с човешкото астрално тяло. Те вече са вкусили от Божественото. Точно както в Манас, полубоговете също ни помагат да се утвърдим и да светим с Божественото. Бихме останали в капан на по-нисши инстинкти, ако не беше тази стимулация. Така страстите се трансформират във висши инстинкти. Щеше да има само безплодно царство на морални принципи, но те не биха пулсирали в човека.

Старият Завет е развил този закон по чудесен начин. Същностите, които предизвикват ентузиазъм, пламъка на любовта към манасичното, се наричат Луциферични същности. Така Луцифер е този, който предизвиква астралната страст към божественото у човека. По този начин той събужда в него желанието да се научи да обича божественото, не като дълг, а като склонност. Той добавя независимост към подчинението. Той е подстрекателят на човешката свобода. Човек става свободен само като следва божественото по свой собствен импулс. Това е отразено в библийската история за сътворението. Бог е ръководил човека, той не е можел да избира. Тогава дойде змията и в човека дойде мисълта, че не само да живее в Бога е желателно, но и самият той да стане Бог, да носи образа на божеството в себе си като личност. Чрез Луцифер - библийски изразено чрез змията - човешкото тяло стана носител на светлина, както самият Луцифер беше носител на светлина, докато Христос не влезе в света като „Аз съм светлината на света“ (Йоан 8:12) и не осъзна принципа на любовта към божественото. Външното познание, познаването на законите на света, сега изглежда скучно за човека. Това външно познание трябва да обхване нашето вътрешно същество, трябва да се намеси директно като теософия, като независимо вътрешно преживяване. Ето как Луцифер се закотвя в човека. Това изследване се нарича школа на луциферианския стремеж. Тези хора се наричат: деца на Луцифер.

Ако боговете са дали науката, Луцифер е дал ентузиазма.

Бог: Откровение.

Луцифер: свобода.

Ние имаме синовна връзка с Бог; Луцифер събуди чувството за независимо същество, за свобода. Предаността беше доброволна жертва. Както навсякъде, трябва да има двойственост: Бог и Луцифер.

Следователно, луциферическите същности не са изоставени без причина. Те са тези, които се стремят да ни водят към божественото чрез нашия собствен свободен избор. За да направи това, човек трябва да има и възможността да бъде зъл. Той със сигурност може да стане божествен и без това, но само чрез свободен избор. Ако Върховният иска да бъде свободен, тогава той трябва да бъде закотвен в другата природа. По този начин Бог и луциферическите същности работят за постигане на съвършенство и свобода.

Въпрос и отговор: Въпрос: [Какво означава] сфинксът?

Рудолф Щайнер: Това, което умът се опитва да схване днес, не е нищо ново като концепция. Пирамидите представляват древните възгледи на нашите предци: има четири линии, на които те стоят = четворната природа на човешкото същество, физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло с Аз-а. Това е основата. Над нея се издига триъгълникът, представляващ трите основни части, които егото изработва от четирите: Атман, Будхи, Манас. Троицата все още не е завършена. Ако искате да усетите това, тогава трябва да погледнете сфинкса. Тя представлява нисшата природа и от окоето към вас се излъчва загадката на бъдещото развитие. В нея човек пророчески търси своето бъдеще.

Въпрос: [Не е предаден от поколение на поколение.]

Рудолф Щайнер: Има две писания – те всъщност не са писания в тесния смисъл на думата – едното се пази от религиозна общност, църква в тайна, а другото се пази от учител, велик водач на човечеството.

22. Езотерично християнство: Евангелието от Свети Йоан и древните мистерии

Дойде време да се разпространи в по-широки кръгове това, за което се е говорило през цялата история на еволюцията на човечеството под името Мистерии или Мистицизъм, така наречената Езотерична Мъдрост.

Защото в душата на човека, зад това, което излиза на бял свят, се крие по-дълбока мъдрост, която досега е оставала непозната за човечеството като цяло.

Нека бъдем съвсем наясно какво хората винаги са разбирали под термина „Мистерии“ или „езотерично“. Всичко, което е било създадено в света чрез цивилизацията, в крайна сметка се връща към няколко велики личности, няколко водещи индивида. Например, конструкция като тунела Симплон може да се проследи до умствената работа на велики личности, които самите не са били пряко свързани с изграждането на тунела, но са направили възможно, чрез своите интелектуални открития, други да го построят.

„Практичният“ човек може би би бил на мнение, че подобни неща се постигат чрез чисто външна дейност. Би било най-голямата грешка да се присъедини към подобно мнение. Нито инженерите, които са замислили плана, нито работниците, които са го осъществили, са духовните създатели. Ако не беше това, което се нарича Висша

математика, разработена от Лайбниц, Нютон и други, подобни произведения никога не биха могли да съществуват. Тези мислители са били необходими, за да се създаде това, което се нарича „техника“. Ако стигнем до корена на въпроса, ще открием, че подобни произведения никога не биха могли да бъдат постигнати, нито пък каквито и да било стоки биха могли да бъдат произведени без душата на *Мислителя*.

Ако това е така по отношение на външната материалистична култура, то е вярно в още по-голяма степен за духовните течения, които протичат през човешката история.

Цялата религия и цялото изкуство, които някога са били дарени на човечеството, цялата справедливост, която някога е управлявала в държавите, целият ред и морал, които са живели сред хората, водят обратно към велики Посветени, водят обратно към скрити източници на Мъдрост. Това е, което откриваме, когато се впуснем да търсим по-дълбокия произход на нещата.

Помислете за произведенията на изкуството, които са се редували едно след друго през вековете, и ще откриете, че всички те могат да бъдат проследени до по-дълбоки източници. Независимо дали вземем поет като Данте, или ум и дух като този на Гьоте, или художник като Рафаел, или пък някое велико религиозно събитие в историята - всички морални и религиозни течения, цялото изкуство и цялата наука водят назад към скритите места, където тайно се е култивирало това, което е известно като мистицизъм или езотеризъм.

И както при всички други религии, така и при християнството откриваме основите му в езотериката. Само доказателство за късогледство е възражението, че християнството е за прости сърца и трябва да говори на чувствата и да бъде разбираемо за всички. Това е много късоглед възглед. Вярно е, че всички религии в *крайна сметка* обличат своите истини в изречения, толкова пълни със сила и импулс, че никоя душа не е твърде проста, за да ги възприеме. Това, което накрая се появява обаче в тази проста форма, има своя *произход* във висините, с така наречените Посветени.

През цялата история винаги е имало Посветени. В древна Индия Ришите са били тези, които са проповядвали първична Мъдрост. В Персия Заратустра е бил учител на Мъдростта. Обръщаме се към Гърция, Египет, Рим, навсякъде откриваме, за начало, религия на народа, но сред народа винаги стоят онези, които могат да бъдат наречени духовни „гиганти“, непознати на човечеството по име. Това са те, които са се формирали в окултни братства. Всеки, който е искал да бъде приет в такова братство, е трябвало да премине през строго и сурово изпитание. Изпитанието нямало непосредствена връзка с интелектуалния живот. Много по-скоро ставало въпрос за това как човек се бори за вътрешна *свобода на характера*, където чувствата и страстите нямали власт над него. След това той трябвало да се научи да не злоупотребява със знанията си. Хората, преминали през тежки изпитания и

тестове от този характер, са станали мисионери за останалата част от човечеството. Не им е било позволено да имат друго чувство или цел в сърцето си, освен само това - да служат и да помагат на човечеството. Те трябваше да бъдат хора, които щяха да превърнат в реалност думите – „Който иска да бъде пръв между вас, нека бъде слуга на всички“ – и в интелектуалните си стремежи те никога не трябваше да изостават, а винаги да се стремят да открият Висшите Истини.

Днес често се казва на този, който вярва във възможността за познаване на Духовните светове: Но ние, човешките същества, имаме граници на познанията си. Но в кръговете на Мистериите се е казвало: Ти притежаваш способности, които дремят в теб; ако ги развиеш, тогава можеш да се стремиш към Висше Познание. Развитието, което човек е можел да претърпи чрез тренирането на вътрешните си таланти и способности, се е наричало в Мистериозните центрове *Второ раждане*. Казвало се е, че такъв човек е преживял на по-висш план това, което човек, роден сляп, преживява тук, в света на сетивата, когато е претърпял операция и може да вижда. Тази „операция“ върху душата, прераждането в Духа, е била извършвана за мистиците в Мистериите.

Това, което в Мистериите се наричаше Небесно Царство, в което беше отведен Мистикът, не беше на някое друго място. Царството на Духовния свят е тук, където е човекът. Около нас има толкова светове, колкото сме способни да осъзнаем и схванем. В Мистериите не се приемаше суха и абстрактна Мъдрост, а Мъдрост, която беше едновременно Религия и Изкуство.

В Мистериите на Гърция духовното око на мистика се отворило. Показано му било как някога в първобитни времена човекът е бил наполовина животно и как душата се е стремяла нагоре към онзи етап на човечеството, на който сега се е виждал. Показани му били три етапа. Той видял първо форми, каквито са живели в една много далечна еволюция на човечеството, след това форми наполовина животински и наполовина човек, и накрая съвършени човешки форми. Тези три типа еволюция на човечеството стояли пред него в гръцките мистерии и са намерили своя израз в гръцката скулптура. Съществувал е (1) типът на *Зевс*, с прав нос и закръглени нагоре очи; (2) типът на Бог *Меркурий* с вълнеста коса и чип нос; и (3) типът на *Сатурн*, със съвсем различни очи, различен нос и различни ъгли на устата. Тези три типа стоят пред нас в гръцкото изкуство като образ на етапите на еволюцията на човечеството. В друг момент на мистика било показано как самият Бог слиза в природата, как еволюира нагоре през минералното царство, растителното царство и животинското царство до човешкото царство и след това се ражда отново от човешкото сърце. Това се наричало слизание на Бога, неговото Възкресение и неговото Възнесение. Целият процес бил представен в гръцката драма. Всичко, което било представено в драмата, произлизало първоначално от Мистериите.

Точно както стволът на дървото се разделя на различни клони, така и религията, науката и изкуството се разделят в Мистериите. Древните Мистерии, които са били

чествани в Гърция – Елевзинските – и Мистериите на египетската жреческа мъдрост, са били наричани *Мистерии на Духа*. Тези, които са стояли високо в тези Мистерии като учители и водачи, са достигнали до духовните светове; те са общували с духове, са имали общение с духовни същества. Ямвлих ни показва как боговете са се спускали в Мистериите. Само след морално пречистване и само когато интелектът е бил ясен и прозрачен, човек е можел да получи достъп до тези места на мъдрост.

Така е било в древните езически времена, във времената на Мистериите на Духа. Никога без най-чудесен ентусиазъм и най-вътрешна преданост мистиците не са говорили за това, което може да се преживее в школите на Мистериите. Аристид казва така: „Мислех, че докоснах Бога и го усетих близо, като самият аз по това време бях в състояние между буден и сън. Духът ми беше лек, така че никой не може да опише или осъзнае, ако самият той не е бил посветен.“ И в друг пасаж той казва: „Сякаш Духовният свят течеше и се изливаше около мен.“ Плутарх казва: „Този, който беше получил посвещение в тези Мистерии, поздрави Божеството с поздрава на вечността.“ Който и да беше преживял това, беше наречен „прероден“. Сега трябва да кажем малко за това какво е представлявало последният акт при всяко подобно Посвещение в Мистериите на Духа.

Първо трябваше да има моралното пречистване и избистрянето на интелекта. След това ученикът трябва да се научи да *вижда с очите на Духа*. Зад съзнанието, което ни съпътства през будното състояние, има друго съзнание. Това съзнание не потъва в пълен мрак, когато човек заспи. Човек остава в съзнание през нощта, той е там. Но съзнанието, което го съпътства от сутрин до вечер, не остава. Има обаче начин за преодоляване на безсъзнанието, което човек има в съня; има методи, чрез които тази цел може да бъде постигната. Чрез култура на душата, която води до определени интимни процеси в най-съкровеното ѝ същество, човек може да се добере до възможността да намери нови откровения в съня си; той може да преживее неща, които разпознава по различен начин, отколкото с очите и ушите на сетивата. Няма значение дали човек разпознава истината насън или през деня, когато е буден; и в двата случая той трябва да се научи да пренася в реалността света, който там преживява. Когато по този начин е достигнал до позицията да може да вижда Духовното в целия свят, тогава той е достигнал първия *етап* на посвещение.

На *втория етап* той има преживяване, което е като да живее в течащ океан от цветове. На този етап има по-висше посвещение; развива се съзнание, в което му се разкрива още по-висш Духовен свят. Днес в обикновения живот човек не е способен да събуди съзнанието, което се намира зад физическия свят.

В *последния акт* на Мистериите на Духа ученикът бил потопен в един вид сън. В подготовката се внимавало, когато дневното съзнание потъне, то да не престане. В продължение на три дни и три нощи човекът лежал в друго състояние на съзнание в

храма на Мистериите, гражданин и участник в друг свят. След това бил събуден от Жреца. Получил ново име. Той бил Посветен, бил „роден отново“. За Мистериите на Духа може да се каже: „Блажени са тези, които са ги преживели, благословени са тези, които сега съзерцават Мистериите на Духа.“

По времето на Христос Иисус към Мистериите на Духа били добавени Мистериите *на Сина* и те са такива от времето на Христос. Мистериите *на Отца* – Мистериите на Бъдещето – се култивират само в много малък кръг. Мистериите на Сина се култивират в Розенкройцерската Мистерия, която е и християнска, за тези, които се нуждаят от християнство, въоръжено да посрещне цялата Мъдрост. Днес ще се занимаем с Мистериите на Сина и ще видим как те се различават от древните езически Мистерии. Ако искаме да разберем каква мощна крачка напред е направена с идването на християнството, трябва да се научим да разбираме две важни изказвания. Едното е: „Блажени са онези, които вярват, дори когато не виждат“, а другото: „Аз съм Пътят, Истината и Животът“. Ако разберем тези изказвания в цялата им дълбочина, тогава разбираме самата основа на християнството.

Докато на света като цяло Павел говореше с мощни, разпалващи думи, той също така даваше учения на своите близки ученици, които бяха предадени първо от уста на уста, а след това и писмено, учения, свързани с името на Дионисий, известен като Дионисий „Ареопагитът“. Тук имаме работа с нещо, основано от самия Свети Павел, в което е провъзгласена най-дълбоката мъдрост. Тези учения на Свети Павел са записани за първи път през VI век, в писанията на така наречения Псевдо-Дионисий. За нас е интересен не толкова историческият факт, колкото съдържанието на тези документи.

Езотерично християнство наистина съществува. Това не се признава в определени кръгове, в резултат на което на Евангелието от Йоан е отредено особено място. Теолозите разглеждат Евангелието от Йоан като книга, произлязла от поетичен гений. Те обаче нямат разбиране за значението на Евангелието от Йоан.

Докато другите трима евангелисти разказват екзотеричното. Свети Йоан разказва какво е преживял като посветен ясновидец, който е могъл да надникне в духовните светове. Авторът на Евангелието от Свети Йоан е писал от гледна точка на посветен. Който го гледа като книга, която човек трябва да чете и разбира по същия начин, както чете и разбира всяка друга книга, не знае нищо за Евангелието от Свети Йоан. Само онзи, който може да го преживее, има знание за него. Повечето преводачи изобщо не предават Духа му.

Първите думи на това Евангелие, правилно преведени, звучат така:

В първоначалното начало беше Словото и Словото беше у Бога, и у Бога беше Словото.

То беше в първоначалното начало у Бога.

Всичко чрез Него стана и без Него нищо от това, което е станало, не стана.

В Него беше Животът и Животът беше Светлината на човеците.

И Светлината свети в тъмнината, и тъмнината я не разбира.

Беше човек, изпратен от Бога, на име Йоан.

Той дойде за свидетелство, за да свидетелства за Светлината, за да повярват всички в нея.

Той не беше Светлината, а свидетел на Светлината.

Защото истинската Светлина, която осветява всеки човек, трябваше да дойде на света.

Тя беше в света и светът чрез Нея стана, но светът не Я позна.

Тя дойде във всеки отделен човек (дори в „аз“-човека), но отделният човек („аз“-човекът) не Я прие.

Онези, които Го приеха, чрез Него можеха да се разкрият като Божии деца.

Онези, които се уповаваха на Неговото име, не се родиха от кръв, нито от плътска похот, нито от човешка воля, а от Бога.

И Словото стана плът и живя между нас; и ние чухме Неговото учение, учението на Единородния Син на Отца, изпълнено с благодат и истина.

Тези думи с тяхното могъщо съдържание – човек не бива да ги приема и да спекулира върху тях, а по-скоро да им позволи да действат върху него по същия начин, както безброй човешки същества са правили през вековете. Рано сутринта, когато душата е била още девствена, те са оставяли тези думи да отекуват в душата им, чак до пасажа: „И Словото стана плът и живя между нас...“, както е посочено по-горе.

Когато човек прави това ден след ден, тогава в душата му се проявява нещо, което му дава нов живот, той се преражда, той се преобразява духовно. Вижда около себе си духовен свят, за който преди това не е имал представа.

Всеки, който вземе първите стихове от Евангелието от Йоан и ги остави да работят върху него за образованието и обучението на душата му, преживява самото Евангелие от Йоан в могъщи картини.

Там, пред духовния му поглед, стои Йоан Кръстител, докато кръщава Христос; там той вижда образа на Никодим, докато той разговаря с Христос. Той вижда как Христос очиства Храма, пред него са всички следващи сцени от Евангелието от Йоан, той преживява „спиранията“ от тринадесета глава нататък.

За да може ученикът правилно да възприеме влиянието на тези думи и да открие „словото“, което е провъзгласено в Евангелието от Свети Йоан, учителят е говорил следното: „Трябва да изпълваш душата си седмици наред с това едно чувство.

Помисли за растението. То е вкоренено в мъртвия камък. Ако имаше съзнание, щеше да се поклони на мъртвия камък и да му каже: „Без теб не бих могъл да живея; от теб черпя храна и сила: на теб дължа съществуването си, благодаря ти.“

Животното би трябвало да каже подобни думи на растението: „Без теб не бих могъл да живея, с благодарност се обръщам към теб, защото от теб черпя това, от което се нуждам за съществуването си.“ И същото е с цялото царство. Човекът, достигнал по-висок етап на еволюция, също трябва да се поклони, както растението на камъка, на онези, които работят за него, и да им благодари.“ Този, който иска да стане християнски посветен, трябва да развие това чувство в продължение на много

седмици – чувството, че дължи благодарност на този, който стои под него. След това той преживява в духа тринадесета глава от Евангелието на Йоан, където това чувство е дадено възвишено и вечен израз от Христос в Измиването на краката. Христос иска да каже: „Без теб не бих могъл да бъда, приклонявам се към теб както растението към камъка.“ Като външен символ, посветеният изпитва на този етап чувство, сякаш вода тече около краката му. Това продължава дълго време. След като премине през това, християнският мистик може да изпита следващия етап на посвещение. За целта той трябва да култивира силата да издържи на всички бури и стресове на живота. След това той преживява втора картина. Вижда се бичуван и може да усети в собственото си тяло нещо като болка в определени точки. Това продължава много седмици. Той преживява бичуването. Сега той можеше да се издигне до третия етап. Учителят му каза: „Трябва да култивираш чувство, което може да издържи, че всичко, което цениш най-високо, трябва да бъде третирано с презрение и подигравка.“ Презрението и подигравката трябваше да бъдат за него нищо в сравнение със собствената му вътрешна сила и увереност. Тогава ученикът изпита два симптома на християнското посвещение. Той преживя увенчаването с тръни; духовно той видя себе си с трънен венец и изпита един вид болка в главата, която е белег на този етап на посвещение. След това, като четвърто преживяване, той трябваше да развие чувството, че тялото му не е повече за него от всеки друг предмет в света. Той носеше тялото със себе си само като инструмент. В много школи на мистериите човек се учеше да свиква да говори по следния начин: „Тялото ми преминава през вратата“ и т.н. По този начин мистикът преживяваше в себе си Разпятието. Той видя себе си разпнат. Външният символ беше, че по време на медитацията стигмите се появяваха на местата на раните на Христос - в ръцете, в краката и в дясната страна. Това е кръвното изпитание на Мистика, четвъртият етап от посвещението. След това ученикът се издигаше до петата станция, която се нарича мистична смърт, едно възвишено преживяване от духовен характер, за което може да се даде само кратко описание. Има моменти за ученика, когато целият физически свят го обгръща като с черен воал. В тези моменти той се научава да познава произхода на злото. Това се наричаше слизване в ада. След това идваше странно и прекрасно чувство, сякаш цялата завеса се разкъсваше. Мистичната смърт – последвана от мистичното пробуждане! Шестият етап е така нареченото Полагане в гроба. Всичко, което земята носи, трябва да стане *толкова* ценно за човека, колкото и собственото му тяло. Физическото тяло на човека не би могло да съществува отделено от земята. Ако бъде отдалечено дори на няколко мили от земята, то би изсъхнало, както би изсъхнала ръката, когато е отделена от тялото. Това, което е тялото ми за пръста ми, това е земята за хората. Независимостта, която човек си приписва, е илюзия. И както човекът е зависим физически от земята, така е зависим духовно от Духовния

свят. Когато човек почувства единството си с цялата планета – тогава той бива „положен в земята“, тогава той претърпява „погребение“.

Следва седмият етап, „Възкресението“ и „Възнесението“. Тук човек преживява Вечното. Този етап не допуска описание. Египетските жреци (които са били и техни мъдrecи) не са използвали символите на писането, за да опишат подобни неща. Мистериите трябва да намерят начин да кажат това, което не може да се изрази с думи. Чрез силата и мощта, чрез магическата сила на самото Евангелие от Свети Йоан, тези неща могат да бъдат преживени.

Такова посвещение е посвещението на Сина. То е възможно едва откакто Христос дойде на земята. Външният Христос, който ходеше в Палестина, е свързан с вътрешния Христос, когото мистикът преживява, както слънцето е свързано с окото. Ако нямаше око, тогава слънцето не би могло да се възприеме. Но слънцето е създало окото. Където няма светлина, органът за светлината също се губи. Окото е постепенно създадено от Слънцето. Окото е създадено за светлината от светлината, казва Гюте. Който позволи на Евангелието от Свети Йоан да действа върху него, развива вътрешното си око. Но както без слънцето окото никога не би се появило, така и духовното виждане никога не би съществувало, ако Христос, Духовното Слънце, не беше ходил по земята лично. *Няма християнство без личния Христос Исус: това е същественият и изключително важен факт .*

Всички други основатели на религията можеха да кажат за себе си: „Аз съм пътят и истината.“ Всички бяха учители. Християнството не е донесло ново учение. Но това не е важно. Важното е християните да се чувстват свързани с личния Христос Исус, като в семейство. Това е, което има значение – че Той е бил *там*, живял е и е казал: „Аз съм Пътят, Истината и Животът .“

Ориенталските религиозни учители имат екзотерично и езотерично учение, подобно на християнството. Християнството се различава от тях по това, че екзотеричното християнство е по-просто и популярно, то говори на сърцето, на чувствата; докато езотеричното християнство е по същество по-дълбоко от цялото ориенталско езотерично учение. Истината е, че християнският езотеризъм е най-дълбокият, който някога е бил даван на човечеството.

Християнският езотеризъм е *донесен на земята* от самото Същество, с което човек трябва да се съедини. Става въпрос за вяра в божествеността на Христос. В древните Мистерии човек е трябвало лично да го съзерцава по време на трите дни на посвещението. Това, което преди е присъствало само в Мистериите – тоест в Мистериите на Духа – в християнството се е превърнало в исторически факт. Събитията в Палестина са исторически факт и едновременно с това символ. Християнството е от такава природа, че и най-простото сърце може да го схване; и въпреки това най-мъдрият човек никога няма да го надрасне. Защото в него се крият най-дълбоките учения на Мъдростта.

Ако разбираме Евангелието от Йоан като Книга на *живота*, така че да желаем да живеем с нея и да ѝ позволим да оживее в нас, тогава ще опознаем езотеричното християнство. Такова езотерично християнство винаги е съществувало, то винаги е било активно навсякъде, където християнството е успяло да се прояви по достоен и благороден начин, където християнството е донесло благословиите на културата и цивилизацията на човечеството.

Във всички онези, които бяха преживели единение и общение с Христос Исус, се вливаше такава сила, че им позволяваше да знаят, че животът винаги ще побеждава смъртта и че смъртта никога не е реалност.

Гьоте е казал, че великите световни сили са измислили смъртта, за да имат „много живот“ в света. Християнството е доказателство, че в душата може да се зароди съзнание за факта, че Животът е непрестанно и винаги Победител в света.

23. Децата на Луцифер

Преди няколко седмици говорих за принципа на Луцифер и неговото значение в света. Днес ще обсъдим принципа във връзка със едноименната драма на Едуар Шуре. Не искам да говоря за самото произведение на изкуството.

В това произведение на изкуството имаме нещо, което малко произведения на изкуството притежават; защото то произлиза от теософския възглед. Шур е взел материала си от събития и явления от четвърти век сл. Хр. и по този начин е оформил художествено двете големи течения в човешкото развитие.

Днес искам да говоря за двете течения, за това, което може да се нарече Луциферически принцип и което се занимава с обожествяването на човека, за разлика от другия принцип - хуманизирането на Бога или на боговете. Всъщност, тези две течения се срещат в човека.

В мистериите тези най-велики тайни на световните събития са били изобразявани духовно; преминаването на Бог през всички царства на природата, докато накрая стигне до човека – и възходът на човека през физическата и астралната природа до обожествяването. Едуар Шур показва как тези две течения са се пресичали.

За нас най-важното е така нареченото Падение на човека, изгонването от рая. Днес искаме да говорим свободно за това събитие в развитието на човека. Знаете, че

човекът има поредица от въплъщения зад и пред себе си. Всичко, което е и живее на земята, е подчинено на същия закон за въплъщение; така са и великите същества, които наричаме планети. Земята също е била в различно планетарно състояние в миналото; тя също има планетарни предци. Целта на подобни трансформации е тези същества да се издигнат на по-високи нива: хора, животни, растения и минерали са съществували по-рано, но в по-нисша форма. Би било непълно схващане да се предположи, че възходящата поредица завършва с хората. Хъкли казва: „Когато погледнете истините по този начин, няма нищо, което да пречи на съвършенството да премине през хората и да се издигне до Бога.“

Окултизмът казва за развитието на човека на по-ранните планети: Човекът там още не е бил човек; имаше други същества. И когато Земята се слее с друга планета, тогава настоящият човек ще стои духовно толкова високо, колкото тези същества, а други същества ще стоят под него. Предшествениците на човечеството са имали много различна форма и различна дейност. Подобно на тях, дори и да не са съвсем същите по дух, човекът ще се развива.

Тези същества сега се появяват и в библейската история за сътворението като Елохими или духове на светлината. Тези същества се издигнаха от хора до богове с развитието на предишната планета. В следващия етап хората стават Елохими. Библията съдържа теософски истини. Ако искаме да разберем задачата, която се е паднала на тези Елохими, първо трябва да осъзнаем, че първоначално има три вида дейност. Първият е да възприема, вторият да живее и третият да създава. Всяко същество трябва да премине през тези три етапа. Елохимът първо достигна етапа на живота и след това продължи към сътворението. Човекът първоначално беше в етапа на съзерцание, след това оживя, а в по-късен етап ще твори. „В началото Бог създаде човека и вдъхна в него живото дихание; и човекът стана жива душа.“ (Битие 2:7) Един от седемте Елохими е Яхве или Йехова. Неговата задача беше да твори в началото на земята. Казваме: Човекът произхожда от третата коренна раса, но настоящият човек е съвсем различен от лемурийския първичен човек.

Континенталната част на Лемурия била осеяна с могъщи огнени маси и загинала по това време поради вулканични изригвания. Въздушният кръг не бил само водна маса, но и изпълнен с вещества, които все още не били се утаили.

Земята, която се появи по-късно, Атлантида, беше потопена от наводнения. С нея загина четвъртата коренна раса.

Цивилизацията на петата коренна раса е разпространена в Европа, Азия и Африка. Какво се случи в началото на физическия секс? Какво дойде от по-ранната планета? Първо, най-висшите хора. И след това, между днешното животно и човека, е имало човешко животно, каквото днес вече не съществува. В древните лемурийски времена обаче тези животни не са се разхождали, защото са били полуефирни същества с докосване на материя. Като дъх те са се носели по земната повърхност. Срещу тях е имало поредица от физически същества, много различни от

минералите, растенията и животните; но последните са се развили от тях. Физическата част на трите царства е била образувана от по-ранната планета и индивидите, които са могли да еволюират, са могли да положат основата и основата за по-нататъшно развитие в човешки същества. Това е изразено в историята за сътворението на Моисей с думите: „И Бог създаде човека от пръстта земна.“ (Битие 2:7)

Как се е случила тази трансформация? Това е било дело на творческите Елохими. Тези духове на светлината са преобразили по-ранното творение; тяхната работа е била насочена към човека, те не са имали нужда да създават душата. Защото тя е дошла от по-ранния свят като дихание. Така, в най-висшите същества на Лемурийската епоха е живяло физическо същество, което е стояло по-високо от своите предшественици на по-ранната планета. Тези същества са били тричастни. Те са имали физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло. В новия човек „Аз“ сега също е работил и е помагал за изграждането на физическото тяло. Така новият човек е имал четири части и фактът, че е станал „Аз“, е дело на духовете на светлината.

Тази четворна природа се смята за най-важната мистерия. Тройната природа се трансформира в четворна. Ако можете да визуализирате тези структури, ще разберете двойствената природа на човека: външната обвивка и божествената. Седемте Елохими работят тук и Йехова има задачата да трансформира двуполовата природа в еднopolова. Така мъжкият и женският пол са се появили едва на Земята. Със създаването на Йехова, със създаването на еднopolовите човешки същества, човечеството на земята започва да получава истинската си задача. Предишната планета е била планетата на мъдростта, земята е планетата на любовта, а привличането на половете е най-ниската степен на любовта. Това, което днес е любов, е било мъдрост в миналото. Всяка част от човешкото тяло, когато я изследваме, мозъкът, сетивните органи, каквото и да е то, ни създава впечатление за мъдро подреждане. Това е така, защото човекът е преминал през света на мъдростта. Планетата по онова време е пулсирала с мъдрост, сегашната пулсира с любов. Всяка планета има своята задача. С тази любов на човека са дадени не само отношенията между половете, но и всички, всички новопридобити земни блага, които човекът има.

За да покажем какъв е бил резултатът от тази нововъзникваща любов в древността, нека проследим човека от точката, където започва двойственият пол. В онези дни е имало малки общности от хора, произлизащи от една двойка. Кръвни роднини са се женили помежду си. И кръвното родство е единствената причина любовта да остава в една и съща кръв, отвъд мъжа и жената. Едва по-късно се е появил брак от разстояние, вместо близък брак. Тази връзка на любов като кръвна връзка може да се проследи до времето на древния юдаизъм. Националната любов е вложена в половата любов. Евреите образуват едно голямо семейство, така да се каже. Йехова

е вложил това, което е наследено; принципът на Йехова е наследство и наследената любов е свързана с това.

Знаем, че в древността кръвните роднини са имали много различна памет. Такъв човек е помнил преживяванията на предишни поколения. Личната памет е възникнала от семейната памет. Адам, Каин, Сет означават непрекъсната памет. Всичко, свързано с тази памет, се нарича Принципът на Йехова. Цялата истина, мъдрост, знание е свързано с него. Това, което човекът днес смята за фраза, тогава е било истина.

Бих искал да цитирам разговор между Розегер и Анценгрубер. В работата на Розегер селските фигури са внимателно проучени и това може да се усети в тях; в работата на Анценгрубер те оживяват пред нас. Розегер забелязва това и казва на Анценгрубер: „По-добре би било да погледнеш земеделците.“ Анценгрубер отговаря: „Никога не съм гледал земеделец; но моите предци са били земеделци и това е в кръвта!“ Такъв е последният остатък от нещо, което някога е било обичайно. Това не е било просто поетично творчество, а начин на гледане на нещата. Човек не е виждал само предците, човек е виждал самия процес на земята. Това, което присъства като древна мъдрост, не е записано по друг начин; то е в кръвта. Само розенкройцерската теософия подхожда към него по различен начин. Такъв е станал човекът, как мъдростта и любовта са били вложени в кръвта му; тя „произтича“ от любовта на двата пола, за да използваме израза на Якоб Бьоме. Съществува междинен етап между човешките същества и тези Елохими. На ежедневен език го сравних с ученик, изостанал в училищен клас. Така някои от Елохимите останали на планетата, предшествала Земята. Това са луциферическите духове, с Луцифер като техен водач или най-изявения. Така че, над човека са Елохимите и изостаналите. Последните сега трябва да наваксат пропуснатото. Какви същества са те? Едно пълноценно същество е развило своите седем основни части. Човешкото същество все още не ги е развило напълно. Човекът, със своята четиричастна същност, е на път да развие седемте основни части. Луциферическите същности не са развили Аتما; повечето от тях са стигнали само до развитието на Будхи, духа на живота. Това ги прави по-висши от човека, но по-нисши от Елохимите. Съществата, които са постигнали Будхи, са били в състояние на Венера. Венера е била шестата основна част или Будхи. Те не са се развили напълно на планетата на мъдростта и не са постигнали творческа любов. Те са могли да творят във външната мъдрост: изкуство, наука, но не и в това, което човек създава вътре в себе си. Принципът на Йехова създава отвътре: любов, общност, държави; всичко, което действа отвън, като изкуство и наука, е предадено от предишната планета и действа като втори принцип. Ето защо това се явява като вид враг. Докато принципът на Йехова се стреми да ни издигне до любов, този до мъдрост. Той прави егото мъдро същество. На предишната планета мъдростта все още не е била

имплантирана като его, защото егото все още не е било развито. Нямаше егоистична мъдрост.

Мъдростта и любовта са две велики течения, които са действали като сили в процеса на превръщане в човешко същество. Тогава се намесва стремежът към свобода. Луциферическият принцип няма за цел борбата за съществуване; войната не е целта; целта е свобода, независимост, наука, знание. Промяна във взаимодействието на тези два принципа настъпва с появата на Христос Исус. Тогава на развитието на земята е даден съвсем нов импулс. Древна поговорка гласи: „Който не остави жена си, брат си и сестра си, не може да бъде Мой ученик.“ (Лука 14:26; Матей 19:29) Любовта, свързана с кръвно родство, трябва да се разпростре върху по-големи общности. Чрез Исус Христос всички бариери трябва да престанат и трябва да се постави началото на любовта към всички. Христовият принцип трябва да се разпростре върху цялото човечество и любовта трябва да се пречисти до най-висока степен. Това, което е започнало в слабостта на нисшия сексуален инстинкт, може да се трансформира в любов към човечеството. И само с това Земята се превръща в планета на любовта. Това, което се основаваше на принципа на Йехова, беше издигнато на най-високо ниво от принципа на сина и от този момент нататък се появи възможността за противопоставяне на силната любов с мъдростта.

Откакто Христовият Принцип е активен на Земята, Христос и Луцифер стоят един срещу друг като два полюса. Христовият Принцип е интернализирал любовта и я е направил същност на душата. В първите векове на християнството, елинизъмът, гръцката култура, издигат външния свят на най-високото му ниво. Независимо дали в скулптурата, драмата или политическата държава, всичко, което гърците създават, е едностранчиво външно представяне на принципа на Йехова.

Как се е развил този гръцки начин на живот? Какво се е случило? Платон е бил наричан атически гръцкоговорящ Мойсей. Платон е дал солидна форма на безформените идеи на посветения Мойсей. Ако сме достатъчно широко скроени, за да ги разберем, мъдростта и любовта дишат към нас в елинската култура и се представят в бог Дионис. Божественото, което ни се явява, се е разделило на отделни произведения на изкуството. Духът е станал форма в дионисиевата гръцка култура. Ако елинът е станал изцяло тяло на културата, тогава любовта в Христос е станала изцяло душа на културата. Духът в тялото и в душата, която е вътрешна, окултизмът представлява: женско = душата, мъжко = тялото, което е пронизано от духа. Тялото, изпълнено с дух, е противопоставено на душата.

Шуре противопоставя Фосфорос, представителят на елинския дух, мъдростта, която създава външната форма, на Клеонис, християнската душа, която е изцяло основана на теософския дух.

Във всяка велика поезия целта е да се изобрази човешкото развитие и е постижение, че отново виждаме създаването на произведения на изкуството, произлезли от теософски дух.

В древността е имало Божии деца, които са провъзгласявали откровения, наследени свише. Имало е и деца на Луцифер, които са се представяли за огнени духове и са били учители на мъдростта.

И Йехова им вложи любов, докато не узреят в Христовия принцип, в мъдрост, която може да генерира любов едновременно, и любов, която може да генерира мъдрост едновременно. Тогава Божиите деца и децата на Луцифер ще се срещнат, тогава двете течения ще се слоят в едно. Това се случва в Христос: Той е Бог, станал човек, и човекът станал Бог.

Когато християнската дева Клеонис се обединила с езическия дух Фосфор, любовта и мъдростта се обединили. Борбата между любовта и мъдростта била налице. Но когато децата на Луцифер и децата на Бог се обединят, средновековната идея, че децата на Луцифер са противници на Бог, ще избледнее. Но с това ще бъде изпълнена и великата мисия на човека на земята.

24. Отговори на въпроси за Библията и мъдростта

1. Въпрос: Обучение.

Рудолф Щайнер: Не се приема ученик, който е склонен към фантазиране. Всичко, което води до самозаблуда, трябва да се избягва с най-строги методи. Как се прилага Евангелието от Йоан от глава 13? Учителят поставя задачата да се развие много специфично състояние на духа и т.н.

Тяхната задача е да четат Библията, те четат неточно. Показателно е например, че майката на Исус не е спомената по име в Евангелието от Йоан.

2. Въпрос: Сътворението (Битие 1). Вавилонската кула (Битие 11:1-9).

Рудолф Щайнер: „Бог създаде“ означава: Бог е развил Земята от кармата – творението – на предишната планета. Езикът наистина е развитие от единство към множество. Съществуват много езици и това не е без човешка вина.

25. Библията и мъдростта

От изключителен интерес е да се задълбочим в начина, по който този забележителен документ, Библията, е бил възприеман от хората от всички времена и какви размисли е предизвикала тази книга от книги в умовете и душите на хората. Можете да научите толкова много за историята на развитието на човешките души от впечатленията, които тази книга е предизвикала.

Впечатлението, което писането прави върху човешките индивидуалности от различните периоди от време, е съвсем различно. Разбира се, тези различни етапи могат да бъдат засегнати само много накратко, защото материалът е твърде обширен и това се прави, защото е важно да се припомни на душата. Например, как еврейският народ по това време е имал нещо от Писанията, от които е учил за собствения си произход и предци, астрономията, обосновката на социалния ред, законодателството, разпоредбите за ежедневието. Целият живот на душата и нейната мъдрост са били в нея. Учените от късния юдаизъм са прилагали цялата си

изобретателност и цялата си умствена сила, за да разберат тази книга. И така, именно в онези времена са били прилагани най-висшите знания, за да се постигне разбиране. И с най-голямо уважение могат да бъдат споменати дори кабалистите, които са се стремили да я тълкуват буквално. А по-късно и Новият завет във връзка със Стария завет: През първия християнски век отново откриваме тази дълбока, свещена сериозност в търсенето на разбиране. В мистичните и други общности всичко е насочено към разбирането на Библията. Гностиците и други от онова време са се потапяли с най-голямо усилие в това, което е дадено в Библията в лицето на Христос Исус. В това библейско изследване откриваме дълбоки мисли. Да кажем, 9-ти век, Йоан, великият шотландец - Скот Еригена. В съзнанието на този човек няма съмнение относно истинността на Библията, относно истинността на писаното слово, че то е вдъхновено; човекът няма друг избор, освен да се стреми да разбере. От Тома Аквински и Йоан Таулер до Якоб Бьоме, смела философия е била прилагана към разбирането на написаното в Библията.

Сега обаче се случва нещо много забележително по отношение на Библията. Докато всичко преди това – дори през осемнадесети век – е било обяснение, чувство на най-дълбоко благоговение към Библията, през деветнадесети век се появява това, което се нарича библейска критика. Човек би могъл да нарече деветнадесети век век на библейската критика. Това чувство изобщо не би било разбрано в миналото. В миналото винаги е ставало дума за гледане нагоре към Библията и самооценяване. Едва сега се е появило чувство, което човек е изпитвал към Библията, както би се отнасял към всяка друга книга, и е можел да гледа на Библията отвисоко. Критиците се осмеляват да поставят под въпрос Библията, отделните ѝ документи и писания, да се съмняват в по-късните ѝ изяви и т.н., и накрая дори се осмеляват да поставят под въпрос личността на Христос Исус. Давид Фридрих Щраус е един от тях; той разделя всичко в Библията на легенди и митове. Той казва, че фактите от живота на Исус не са важни; тези чувства и идеи просто са били в хората и така постепенно са били сглобени. Трябва да се споменат и други критики и всичко, което днешната наука може да каже за това. По-конкретно, седемдневното дело на сътворението е широко критикувано, както и разказът за сътворението на човека в него, как човекът е излязъл от великия космос. И след това неговото сътворение е преразказано втори път. От това се заключава, че има два разказа за сътворението. Могат да се споменат всички многобройни и неизчислими неща, които са били постигнати в него.

Библията е книгата на живота за човечеството, но всичко това е променило отношението на хората към нея и тези, които са на власт, са се почувствали принудени да заемат сегашната си позиция. И много, много повече, отколкото човек подозира и може да знае, отношението на хората към Библията се е променило. Само изследователят на душата може да прецени това. Дори най-религиозният човек днес няма представа за дълбокия плам и вътрешното блаженство, които

някога е изпитвал към Библията. Всеки, който се опитва да наблюдава времената и психологията на душата, знае, че тъй като материализмът е проникнал в цялото популярно мислене, това вече не е възможно. Оттогава може да се наблюдава промяна, фундаментална метаморфоза на интимните чувства. Много благородни хора сред нас си спомнят за дните на младостта си с известна тъга, конфликт или удовлетворение, мислейки си как са попивали историите от Библията тогава. Вътрешният конфликт между тогава и сега е в много души.

Но какво насилие, какво значение има тази книга от книги, произтича от факта, че учените и учени непрекъснато се опитват да приведат седмодневната работа в съответствие с нея. Човек трябва да се примири с начина, по който е представено сътворението на света в Библията. Силата, която съдържанието на Библията многократно е имало над хората, се доказва от факта, че например в ранните дни на християнската епоха хората са се обръщали към Платон за отговори на подобни въпроси и са му дали със сигурност странното име на атически говорещия Моисей. Така че ученията на Платон са свързани със Стария завет.

Същото се казва и за Питагор и други велики философи. Дори Аполон има много красив оракул, който доказва това: „Стръмен е пътят към / пропастта]“ — „Стръмен е пътят / пропастта]“

Но е имало смъртни, които са се изкачвали по този път. Най-значимите от тях са били тези, които са живели в Халдея, и тези, които са били наричани юдейски мъже. Парацелз, великият средновековен лекар, също е направил едно много странно изказване за Библията: „Цялата медицина, всяко лечение може да се научи от Библията.“ Разбира се, това трябва да се осмисли по правилния начин, в смисъла на Парацелз. Той е имал предвид как е мислил за връзката на човека и неговото място с Библията. Не трябва просто да я отваряте, да я четете и да я преразказвате, не, думите, които са в Библията, не само трябва да се приемат буквално, но в тях има магическа сила. Ако позволите на думите да живеят в душата ви, те ще я оплодят; душата ще стане мъдра и знаеща, като позволи не съдържанието, а силата на библейското слово да живее във вас. Никаква наука не може и не бива да ви разубеждава от Библията.

Вземете например дарвинизма. Чарлз Дарвин казва: „Така щяхме да разберем“ и така нататък - „онези, в които Създателят някога е вдъхнал живот“. И второ негово твърдение, че езикът е нещо по-висше от животинския нечленоразделен звук: „Езикът никога не би могъл да възникне по чисто естествени причини и никога не би могъл да се развие по този начин. Човек трябва да предположи интелигентен създател, който мъдро е подредил всичко.“

Много от изказванията на велики учени, които в това отношение признават Създателя, все още могат да бъдат цитирани. Жан Батист Био, който е оказал изключителни услуги на науката за светлината, е казал: Мойсей или е знаел толкова, колкото и ние, или е бил вдъхновен! — Всичко казано не е замислено като критика

от наша страна, а само като обяснение, че е трябвало да дойде в материалистично мислещото настояще. Дори в наше време много велики мъже честно са се опитвали да разберат Библията, като я тълкуват, но кой знае за това? Пример: Фабр д'Оливе: „Мистерията на Първите книги на Мойсей“.

В лицето на библейската критика, духовното изследване или теософията предлага различна гледна точка. Теософията никога не критикува, никога не разрушава, а само се стреми да разбере. Едно нещо е характерно за теософията: тя не е мисъл, не е концепция, а отношение. Всичко в теософията трябва да бъде пропито с това отношение. Ние имаме това отношение към цялата природа. Виждаме закономерности и чудовища в природата, знаем, че би било безсмислено да критикуваме природата, ние не правим това, ние се стремим да я разберем. Разбирането е основното отношение, което трябва да имаме; трябва да преследваме всичко в духовния живот с разбиране, да преследваме всичко с любов, а не с мярката за симпатия и антипатия. Разбирането на всичко и на всички – не можете да го дефинирате интелектуално, то трябва да бъде отношение. Ако имате това отношение, ще имате преживяване: че Библията е книга, пред лицето на която критиката започва да замлъква. Това, което може би сте критикували в миналото, сега се вижда в съвсем различна светлина, става ясно.

Човек трябва да преоткрие ключа към Библията чрез духовно изследване и тогава библейската критика ще бъде заменена от все по-дълбоко тълкуване на Библията. Развитието на човечеството не се разглежда, ако се вземат предвид само външните му аспекти. Това, което науката е донесла, теософията не поставя под въпрос; но тя не преследва само външните материални явления, които са само израз на духовно явление на лежащото в основата духовно развитие. Задачата на теософията е да изследва природата на днешния човек и неговото положение във вселената. Следователно тя трябва да каже нещо за доклада за сътворението. Теософията разглежда цялото човешко същество, а не само физическото му тяло. Там, където естествената наука трябва да спре, започва теософията. Когато става въпрос за думите „Усещам аромата на рози, чувам звука на орган“, естественият учен вижда само движението на атомите в мозъка; но той не може да обясни какво трябва да се случи, за да се породи идеята „Усещам аромата на рози“ и т.н. Задачата на теософията сега е съвсем различна. Дю Боа-Реймон се свързва с поговорката на Лайбниц: идеята за душата, защо се усеща ароматът на рози, вие – естествените учени – не бихте могли да изследвате.

Дю Боа-Реймон се свързва с думата: естествената наука всъщност е способна само да наблюдава и разбира спящия човек, защото душевното преживяване е угаснало. Именно това, което естественият учен не може да обясни, е там и в будно състояние. Но можем ли тогава да разпознаем какво го няма в съня и какво има в будно състояние? Да, ще ви дам сравнение, което ще ви изясни как духовната наука се отнася към другите науки. Пример: Представете си пиано, на което се свири, а до

него седи глух човек. Той не може да чуе нотите, но има начин да му ги направим разбираеми, ако иначе е със здрав разум. Отворете пианото и разпръснете така наречените хартиени ездачи по струните. Чрез подскачането на хартиените ездачи глухият човек може да види, че нещо се случва; може да добие представа за струните и тяхното трептене. Но има разлика между неговата идея и истинската цел, липсва чувството, отвореното ухо.

Ето как теософията се свързва с така наречената наука за фактите. Последната провежда изследвания по начина, по който описахме тук възприятието на глухите. За да възприеме какво се случва в душата, човек трябва да има чувство за това. Това, което Хекел и други, всъщност съвременната наука като цяло, е донесла, е вярно и за теософията, но има пробуждане на висшите сетива, за да се следват материалните процеси и да се погледне назад с висшите духовни органи и да се следват духовните факти на висшите духовни органи, които теософията учи да развива. Така теософията възприема това, което присъства в спящото и будното човешко същество. За да направи това, човек трябва да има духовни очи и духовни уши.

Какво прави спящият човек през нощта, върху какво работи? Той възстановява физическото тяло, за да отстрани веществата на умората отвън. Другият вид дейност на астралното тяло е налице при така наречения посветен или посветен.

Какво е посветен? Първо трябва да осъзнаем, че можем да възприемаме толкова, колкото органи имаме. Около човека има толкова светове, колкото органи има той, и всеки път, когато придобива нови органи, той възприема нов свят. И в тайните школи, където това се преподава, има методи, чрез които се формират такива нови органи. Посветен е някой, който е развил в себе си способности, чрез които могат да бъдат възприемани висшите светове.

Ние разделяме човешкото същество на четири части: физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло или душа и Аз. В посветения астралното тяло е снабдено с органи на възприятие. Посветеният вижда в други светове. Той чувства нуждата да се изрази по различен начин. Защото обикновеният език е създаден само за нашия физически живот и дори думите, които са били използвани за свръхсетивното, са взети от света на сетивните възприятия. Следователно посветените трябва да следват поговорката на Гюте:

Всичко преходно е само притча.

Това, което посветените виждат във висшите светове, те могат да изразят само в образи от сетивния свят, за да бъде разбрано от хората. Всеки ученик от Розенкройцерската школа на мисълта, която съществува в Германия от 14 век и е най-подходяща за съвременния човек, следователно трябва да се научи да се изразява в такива образи. Това, което намирате в книгите за Розенкройцерите, е неясно и неправилно; защото техните тайни не са били поверени на книги. Той трябва да придобие така нареченото имагинативно знание, тоест знанието как да

изрази в притча това, което човек вижда в духовния свят. Посветеният се чувства съвсем различно към притчата. Той вижда безсмъртието на душата в притчата - кукла и пеперуда - постоянното в преходното, което винаги е зад нея. Посветеният вижда великата връзка между всички факти, най-висшите духовни и най-нисшите физически факти, той вижда високото във всичко това. И ако разкаже такава притча на дете например, опита се да му я изясни, тогава самият той твърдо вярва в тази притча и чувството се предава от него към детето. Така че той гледа и на тези малки със същия пламен на сърцето.

Задача на теософията е да изясни, че всичко духовно намира своя израз по материален начин. Не тези, които отричат материята, ще проникнат до духа, а тези, които се научат да схващат истината, че цялата материя е кондензиран дух. Ако осъзнаем това, тогава ще разберем и защо Библията дава инструкции за най-простите неща в живота. С искрена любов трябва да навлезем в тези най-прости процеси, в нещо, което върви с явленията на ежедневието. Такова знание трябва да одухотвори живота, а не да отдалечава хората от него. Не е истински теософ този, който твърди: О, какво ме интересуват мозъчните молекули и техните движения, духът е в него, това ми е достатъчно! Не, той трябва да се научи да разбира, че мозъкът е израз на духа. Нашата цел не е да се издигнем над привидността до така нареченото битие, а да разберем какво живее във привидността на битието. Това трябва да се донесе отново на хората в образи, в притчи.

Духовното е било там по-рано от физическото. Астралното тяло е изградило физическото тяло, структурирало го е от себе си. Цялата материална субстанция е структурирана от духовното, а духът е по-стар, по-ранен. Преди физическото е имало астралното; то е формирало, то е създало това тяло - по подобие на вода и лед. Натуралистът вижда само времето, когато ледът вече се е образувал в потока, теософът - времето, когато в потока все още няма лед, и това с леда. Материалното - ледът - се отделя от водата, която все още идва от нещо по-висше. Библията изразява този процес много красиво: „Божият Дух се носеше над водите.“ (Битие 1:2) Водата е образ на всички тайни школи.

Мъдростта в Библията е дадена в образи и притчи, в сравнения. Седмичната работа не е по-различна. Тук не се занимаваме с външни факти, а с дълги, дълги периоди от време. Няма документ в света, който да съдържа теософски истини по по-величествен начин от Библията. Теософията ще предложи обяснение на Библията, едно ново разбиране за нея. Дори нещо като разделянето на разказа за сътворението ще го доближи отново до човешкото разбиране. Духовният човек вече се съдържа в потока вода, когато Божият дух все още се е носил над водите. „Мъж и жена“ е буквалният превод, а не „малко мъж и малка жена“ (Битие 1:27); това е духовният човек. И тогава се случва кондензация на духовния, безполов мъж към физическия мъж - към яйцето - и по този начин се осъществява второ сътворение, сексуално-физическо.

„Буквата убива, а Духът дава живот“ (2 Кор. 3:6); трябва да разбираме тази поговорка така, както Гьоте я има предвид, когато казва: „И докато нямаш това умиране и превръщане, ти си само мрачен гост на тъмната земя.“ Тоест, превръщането на висша душа, която дреме в човека, но която може да бъде събудена и развита чрез обучение. Трябва да родиш висш човек от физическото тяло, така че това физическо тяло да стане инструмент за духовния човек, но физическото тяло не трябва да бъде това, което ни управлява. Когато човек е свободен от физическото, физическото тяло става такъв инструмент. Така човек трябва да изследва духа от буквата. Теософията иска да гради от това, което е там; защото дори най-малкото, най-материалното, е кондензиран дух. Следователно, теософското отношение също така разбира, че както в Библията, може да има правила, които се отнасят до простия ежедневен живот. Тези, които се борят с Библията, не я разбират; те се борят със собствената си заблуда, която сами са създали. Едва през последните четиристотин години се е развил този материалистичен възглед за седемдневния цикъл, привидно негово възпроизвеждане. Дори днес вярващите често тълкуват Библията твърде материалистично. Библията трябва да се приема буквално; но човек трябва да се научи да разбира буквата и да схваща духа чрез буквата. Теософията не иска да основава изповедание, а да разбере какво е там; и това, каква мъдрост е изляла в душите през хилядолетията. Истините се променят; но една обща изначална истина преминава през всички тях, за миналото, настоящето и бъдещето. Намираме я в Библията и нейното действие; тя съдържа думи, които идват от божествената мъдрост на света. Така читателите се озоваха пропити с магическите сили на Библията, които живеят в думите. Религиозните документи и особено тези като Библията, която в двете си части дори посочва нашето разделение на времето, не могат да бъдат възприети достатъчно дълбоко. Само чрез дълбоко задълбочаване в тях хората ще бъдат доведени отново до одухотворяване.

26. Произходът на злото

Днес моята задача е да ви говоря за произхода на злото в смисъла на духовната наука. Фактът на злото и неговото присъствие в света е като велика мистерия на живота в средата на нашето съществуване. И тези, които мислят, че човешкото развитие е проникнато от божествена сила и божествено провидение, са изправени пред въпроса: Как е възможно Божественото да допуска злото? А за тези, които отричат Божественото, съществуването на злото лесно е една от причините за такова отричане. Те казват: Как може човек да си представи свят под божествено ръководство, където злото царува в най-разнообразни форми? Във всеки случай, този въпрос за злото нахлува мистериозно и смущаващо в живота ни.

От незапомнени времена въпросът за причината и произхода на злото е бил важен. Затова днес искаме да се занимаем с факта на злото; и това трябва да се каже, както и да се обърне внимание на отделни точки от решението. При това трябва преди всичко да си спомним Якоб Бьоме, който в своите писания многократно

повдига въпроса: Как злото идва в света и какво място заема то в развитието на човечеството?

Шелинг се позовава на Бьоме в своите размисли по този въпрос, за да формира концепция за злото и неговото съществуване в света. За Бьоме злото е това, което тъмнината е за светлината. Бьоме казва: Съществата дължат съществуването си на светлината на слънцето; светлината е поддържащият, създателят на съществуването в света. Само чрез тъмнината светлината се разпознава и светлината съществува само когато е смесена с тъмнината. Ако се запитаме за причината на тъмнината или дори се опитаме да обясним светлината с тъмнина, стигаме до съответствието на неоснованото спрямо първичната основа.

Ако светлината трябва да се появи, тя трябва да изгони и преодолее това, което е там без причина и въпреки това се противопоставя на светлината; божествената първична основа на съществуването, доброто, се откроява сама по себе си в този процес. Тя е добро; тя е чистото добро; но светлината прониква в основата на злото, за да може да се разгърне напълно. Това е обяснение на концепцията, което сякаш хвърля светлина върху нашето разбиране.

В днешно време въпросът за доброто и злото сякаш отново играе роля, например в творчеството на човек, който е впечатлил много, много хора, Ницше. Всички знаете книгата „Отвъд доброто и злото“. Съвременният философ Ницше съпоставя доброто и злото, а не доброто и злото. Той казва: Не е нужно да се тревожим за произхода на злото, ние правим разлика между слабите и силните, волевите. Те управляват, волевите; те искат да утвърдят себе си, своите идеи и това естествено трябва да доведе до борба със слабите, до тяхното потисничество. Властните се възприемат като добри. Потиснатите мислят съвсем различно. Те чувстват, че това, което силните правят, е в тяхна вреда. Тъй като са слаби, те стигат до заключението, че все още има добро, което не е реализирано. Те смятат това, което силните правят, за зло. В това се крие произходът на противоречието в идеите между слабите и силните. От това произтича това, което се нарича робски морал.

По принцип, онези, които са мислили по-задълбочено, винаги са заемали относителна позиция за доброто и злото; достатъчно е да се сетим за Гьоте, когато той казва: О, ако хората не винаги говореха по един и същи начин, това е добро, а онова е зло, а се фокусираха върху движещата сила на своите действия.

В своя „Фауст“ Гьоте описва борбата между доброто и злото в човечеството. В младостта си Гьоте все още не е разработил тези мощни противоречия в своето творение „Фауст“. В настоящата версия обаче характерните черти на доброто, силата и Мефистофел се появяват у Гьоте и неговия Фауст още в „Пролог в небето“. Гьоте чувствително е доловил дълбокото въздействие на доброто и злото в човека; във „Фауст“ той се стреми да проумее това върховенство на чувствата.

Нашата задача днес е да проумеем факта за произхода на доброто и злото според новите духовни изследвания или теософията. Наистина трябва да се върнем много

назад в човешкото развитие, за да направим това. Библията се връща много назад, почти до произхода на човека. Една от най-чудесните и най-велики алегии по тази тема е „Паденето на човека“, дори за тези, които не вярват във факта. Змията е съблазнителят на човека, който в началото е създаден само за добро. Само чрез акт на свободна воля от страна на човека се замисля разликата между добро и зло. Животните правят много по-страшни неща от това, което наричаме зло у хората; но кой би се сетил да говори за зло животно в този смисъл. Животното следва вложен закон в действията си и няма смисъл да се говори за добро и зло; това е така само при хората. В отговора на този въпрос духовната наука трябва да се върне до точката, където човекът се явява като корона на нашата планета Земя. Защо не можем да говорим за зло у животните? Животното също има душа, но не индивидуална душа, а груповата душа. Какво е груповата душа? Това, което представлява цялостната група в животното, човекът има само за себе си. За да разберем това, е нужно само да вземем предвид факта, че човек има биография, докато животното няма.

Всеки човек, без изключение, има биографичен интерес за нас и знаем, че няма друг човек с абсолютно същата биография. При животните само целият вид и тип ни интересуват в еднаква степен. Като всички лъвовете взети заедно, ние се интересуваме от отделния човек. Душата съществува за целия животински вид заедно. Човекът едва сега се е издигнал от груповата душа до индивидуална. Човекът е в разгара на това развитие. Все още срещаме хора, които изглеждат като членове на племето.

Но колкото по-богат става животът на душата, толкова по-малко тази душа е душа на вида, толкова повече тя приема свой собствен характер в жестовите и чувствата си. Така самият човек е разположен най-вече между груповата душа и индивидуалната душа; и докато се движим напред в бъдещето, той става все по-индивидуален, а в миналото все по-груповата душа.

чак до началото на човешкото развитие. Когато проследяваме човека назад, ние се връщаме към периодите, които наричаме исторически. Завършваме историческите времена с петата основна раса и нейните пет различни подраси.

Ако погледнем индийските Веди, усещаме мощна култура, която дори Макс Мюлер, един много трезв изследовател, разпознава. Дотук са историческите времена. От тях духовната наука се връща към праисторически времена. Методите за това как да се върнем назад чрез развитието на вътрешните сетива могат да бъдат намерени по-подробно в моето списание „Лузифер - Гнозис“. Теософията приема, че някога между Америка, Африка и Европа е съществувал огромен континент, Атлантида, който е бил разрушен от природни бедствия и от който днес са останали само малки островни върхове. Днес съвременната наука започва да потвърждава това. Можете да прочетете за Атлантида в списание „Космос“. Духовната наука винаги е говорила за Атлантида. Условията на живот там са били съвсем различни;

атмосферата е била като извиващи се маси от мъгла, откъдето идва и „Нибелхайм“. Този дом на мъглата е запазен за нас в народните приказки. По това време все още е имало древен човешки род; но трябва да погледнем още по-назад за произхода на земния човек, към Лемурия, континент, който се е намирал в днешния Индийски океан. Там откриваме първите хора от вида, който представляват днешните хора. И така, как духовната наука гледа на произхода на човечеството? За духовната наука, хората първоначално не произлизат от материално същество; по-скоро духовното е първото. По това време физическото тяло е било все още много несъвършено. Духовната наука е на гледната точка, че лемурийският човек е бил много несъвършен отвън, но никога не е произлязъл от маймуната, а обратното; той е оставил маймуните на по-ниско ниво.

Организацията на физическия човек по това време е била на нивото на рептилската организация и душата му все още е пребивавала извън тялото му. Днес будният човек има душата си в тялото си; в спящия човек, който не възприема през портите на сетивата, духовната наука знае, че душата му е извън тялото му. Ясновидецът вижда астралното тяло и неговата работа върху физическото тяло през нощта. Колкото по-назад се връщаме, толкова повече виждаме астралното тяло да работи върху физическото. Защото в духовната наука духовното тяло е създателят на физическото. В Лемурия виждаме физическия човек все още заобиколен от активното астрално тяло. Астралното тяло или душата е създала физическото тяло; тя е негов създател и важният момент във времето е, когато тази душа е била напълно извън тялото, където, след като го е усъвършенствала, тази душа сега преминава от чисто външна дейност към вътрешното същество и се превръща в Аз-а. Важен момент е как в лемурийското време се случва въплъщението. Библията изразява това по грандиозен, силен и смислен начин, когато казва: „И Бог вдъхна в човека дихание на живот и той стана жива душа.“ (Битие 2:7) Това показва момента, в който груповата душа става индивидуална душа в човешкото същество, момента на влизане на астралното тяло във физическото тяло. Като групова душа тя остава в духовния свят; религиозният израз за това би бил: Докато душата почиваше в лоното на Божеството, тя беше групова душа. Пример: пръстите на ръката; те са членове, органи; те стоят в точно същото отношение към физическото тяло, както е била душата, преди да влезе във физическото тяло, тоест като групова душа. Тя беше крайник във великото Същество, което сега можем да наречем Бог или Все-Дух. В тези души действаше Божеството. Пример: вода и гъби, които се пълнят с вода. Когато тези души се преместиха във физическото тяло, те се превърнаха в отделни капки вода.

Така, в процеса на развитие, физическото тяло, така да се каже, откъсва душата от Божественото. Какви са последствията от това? Преди душата не чувства и не действа самостоятелно, а както Божественото я вдъхновява. Това Божествено е част от общата Божествена субстанция. Следователно всички души са знаели нещо една

за друга; те са имали общо съзнание; сега това е престанало. Сега започва индивидуалното съществуване. Преди Божественият закон е бил техен проводник, сега вече не. И с това егоизмът сега започва да играе роля. Божията воля преди е била волята на собствената душа; сега тя е трябвало да стигне до собствената си воля, до егоизма. Сега е трябвало да стигне до раждането на егоизма, а с него едновременно с това и до раждането на самосъзнанието. Сега се е случило заместването на световния ред на мъдростта със световния ред на любовта, така го е наричала духовната наука на всички времена. Любовта и егоизмът не са били там преди.

Любовта изисква независимото да дойде при независимото, да се даде свободна преданост. Пример за факта, че любовта е била невъзможна преди: Дясната ми ръка не може да обича лявата ми ръка. — Така сега любовта влезе в света и то в най-подчинената си форма, в сексуалната любов. Духовната наука ни казва, че това е било и времето на разделянето на половете. С физическото въплъщение те се появяват едновременно като мъж и жена с диференциация; и с това се дава първият импулс да се използва първата сила за тялото. Така имаме две епохи: едната напълно доминирана от мъдростта, втората напълно доминирана от развитието на любовта, висшето и низшето човешко същество. По това време тялото е било по-слабо развито, душата по-силно развита.

На днешния етап душата е далеч от това съвършенство, което притежава физическото тяло като такова. По-късно душата ще се развие в същата степен. Пример за чудесно съвършената природа на физическото тяло: бедрената кост, която с най-малко количество материал развива такава товароносимост, каквато дори най-гениалният инженер не би могъл да си представи. Духовният изследовател знае, че това тяло е израз на божествената мъдрост. Пример: Съзерцание на сърцето. — Физическото тяло на човека е въплътена мъдрост. Ако, от друга страна, погледнем душата, която в бъдеще ще надмине далеч физическото тяло по съвършенство, тя сега е много несъвършена. Душата е тази, която изкушава човека да върши делата си, а не физическото тяло. Душата е несъвършена, греши и се заблуждава в тялото.

По своя вид и съвършенство тялото днес превъзхожда душата. По онова време, когато човешкото тяло е било заето от душата, то вече е било предразположено към това съвършенство. Днес това навлизане на душата все още не е напълно завършено. Колкото и груповата душа да е, тя е била изградена от физическото тяло. Частта, която се е преместила в тялото, все още трябва да премине през това. Няма друг начин за развитие на човешкото същество, освен да премине през физическото тяло. В гръцките мистерийни учения душата е била наричана „пчела“. Тя абсорбира светлина, чува, събира, използвайки тялото като инструмент. И това, което душата събере тук долу на тази земя, тя ще вземе със себе си и един ден ще го положи на олтара на божеството.

По този начин тя ще стане съвършена и все по-способна да увековечи временното. Временното преминава, но плодовете му ще бъдат увековечени от човешката душа. Но всички чудеса, радости, са предопределени да останат усещания. Така животът на душата е същност, която я довежда до духовно съществуване.

Преминавайки през физическото съществуване, то трябва да установи нещо, което е мъдро интегрирано в мъдрото устройство на космоса. Това не се е случило внезапно, а в дълъг, дълъг процес на ставане.

Това, което днес е мъдро построено, някога не е било мъдро построено. Нека си представим същия процес с любовта например; тук може да се види същото развитие. По същия начин любовта се издига до все по-висши и по-чисти аспекти и форми, към любовта, която един ден ще направи всички хора братя. Любовта един ден ще бъде това, което свети и движи целия космос. Целият свят е пропит от поток от любов, който тогава ще управлява всичко, както мъдростта прави сега. Мъдростта тече от света към нас, а любовта ще тече от света към тях, към по-късните раси. Нашата работа е да впечатлим любовта на света. Но това никога не би могло да бъде, ако не беше възможно и обратното. Любовта трябва да се носи независимо, свободно от човек на човек, ето защо ерата на любовта започва едновременно с тази на егоизма. Любовта ще се справи сама, за да преодолее егоизма, това е нейната цел. Изходната точка на космоса е любовта; от нея егоизмът също е израснал сам по себе си.

Семейството, племето, групите от хора бяха пропити от любов; това, което е роднина, това, което има обща кръв, се обича. Въпреки че може да има бушуващ конфликт, човечеството постепенно е водено към любов. Тя се разпространява от племе на племе, от поколение на поколение, от народ на народ. Когато принципът на Йехова или Яхве постепенно се разпространява сред еврейския народ, това е записано в тайната или духовната наука, съществувала преди нашата ера. А сега говорим за сила, за принцип, който се нарича зло, за сила в духовната наука, която се противопоставя на принципа на Йехова.

Ще ви обясня това с един пример. Знаете, че в училище има ученици, които не преминават от един клас в друг; те остават на мястото си; същото е и в космоса. Светът тогава е бил управляван от същества като нас; тези същества са завършили развитието си в Епохата на Мъдростта. Но в тази епоха е имало и сили, които не са завършили развитието си в Епохата на Мъдростта; те сега продължават да действат в Епохата на Любовта. Това е изостаналият, луциферическият принцип; това виждаме като противоположния полюс на принципа на Яхве. Следователно, за да може любовта да бъде свободна, принципът на разделението действа в света. Той изпитва въздействието си върху човека, който обича другите хора, върху човека, който иска да бъде свободна, независима личност. В контраефекта виждаме контрасилата, злото, което всъщност, ако говорим с Фауст на Гьоте, създава добро. Тази сила, която е егоистичният принцип, разделя хората; но затова любовта трябва

да става все по-голяма и по-голяма, за да обедини хората. Принципът на Яхве се нуждаеше от кръвно родство, за да утвърди принципа на любовта, а след това принципът на Луцифер действаше успоредно с него, насърчавайки егоизма и независимостта. Любовта и егоизмът непрекъснато нарастват и човечеството се люлее напред-назад между тях; и затова присъствието на доброто и злото е толкова естествено, движението на махалото между любовта и егоизма. С егоизма злото дойде на света; егоизмът сега трябва да бъде преодолян. Той трябва да го приеме, защото доброто не може да бъде постигнато без зло. Той предоставя възможност за развитие на любовта. Духовната наука го вижда по такъв начин, че е трябвало да дойде момент във времето, когато е трябвало да се случи действие, най-великото от нашето земно развитие, което е подходящо за обединяване на хората; и предшественикът на това е Йоан Кръстител, който подготвя това, и в Христос Исус това действие е въплътено. Думите на Христос Исус: „Ако някой не се отрече от баща си, майка си и братята си заради Мен, не може да бъде Мой ученик“ (Лука 14:26; Матей 19:29), трябва да се разбират духовно.

Христос, чрез Когото човек може да получи заедно великата любов и независимото човешко същество, Който е способен да преодолее всички импулси на злото, Христос е въплъщение на тази велика сила, която, след като преодолее всеки егоизъм, трябва да се превърне във връзка на любовта от човек на човек. Чрез Христос връзката на любовта ще свърже свободния човек със свободния човек. Християнството е силата, която е едва в началото на своето развитие; тя ще преодолее необходимото зло и света. Само свободният човек може да стане истински християнин; той може да види в Изкупителя силата, която води до напълно освободена личност. Така злото е фонът, в който свети светлината на любовта; така светлината е разпознаваема само през тъмнината. „И светлината светна в тъмнината, и тъмнината я не обзе.“

Любовта постепенно ще проникне в човешкото развитие; колкото по-силна е силата, която трябва да преодолее, толкова повече ще расте. Именно тази любов обяснява значението на злото, мястото на злото в света.

И така можем да сравним това с думите на Фабр д'Оливе. „Помислете за перлата с нейния чуден блясък и нежна красота; как се е образувала? От болестта на черупката.“

По същия начин красотата възниква от злото. Ето как трябва да виждаме злото и неговата мисия. Любовта се развива като перла на света. Откъде идва тя? Нека помислим за притчата за перлата!

27. Езотерично християнство

Външната наука, така наречената екзотерична наука, оставя човека такъв, какъвто е по същество. Езотеричното знание обаче променя човека, правейки го различен човек. Природата на тези езотерични школи се е променила с появата на Христос Исус на Земята.

Тук е цитирано едно изречение от най-голяма важност: „Блажени са онези, които вярват, дори когато не виждат нищо.“ (Йоан 20:29) Това изречение означава пълната трансформация на целия процес на посвещение, на школите на мъдростта от миналото в тези от времената след мистерията на Голгота. Езотеричното християнство знае, че в Исус от Назарет е обитавала по-висша от върховната човешка индивидуалност, Бог. Хората стават неспокойни от този факт. След Мистерията на Голгота, това, което е важно за човешкото същество, е личността на Христос Исус и личната му връзка с него. От появата на Христос Исус на земята е възможно чрез вяра да бъде посветен не само в най-вътрешната част на храма на

мистерията, но и отвън в света. Това е новата сила, която Христос Исус донесе в света. Обръщането на Савел към Павел, тоест неговото посвещение, не би могло да се случи в света преди появата на Христос Исус. Д-р Щайнер сега обсъжда четворната гледна точка, която човек може да заеме към религията, към четирите Евангелия.

1. Първата гледна точка е тази на наивния вярващ.
2. Втората е тази на умния човек.
3. Третата е символичният човек,
4. Четвъртата е човекът, който приема Библията буквално.

Азът е неизразимото име на Бог, Богът в човешката душа; Бог започва да говори там.

28. Теософия, будизъм и християнство

Сред многото духовни течения, появили се напоследък, за да задоволят най-дълбоките въпроси и загадки на съществуването, е и теософията. Минаха около тридесет години, откакто това движение се разпространява все повече и повече в различни страни. То произхожда от Индия, но се разпространява и в други страни и оказва влияние чрез това, което се нарича Теософско общество. Това Теософско общество е разделено на отделни секции и тези секции могат да бъдат намерени навсякъде в развитите страни по света. Имаме индийска, американска, британска, холандска, френска, италианска, скандинавска, немска секция и т.н.

От това виждаме, че теософията вече не е нещо, което изследват само малцина, а задоволява копнежа и нуждите на най-широки кръгове. Въпреки това, трябва да се каже, че тя често е неразбрана; самото произнасяне на думата „теософия“ кара мнозина да подозират мрачни суеверия, фантастични фантазии; и когато някъде по света възникнат неясни движения, човек все още може да усети, че думата

„теософия“ винаги се споменава. Други смятат, че теософията е ненаучна; никоя наука не би могла да я изповядва. От друга страна, теософията дори се третира със страх, казва се, че е секта, насочена срещу християнството; всеки, който иска да остане добър християнин, не трябва да става теософ. И накрая, тя се нарича с думата, която можем да четем отново и отново във вестниците: „Нов будизъм“, и ако някой днес свърже думата „будизъм“ с теософията, голяма част от всички западнци ще бъдат силно разтревожени.

Всички тези мисли са предразсъдъци; теософията не е нито обновление на сляпото суеверие, нито е ненаучна. Тези, които имат задълбочено и логично разбиране на съвременната наука, не само ще бъдат изненадани, когато погледнат теософията, но и ще осъзнаят, когато направят определени заключения от естествените науки, че те ги водят към теософията и могат да бъдат разбрани само чрез нея. И ако някой каже, че теософията е секта, тогава ще видим по-късно, след като обсъдим по-подробно същността на теософията, колко далеч е тя от това да има нещо сектантско в нея и как тя по никакъв начин не противоречи на днешното дълбоко разбиране, разбираемо християнство и колко малко общо има с каквото и да е будизъм, най-малко с будизма, основан от Буда 600 години преди Христа.

Преобладава странно недоразумение, което вече е изяснено от Е. П. Блаватска в „Тайната доктрина“. Има много книги, написани за теософията. Една от тези книги, която е допринесла изключително много за разпространението на теософската наука, е „Езотеричен будизъм“ на Синет. Г-жа Блаватска казва, че тази книга не е нито езотерична, нито будизъм, защото нещо е езотерично само ако се предава от човек на човек. Възможно е да се предадат най-съкровени мисли само в най-интимната комуникация между учител и ученик. Това, което тече от душа на душа и се нарича езотерично, никога не може да бъде публикувано. Една книга никога не може да бъде езотеричен будизъм, но книгата изобщо не е за будизма.

В рамките на светогледа, известен като теософия, съществуват определени учения за структурата на човешкото същество. Нека накратко повторим това учение, което е общо достояние на всички, които стоят на почвата на духовната наука, това учение, което от хилядолетия твърди, че това, което се познава само чрез външните сетива, чрез материалния възглед на човека, е само малка част от човешкото същество. Това физическо човешко тяло, което възприемаме чрез външните си сетива, е споделено от хората с всички същества на земята и с всичко, което ги заобикаля, защото дори камъните и кристалите са съставени от същите вещества, които се съдържат в човешкото тяло.

Сега духовната наука казва: Това физическо тяло е само една част от човешкото същество, втората част, която всъщност е много по-реална и действителна, защото тя създава и формира физическото тяло, се нарича етерно тяло или жизнено тяло. Това е общото между хората и всички живи същества, които ги заобикалят тук на земята, включително растенията. Физическото тяло не е нищо повече от смес от

физически вещества, която би била невъзможна и би се разпаднала веднага, ако не беше държана заедно от етерното или жизненото тяло. Етерното тяло има задачата да предпазва физическото тяло от разпад.

Третото звено на човешкото същество е, в смисъла на духовната наука, астралното тяло. Това астрално тяло е носител на всички желания, инстинкти и страсти, накратко, на всички афекти, на всичко, което се отразява вътрешно в човешкото същество, и това астрално тяло човекът има общо само с животните, но не и с растенията.

Духовната наука разграничава четвърти елемент на човешкото същество, чрез който то е венецът на творението, чрез който се различава от всички създания около него. Този четвърти елемент се нарича „Аз“ на английски език, който действа отвътре в човешкото същество. Има само едно име, което никога не може да звучи отвън, когато се отнася до самото човешко същество. Ето защо всички велики религии казват: Тук имаме неизразимото име на Бог, капка от океана на божествеността, която се е вляла във всяко човешко същество. Точно както отделната капка от морето не е цялото море, човешката душа не е цялата божественост. Само защото Божеството започва да говори в душата, с произношението на Zch, душата започва да говори в себе си или, както казват религиите: богът говори в човека.

Днес тази духовна наука се превръща в екзотерична чрез публични лекции и писания; тя вече не се предава езотерично, както е било преди, от човек на човек. Едно от тези духовни училища, където учението се е предавало само от човек на човек, е било старото питагорейско училище в Гърция.

Сега нека видим как работи Азът в човешкото същество. Нека разгледаме един дивак на най-примитивно ниво. По време на едно от пътуванията си Дарвин се натъкнал на племе от диви хора, които все още били канибали. Той искал да обясни на един от тях, че това не е позволено, и помолил преводача да му каже, че е лошо да се ядат хора. Дивакът отговорил, че не знае дали е добре или лошо, преди да е излял човека. От този пример виждаме, че на този етап от съществуването необразованият дивак не знае нищо друго, освен как да задоволи най-низшите инстинкти и желания на астралното си тяло. Но когато той претърпи по-високо развитие, когато стигне до осъзнаването: Не трябва да следваш тези по-нисши инстинкти и желания, когато разпознае моралните и етични закони и заповеди, тогава неговото ego работи върху облагородяването на астралното си тяло.

Примитивният човек, на най-ниското ниво на съществуване, чието ego все още не е работило върху астралното тяло, има само едното астрално тяло, което силите са му дали при раждането му. По-високоразвитият човек има две части в астралното си тяло: частта, която е облагородил чрез своето ego, и другата част, която е все още такава, каквато са му я дали силите. Частта от астралното тяло, която е продукт на егото, се нарича манас или духовно „аз“.

Сега човек може да работи и върху своето етерно или жизнено тяло. За да разберем разликата, нека помислим какво всеки от нас е знаел като осемгодишно дете и какво сме придобили оттогава. Оттогава сме усвоили огромно количество идеи и концепции. Нека сега сравним тази сума от идеи с това, което бавно се е променило в нашия темперамент, страсти, навици и характер. Ако сравним промените в човешкото астрално тяло с минутната стрелка на часовник, можем да сравним напредъка, промените в етерното тяло с часовата стрелка на часовника. Обработката на етерното тяло се случва много по-бавно. Например, буйният нрав или меланхолията на детето в повечето случаи ще продължат да се появяват отново и отново, дори в по-късна възраст.

Сега в интелектуалното развитие има импулси, които имат силно въздействие върху етерното тяло и чрез които то също може да бъде трансформирано. Изкуството, например, е един от тези импулси. Когато човек се научи да гледа през огледалото на материята божественото, което му говори чрез произведението на изкуството, той трансформира етерното тяло и формира част от етерното тяло по такъв начин, че и то да е продукт на егото. И колкото по-съвършен става човекът, толкова по-голяма част от етерното тяло се облагородява, трансформира се от Аза. Тази облагородена част от етерното тяло се нарича Будхи, така че Будхи е това, което трансформира жизненото тяло на човешкото същество в жизнен дух. Импулсите, които са най-способни да трансформират етерното тяло, са религиозните импулси, независимо дали идват от Хермес, Заратустра, Буда, Мойсей или някой от другите велики посветени на човечеството. Те са великите, мощни импулси, които са способни да трансформират жизненото тяло в жизнен дух.

Още по-мощни са импулсите, които влияят на ученика в тайните училища, преминаващ духовно обучение. За човека, преминаващ това духовно обучение, става напълно ясно, че съществува това, което се нарича духовно ядро на битието. Когато човекът в тайното обучение стане ясновидец, тогава той работи още по-дълбоко в етерното си тяло, той развива все по-голямо ядро на мъдрост, което живее в него и е способно да победи смъртта. Когато ученикът след това получи това Будхи, когато разви жизненото тяло все повече и повече в жизнения дух, тогава той беше наречен посветен, а най-великите посветени са основателите на религиите. Тази велика мъдрост им беше дадена в образи, за да могат хората, които бяха обучавани от тях, да усвоят тази изначална мъдрост. Така Хермес даде на египетския народ образ на изначалната мъдрост, а Ришите преподаваха по начин, който древните индийци можеха да разберат. Тази изначална мъдрост беше направена разбираема от Заратустра за персийския народ, а Питагор направи същото за гърците. Така беше и с най-великия религиозен учител, който не беше обикновен посветен, а носеше божествен дух в себе си, с Христос Исус, на когото беше отредено да основе най-великата и най-чиста религия, която, когато бъде разбрана от всички, ще бъде универсалната религия на човечеството. Разбираме

също и думите на Христос Иисус: „Ако не оставите баща си и майка си“ (Лука 14:26; Матей 19:29) и т.н. Това не е казано, за да се разрушат свещените връзки на семейството, а за да се основе братство на цялото човечество, където хората ще живеят заедно братски, макар че не са физически братя и сестри и не са обвързани от семейни връзки. Така Христос е облял първоначалната мъдрост на света в тази форма.

Ако погледнем будизма, той е това, което е пригодно за индийския народ, а този, който е донесъл тази религия на индийския народ, се нарича Буда, защото е казал: „Давам ви Будхи, което в мен стимулира жизненото тяло да се превърне в жизнен дух.“ Но това, което Синет описва в книгата си, не е това, което Буда е проповядвал, а онези учения, които фигурират в тайните школи като Будхи за трансформиране на жизненото тяло в жизнен дух. Следователно грешката на Синет не е нищо повече от правописна грешка; той неправилно пише Будхи с две „д“. Не става въпрос обаче за Буда и будизъм, а за трансформация на жизненото тяло в жизнен дух. В тайното обучение ученикът се учи и да работи във физическото си тяло. Физическото тяло на човека е най-плътното и затова е най-трудно да се работи в него. Тъй като е най-ниският от четирите крайника на човешкото същество, е необходима най-високата сила, за да се работи в него. Какво знае човекът за физическото си тяло, за процеса на храносмилане, кръвообращението, работата на мускулите? Не се има предвид какво може да определи анатомът за физическото тяло, а че може да се види как протичат нервните токове, как протичат дишането и кръвообращението, че то става светлина във физическото тяло. Когато човек съзнателно работи върху трансформацията на физическото тяло, се казва, че е развил Атман, когато получи контрол над физическото тяло чрез своя Аз. Съществува общо учение, което е в основата на всички религиозни вярвания. Всичко, което човешкото същество все още не е преработило чрез егото на своите физическо, етерно и астрално тяло, отпада от човека и остава като труп. Но това, което Азът е преработил в тези външни обвивки, които наричаме физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло, се превръща във вечното ядро на човешкото същество. И сега духовната наука обяснява, че има ядро на битието, образувано от егото, което е вечно, което често трябва да се превъплъщава и ще става все по-съвършено, докато човешкото същество преминава през нормалния си път, докато не стигне до гледна точка, в която е трансформирало по-нисшите тела, обожествило ги е, така че да бъде отново възнесен в лоното на Божеството, откъдето душата някога е дошла в първичните времена. Човекът се състои от две части, вечната същност и нетрайната част на човека. Ясно е, че той не може веднага да достигне нивото на съвършенство, че трябва да премине през много, много животи. Това, което сме поселили в предишни животи, сега ще пожънем; човек се ражда отново и отново, докато не достигне върха на човечеството. Можем да разберем много неща, ако погледнем не само един, а много животи на земята. Това ни прави ясни нашите нужди и нещастия,

късмет и нещастие, защото всичко това е подготвено в предишни животи. Това не са съдби, а последствия от нашите собствени действия. Така че трябва не само да разбираме кармата във връзка с миналото, но и да я виждаме в бъдещето. Тогава кармата става голяма утеха за нас, нещо, което ни дава работа в живота и сила и утеха за бъдещето. Така кармата се превръща в практическа гледна точка за живота, в морална основа за нашия живот. Ето как религиите са говорили на хората – за вечната същност и нейното превъплъщение.

Гаутама Буда е този, който е представил това учение за прераждането и кармата, както го развиваме сега, в най-чист вид. Но ако това учение винаги е преобладавало, човечеството никога нямаше да достигне днешното ниво на култура. Ако сравним времето, когато това учение е било съобщено на човечеството, с настоящето, виждаме, че работникът на египетската пирамида си е казал, че този труден живот е един живот сред многото и е погледнал нагоре към вечната божественост, но по този начин е загубил връзка с физическото. Хората гледат към духа, но губят връзка със земното и никога не би било възможно да се постигне нивото на цивилизация, което ни заобикаля днес. Човекът е трябвало да се научи да обича единствения живот между раждането и смъртта. Само защото Христос Исус се е явил като такава мощна личност, е било възможно човекът да развие личността си до такава степен, че това да го сближи с този свят. Тази култура никога не би възникнала без християнството. Учението за прераждането също е било преподавано от Христос Исус, но езотерично, в притчи. Само на най-близките си ученици той казваше: „За известно време учението за кармата и прераждането трябва да остане тайно, но ще дойде време, когато то трябва да бъде провъзгласено отново пред всички хора. Това време дойде днес. И това е мъдростта, която теософията иска да донесе на хората днес. Ето защо теософията не е секта, а инструмент, слуга, който води до разбиране на най-висшето духовно съществуване. Ето защо тя не е ненаучна и именно защото теософията показва общата същност в будизма и християнството и всички други основни религии, тя изобщо не е религиозна общност, а инструмент за разбиране на всяка религия.“

29. Притчата за несправедливия настойник — Евангелие от Лука XVI, 1-18

Изучаването на притчите и тяхното тълкуване твърде лесно се увлича в съвременния материалистически мироглед, защото материализмът, дори и да не е толкова силно усещан и признаван от отделните хора, е завладял цялата ни епоха, целия начин на мислене. Не само естествените науки, но и философията и дори теологията са засегнати до известна степен. Един вид материализъм може лесно да се излекува, така да се каже, защото е само теоретичен и лесно може да се докаже, че е абсурден. Много по-трудно е с материалистичния начин на мислене, който например не вижда в Исус нищо повече от безкористен, чист човек и след това е свел тази фигура толкова напълно в материалистичното.

Имало е моменти, когато притчите не са могли да бъдат тълкувани достатъчно възвишено; през първите векове тълкувателите на евангелията са правили всичко възможно, за да идентифицират Христос в Исус; днес, от друга страна, виждаме, че по-новите богослови нямат склонност да виждат в Исус нищо друго освен идеализирана личност, която, макар и донякъде по-висока от Гьоте или Шилер, в

никакъв случай, според тях, не може да се издигне толкова значително над човечеството. За тези съвременни богослови Исус е просто обикновеният човек от Назарет и подобно омаловажаване на личността на Исус е много по-лош материализъм от теоретичния.

Неща като притчите не трябва да се свеждат до общочовешкото, иначе в областта на религиозното мислене ще се разпространи само чист материализъм. Спасението може да дойде само от факта, че тези документи не съдържат просто факти, а универсални истини. Човек трябва да се задълбочи в тези истини, за да разпознае правилните намерения от тях, а не да спекулира с тях.

Как например е била възприемана „Отче наш“ в езотериката, за която вече успях да ви говоря! Само тези, които се връщат към окултните школи, могат да намерят правилното нещо.

Така че нека почерпим и от тези правилни източници по отношение на днешната притча: Тя гласи:

Но каза и на учениците Си, казвайки: Имаше един богат човек, който имаше настойник; и той беше обвинен пред него, че е разхитил имота му. И той го повика и му каза: Как чувам за теб? Дай отчет за настойничеството си, защото може би вече не си настойник. Тогава настойникът си каза: Какво да правя, защото господарят ми отнема от мен настойничеството: не мога да копая; срам ме е да моля. Ще знам какво да правя, за да ме приемат в домовете си, когато бъда отстранен от настойничеството. И той повика всеки от длъжниците на господаря си по един и каза на първия: Колко дължиш на господаря ми? А той каза: Сто мери зехтин. И му каза: Вземи своята разписка, седни бързо и напиши петдесет. Тогава каза на другия: А ти колко дължиш? А той каза: Сто мери жито. И му каза: Вземи своята разписка и напиши четиридесет. И господарят похвали несправедния настойник, защото беше постъпил мъдро; защото децата на този свят са по-мъдри в своето поколение от децата на светлината. И ви казвам: Направете си приятели с несправедното богатство, за да ви приемат, когато се оскверните, във вечни жилища. Верният в най-малкото е верен и в многото; а несправедният в най-малкото е несправеден и в многото. И така, ако не сте били верни в несправедното богатство, кой ще ви повери истинското богатство? И ако не сте верни в чуждото, кой ще ви даде вашето? Никой слуга не може да служи на двама господари; защото или ще намрази единия, а ще обича другия, или ще се привърже към единия, а ще презира другия. Не можете да служите на Бога и на парите. Като чуха всичко това, фарисеите му се подиграваха. И Той им каза: „Вие сте, които се показвате праведни пред човеците, но Бог знае сърцата ви; защото това, което е високо ценено от човеците, е мерзост пред Бога.“ Законът и пророците се проповядваха до Йоан. Оттогава се проповядва Божието царство и всеки се насилва да влезе в него. Но е по-лесно небето и земята да преминат, отколкото най-малката черта на перото да

изчезне от закона. Който се напусне с жена си и се ожени за друга, прелюбодейства; и който се ожени за вдовица, прелюбодейства. (Лука 16:1-18)

За да разберем тази притча, първо е необходимо да видим къде се намира; тя се намира в Евангелието от Лука. Видимото разнообразие на четирите Евангелия се дължи на факта, че техните автори не са преминали през една и съща школа на мистериите. Например, Евангелието от Йоан е основано на гръцките школи на мистериите. Лука, от друга страна, черпи от дълбоките мистерии на терапевтите и есеите и затова Евангелието от Лука има съвсем различен тон на обяснение от този на Йоан например. В този смисъл всичко не може да се сглоби на едно място. Евангелието от Лука, както казах, се е родило от отношението на терапевтите и есеите, което се е състояло в това да посочват на хората в целия им стремеж към силите на собствената им душа. Основната нота на това Евангелие ще бъде разбрана по правилния начин само ако се вземат предвид думите на тези есеи: „Ще доведете до съзряване мислите във вас, които се грижат за бедните, страдащите, обременените.“ Евангелието от Лука е евангелие на бедността и по този начин е най-тясно свързано с отношението на терапевтите и есеите.

Това благородно братство е първото, което подчертава равенството на всички хора пред Бога. Те позволяват на телата си само най-необходимата храна и най-голяма чистота на морала. Те са лекари на тялото и душата на своите събратя; на никого не е позволено да лекува заради награда. Тяхната благотворна дейност се простира както до колибите на бедните, така и до дворците на богатите. Тези, които не са запознати с обстоятелствата от това време, не осъзнават какъв изключителен прогрес е свързан с появата на този ред и едва тогава разбираме защо евангелието на Лука има този специфичен тон. Конфронтацията между богатите и тези, които му дължат пари, излиза на преден план в началото; изобщо не става въпрос за обвинение на богатия човек по някакъв начин, а за поставяне на длъжниците, бедните, в правилната светлина. Следователно не е добра идея да се иска да се разпознае Бог, безкрайно богатият, в богатия човек; защото за човека просто се казва, че е богат човек. Но начинът му на мислене такъв ли е, че иска да експлоатира хората, или е различен и не би ли било възможно действията на управителя да са били основани единствено на доброто намерение за намаляване на дълговете на бедните?

Управителят беше довел икономиката до хаос; сега трябва да дава отчет и се страхува, че ще бъде уволнен, затова се опитва да се издържа сам. Не може да работи, не иска да проси, но иска да има място за престой и сега се опитва да си намери такова с онези, които е онеправдал. Негова е вината, че им е наложена твърде висока цена, затова казва на първия: Вече не ми дължиш 100 тона масло, а 50, а на другия: Вече не ми дължиш 100 бушела пшеница, а 80, и с това длъжниците са удовлетворени, той е облекчил тежкото бреме върху тях, доколкото е възможно.

И така, какво е направил той? Използва богатството на господаря си, за да отдаде справедливост на бедните, като по този начин им направи услуга.

Това е важното. Сега нека си спомним, че богатият човек казва на управителя си: „Мъдро си постъпил“; той не иска да бъде експлоататор, а си мисли: „Сега те харесвам.“

Подобно отношение е било ново за книжниците от онова време; никога преди никой не е бил подтикван да прави добро по този начин. То е постигало нещо, което преди това е било смятано за недопустимо, дори невъзможно. Длъжниците, бедните, не биха намерили изход от тежкото си положение; тук те са посочени като деца на светлината, тоест като тези, които приемат учението на мъдростта, за разлика от децата на света. Те, фарисеите, са стиснати и действат само според строгата буква на закона; те не искат да помагат на бедните, но управителят винаги е бил този, който е правил нещо за бедните.

И сега можем да приложим притчата и към една по-висша истина и без колебание да опишем самия Бог като богаташа, който, макар никой да не го сравнява с експлоататор, винаги е щастлив да даде от неизчерпаемите си богатства и хвали настойника за това, че използва божествените богатства, за да прави добро на бедните.

Но притчата се превръща и във всеобща истина чрез последвалите думи на Исус. Исус казва, че законът и пророците са пророкували до Йоан. (Лука 16:16) Това е препратка към висшата духовна истина; тя се отнася до голямата промяна, настъпила чрез Христос Исус. Преди това е имало строг закон, чиято формулировка хората са спазвали стриктно, но който не е можел да предотврати все по-голямото задълбочаване на пропастта между богатите и бедните и развитието на противоречията в суровост и ожесточеност, каквито трудно можем да си представим днес. Това състояние на нещата, доведено до крайна точка, е окончателно разрешено от факта, че Христос Исус, макар и правилно да е оставил Закона в пълна сила, е пренесъл неговото седалище и действие в душите на отделните човешки същества.

Както може да се види по-късно, Законът не само не губи нищо от значението си в резултат на това, но се засилва и усъвършенства по начин, който преди е бил невъобразим и непознат. В сериозното и неотложно увещание, което Исус отправя към фарисеите, които се оправдават пред хората, притчата за блудния син също минава пред душата ни. Синът, който винаги е стоял у дома, е по-малко облагодетелстван от бащата, отколкото „блудния“ син, който е преминал през изпитанието, който се е завърнал в отечеството, който е възкръснал. Това е съвършен израз на това какво означава благодат, която проправя пътя от любящо сърце към друго любящо сърце. Законът е мрежата, която свързва хората; благодатта се влива във вътрешното същество и се превръща в живия закон в душата. Неслучайно Исус казва: „Аз съм изпълнението на закона.“ (Матей 5:17-18)

Небесното царство не може да бъде наложено; то не идва с външни жестове; само онези, които се опитват да го достигнат със силата на душата си, ще го намерят, а това е чрез Христос, който става жив в тях.

В следващите периоди в душата преобладават най-разнообразни импулси. И така, какво е законът по отношение на благодатта? Това е този, който не е дошъл чрез християнството, а който е бил там чрез настойника. Преди неговата поява християнството все още не е било подходящата религия за хората; те все още са се нуждаели от закона, все още са се нуждаели от настойници.

Този управител е заменен от делото на Христос върху човечеството и трябва да даде отчет. Законът с течение на времето се е превърнал в несправедлив, както всички системи, които са временно подходящи за хората. Потисничеството на бедните се споменава отново и отново в Евангелието от Лука. Христос учи на нов начин на мислене и действие на мястото на този начин на мислене и действие. Сега разбираме кога се казва в това Евангелие: „Законът и пророците се проповядваха до Йоан; а оттогава се проповядва Божието царство, и хората насилват да влизат в него.“ (Лука 16:16)

Когато тълкуваме притчите, нищо не бива да се пропуска; само по този начин ще разберем контекста. Нека сега направим още една крачка:

Законът беше довел до потисничество на бедните; те, децата на светлината, чува, че нещо ново ще дойде, че трябва да дадат отчет. Сега те не могат да цитират нищо друго освен най-съкровени чувства на сърцата си, ако искат да се извинят.

Потисниците досега не са чули гласа на милосърдието, но сега се опитват да върнат несправедливия мамон, смътният призив за нова ера също ги е достигнал, в която несправедливостта не бива да продължава, децата на света не могат да се отдават на лицемерие, новите външни и вътрешни условия на света ги принуждават да се държат различно от преди. Всичко това оправдава, че Христос Исус може да претендира за тази промяна в духа на времето за Себе Си. И ви казвам още:

„Приятелювайте се с несправедния мамон, за да ви приемат, когато сега гладувате.“

(Лука 16:9) Той може да каже: „Виждале от този управител как трябва да се държи човек в лицето на бедността и наистина можете да вземете пример от него, но трябва да бъдете подтикнати да го правите от най-съкровени импулси на душата си; тогава ще намерите достатъчно за нуждите си, когато самите вие сте в нужда.“

В старата диспенсация, децата на света са били по-мъдри от децата на светлината, но това ще се обърне по-късно. Не бива да вярвате, че може да бъде полезно само да се придържате стриктно към твърдата буква на закона; децата на света като цяло винаги са говорили за праведност, но в действителност не са я спазвали ни най-малко. От действията на управителя можем да видим как законът е трябвало да бъде приложен в най-дълбокия му вътрешен смисъл.

„Ако не сте били верни в несправедното богатство, кой ще ви повери истинското? И ако не сте били верни в чуждото, кой ще ви даде вашето?“ (Лука 16:11-12) Тези

думи сочат към замяната на старата епоха с нова, въвежда се нов обществен ред, в който всеки ще получи своето. И сега, отново, смисълът е обобщен: „Бъдете сериозни.“ Там е старото отношение с неговата суровост според буквата на закона, тук е новото отношение, което не знае нищо друго освен да отговаря на нуждите на другия, разпознавайки в него равнопоставена същност, като същевременно е носено от съзнанието за служене на Бога.

„Не можете да служите на Бога и на мамона“ (Лука 16:13); мамон е името, дадено на боговете на препятствията, докато Христос и мъдростта извеждат напред. Мамон е терминът, използван за всичко, което човек иска да грабне за тесния кръг на своето „его“; но това е само от второстепенно значение. Този въплътен егоизъм ни е показан в Евангелието от Юда Искаротски, който допринася за това Христос да бъде отведен до смъртта си.

„Стари времена - нови времена.“ Сега е разбираемо, че фарисеите са се подигравали на онези, за които се казва: „Те бяха алчни.“ (Лука 16:14) Преводът не е съвсем правилен; по-добре би било да се каже: „Те имаха мамонистично отношение.“ Затова Христос Исус казва: „Но Бог познава сърцата“ и това ще има значение, защото това, което е високо сред хората, е мерзост пред Бога; само истинската духовна сила определя истинския ред на ранговете. Любовта не е против закона, а е импулс за най-пълно изпълнение на закона, по собствена свободна воля. По времето на Христос е дошъл моментът, когато любовта трябваше да се яви пред напълно закоравели сърца на хората. Но Христос Исус продължава: „По-лесно е небето и земята да преминат, отколкото една точка от закона да изчезне“ (Лука 16:17); „Който се напусне с жена си и се ожени за друга, прелюбодейства; и който се ожени за нея, когато тя е разведена от мъжа си, прелюбодейства.“ (Лука 16:18) – Ако сега се обърнем към Матей, глава 5, ще открием, че Исус казва, че истинският брак не трябва нито да се разваля, нито да се разваля (Матей 5:30-31). Ние, които присъстваме, познаваме концепцията за брак само според закона и, разбира се, напълно новата концепция на Исус, която поставя фокуса на брачния живот толкова изцяло в душата, е най-големият възможен контраст. Такива думи сигурно са изглеждали неразбираеми за повечето хора, защото сърцата им са били закоравели, както Исус често е подчертавал в речите си. Вместо да бъдат обвързани от формата на закона, тук обстоятелствата се основават на силата на най-съкровени импулси. Следователно, чрез осъзнаването на ученията на Исус, най-славните условия трябва да произлязат от сърцето. В аналогичния пасаж в Марк (Марк 10:2-10) също се говори за брак и възможността за развод и последствията от него, но цялата брачна връзка е толкова деликатна в действителност, че не може да бъде прехвърлена на друг. Ученията, изразени в притчата, сочат към промяната, причинена от Христос Исус. — След като разгледахме евангелието по този начин, можем да сравним богатата и със световния владетел, който винаги е щастлив да дава от неизчерпаемото си

изобилие и хвали онези, които използват това богатство, за да правят добро на другите. Виждате ли, притчата е написана изцяло в духа на Евангелието от Лука и така трябва да се спазва, иначе не би била разбрана. Както вече беше споменато в началото, когато се изучават отделни части от Евангелието, винаги е необходимо да се има предвид кой евангелист ги е написал, всеки от които е произхождал от различна школа.

Няма много какво да се обясни за тази притча. Теософията винаги е ясен пътеводител за подобни разсъждения. Не бива да се замисляме и да фантазираме, а сами да черпим мъдрост от тези думи, тогава ще открием това, което остава скрито за проникателните умове на либералните богослови и същевременно няма да рискуваме да бъдем увлечени в ученията на материални фантазьори, които въпреки новите си учения за вихрите на атомите, не могат по свой начин да се доближат до същността на явленията.

В момента обаче изглежда сякаш човечеството се ръководи от чисто материални профани, които не приемат нищо друго освен това, което може да се възприеме с телесните сетива. Придържането към фрази за хармония и всеобщо братство също не е от полза за прогреса на човечеството. Ако кажа на печката: „Стопли се“, тя не разпространява топлина заради това; трябва да я затоплиш и едва тогава ще стане топла и ще стопли другите. Така че увещанията за братство също не са полезни; трябва да дадеш на хората мъдрост, тогава братството се развива от само себе си.

30. Библията и мъдростта

Когато се говори за патриарсите и тяхната възраст се посочва в огромни числа, тогава трябва да разберем, че тези така наречени патриарси трябва да се разглеждат като представители на племена. Изследователите на Библията са правили това от дълго време, но не са знаели какво всъщност стои зад това. Ако сега си спомним лекцията „Кръвта е специален сок“, откриваме специално приложение на думата „съзнание“. Тези, които твърдо вярват, че има развитие, също трябва да признаят, че всичко е в развитие, включително съзнанието. Съзнанието, което имаме днес, не винаги е било там; то се е развило от друго съзнание, което е било смътно и подобно на сънища, което е живяло в образи у хората. Този вид съзнание, което е било едновременно тъпо и ясновидско, е било зависимо от един много специфичен факт. В онези дни хората са живели в малки общности. Всички народи, в чийто далечен произход се задълбочаваме, показват едно и също нещо. Колкото по-назад се връщаме в историята на цивилизацията, толкова по-малки

стават общностите от хора. Смятало се е за неморално да се жени извън тези малки общности. Едва по-късно този принцип на близкия брак е прекъснат от принципа на далечния брак и именно с това прекъсване започва развитието на смътното съзнание до сегашното рационално съзнание. В членовете на тези древни племена е живял един съвсем различен спомен; това, което бащата и дядото са преживели, е живяло в сина, сякаш самият той го е преживял. Родовите сили са се предавали чрез кръвта на тези племена, които са били обединени в тесни кръвни връзки, до такава степен, че потомъкът е помнил събитията на своите предци, сякаш самият той ги е преживял; това е било в кръвта, която се е предавала през поколенията. Синът е помнил и е казвал: Преживял съм това - това, което бащата, дядото и т.н. са преживели. Докато това Аз - това племенно Аз - е било запазено, се е говорило за едно и също същество със същото име. Това е Адам, непрекъснатото Аз на Адам, то се отнася до това, което е наследено през много поколения от Адам, а не до личността на Адам.

По същия начин трябва да разбираме пасажа, където се казва: „Енох, Божият човек, изчезна от земята.“ (Битие 5:24) Това не означава, че той се е разтворил в пара и мъгла, а „Енох“ означава едно от тези общи „аз“. То се разтваря, като той става Божият човек, тоест този, който се посвещава на духа, който се отказва от потомство, който се посвещава на един вид аскетизъм и следователно изчезва, тъй като не живее в сина и е дал това, което тече в кръвта.

Тези, които вярват в Библията днес, нямат реална представа каква е била връзката с нея в древността. За древните Библията е била „Божие слово“; те са знаели, че тези, които са я написали, са посветени, вдъхновени от божествена мъдрост, и колкото повече са вярвали, че само истината може да дойде от божествения дух, толкова повече всяка дума от Библията е била свещена за тях като излияние на този божествен дух, който им се е разкрил чрез тези вдъхновени мъже. За днешния човек е трудно да се постави в това благоговейно настроение, което изобщо не е критикувало тази вдъхновена мъдрост.

Съвсем естествено е да видим, че съвременният човек трябва да критикува, но ние се питаме: Как е възможно през вековете наистина неглупи умове, които са имали тези книги в ръцете си, да не са критикували, защо например не са подложили на тази критика и разликите, които показват четирите евангелия? Трябва ли да си представим, че онези малцина, които са имали Библията в ръцете си преди изобретяването на печатането, не са видели това, което виждат днешните критици и от което черпят съмнения относно автентичността на Евангелията? Те са виждали тези разлики, но са знаели как са възникнали. Те са знаели, че в този важен исторически момент, при основаването на християнството, последователността на посвещението е била пренесена на физическия план и е завършена в Мистерията на Голгота. Оттогава нататък „Синът Човешки“ е могъл да премине през това на физически план, тоест този, който е развил съзнанието за общото в себе си. Синът

Човешки е донесъл тайната на посвещението във физическия свят и животът на тези посветени е трябвало да бъде описан по такъв начин, че да е отражение на стария канон на посвещението в старите мистериини школи, старите храмови места. Този канон на посвещение е бил фиксиран в тази област по един начин, в друга област по друг, но през него може да се види начинът на посвещение на старите школи за посвещение.

Физическият живот на Христос Исус, както е описан в четирите Евангелия, наистина се е разгърнал като живот на ученик в древните школи на мистериите; в четирите Евангелия виждаме само различните форми на посветителния канон, както е бил установен от различните школи на посвещение. Има малки отклонения, но едно цяло, един единствен поток преминава през всичките четири. Исус Христос, единственият Човешки Син, представя това могъщо изречение във физическия живот, живеейки го във физическото тяло: че животът побеждава смъртта! Това, което посветеният преживява в етерното си тяло, Исус Христос преживява на физически план. Символът се е превърнал в външна реалност, превърнал се е в исторически факт. В тези три дни, в които Христос е мъртъв, духовната наука вижда пренесено на физическия план това, което посветеният е преживял в дълбините на криптиите. Когато след това той отново се събуди за живот във физическото си тяло, когато, завърнал се от духовните светове, можеше да свидетелства за тяхната реалност, когато стана проповедник на духовните светове, тогава, в изобилието от тези високи и святи чувства, думите, които Христос Исус също изрече на Голгота, се откъснаха от душата му: „Боже мой, Боже мой, как си ме прославил!“ — „Ели, ели, лама...“ (Матей 27:46, срв. Псалом 22:1; Марк 15:34). Думата „изоставен“ не бива да се използва; това е неправилен превод. Тези думи: „Боже мой, Боже мой, как си ме прославил!“, бяха думите на всеки един, когато се събуждаше от този тридневен сън, когато беше преживял, че животът в духа побеждава смъртта.

Принципът на посвещението преди Христос е бил различен от днешния. Само избраните са били допускани до мистериите, от които по-късно са се развили школите, от една страна, и църквите, от друга. Ученията са били устни и в школите на мистериите, веднъж приет, ученикът е бил подложен на много специален ритъм на живот, който е трябвало да интегрира в живота си. Този ритъм, даден в древния посветителен канон, е бил фиксиран и непроменим; толкова фиксиран и сигурен, колкото движението на слънцето, толкова сигурно, колкото ученикът е вървял по пътя на живота. Тези ученици са били наричани слънчеви герои, когато са достигнали определена степен; и този живот на ученик, това е, което Христос Исус е осъществил на физическия план и е описано в четирите Евангелия.

В човека има определен орган, който съдържа Христовия потенциал; чрез този орган човекът влиза в пряка връзка с Христос. Христовото съзнание е създадено от историческия Христос. Точно както око вижда светлината, така и този орган

вижда Христос, но историческият Христос е създал Христовата възможност, възможността човекът, чрез този орган, да може да влезе в пряк контакт с Христос. Когато човешкото тяло все още не е било носител на душа, докато е било все още неодушевено, то е било, подобно на земята, която е обитавало, все още съвсем различно оформено. То е имало орган в себе си, който все още съществува днес като плувен мехур на рибите. По онова време човекът не е ходил изправен; той се е движил напред, като се е носил и е плувал. Той е носел този орган в себе си, който е останал при рибите, които не са се развили по-нататък; при човека той се е трансформирал в бели дробове. Това му е дало способността да диша и да преработва въздух. Все още откриваме хрилно дишане в ембрионалното развитие на човека. Този момент, когато белите дробове улавят кислород от въздуха, е и моментът на одушевяване. Това, изразено чрез чувство и възприятие, е илюстрирано с монументалните думи: „И Бог вдъхна в човека дихание на живота; и той стана жива душа.“ (Битие 2:7) Тоест, човекът е вдишал божествената душа. Древните все още са усещали всяко вдишване като душа, откъдето идват легендите и митовете, които виждат във въздуха тялото на божеството, одушевило човека. Във всички древни форми на религия откриваме това облечено в образи. То е трябвало да бъде облечено в образи за човечеството по онова време, защото ако великите духовни водачи на човечеството бяха изразили тези истини във формата, в която са изразени днес, те нямаше да бъдат разбрани; те трябваше да говорят в образи. Всичко, абсолютно всичко, е в състояние на развитие, включително съзнанието! Формата за предаване на истини, която е била валидна за по-ранното смътно съзнание на човека, е била изобразителната, така че в старите религиозни документи Азът също се появява едновременно с духането, този, който духа във въздуха. Това е истината, която се индивидуализира в процеса на дишане. Това е същото като Вотан, този, който се носи във въздушния поток, този, който духа. Преди въплъщението си душата е била безполова; и тук е настъпило развитие. Всеки духовен изследовател разглежда това развитие. Преди да има мъже и жени, Богът, който обединява двата пола в себе си, се е появил в рамките на духовния световен ред. Това е причината, поради която сътворението на човека е разказано два пъти в първите глави на Битие. Веднъж мъж-жена (Битие 1:27), тоест божественият духовен човек, който не е нито мъж, нито жена, но обединява силите на двата пола в себе си, и след това сътворението на човека долу на физическия план; се казва: Човекът е възникнал като мъжко-женско същество (Битие 1:27), а не както пише Лутер: „малко мъж и малка жена“.

Новият инструмент насочва човечеството към обща връзка, която е по-всеобхватна от връзката на любовта. В миналото е имало племенно его, след което, след сключването на брак от разстояние, то се е развило в национално съзнание, национално его. Сега в човечеството има тенденция за разширяване на националното съзнание, което се крие в това национално его, в това, което държи

цялото човечество заедно, в братство. Да се подготви това братство, това кръвно братство, което е независимо от кръвта, която тече във вените, е мисията на християнството. Старият Бог, Яхве, този, който духа, който е дал егото, единственият Бог, който живее в индивидуалното съзнание, ще се развие, за да разпознае нещо общо във всички хора, това човешко съзнание, това е Христовото съзнание! Това обхваща егото, което ще обгърне цялото човечество в едно съзнание. Има едно изречение, което изразява това: „Ако някой не се отрече от баща си, майка си, син сина си или брат си, не може да бъде Мой ученик.“ (Лука 14:26; Матей 19:29) Християнството подготвя за всеобхватно човешко братство; Не бива да разбираме това в ежедневен, тривиален смисъл.

Можем да наречем Йехова бог-народ, който разделя човечеството на отделни народи; Яхве означава също така вдиханието на дъха, с който Аз-духът влиза в човека, но в Христос, Сина Човешки, като когото той се определя – тоест не син на човек или на семейство, а на цялото човечество. В Христос виждаме този, който подготвя вселенския световен съюз на любовта; и както Яхве излива част от своята човечност в човека, така и Христос излива част от своето същество в човечеството отсега нататък. Тази същност живееше във върховна слава в Исус от Назарет. Той беше най-високо посветеният от всички и затова можеше да каже: „Преди да се роди Авраам, Аз съм“ или по-скоро „Аз ще бъда“ (Йоан 8:58). В такива думи се крие езотеричното учение на християнството, което е предназначено да живее като сила във външното християнство.

Как се случи така, че Човешкият Син се въплъти в личност? За да обясня този въпрос, ще ви опиша какво означава пророчество и как от него произлезе Мистерията на Голгота. В началото е имало само няколко посветени, пророци. Да посветиш означава да развиеш онези висши способности у човека, които го водят нагоре към висшите светове и му позволяват сам да преживее техните истини. Всички духовни реалности, които те виждат и преживяват там, един ден ще слязат на физическия план. Пророкът може да се издигне на духовния план, може да види какво е там и затова може да каже какво по-късно ще слезе на физическия план. Това е пророчество!

Старите пророци са провъзгласявали идването на Човешкия Син, тоест са предвиждали в духовните светове подготовката на това, което по-късно се е превърнало във физически факт в знаменателния момент, когато Христос се е появил на физическия план. Човешкият Син е свалил на физическия план това, което преди това е било в духовните светове – братството между хората, което е трябвало да обедини хората в любов, независимо от кръвните връзки. И в кръвта, която е текла от раните на Голгота, е изтекло това, което е било излишно, победено, егоистично в човешката кръв; тази кръв е била пожертвана на кръста. Това е мистерията на Голгота. Човешката кръв се е пожертвала, за да пречисти кръвта от човешкия егоизъм. Това пречистване на кръвта от егото се е случило на Голгота.

Ако сравним значението на първите три евангелия, ще открием, че в основата на всички тях стои определено настроение. Евангелието от Лука сочи към инициационната школа на есеите и терапевтите, поради което в неговите притчи откриваме определен социален характер.

31. Библията и мъдростта I

Великият немски философ Йохан Готлиб Фихте някога е казал многозначителни думи за взаимодействието между два слоя население в една от своите вдъхновяващи „Речи към германската нация“. Той е казал, че духовният живот на една нация може да бъде пряко активен само ако има пълно разбирателство между начина, по който лидерите начело на този духовен живот се изразяват, и начина, по който тези, които приемат, които слушат в сърцата и душите си какво имат да кажат лидерите на нацията, го осмислят и чувстват. И Фихте е нарекъл тези нации повече или по-малко мъртви нации по отношение на техния интелектуален живот, в които един слой от учено образование, един слой от висш интелектуален живот, говори език и има мисловен живот, който не намира веднага жив, пълен отзвук у онези, които са предназначени да слушат гласовете на лидерите, гласовете на онези, които имат какво да прогласят за най-висшите въпроси на съществуването, за загадките и тайните на света, които са скрити в нашето съществуване.

Това, което философът и ораторът е казал по онова време по отношение на една нация, можем да приложим и към други форми на духовен живот и наистина виждаме все по-голямо потвърждение в това, което преживяваме в областта на религиозното съвместно съществуване между тези, които би трябвало да слушат, тези, които имат копнеж и нужда да получат нещо, и лидерите в тази област на духовния живот, в областта на религиозния живот.

Ако погледнем по-отблизо последните няколко десетилетия, или може би целия век, и проучим тези факти, ще видим как, във връзка с документите, които действително са осигурявали духовна храна в продължение на хиляди години за широки слоеве от нашето население, една наука се утвърждава във връзка с тези религиозни документи, която вече не е пряко разбираана от най-широките слоеве от населението, от тези, които трябва да бъдат чути. Виждаме как тези, които са учени, лидери и учители в това отношение, имат различни неща да кажат за религиозните документи на християнството и какво е свързано с тях, и имат различни неща да кажат за това, което е създало дълбока пропаст между тази наука и непосредствените религиозни нужди на все по-широки слоеве от населението: двете групи вече не се разбират правилно. Ако погледнете въпроса с безпристрастно око, ще забележите това много, много скоро.

Теолозите и другите учени среди, които се занимават с Библията, независимо дали научно или популярно, с този документ, който е най-важен за нашия национален живот, са били водени от своите изследвания до начин да разберат какво представляват тези документи, каква е тяхната стойност и произход, както и съдържанието им, до начин да ги разберат по начин, по който това, което те казват, вече не намира жив отклик, вече не може да запали живия живот в сърцата на онези, които би трябвало да слушат.

Когато вземем в ръцете си такива популярни писания по тези въпроси, чрез които трябва да се образуваме, книги, които се разпространяват сред хората в хиляди и хиляди екземпляри, когато ги погледнем и се запитаем: Дали тази наука е такава, че това, което се говори за нея и се разпространява по хиляди и хиляди канали сред хората, е такава, че може да задоволи най-дълбоките религиозни нужди на човека, че простият човек, който търси духовна храна в религиозните документи преди всичко, търси нещо, което решава най-висшите въпроси на съществуването за него, загадките на световния живот, е ли това, което се предлага тук, такава, че този човек да може да намери това, което търси?

Ако погледнем безпристрастно на фактите, трябва да кажем: малко, много малко от истинското, истински дълбоко религиозно чувство може да се открие в нашата богословска ерудиция и малко, много малко от това, което произлиза от тази ерудиция, ни доближава, малко от него е подходящо да проникне в сърцето, да издигне и разгърне ума. Трябва само да се огледаме малко и това ще се потвърди.

Нека да разгледаме какво се е развило в тази посока през последните 100 години: Отмина времето, когато Старият и Новият завет са били считани за книги, в които истински вдъхновени личности някога са решавали загадките на съществуването под висше вдъхновение, необходимо за религиозния ум. В продължение на много, много векове е имало времена, когато най-широките кръгове от населението са слушали толкова внимателно думите на Светото писание, сякаш тук са били провъзгласявани най-висшите истини, а след това, когато са получавали - не пряко, а косвено чрез устата на жреци и мъдреци, това, което предлагат религиозните документи, са слушали така, сякаш са били убедени, че когато съдържанието им е било провъзгласено, са им били дадени най-висшите истини за духовно-божествените реалности, лежащи в основата на нашия ежедневен чувствен живот. Имало е време, когато хората са били убедени, че Библията не е обикновена книга, а че тя произлиза от самото Същество, което е породило и всички явления, които ни заобикалят. За Библията се говореше като за вдъхновена книга и се възприемаше като книга, чиито думи отекват от самите духовни светове, чиито думи следователно провъзгласяват вечните мъдрости, от които човечеството се нуждае по пътя си на развитие в хода на световната еволюция. В онези древни времена никой не смееше да помисли да критикува тази книга по какъвто и да е начин. Това, че тази книга е била подложена на критика, е резултат от 100 години изследвания от страна на учените. Те вече нямаха същите резерви да приемат тази книга такава, каквата е, те се питаха: Съгласуват ли се отделните части помежду си, не противоречат ли на научните открития от други области на изследване? Такива ли са, че човек би могъл да си помисли, че е вдъхновена книга от началото до края? Отговорът на тези въпроси дава основата за критична работа, която науката на нашето време извършва в продължение на 100 години. И какво е излязло наяве в процеса? Не е необходимо за нашата цел – която е да разгледаме връзката на мъдростта с Библията – да говорим за библейска критика; ще кажем няколко думи за духа на тази библейска критика само в това въведение.

Например, видно е – мога само да засегна накратко и обобщено важното тук – че има една особеност в първите части на Стария завет: два начина, по които е назовано божественото присъствие в света. Забелязано е, че в някои части божественото присъствие е посочено като Яхве, а в други части – в множествено число: Елохим.

И още едно наблюдение е направено, което сякаш сочи към нещо: че още в началото на Стария завет, както се смята, един факт: сътворението на човека, е разказан два пъти. Сътворението е разказано в седемдневното дело и е разказано как накрая, на шестия ден, човекът, като върховна слава на творението, е бил създаден, както е казано, „мъж-жена“ (Битие 1:27). Колкото и странно да е, казват те, това сътворение на човека, и по-специално на мъж-жена, е преразказано! Сега въпросът е представен така, сякаш човекът вече е съществувал, сякаш около него

все още не са били създадени животни. Накратко, критичното изследване казва, че същият факт се преразказва.

Освен това, в писанията, кръстени на Моисей, са открити много пасаж, на които не може да се вярва, и за които също се е смятало, че са открити доказателства, че произхождат от смисъла на старото мнение на самия велики вдъхновен Моисей, например когато се казва за Ханаанската земя, така че се е видяло: Не е могло да се каже в това старо време, в което е живял Моисей, по този начин за тази земя, а само в по-късно време. След това те изследвали стила, в който е било написано, и установили, че отделните части показват голяма разлика в изразяването; в единия случай го намерили за по-популярен, в другия - за по-свещенически и учен.

Ще трябва да ви разкажа много, много повече, за да ви обясня подробно духа и смисъла на това библейско изследване. Не ни е нужно това, просто трябва да осъзнаем, че под впечатлението на такова критично изследване, учените са стигнали до заключението: единен смисъл, единен автор не е могъл да напише тези толкова различни, сглобени части, които наричаме отделните книги на Библията.

Затова те са си казали: Тези най-разнообразни части са възникнали в най-разнообразни времена, формирали са се по най-разнообразен начин сред хората и след това са били събрани. По-специално са били разграничени две части: първа част и втора, отчетливо различна част. Всяка от тези части е трябвало да има свой специален писател. Първата е била наричана Яхвист. И на този Яхвист е било приписвано всичко, което е изглеждало по-оригинално и пропито с народна сила.

Така всичко в стила на Райския разказ, където Адам е отведен в рая, а Ева е създадена от собствената си субстанция, е било приписвано на този източник.

Всичко това се приписваше на един източник. От друга страна, всичко, което изглеждало по-скоро като спекулация, се приписваше на друг източник. Този източник се наричаше така наречената „Книга на жреците“, за която се казваше, че единствена съдържа по-научните, жречески части, които бяха по-спекулативни по характер, като шест- или седемдневния труд. Така, малко по малко, тези стилистични и изворови изследвания бяха разширени до най-малките отделни части, да, може да се каже, откъси, и проследени до различния им произход.

Да, днес съществуват преводи на Библията, така наречените „дъгови“ Библии, в които отделните части, за които се твърди, че идват от различни източници, са отпечатани в различни цветове. Често дори можете да видите как цветът се променя по средата на ред, например в средата на изречение, което означава, че това изречение се счита за произхождащо от различни източници. Частите, които се приписват предимно на Яхвистите, се считат за произхождащи от времето на Давид, а останалите - след вавилонското изгнание. Така Старият Завет постепенно се оформя като сборник, като нещо, което е било съставяно в продължение на дълъг период от време. В начина, по който е бил замислен, това, което е било загубено, е било непременно това, което в древното си величие и значение като религиозно

чувство е било включено в това, което е било намерено в Библията като откровение през векове, дори хилядолетия.

В тази светлина, трябва да кажем, че отношението на най-широките слоеве на обществото към Библията се е променило повече, отколкото хората обикновено са склонни да признаят.

Повече отколкото осъзнават онези, които все още имат дълбок религиозен плам, тази пропаст съществува между онези, които би трябвало да казват какво всъщност представлява Библията, и онези, които би трябвало да вярват. И всеки, който е способен безпристрастно да погледне на тези обстоятелства, който има безпристрастен поглед върху духовните течения на нашето време, ще види, че не е далеч времето, когато тази пропаст между богословската наука и топлото религиозно чувство сред хората вече не може да бъде преодоляна, ако нещата продължават по този начин, ако нищо не се промени.

Религиозният живот по стария начин вече не е възможен при тези обстоятелства и ако просто не искате да си затворите очите, можете да видите времето, когато критиката на Библията – въпреки всички възражения на онези, които искат да прикрият тези факти, – където тази критика на Библията трябва да има убийствен ефект върху религиозния живот, пропастта ще стане непреодолима, ако друго духовно течение не даде на въпроса съвсем различен обрат, посока, която да доведе до такава промяна. Това духовно течение може да бъде само такава, което е наричано теософска мъдрост в продължение на няколко десетилетия.

Тук, в Мюнхен, през тази зима обсъждахме най-разнообразни теми; днес и утре искаме да разгледаме връзката между тази теософска школа на мисълта и възгледа за този религиозен документ, Библията, който е толкова важен за нашия културен живот.

Теософският подход към света трябва да заеме много специфично отношение към Библията. Нашето разбиране за Библията не може и не трябва да бъде нещо, което е външно на необходимия исторически ход на нашия съвременен духовен живот, а нещо, което е напълно в съответствие с програмата на нашия съвременен духовен живот.

Теософията се стреми да обнови и възстанови прякото познание за духовните светове. Всички, които са пропили живота си с тази теософска школа на мисълта, са твърдо убедени, че зад света, който виждат нашите сетива, има духовен свят, свят на духовни същества. Освен това, твърдото убеждение на същата тази школа на мисълта е, че този духовен свят не е нещо недостъпно и неизследимо за човека, а нещо, което човек може да търси и разпознава. Особено под влиянието на материалистическата школа на мисълта в последно време, нещо като плахост, като безнадеждност, е навлязло в нашето търсене на знание: никога в развитието на света не се е говорило толкова много за границите на познанието, колкото в наше време, когато хората говорят за истинската причина за съществуването, за

истинските творчески и действени същности, които стоят зад света на сетивата. Днес хората лесно казват: Нашите сили на познание не са достатъчни за това, не можем да изследваме това.

Нашата школа на мисълта, обаче, духовната наука, казва: Ние вярваме в развитието съвсем честно и с всички произтичащи от това последици; не само всичко останало в света, но и човешкото същество се развива, и начина, по който то стои пред нас днес, неговото развитие не е завършено, то може да продължи това развитие във всеки един момент, но особено духовното развитие. В него дреме сили, които могат да бъдат извлечени от душата му и след това да станат активни във висше познание. На тези, които говорят за границите на познанието, духовната наука казва: Разбира се, вие сте прави, напълно прави, когато казвате, че източникът на съществуване не може да бъде изследван със силите на познанието, за които говорите. Ако говорите само за тези сили, сте напълно прави; но ние, ние не говорим за тези сили в областта на духовната наука, а за сили, които човекът няма от самото начало, но които всеки може да има, ако не се затвори за тях, казвайки: Не искам да отида по-далеч. Човек живее в този свят, който го обгръща с цвят и звук. Чрез сетивата си и с ума си, ограничен до света на сетивата, той получава знание в него. По същия начин го обгръщат и висшите светове: но за тях той все още не е привел в действие никакви органи в себе си; той живее в тези висши светове като слепия човек във физическия свят на цветовете и светлината. Но човек може да живее в този висш свят и като този, който вижда.

Точно както човекът, роден сляп, когато бъде опериран, навлиза в свят, който преди му е бил непознат, макар че винаги е бил около него, така и този, на когото се отваря духовното око, на когото се разкриват духовните сетива, навлиза в нов свят, който също го е обграждал преди, но който той не е могъл да възприеме, защото все още не е отворил органите за него. Само някой, който не иска да мисли логично, може да оспори възможността за такъв по-висш свят. Само някой, който може да види сам, е квалифициран да реши как изглежда този свят.

И така, какво казва тази духовна наука за религиозните документи? За всеки, който наистина се занимава с темата, тя е източник на все ново и все по-голямо удовлетворение и издигане. Но преди да обсъдим това по-подробно, бихме искали да засегнем нещо друго.

В наше време има четири начина за отношение към религиозните документи. Тези четири типа могат да бъдат преживени от някой, роден в наше време, който търси всичко, което изглежда способно да му донесе удовлетворение. Нека предположим, че човек се ражда и след това е въведен в повече или по-малко наивен религиозен живот чрез училище и семейство, така че първо той приема идеите на Библията по наивен начин, както ги приема наивният вярващ. Той вярва в нея за известно време. След това, може би в нашето настояще време, за него идва времето, когато

той става, както се казва, както много хора казват, „просветлен“, когато става „просветлен“ човек и тогава се отдалечава от старата си детска вяра!

Това, което ще кажа, не е замислено като подигравка, а като израз на наистина трагичния опит на много, много наши съвременници. Те стигат до заключението: Когато гледам съвременната наука с нейните неопровержими резултати, които противоречат на толкова много от това, на което ме учеха и което приех с религиозна вяра, не мога да не се откажа от красивата си детска вяра. Често е трагично за такива хора да се разделят с подобни вярвания; мнозина се придържат към старите си вярвания с цялото си сърце, но чувството им за истината на естествената наука ги отделя от тях. Тогава те стават „просветени хора“; те се опитват да се задоволят с това, което им предоставя чисто външната естествена наука. Това са „умните хора“, сред които мнозина често гледат с известно презрение и дори с известна подигравка на наивните вярващи.

Колкото и странно да е, сега в тези кръгове, в самото свободомислене, се е образувала група, която е стигнала до заключението, че тези религиозни документи не съдържат просто наивни детски вярвания. Те си казват: Разбира се, нещата, които ни се казват тук, не са факти, а са символи за процеси на развитие - за вътрешно развитие, ако щете - и така сега единият тълкува тези неща по един начин, другият по различен и така нататък. Наскоро се е образувала група сред така наречените свободомислещи, която е поела символичното тълкуване на Библията. Когато погледнете работата на тази група, трябва да кажете, че в нея намирате много красиви, духовни неща, те са разсъждавали върху много митове и легенди по отличен начин. Но тук преобладава най-лошият произвол. Всичко зависи от състоянието на духа на тълкувателя. Единият мисли повече, другият по-малко за нещата, които иска да обясни. Това, което всеки знае и е способен да разбере, е просто различно. Някои стигат до тези гледни точки; но някои могат и да съкратят пътя, като пропуснат едната или другата от тях.

Накрая, след като преминат през такива предварителни етапи, някои хора са способни наистина да проникнат в религиозните документи с помощта на духовната наука и там забелязват нещо особено. Те все повече забелязват, че написаното в Библията може да се приема буквално, наистина буквално. Това ги осенява като нова светлина, като откровение и на по-високо ниво те се връщат към осъзнаването на стойността и значението на тези религиозни документи. Това е преживяване, през което мнозина със сигурност са преминали чрез теософията. Започвайки с искрен стремеж към знание, те са стигнали до това да изхвърлят всичко, абсолютно всичко, зад борда. След по-кратък или по-дълъг период от време те са стигнали до теософията, водени от този стремеж към истина, и чрез нея религиозните документи отново са станали ценни за тях и това, което някога са им дали, те са си възвърнали! Колкото по-дълбоко човек прониква в смисъла на тази прекрасна книга, толкова повече осъзнава, че всичко, всичко е такова, каквото ни е

казано там, и че именно пасажите, които може би са провокирали най-много нашето недоверие, нашата критика и нашия подигравка, могат да ни разкрият най-дълбоките духовни истини.

Позицията на духовната наука по отношение на Библията и други религиозни документи ще бъде характеризирана и от друга гледна точка. Виждате ли, това, което теософията може да бъде по отношение на Библията, отдавна е установено в друга област на духовния живот, в областта на естествените науки, за да се определи нейната позиция по отношение на друг велик документ. Това, което се е случило от времето на Коперник и Галилей в областта на външното познание за природата, сега се случва в наше време в областта на религиозното познание и по отношение на религиозните писания чрез духовната наука, чрез теософията.

Бих искал да ви кажа един факт, който ще направи това по-ясно: През цялото Средновековие, във всички училища, постиженията на Аристотел са били считани за неоспорим факт по отношение на външното познание за природата; за своето време той е бил важен натуралист и колекционер на научни знания. Това, което е събрал в своите писания за природата, е наистина изумително. Те са били достъпни като книги и по това време са били смятани за догматични документи за природата. През цялото Средновековие обучението се е основавало на тези книги; това, което той е имал да каже за звездите, растенията, животните и човешките същества и това, което те съдържали като ново откровение, се е смятало за върховен авторитет. След това дошли Галилей, Коперник, Кеплер и техният велик водач Джордано Бруно; завладяла се е напълно нова позиция по отношение на познанието за природата. Тези хора са насочили погледа си към самата природа; те вече не са питали: „Какво е казал Аристотел за този или онзи орган на човешкото тяло?“ Вместо това те са изследвали всичко сами, са разглеждали самите обекти на природата със своите инструменти и методи; Те искаха да видят със собствените си очи и за тях само това, което самите те бяха открили, се смяташе за авторитетно, а не това, което беше казал Аристотел.

Един кратък разказ може да покаже колко трудно им е било да преодолеят старата си вяра в Аристотел и колко дълбоко е била вкоренена тя. Чрез подробните си изследвания на човешкото тяло, Галилей е открил различни неща, които не са могли да бъдат съчетани с Аристотел. Интересно е да се отбележи какво му е казал веднъж един стар аристотелец, приятел на Галилей, по този въпрос. Той бил поканен от Галилей и му показал човешки организъм, като му показал, че едно от твърденията на Аристотел се е оказало неправилно, когато се наблюдава върху човешкото тяло. Галилей искал да изясни на приятеля си, че истинският източник на науката за природата е прякото познание за самата природа. Тогава този приятел погледнал това, което Галилей му показал, и трябвало да признае, независимо дали му харесва или не, че Галилей очевидно е бил прав, но продължил да се кълне в твърдението на Аристотел, както само някой ортодоксален теолог може да се кълне

в Библията днес: „Вярно е“, казал той, „фактите са такива, но Аристотел го е казал различно и аз вярвам на Аристотел повече, отколкото на собствените си очи.“ Традицията и предразсъдъците имат толкова силно въздействие върху хората. Но днес виждаме нещо различно и трябва да кажем: Такива са промените на времената; друг факт е заел мястото на тези предразсъдъци. Днес сме пропити с нагласата, че трябва да се обърнем директно към самата природа, ако искаме да стигнем до правилно разбиране. Осъзнаваме, че не старите традиции могат да бъдат решаващи за нас, а нашите преценки и прозрения, получени чрез собствените ни наблюдения. В същото време обаче все повече се учим чрез науката да разпознаваме, че хората в онези дни изобщо не са разбирали Аристотел, а са го разбирали напълно погрешно. Днес сме стигнали дотам, че правим удивителното откритие, че Аристотел все пак е имал предвид правилното нещо, стига само да го разбираме правилно. По този начин, само чрез факта, че сме получили достъп чрез прякото познание на фактите на природата, ни е дадена възможността да разпознаем традицията в истинската ѝ стойност, в истинското ѝ значение. Там, където по онова време е била естествената наука, днес ние сме в присъствието на духовната наука на Библията. Чрез потока на духовната наука, който е донесен на човечеството днес, човекът се отнася към духовния свят така, както сетивният човек от времето на Галилей се отнася към външната, реална природа. Точно както оттогава насам е имало изследователи, които се обръщат директно към сетивните факти на природата със своите методи и инструменти, така ще има все повече и повече изследователи, които се вглеждат директно в духовните светове и директно разпознават разказаното в Библията. Това е било подготвяно от дълго време. За естествената наука е постигнато; за духовната наука трябва да бъде постигнато. Германците имат сага, която сочи към това по смисъла си: сагата за Фауст. Фауст – за него се казва, че за известно време е оставил Библията зад пейката. Той вече не е искал да бъде теолог, а светски човек и лекар, защото е оставил Библията зад пейката за известно време. Искал е да се доближи директно до тайните на природата и да придобие пряка мъдрост. По този начин, духовната мъдрост не търси в Библията съдържанието и знанието за духовния свят, а независимо от всяка традиция, тя се стреми да изследва фактическото съдържание на духовния свят и подхожда към записите с това, което вече има, за да провери записите в своите открития. Ако трябва да характеризирам тази позиция за вас, бих искал да го направя с пример. Това, което всеки ученик учи по геометрия днес, някога е било открито от древни изследователи. Това, което учениците учат днес, се нарича евклидова геометрия, на името на онзи велик гръцки изследовател, на когото дължим най-стария труд по тези неща. Дали всеки ученик е инструктиран да вземе първия труд на Евклид и да научи от него това, което трябва да научи? Ученикът не знае нищо за тези древни документи; той се учи от себе си, от собствената си способност да схване правилното нещо, от

правилността, яснотата и истинността на самия въпрос, и едва много по-късно, когато изучава историята, му става ясно, че правилното нещо вече се съдържа в този труд на Евклид и следователно може да бъде намерено там.

Точно както геометрията е истинна сама по себе си, така и фактите на духовния свят са истинни сами по себе си и точно както човек не се нуждае от старите документи, за да изследва теоремите на геометрията днес, толкова малко не се нуждае от стари документи, за да разпознае истините на духовния свят. Това би трябвало да е прекият път, непосредственият път към духовния свят, който е показан от съвременната духовна наука. Тук Библията е историческият документ, който, подобно на Евклид, не е необходим за разбиране, но може да потвърди откритото независимо. Така виждате, че духовната наука е възможно най-независима от Библията и следователно е призвана да я изследва и да разпознае истинската ѝ стойност. Нека се запитаме: Кой всъщност е призван да разпознае това? Нашият пример може да ни доведе до отговора: Само някой, който е действително запознат с геометрията, може да бъде призван да разпознае стойността и значението на един труд по геометрия! По същия начин трябва да кажем: Само някой, който е способен да изследва съдържанието на Библията от самия духовен свят, е призван да прецени и разпознае нейната стойност и значение! Както виждате, чрез духовната наука се е появило съвсем ново отношение към Библията като документ.

Сега, в светлината на духовната наука, нещата, които „критическото изследване“ е извадило наяве за Библията, се появяват в особена светлина! Изглежда относително маловажно, съвсем маловажно и неуместно кога отделните части, части от този документ са били написани, създадени, ние се интересуваме от това само като исторически факт. Но ние преценяваме стойността на самата книга като това, което самите ние разпознаваме като съдържание, чрез верността на съдържанието. Тези, които изучават тази Библия от гледна точка на духовната наука, понякога имат чувството, когато разглеждат съвременната библейска критика - аз самият някога имах това чувство към филологическата наука, понякога към тази критична филология - защото съвременното богословие е, в края на краищата, само филология - чувство, което сега ще ви опиша.

Изглежда пресилено, но има един много красив прозаичен химн на природата от Гьоте, който споменах няколко пъти. В него Гьоте изразява религиозните си убеждения по свойствения за онова време ентузиазизиран начин:

Природа! Ние сме обгърнати и прегърнати от нея, неспособни да излезем от нея и неспособни да се впуснем по-дълбоко в нея. Непоканена и непредупредена, тя ни въвлича в цикъла на своя танц и продължава с нас, докато не се уморим и не паднем от прегръдката ѝ. ... Всички хора са в нея, а тя е във всеки. ... Дори най-неестествената е природата, дори най-грубият филистарство има нещо от нейния гений. ... Човек се подчинява на нейните закони, дори когато им се съпротивлява; човек работи с нея, дори когато иска да работи срещу нея. ... Тя е всичко. Тя се

възнаграждава [и се наказва], наслаждава се и се измъчва. ... Тя ме е въвела, тя ще ме изведе и навън. Аз ѝ се доверявам. Тя може да прави с мен каквото си поиска; тя няма да мрази работата си. Не съм говорил за нея; не, кое е истина и кое е лъжа, тя е казала всичко. Всичко е нейна вина, всичко е нейна заслуга.

И след това завършва с думите:

Нейната корона е любовта и тя държи няколко глътки от чашата на любовта безвредни за цял живот труд.

Това е есе, пълно с много мъдри бисери, пропити с ентузиазъм. В по-късните си години Гьоте веднъж е бил попитан кога е написал това есе. В отговор на този въпрос ще намерите второ есе, в което Гьоте казва, че вече не помни кога е написал това първо есе и че вече не помни, че го е написал, но че то е изцяло израз на неговите възгледи по онова време и че е напълно възможно той да го е написал. Казаното тук от Гьоте е дало много за размисъл на учените изследователи на Гьоте и повод за невероятни изследвания; имаше време, когато изследователите на Гьоте прекарваха дълги, дълги часове в разследване дали това есе е написано от самия Гьоте или не.

Когато преди години бях назначен в архива на Гьоте във Ваймар, за да преиздам научните трудове на Гьоте, веднъж ме помолиха да разгледам и този въпрос и ме помолиха да обърна особено внимание на изясняването на този спорен въпрос. Стигнах до заключението, че сега мога да установя, че по времето, когато е бил написан гореспоменатият химн, Гьоте често е ходил на разходки с по-млад човек и че един ден, по време на разходка по Илм, той е рецитирал това есе на този млад човек с тези красиви думи. Този човек е бил някой си Тоблер, който е имал отлична памет и е успял да запише това есе дума по дума от паметта. Така че в преписа на Тоблер имаме автентично есе на Гьоте.

С някаква педантична филологическа прецизност аз самият доказах по онова време, че всяко изречение е написано от Гьоте, въпреки че е било записано от някой друг. Скоро след това срещнах един от най-известните изследователи на Гьоте [чието име, разбираемо, не споменавам]. Той се обърна към мен със следните думи: [Вие наистина заслужихте признание за това, което извадихте наяве, защото] сега най-накрая знаем кой е написал есето, че не Гьоте го е написал, а Тоблер.

Това е преживяване, което може да ни покаже как трябва да се приема днешната библейска критика. За този господин не е било важно къде е духовният източник, а само да определи кой е потапял писалката в мастилото и я е прокарал по хартията. Може да изглежда почти гротескно, но днешната библейска критика по същество възприема същия подход. За тях не е важно откъде идват духовните източници за разказването, а по-скоро да покажат с педантична прецизност – в преносен смисъл – кой в крайна сметка е сложил писалката в мастилницата и точно това искат да направят тези хора: да различат с цветовете какво е изтекло от една писалка и какво е изтекло от друга. Тук не се цели и най-малка критика. Ученият е бил прав по

онова време: Тоблер е потопил тази писалка в мастилото и е написал есето. Следователно не бива да се хвърля и най-малко съмнение върху стойността на това изследване. Не това е въпросът. Трябва да се отдаде пълно признание на истинското и безкрайно старание, което е показано тук, защото всеки, който е запознат с него, знае какво старание, какво удивително старание се прилага, за да се отговори на тези въпроси. Може би всичко, което тази наука открива, е вярно, но единственият въпрос е: плодотворно ли е за вътрешния живот на човешките същества, ценно ли е за онези, които се надяват на отговор на великите въпроси на съществуването от дълбините на сърцата си? Още нещо трябва да се посочи за по-доброто разбиране на тези лекции. Думата „вдъхновение“, която изигра основна роля, когато по-рано се обсъждаше концепцията за Библията: казваше се, че това, което е в Библията, е възникнало от вдъхновението. Мъдростта от същите духовни източници, които са свързани със сътворението и производството в самия свят, се е вляла в него – Библията. Постепенно настъпи материалистическата епоха; тя не можеше да вярва в такова вдъхновение. В момента, в който човечеството престана да вярва в самите духовни светове, тази концепция трябваше да падне. Духовната наука сега познава тази концепция и я проследява до истинското ѝ съдържание и истинско значение.

Духовната наука първо разпознава един свят, физически свят, светът на нашите сетива, който възприемаме с очите си, можем да схванем с ръцете си, който чуваме, когато насочваме ухото си към нещо, което издава звук. Целият този свят на сетивата и на ума, който разбира този свят, е единственият реален за материалистичния ум. Духовният свят е втори свят за онези, които с непредубедени сетива искат да проникнат в него чрез духовната наука. Както вече беше споменато, духовната мъдрост показва, че има способности, които обикновено спят у хората днес, но които могат да бъдат събудени и които тогава наистина позволяват на хората да изпитат духовните светове. В човешкия организъм окото се е развивало само постепенно; с развитието на окото, заобикалящата го тъмнина, светлина и цвят първо са проникнали в него. С образуването на ухото, светът на звуците е отекнал до него. С развитието на мозъка човекът е станал способен да развива и пресъздава сетивния свят в ума си, да го схваща духовно.

Точно както окото някога е било в сън в човешкия организъм, така и други духовни органи са в сън в човешкия дух, в човешката душа. Тези органи могат да бъдат събудени от душата и духа чрез определени методи, които духовната наука предлага на човека, и тогава има втори и трети свят в същия свят, който ни заобикаля. Първо ще характеризирам втория свят с няколко думи. Когато човек, чиито физически сетива са просто отключени, погледне някакъв обект, той вижда това нещо с определен цвят. Повърхността на това същество е оцветена в определен цвят. Тогава той може да чуе това, което излиза като звук от душата на това същество и така нататък, но в рамките на кожата на това същество има нещо

друго, но то е също толкова вярно и реално, колкото това, което то може да възприеме със сетивата си: В това същество е сбор от болка и радост, импулси, желания и страсти. Не можете да проникнете в този втори свят със сетивата си. Но има начин да се отвори духовното око, тогава този вътрешен душевен свят на другото същество не остава скрит от вас, тогава той се появява пред вас, както тези външни цветове и звуци се появяват пред сетивата. Можете да възприемате толкова от света, колкото имате сетива за възприятие. Ние разпознаваме само определено количество реалности, когато имаме сетива за тях. Какво всичко би се изправило пред човек, ако само имаше повече сетива, повече способности за възприемане? Можем да го изпитаме чрез това, което се нарича посвещение, че сетивата са отворени за нас, не само за това, което външните сетива ни казват за външния свят, но и за това, което се случва в душата на същество вътре. Възможно е да възприемаме радостта и страданието на едно същество с отворения ум на виждащ. Определено усещане за цвят възниква пред духовното око на виждащия, когато човек застане пред него с някакво вътрешно преживяване, и същият вътрешен цвят му се появява всеки път, когато има същото преживяване.

В случая със симпатията, например, ние виждаме с виждащо око как тази симпатия приема определен цвят и форма; антипатията и болката ни се явяват в такъв свят от образи, в различни цветове и форми. Този свят на второто зрение съществува; този свят може да бъде развит, той винаги е бил познат в духовната наука. Този свят се нарича имажинативен свят, а способността да се вижда по този начин се нарича въображение. Човекът, който притежава тези способности, среща странно същество в себе си с усещането за неговата радост и страдание. Той възприема душевния живот на другото същество в образа; в същото време е обграден от въображенията на вътрешното същество, вътрешния живот на това същество. Този свят, към който принадлежи всичко това, се нарича още астрален свят. След като окото се отвори за този свят, човек възприема не само душевните преживявания, които действително присъстват в сетивните същества, но и открива, че в нашата среда има и душевни същества, които нямат сетивно изражение. Такива същества съществуват. Всеки, който познава духовната наука така, както химикът познава химията, познава този свят на въображението, защото ако се развива по-нататък, ако прилага методите, които духовната наука предоставя по правилния начин, тогава той навлиза в този свят на преливащи се цветове и ако сега продължи да напредва по пътя на вътрешното развитие, тогава това, което би могло да се нарече ясночуване - за разлика от ясновидството - се приближава до него и сега му дава познание за истински така наречения духовен или дори небесен свят.

Този по-нататъшен свят се нарича още с термина, използван в теософската литература, деваканичен свят; старата питагорейска школа е наричала този свят светът на хармонията на сферите: човек чува тоновете на хармонията на сферите, когато се развие до тази област.

Така ние сме заобиколени от три свята; от сетивния свят, който възприемаме с външните си сетива, и от астралния свят, в който срещаме - когато проникнем в него - образите на душевните същности. Тези въображения са израз на един много по-истински и по-реален свят, отколкото е сетивният свят. След това, когато проникнем още по-дълбоко, до ясночуването, навлизаме в света на вдъхновението. Духовната наука познава тези светове от най-ранни времена и те ще бъдат отново достъпни за днешното човечество чрез теософското движение на съвременната култура. Осъзнаването на този духовен свят на Девачан, под формата на ясночуване, е било наричано вдъхновение по всяко време.

Човек може да достигне още едно ниво, където може да вижда в още един друг свят, света на интуицията. Това се случва, когато човек вижда не само това, което е разпознаваемо на повърхността като астрално, когато не само чува това, което излиза от душата му като звук, само когато може да стане едно цяло с целия свят. Това го характеризира в технически смисъл: в обикновения живот ние стоим извън нещо – стоиш извън растение или минерал, който искаш да изследваш. Но когато си достигнал това ниво на познание, твоето собствено същество се влива в чуждия обект и ти говориш с душата си от самия обект. Няма нищо само по себе си извън теб, там си във всички същества, там си станал едно цяло с цялата среда; там самите неща ни говорят.

Чрез вдъхновението, нещата около нас изразяват своята същност в хармонията на сферите. В образите на въображението те ни отразяват своите душевни външни страни в цветове и форми. Духовният изследовател знае, че има три такива свята извън нашия физически свят, че в тези светове има същества, които се изплъзват на нашия физически сетивен свят, че творческите същности на нашия сетивен свят се съдържат в тези висши светове.

Това, което е създало минералите, животните и растенията, се съдържа в тези светове, а това, което се съдържа в човека като реално висше същество, е и гражданин на този висш свят, който може да се види само във въображението. Човекът не е затворен само в света на сетивата, не, той е нещо, което има свой дом във въображаемия свят и може да бъде правилно разпознато само чрез въображението. И във всички нас живее едно най-съкровено същество – в самите нас – но само когато сме способни да излезем от себе си, така че то да ни се струва, че идва при другите и може да бъде разпознато в реалната си форма, тоест само интуитивно, в интуицията. И ако човечеството трябва да бъде информирано за тези същности, които като създаващи оригинални същности са в основата на нашия свят на сетивните факти, тогава хората трябва да изведат посланието от своето по-високо развито възприятие, от своето въображение, интуиция.

Когато днес човекът сам проникне в духовната истина, когато духовният изследовател проникне в духовните сфери, тогава той може да прогласи от собствения си опит това, което някога водачите на човечеството са вложили в

религиозните писания, това, което са дали на човечеството като ръководство за по-висше развитие. В първобитните времена е имало един вид смътно ясновидство. То постепенно изчезна и на негово място зае днешното ни „научно“, критично осъзнаване на фактите. Това ще бъде преодоляно от факта, че към това будно обектно съзнание трябва да се добави по-висше духовно-научно знание.

За определени междинни етапи чувството за духовно-научните основи на знанието от висшите светове трябваше да бъде загубено. В по-старите духовни времена обаче е било общоизвестно, че онези хора, които са се борили да постигнат вдъхновение, са били вдъхновени, че са заложили истински собствените си преживявания в религиозните документи.

Ще има все повече и повече хора, които ще могат да разпознават все по-директно – независимо от тези документи – какво е истина в тези документи. Концепцията за вдъхновение ще бъде преоткрита; тогава ще дойде времето, когато ще има нова връзка между мъдростта и Библията. Всичко, което може да се знае за божествените духовни неща, може да бъде директно изследвано с помощта на методите на духовната наука, всичко, което някога е било представено в религиозен документ. Тогава човешкото същество отново разпознава истината на тези документи; когато може сам да погледне в тези светове, тогава отново преживява, че всички тези неща са истина, че наистина е имало основателна причина хората да могат наивно да вярват във всичко, което е съобщено в такива свещени книги за известно време. Фактът, че това осъзнаване може да бъде възстановено, ще посочи време, когато хората, именно като знаят нещо за духа, който е в основата на цялата материя, ще стигнат до осъзнаването, че тези записи са истина, които критиката не може да започне да разбира, тези записи, които тази критика е обезценила в очите на много хора днес. Признаването на Библията в нейната стойност като книга, произлязла от вдъхновение, ще бъде успех на теософското движение, защото човек отново ще разпознае какво е вдъхновение, какво е вдъхновено знание. Човек отново ще може да намери мъдрост в Библията, ако може самостоятелно да разпознае какво е описано в нея и какво е предназначено да бъде дадено на хората.

Отново ще има мъдреци, които от собствения си духовен опит ще могат да дадат обяснение за произхода на съществуването и как могат да бъдат решени загадките на съществуването. И когато има такива мъдреци, които от прякото си знание могат да кажат каква е загадката, тогава пропастта между тези, които трябва да бъдат водачи в религиозното познание, и тези, които искат да гледат нагоре, които искат да имат съдържание за съществуването си, които искат нещо повече от най-празното ежедневиe, които искат изобщо да живеят достойно съществуване, може да бъде преодоляна. Връзката между най-широките слоеве на тези, които искат да слушат, и тези, които трябва да поучават, отново ще стане възможна. Тогава ще се положи основата за здравословен национален живот и за здравословно религиозно

развитие. Тези две неща са свързани: това здравословно религиозно развитие ще означава здравословно национално развитие.

По този начин ще се научим да виждаме дълбоко в много неща и след това ще осъзнаем колко буквално можем да приемем отново много неща, които вече не са били разбирани, защото е бил изгубен усетът за духовно изследване. Ще видим, че това е вярно: има наивно отношение към онзи велик религиозен документ, за който Гьоте е казал, че той трябва да бъде земеделски регистър за религиозното развитие на човечеството за неизчислимо време.

В наше време има известно оправдание за тази връзка на съмнение и отхвърляне, но онези, които казват, че истинската мъдрост и познаването на фактите задължително водят далеч от даденото в този документ, грешат.

Красиво, велико преживяване е за духовния изследовател да може да каже: Докато се съобразявах със съмнението и отхвърлянето, се учех да ги разбирам, после те отново ставах ценни за мен, после отново се вглеждах в тях в огромни дълбини. След това е гледната точка: Да, разбрах много, но все още трябва да се науча да разбирам много, много повече.

И така, откриваш все повече и повече, което разбираш, и се изненадваш, че по-рано си критикувал някои неща, които просто не си разбирал, и че сега те ти се струват в съвсем нова светлина. Тогава идва моментът, в който човек става скромен и смирен пред такава книга, която не само съдържа човешка мъдрост, но и отива далеч отвъд всичко човешко. Тогава човек е склонен да каже: Чрез духовната наука разбрах някои неща, научих се да ценя някои неща – има много, които все още не разбирам, но сега вече не критикувам, а чакам тихо и търпеливо, докато и аз един ден разбера останалото. Няма по-красиво усещане от това: да погледнеш в източника на мъдростта със скромност и смирение, защото това гледане е свързано с усещане за отваряща се безкрайност на съществуването във все по-широка перспектива на мъдростта. Разпознахме някои неща и малкото, което научихме, ни е научило на идеята, че с нарастващото развитие ще можем да отключваме все повече и повече, че толкова по-силна и по-ярка светлина ще ни посрещне от великите религиозни документи на човешката раса, колкото повече се приближаваме до източниците на божественото същество, от което някога сме произлезли, несъзнателно, и към което ще се приближим отново в хода на нашето развитие. Виждаме тази цел като процъфтяващ, удовлетворяващ факт пред нас, който ни кани никога да не спираме в усилията си да усъвършенстваме и одухотворяваме човечеството в неговото развитие.

32. Библията и Мъдростта II

Вчера се опитахме да проникнем във връзката между това, което се нарича мъдрост в духовно-научен смисъл, непосредственото, директно познание за духовните светове, и този религиозен документ, който е най-важен за нашата култура - Библията. Днес нека разгледаме някои конкретни факти, които могат да ни илюстрират тази връзка, които могат да ни покажат как, ако разбираме тази връзка по този начин, наистина можем да стигнем до ново разбиране на този религиозен документ. Ще разберете, че е невъзможно дори да се засегне толкова широка тема накратко, като се вземат предвид всички неща, които биха могли да бъдат разгледани. Затова ще бъде най-добре, ако се опитаме да изберем отделни неща по-специално, за да видим как определени неща, които също са разказани в този библейски документ, могат да бъдат разбрани чрез директно прозрение във висшите светове и как тогава човек може да намери това, което може да схване толкова непосредствено и директно в този религиозен документ.

Бих искал да започна с един много специфичен индивидуален факт, факт, който вече беше засегнат тук в различен контекст. Бих искал да ви покажа как духовната наука ни запознава с определен закон за човешкото развитие. Днес този закон дори вече е подозрителен от по-материалистично оцветената естествена наука. Духовната наука познава закона отдавна, отдавна и разглежда живота от гледна точка на този закон. Ако искаме да характеризираме този закон с една дума, казваме: Този закон изразява развитието на духовния живот на човечеството. Знаете, че идеята за развитие е нещо, което е оказало наистина завладяващо въздействие върху външната наука на деветнадесети и началото на двадесети век. Знаете, че външната наука е била изцяло насочена в тази перспектива и че в резултат на това развитието на най-простите живи същества до най-сложните е станало разбираемо.

Духовната наука винаги е имала тази идея за развитие, само че много по-всеобхватна, много по-универсална от тази естествена наука на деветнадесети век. Духовната наука казва: Всичко е в процес на развитие. Всичко се развива от прости, много прости форми в далечното минало до онези форми, които са толкова сложно преплетени, че хората все още са далеч от това да могат да ги разберат днес. Духовната наука говори преди всичко за развитието на самото човешко съзнание и е важно да проследим развитието на това човешко съзнание през различните му етапи. Защото това ще хвърли светлина върху определени глави от библейските записи. Това, което по-голямата част от хората днес наричат съзнание, за духовната наука е състояние на съзнание, което се е развило от други форми на съзнание. Ние описваме това настоящо човешко състояние на съзнание като така нареченото будно дневно съзнание или също обектно съзнание. Защо? Ако искаме да характеризираме това съзнание, което човек има днес от сутринта, когато се събужда, до вечерта, когато заспива, трябва да кажем: Това съзнание придобива знанията си по следния начин: Първо, то придобива своите възприятия за обектите чрез външните сетива, за обектите в пространството и времето около нас, и нашият ум, който е ограничен до сетивния свят, обработва възприятията, които човешкото същество получава чрез външните сетива; и чрез такива възприятия и такава обработка на възприятията в нашия съзнателен ум, ние формираме съкровищата на нашите знания, които се съхраняват в паметта ни и ни водят и съпътстват през живота.

Съществуват обаче и други форми на съзнание освен това състояние на съзнание; това състояние на съзнание е такова, което човечеството не винаги е имало в миналото, и ние трябва да погледнем назад, за да разпознаем развитието на това състояние на съзнание, към времена в далечното, далечно минало, към времена, които лежат далеч, далеч зад нашите собствени.

В миналото хората са имали различна форма на съзнание и в един момент различно състояние на съзнанието. Начинът, по който възприемаме днес, начинът,

по който мислим днес, се е развил от други форми на съзнание, а състоянието на съзнанието, което някога е съществувало в човечеството, но което днешното състояние на съзнание е заменило, се нарича образно съзнание, въображаемото съзнание от далечното минало.

Висшето имагинерно съзнание, за което говорих вчера, не се има предвид тук. Ако искаме да разберем как това по-ранно образно съзнание се отнася към съзнанието, което посветеният, преминал вътрешното духовно развитие, вече има днес и което цялото човечество ще има в някакъв бъдещ етап, ако искаме да разпознаем двете нива на съзнание. Ако искаме да разпознаем двата етапа на имагинерното съзнание, тези две фази от развитието на нашето съзнание в тяхната връзка, трябва да кажем: това, за което ще говорим тук, предшества нашето собствено и е смътно, по-скоро подобно на сън ясновидство. В онова много далечно минало хората са имали подобно на сън ясновидство и от него днешното обектно съзнание едва се е развило; и пред душата ни стои бъдещо състояние на съзнание, което посветеният вече има днес и което цялото човечество ще има в далечното бъдеще, в което човек ще има днешното обектно съзнание и ясновидство, и двете в ярка, ясна яснота. Ранният човек, нашият древен прародител, е имал съзнание, което все още не е можело да изчислява по същия начин, както днешното съзнание. Но вместо това той притежаваше някакво тъпо, подобно на сън ясновидство. Можеше да вижда повече в духовния и душевния живот на заобикалящата го среда, или непрекъснато, или в специално предизвикани състояния. Можеше да получава образи на това, което е духовно и душевно в неговата среда. Днешното обектно съзнание вижда духовни същности само когато те са физически въплътени външно.

Най-добре мога да ви опиша първото ясновидство с един пример. Единият човек се приближава до друг; вторият таи в душата си чувства на антипатия към приближаващия се човек. Съвременният човек може само да гадае какво живее в душата от външни сетивни възприятия. В смътното ясновидство, което човекът от древността е имал, обаче, пред ясновидския поглед се е появявала свободно плаваща картина в цвят и форма, показваща му какво чувства другият към него. Най-вътрешното отношение на едно същество е било облечено в цвят и форма, плаващи в пространството за духовното око, точно както днес се изразяват определени етерни вибрации за физическото око чрез цвят и форма.

В далечното минало е имало времена, когато това ясновидство е било развито до известна степен. Днес обаче можем само да погледнем назад в историята към времето, когато последните останки от това сомнамбулно ясновидство, така да се каже, все още са присъствали у хората. Тези останки са присъствали във времена не много повече от хиляда години назад. Такова смътно ясновидство откриваме у всеки народ в началния му стадий и именно от това смътно ясновидство са се родили митовете, легендите и приказките, които са възникнали сред народите в ранните дни. Тези митове и саги не са възникнали чрез онова абстрактно нещо,

което наричаме детско творческо въображение, а от остатъците от това предишно ясновидство, като възпроизвеждане на това, което едно първоначално, смътно ясновидство е видяло първоначално у всички, всички народи, от които произлизат днешните хора. Това смътно ясновидство е свързано с други условия в развитието на човечеството и ако искаме да характеризираме това развитие, което се е случило при прехода към нашето настоящо обектно съзнание, тогава трябва да посочим външно събитие, което се е случило в нашия физически свят и което е израз на тази трансформация на това съзнание в нашето настояще. Това е намерило израз в това, което можем да наречем преход от почти брак към далечен брак. В древността, сред най-разнообразните народи, е имало епоха, в която това, което наричаме кръвен брак, е било обичайна практика, нещо естествено. Хората са живели в малки племена и са се женили в рамките на тези малки племена и се е смятало за донякъде неморално и неправилно да се жени извън племето си; така че в онези времена роднинската кръв се е смесвала със роднинската кръв и тези времена, когато преобладават тези времена на близки бракове, са били и времената, когато са присъствали последните останки от смътна форма на ясновидство.

Това е изключително важен момент в развитието на всички народи: преходът от близък брак към далечен брак. Може да се посочи как това е изразено в най-разнообразни митове и легенди, как целият цикъл от сагата за Зигфрид е свързан с този преход от близък брак към далечен брак, но това би било твърде далеч днес. Важното за нас е влиянието на чужда кръв върху чужда кръв, което е, че първоначалното ясновидство е убито; и това съзнание, което познаваме днес, което се характеризира с пресметливост, комбиниране, логическо мислене, това постижение е възникнало от това смесване на чужда кръв с чужда кръв!

Така можем да проследим във всички древни времена как една различна форма на съвместен живот е свързана с различно състояние на съзнанието и обратно. Беше посочено също, че дори днес, при определени обстоятелства, последните остатъци от това ясновидство остават; вече споменах разговора между Розегер и Анценгрубер. Ще го повторя тук: Розегер, любезният и значим описател на това, което вижда около себе си в селския живот и другаде, е описател, основан на външно сетивно наблюдение. Сравнете това с Анценгрубер и ще видите, че Анценгрубер е способен да представя фигури от народния живот с прекрасна пластичност, така че те да стоят на собствените си крака с прекрасна истина и естественост. Сега Анценгрубер никога не е виждал нещата, които описва, със сетивата си, никога не е живял сред земеделците. Сега Розегер каза на Анценгрубер: Знаеш ли, струва ми се, че ако излезеш в земеделския свят и наблюдаваш какво се случва там, ще можеш да го опишеш още по-добре. Анценгрубер, от друга страна, отговори: Не, тогава вероятно изобщо няма да мога да го опиша. Никога не съм виждал земеделци, но моите предци са били земеделци,

всичките ми предци са били земеделци и затова селячеството все още живее и се раздвижва в кръвта ми и аз описвам това, което бащите ми са видели, моите предци, то се предава в кръвта ми и така описвам селския живот.

Ето ви последните остатъци от това, което някога е присъствало в много по-висока степен в цялото човечество. Ако осъзнаете това, ще трябва да кажете: начинът, по който е работил Анценгрубер, е имал ефекта, че тъмна сила на съзнанието живее в кръвта чрез неговите предци до самия него и това живее в него. Представете си това състояние на съзнание, засилено, засилено до такава степен, че синът наистина може да си спомни какво е преживял бащата, да, какво е преживял дядото, тогава сте характеризирали това смътно състояние на ясновидство след определена страна, което някога е принадлежало на всички наши предци. Има много по-висш, истински спомен в кръвта за това, което предците са преживели, и колкото и вярно да е, че днешният човек с обектното си съзнание може да съхранява само това, което самият той е преживял от детството си, това е също толкова вярно, невероятно и гротескно, колкото може да изглежда за днешния материалистичен начин на мислене, вярно е, че е имало време, когато е имало смътно осъзнаване, че следващите поколения помнят какво са преживели техният баща, дядо, предшественик и прадядо. Не просто смътно усещане за това бучеше в кръвта, произлязла от брака между роднини, това беше истински спомен за него. Сега да видим: какъв беше резултатът от такова много различно състояние на съзнанието? Резултатът от това беше много различно назоваване от това, което се случва в човечеството днес. Днес човекът нарича своето ето това, което държи заедно преживяванията на неговата личност от младостта му. Тогава беше различно. Представете си онези хора, които имаха ясен спомен за това, което техните предци са преживели; те също използваха термина „аз“, за да опишат преживяванията на техните предци през поколенията. Така някой разказваше преживяванията на дядо си като тези на собственото си „аз“ – ако искате да го изразите радикално. Така той каза: Моето „аз“ не свършва с моето раждане, то се простира през поколенията и затова в толкова далечни времена, за които обаче няма доклади и документи, на това, което се е запомняло, е било дадено единно име и затова първо трябва да се научим да разбираме значението на назоваването за онези древни времена. Имената не са били давани само на отделни хора в онези дни; Целият контекст на всички преживявания, в които човек е присъствал, е имал име в паметта му. Когато знаем, че е имало имена, които са обозначавали много поколения, връщащи се векове назад, тогава разбираме важна глава, в която патриарсите са живели през вековете.

Адам не е личност като тези, които живеят днес като лични човешки същества на нашата физическа земя. Адам беше това, което е живяло през поколенията и е намерило израз в колективната памет. Той не е обозначавал племе или раса, а това,

което е преминало през поколенията като общ спомен на съзнанието в старото смътно ясновидство.

Така става ясно, че е нужно само да разберем наименованията на древните времена, тогава в нас става ясно какво ни разказват документите на Библията от тази глава от историята на сътворението. В онези древни времена на смътно ясновидство човекът не е отдавал голямо значение на собствените си лични преживявания; те са били само малка част от онзи голям кръг от преживявания, към който е чувствал, че принадлежи. Той е говорил за това, което съзнанието му е пренебрегвало като единно цяло. И така, точно както когато днес говорите с друг човек, този човек ви се струва като нещо реално, а поредицата от поколения като цяло изглежда повече или по-малко абстрактна, така и за тези хора отделният човек е бил незначителен и за него е било важно това, което е държало съзнанието му, простиращо се назад през поколенията, заедно. Така в патриархалните имена нямаме имена за отделни личности, а по-скоро обозначение на съвкупност от същества. Така нещо в Библията свети за нас, което разпознаваме в истинския му смисъл, когато се изправим пред него, екипирани с висше духовно-научно познание. Това е начинът, по който човекът, който го разпознава, може да гледа на Библията. Той първо вижда как е било в древността, а след това, когато може да разбере правилно, открива, че описанието в Библията е точно същото, иска да каже същото. По онова време тези, които са записали тези летописи, просто са описвали това, което са знаели.

Друг пример: в духовната наука ние проследяваме човешкото същество в неговото развитие далеч, много по-назад, отколкото до момента във времето, който току-що обсъдихме. Тъй като често съм говорил за идеята за развитие тук, се надявам днес да не бъда погрешно разбран. Духовната наука проследява човешкото същество далеч, далеч назад, и когато проследява човешкото същество назад, тя винаги се натъква на такива човешки същества през дълги, дълги периоди от време, където физическото тяло на човешкото същество е израз на душата, живееща във физическото тяло на човешкото същество. Но след това, отивайки все по-назад и по-назад, стигаме до точка в човешкото развитие, когато това вече не е така, когато можем да видим как, така да се каже, пътищата на физическото развитие и на душевно-духовното развитие се разделят все повече назад. Духът и душата на човека са вкоренени в духовния свят и когато използвам израза за слизване от духовния свят, тези, които вече са проникнали по-дълбоко в теософията, знаят, че този израз е само фигуративен, израз за нещо духовно на език, който е подходящ само за външното материално. Наближаваме моменти в развитието на човечеството, когато виждаме как човешката душа и дух са все още обединени с други духовни и душеподобни същности. От духовните същности се раждат душата и духът на човека. Има момент в нашето земно развитие, когато тези човешки души и дух едва са влезли в това физическо тяло, но не бива да вярваме, че това

физическо тяло, след като е приело душата и духа, не е претърпяло и дълго, дълго развитие.

В този момент се срещат две течения на развитие. Едното от тези течения е това на физическия свят: Виждаме как физическите същности – начело с физическото човешко тяло – се развиват до определено ниво на съвършенство. След това идва момент, в който това физическо човешко тяло е станало толкова съвършено, че вече е способно да побере тази духовно-душевна същност, която се е развила до такава степен, че би могла да намери израз във физическото човешко тяло. Тъй като този дух, тази душа, се е движила в човешкото тяло от несъвършената форма, която това тяло е имало, до сегашната човешка форма, самата душа и дух са работили в човешкото тяло през дълги, дълги периоди от време. И чрез силите, чрез които са работили, душата и духът в човешкото тяло са развивали това тяло все по-високо и по-високо, до сегашната му форма. Душата и духът са, така да се каже, трансформаторите и преобразителите на човешкото тяло. От този момент нататък можем да характеризираме и формата на физическото човешко тяло, каквато е съществувала по това време, подходяща за приемане на душевно-духовната, днес, без никакъв религиозен документ, а само от развитите способности на ясновидеца. Тези две човешки тела по такъв начин, че човешкото тяло все още без човешка душа беше сигурно - знам как шокирам всички онези, които имат само материалистичен начин на мислене; но това няма значение; но ако искаме да знаем истината, трябва да се справим с тази голяма разлика. Причините, поради които материалистическата наука може да намери това странно и гротескно, вече са известни на самия духовен изследовател, той вече се е занимавал с тях, иначе не би посмял да разкаже такива неща - те са оформени съвсем различно, отколкото той по-късно е станал. Но и Земята е била оформена съвсем различно в онези древни времена.

Ще говоря само за едно-единствено нещо в човешкото тяло и неговата трансформация по това време. Преди това време е било необходимо човешкото тяло да има орган, който все още съществува днес в последен рудимент и остатък, в плувния мехур на рибите. Тъй като физическият човешки прародител е трябвало да се движи, като се носи и плува по земята, той е имал нужда от такъв орган. Физическият човешки прародител е имал този орган в древността. Този орган се е трансформирал в хода на човешкото физическо развитие в белите дробове. Това е позволило на човека да диша и да преработва въздуха, както прави днес. С това е свързано и това, което знаем за други процеси в тялото, които имат някаква връзка с това белодробно дишане. Виждаме прехода от старото хрилно дишане, което все още присъства в ембрионалното развитие на човека, към белодробно дишане, което е подготовката за червената кръв, която играе толкова важна роля както за човешките същества, така и в живота на народите. Този момент на улавяне на кислорода от въздуха през белите дробове е и моментът, в който човешкото

същество е надарено с човешка душа. Едва тогава то е било подходящ съд за това, което наричаме човешка душа.

Тези неща са се случвали в продължение на дълги, дълги периоди от време: трансформацията на плувния мехур в бели дробове, способни да преработват кислорода от външния въздух. Сега, ако един наблюдател искаше да опише този важен момент от развитието в емоционални и сетивни термини, той би могъл да каже: „С вдишването на въздуха ние вдишвахме божествената душа.“ Наистина така са се чувствали нашите предци, те с благодарност са усещали дъха като вдъхновител. Виждате ли, затова легендите и митовете на всички народи са виждали тялото на божеството във въздуха, което е дало на човека неговото индивидуално съзнание. В носещия се въздух, този, който вижда от притъпено ясновидство или от развитото съзнание на виждания, вижда тялото на оживяващото божество, онова божество, от което е част неговата индивидуална душа.

Представете си, че всичко това се е простирило в продължение на дълги, дълги периоди от време, това, което е било изразено образно в подобни легенди и митове.

Този образ за всичко, което ви описах, може да бъде открит отново в библейския разказ: „И Бог вдъхна в човека дихание на живот; и той стана жива душа.“

(Битие 2:7) Потръпваме от тези думи, когато видим какво обхващат.

Да, защо тогава един толкова мощен факт, който преминава през милиони години развитие, да се облича в такъв образ? Да, не е маловажно в какъв образ се представя такъв факт на съзнанието на определен етап от развитието. Във формата, в която беше изразен току-що, той не би бил разбран от никого по онова време. По онова време е било необходимо да се говори в образи, в въображения. Всичко, абсолютно всичко е в развитие! Ще разберете какво означава това, едва когато ви кажа как всичко това ви влияе.

Тези, които вече са се задълбочили в теософските учения, знаят, че човешката душа не се въплъщава само веднъж, а преминава през човешки тела отново и отново, преминавайки през много, много животи. Те знаят, че Това, което е във вас днес като душа, се е развивало отново и отново през живот и живот; това, което е способно да разбере и осмисли този велик закон за превръщането ви в човек във вас днес, не би разбрало нищо, абсолютно нищо, не би имало способността да схване подобни понятия, ако не сте слушали преди или по-често как другите са описвали същия този процес на превръщане в свят в образи и въображения. Само това е позволило на тази душа да разбере концепцията за него в днешното си въплъщение.

Всичко, което по-късно се появява едва в понятия, първо трябва да бъде представено на човечеството във въображение, в образи. Най-мъдрите от човечеството, водачите на народите, са знаели всичко, което описваме днес. Но за

мнозинството то е трябвало да бъде представено в образи, защото те са имали смътно ясновидство и все още не са могли да възприемат тези неща в понятия, а само в образи, и това е трябвало да бъде дадено в тази форма: „И Бог вдъхна в човека дихание на живот; и човекът стана жива душа.“ (Битие 2:7)

Нека сега се запитаме: Какво представлява Яхве, Йехова? Йехова е изразът за това, което възприемаме като индивид, като даващ Аз. В същото време то има вторичното значение „духащият“, „този, който духа във въздуха“, и ето ви самият Яхве, тоест божеството, което е дало на човека Аз-а: „Аз съм, Който съм“ (Изх. 3:14). И ако отидете оттам нагоре към старите централноевропейски легенди и митове, ще откриете, че там също имате Вотан, който се носи във въздушната буря, Вотан, който духа. Така духащият дух, духът, който духа във въздуха, винаги е бил възприеман като носител на човешкото съзнание.

Това е само една от концепциите, които можем да развием. Ако се върнем по-назад в далечното минало, ще стигнем до линията на развитие на духовното ядро на човешкото същество, а оттам до самия дух. Дори в онези древни времена старото съзнание е гледало назад към времето, когато душата и духът все още са били обединени с изначалната божествена духовност; нашият духовно-душевен човешки прародител е бил в това. Това, което днес наричате себе си, вашето най-съкровено вътрешно същество, е било по онова време, когато все още не се е обединило с вашето тяло, по онова време е било в това божествено първично същество в него. Преди всичко то е било в състояние, което трябва да опишем като безполово. Духът и душата нямат пол. Те придобиват пол, когато приемат физически оформено тяло, но най-съкровено им същество не е свързано с пола. Тази душа също е претърпяла развитие и всеки духовен изследовател се обръща назад към това и е видял мъжа и жената обединени в едно, преди двата пола да ни се появят във външния свят. Духът на човека, духът, който все още не е бил сексуален, е обединявал двата пола в себе си.

Така имаме един момент на въплъщението на човека в смисъл на душата, духа, влизащ във физическото, подходящо подготвено тяло, и един по-ранен, също толкова важен момент: въплъщението на душата, самия духовен човек, и как от още по-ранно духовно състояние, от единната изначална духовност, се е появил безполовият, духовно-душевен човек.

Така виждаме въплъщението два пъти: веднъж горе в духовния свят, веднъж долу на физическия план. Това двойно човешко ставане за нашата Земя ни се явява в огледален образ в описанието в библейския документ; ние го виждаме истински в това двойно човешко ставане в библейската история.

Първо, човешкото ставане в духовно-душевия свят: библейският писател казва за онова време: човекът се е появил като мъжко-женско същество. (Битие 1:27) И тогава това мъжко-женско същество, което е било с духовна и душевна природа, е слязло във физическия свят и там си имаме работа с физическото тяло, което сега

едновременно започва да диша. Така виждаме как в Библията е навлязла двойна форма на човешко въплъщение. Сега разбираме, че ако някой иска да опише истината, тогава по този начин би трябвало да бъде описано това двойно човешко въплъщение.

Нека сега разгледаме друг случай, който се доближава до това, което ни докосва още по-интимно, който ни запознава с Новия Завет и ни запознава с мистерията на Голгота, с Исус Христос. Лесно ще можете да видите, че остава друг елемент, който все още присъства като споделена човечност, която няма да бъде унищожена, ако бъде разрушен близкият брак. Вярно е, че любовта, която свързва хората с близкия брак, може да съществува само чрез споделена кръв, но има любов, която е по-всеобхватна и по-висша от тази на кръвта. По този начин има нещо в човечеството, което е наистина общо, което съществува като обща връзка на човечеството, дори когато тази връзка е прекъсната, връзка, която е по-всеобхватна от любовта, изтъкана чрез кръвно родство. Когато този човешки прародител погледна назад към времето на близкия брак, това беше генерационно, племенно аз, което той определи като „аз“. Границите на племената се простираха все по-далеч и по-далеч; племената станаха нации, а съзнанието на племената беше разрушено и обща връзка, която вече не беше толкова силна, обхвана народа, национално съзнание. Това беше най-ясно и отчетливо очевидно в онази група хора, които се наричат евреи.

Тенденцията за разширяване на националното съзнание, за да включи това, което държи цялото човечество заедно, силата, която обединява хората отвъд националната държава, дойде на Земята едва с появата на Христос Исус. Дори днес човекът не може ясно да разпознае това, което живее във всички хора като обща връзка, но ще дойде едно бъдеще, все още далечно от нас, в което съзнанието ще бъде толкова живо присъстващо у голям брой хора, съзнанието за братство без кръв. И да подготви това съзнание да действа като реална сила в подготовката за това братство, това е мисията на християнството. Следователно, ако Богът, който в древността е бил усещан като духащия, се нарича и този, който е дал Аз-а, тогава трябва да наречем Бога, който живее в това съзнание, което не е толкова смътно, но което ще се развие, за да чувства и ясно да разпознава това, което е общо за цялото човечество, трябва да опишем това човешко съзнание и да го опишем, когато говорим в християнски смисъл, като Христово съзнание. Христовото съзнание обозначава, така да се каже, Аз, който обхваща цялото човечество в общо съзнание. Има едно изречение: „Ако някой не остави жена си, дете, майка си и брат си, не може да бъде Мой ученик.“ (Лука 14:26; Матей 19:29) Това не трябва да се разбира в тривиален, аскетичен смисъл. Трябва да се разбира по такъв начин, че християнството проправя пътя за всеобхватно човешко братство, което не се основава на кръвни връзки, а на факта, че човек казва брат на всяко човешко същество, не в ежедневния смисъл, а за да се постигне осъзнаване, което не е

затворено и ограничено в рамките на кръвните връзки, което постепенно се разпростира върху все повече хора в по-късния ни живот и в крайна сметка е способно да обхване цялото човечество. Следователно, ако някой нарече Йехова бог на народа, тогава той стига до това да нарече Христос Исус бог на човечеството, бог на цялото човечество, „Човешкият Син“. Той, Учителят, трябваше да подготви връзката на любовта за цялото човечество.

Ако Йехова е наречен национален бог, тогава Христос, който е бил въплътен в Исус от Назарет, трябва да бъде наречен Човешкият Син, както е наричал Себе Си. Така виждате истината на думата „Преди да се роди Авраам, Аз Съм“ или по-добре „АЗ СЪМ“ (Йоан 8:58), който за първи път е довел силите на човечеството, които обхващат цялото човечество, който е способен да осъществи братството на цялото човечество.

Как се е случило това велико събитие чрез външни реални факти, чрез реални събития? Синът Човешки е бил въплътен в човешка личност. Духовната наука ни посочва това отново. Тя ни посочва, ако го разбираме правилно, това, което се нарича пророчество, това, което е в основата на всичко това. Само посветеният може и може ясно да разпознае това, но човечеството може да има чувство за това, осъзнаване за него, още от появата на Христос Исус на земята.

Какво е пророчество? Не вярвайте, че това, което християнинът може да знае от появата на Христос Исус на земята, едва е започнало в онези времена. Този, който е истински християнин и не иска да спре до това, което християнството например казва на своите вярващи днес, знае, че е едно с казаното от Августин. Това, което днес се нарича християнство, е религията, която винаги е била наричана истинска религия в древността. Но не всички хора са били способни да разберат тази религия от древността; в древността винаги е имало само малцина, които са били избрани да бъдат посветени във великите мистерии. Те са ставали пророци на определено време, способни да видят какво трябва да се случи в бъдещето. Посвещението означава: да се развият онези висши способности в човека, които спят във всяко човешко същество!

А сега един закон, който ни казва: Това, което се спуска във физическия свят в бъдеще, вече присъства днес в духовния свят, и това, което живее днес в духовния свят, един ден ще слезе във физическите области. Но тъй като този, който става посветен, вече се издига днес в духовните области, той може да възприеме в духа днес това, което ще слезе във физическия свят в бъдеще. Той може да го види днес отгоре и сега да каже: Това ще се случи в бъдеще. Посвещението сега се постига в определена последователност, само според методите, предписани в духовната наука, а също и във всички велики религии. Такива методи за посвещение е имало във всички времена, както е имало посветени във всички времена.

Има огромна разлика в принципа на посвещението между онези древни предхристиянски времена и следхристиянските времена. В тези предхристиянски

времена много по-малко от тези методи са били записани, но те са били предавани чрез традицията в онези школи, които се наричат школи на мистериите. Тези, които са били признати за готови да бъдат приети в тези школи, са били въвеждани в тях на етапи, преминавайки през тежки изпитания, и са били посветени в това, което се нарича мистерия, нещо, от което в бъдеще се развиват две неща: школата, от една страна, и църквата, от друга - науката и религията.

Така че имате бегла представа за онези древни школи на мъдростта, където посветените са били посвещавани, но е било предписано стъпка по стъпка какво трябва да направи първо този, който иска да бъде посветен, и през какво трябва да премине след това като втора стъпка, до най-високото стъпало на духовните светове.

Сега имате представа за тези школи на мъдростта, в които действат същностите, които са в основата на нашия физически свят. Съществували са древни обреди за посвещение, канон за посвещение във всяка школа за посвещение. Тези, които са били сметени за подходящи да станат ученици на доктрината на свещените мистерии, са били приемани в тази школа за посвещение и са преминавали през етапите, които са ги водили нагоре към духовните светове. Животът на такъв човек е бил строго предписан. Представете си този живот: След като е бил посветен в мистериите, той е трябвало да води живот, в който ежедневните преживявания са били без значение, докато това, което е преживявал по отношение на методите за посвещение, е било от голямо значение за живота на такъв човек.

Тези, които са достигнали определено ниво на посвещение, са били наричани слънчеви хора, защото животът им е трябвало да бъде живян по такъв регулиран начин, че да не могат да се отклонят от пътя си; точно както слънцето не може да се отклони от пътя си, така и този, който е достигнал нивото на слънчев герой по пътя си на посвещение, е също толкова сигурен. Той споделя истините на духовния свят от собствения си опит; той е водач на човечеството.

Митовите и легендите съдържат това и ни разказват отново и отново за слънчеви герои, и когато говорят за такива хора, когато те са съгласни помежду си дори сред най-разнообразните народи, това, което ни се описва, е това, което го е направило слънчев герой. Тогава такава история ни се струва като повторение на канона на посвещението и затова в онези древни времена се е формирал принцип по отношение на живота на посветения, който е точно противоположен на принципа на днешните биографи. За тези, които са разказвали нещо за живота на великите водачи на човечеството в древността, е било важно да се размие какво ги е карало да изглеждат като специални същества, какво ги е карало да станат слънчеви герои, през какво са трябвало да преминат според обряда на посвещението и през какво са преминали всички те по един и същи начин. Целта на това посвещение е била също така да се развие у посветените жива визия за всечовешкото его, за единното съзнание, но само избраните са го имали.

Само малцина можеха да постигнат това. Сега, с течение на времето, в развитието си трябваше да се случи събитие, при което това, което в миналото можеше да се постигне индивидуално, в рамките на мистериите, сега можеше да бъде постигнато от цялото човечество като цяло. И това събитие беше именно Мистерията на Голгота. Как се случи това? Ще разберем това, ако се вгледаме в мистериите: тогава, когато той беше преживял всички тези неща от първа ръка, които човек трябваше да преживее преди този велик последен момент на посвещение, тогава дойде времето, когато той беше поставен от посветения жрец-йерофант в такова състояние, че можеше да преживее с най-ясна яснота на зрението това, което го издигна над неговото племе и народ, и в това, което има общо с цялото човечество. От други лекции знаете, че човешкото същество се състои от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз-а с неговите висши членове. По време на сън физическото и етерното тяло лежат в леглото и по време на сън астралното тяло с висшите крайници на човешката природа е навън. След това, когато етерното тяло също се отдели от физическото тяло, настъпва смъртта. Това е духовната разлика между съня и смъртта. Но след това, когато човекът, който ще бъде посветен, е стигнал дотам, че е могъл да премине през последния етап на посвещението, йерофантът, посветеният жрец, го е водил до него, така че за кратко време от три дни и половина етерното тяло също е могло да напусне, така че физическото тяло да се намирало в един вид състояние на смърт. Резултатът от това бил, че някой, който е бил подготвен през необходимите етапи, е могъл да преживее всичко, което е било подготвено за него, в собственото си виждане и е могъл да преживее висшите светове в реално виждане. След това, след три дни и половина, посветеният биваше извикан обратно към обикновеното физическо състояние и сега той можеше да провъзгласи от собствения си опит тайните на висшите светове на онези, които искаха да ги чуят. От устните му се лееше словото на духовния свят; той беше станал свидетел, че има духовен свят, че животът в духа може да победи смъртта. Защото самият той беше в този свят, в който човек добива убеждението, че животът винаги ще победи смъртта. И отново и отново, този, който беше прекосил по този начин духовните светове за три дни и половина, отново и отново посветеният се връщаше, когато се събудеше, с възклицание, което на немски би било нещо като: „Боже мой, Боже мой, как си ме прославил!“

В древността всеки, който е искал да стане такъв проповедник на духовна мъдрост от собствения си опит, е трябвало да навлезе в мистериите и да ги преживее извън физическото си тяло. Само по този начин е можело да се направи това в древните, предхристиянски времена. Това е световно-историческият момент на християнството: че в единственото събитие на Голгота, всичко, което посветеният е преживял през трите дни и половина, е било привлечено във физическия свят като исторически факт на физическата реалност. Мистерията на Посвещението е станала физически реална в Мистерията на Голгота. Последователността от посвещения е

могла да бъде физически преживена във физическия свят от този, който е имал съзнанието за единството на човечеството, Синът Човешки. Физически той е могъл да преживее това, което е било възможно само за хората извън физическото си тяло преди неговата поява.

Така, тайната на посвещението, станала физическа, ни блести от събитието на Голгота. И така, как ще представят особените събития от живота на Христос Исус онези, които искаха да опишат тази тайна? Те знаеха, че този, който като Човешки Син е донесъл тайните във физическия свят, също трябва да преживее тези етапи на посвещение в смисъла на канона на посвещението тук, във физическия свят, които посветеният винаги е преживявал извън физическото си тяло. По този начин, животът на това уникално същество, което се е появило само веднъж в развитието на човечеството, трябваше да бъде описан по такъв начин, че да е, разбира се, отражение на древния канон на посвещението.

Сега различните форми бяха записани, фиксирани по различни начини, в различни форми на ритуал, обред, но всички водещи обратно към единен начин на развитие. Този начин на посвещение, който също така представлява живота на Христос Исус, е бил в основата на всички мистерийни школи и е съвсем естествено той да бъде приложен към външния физически живот на Христос Исус, защото наистина така се е случило. Те ни описват нещо, което са взели от стария посветителен канон, както са го получили в мистерийните школи. Следователно в Евангелията откриваме различни външно привидно различаващи се форми на посветителния канон, които се появяват като биография на Христос Исус.

Така в Евангелията виждаме фиксирания канон на посвещението, а в Христос Исус, когото те описват, виждаме единствения Човешки Син, който представя това, което другите биха могли да преживеят само в мистериите, извън тях във физическия живот, за да направи своите благословии достъпни за всички хора. Твърдението, че животът побеждава смъртта, което посветеният е преживял във висшите светове, е било външно проявено от Христос Исус във физическия свят и сега е достъпно за всички хора по същия начин.

Духовната наука знае, че евангелието е история, необикновена история и едновременно с това символ. Именно това е същественият момент, че тук символът се е превърнал в външна реалност, че това, което преди това се е случвало само символично във висшите светове, се е превърнало в външна историческа истина в Мистерията на Голгота. Много малко хора искат да разберат, че историческото християнство е толкова историческо и че е също така символично. След като това се разбере, човек може да проникне дълбоко в духа и смисъла на Новия Завет и тогава вижда, че духът и смисълът на тези документи са толкова безкрайно дълбоки, че човек може само постепенно да проникне в най-дълбоките му дълбини. Нека разгледаме още няколко пасажа в тази светлина. Разпознаваме трите дни и половина в трите дни и половина, както е съобщено (Йоан 11), че Лазар вече е бил

мъртъв, когато Господ го е възкресил, и отново разпознаваме на друго място онези думи – защото така всъщност трябва да се преведат – които Христос Исус казва на кръста в момента, когато достига до последния акт на живота си във физическото тяло: „Боже мой, Боже мой, как си Ме прославил“, защото това би трябвало да означават тези думи – а не „как си Ме оставил“ (Мат. 27:46, срв. Пс. 22:1; Марк 15:34), което е само неточен превод.

Така виждаме, че духовната наука, от своя страна, се запознава с посвещението, преживява, че животът в духа побеждава смъртта, че този живот, тази мъдрост, от своя страна, прави разбираем дълбокия смисъл на Новия завет, и така изпълненото с мъдрост задълбочаване на човечеството в рамките на теософското движение отново ще доведе до оценяване, до ценност на библейските документи, и на двете техни части.

Именно защото тази мъдрост ще свидетелства за истинността на този завет независимо от него, тя ще има толкова значителен ефект, когато преоткриете тази истина в Библията.

Така човекът, който проникне в нея чрез теософско изучаване, ще преоткрие стойността на тази книга, която вече не би могла да бъде оценена от някой, загубил връзка с духовния свят. И така никое друго библейско изследване, критика и т.н. няма да може да преодолее пропастта между учените и вярващите освен тази духовна наука или ще преодолее тази пропаст и ще донесе мъдрост, която ще разбере всичко, всичко, което е изразено в могъщите думи на библейските документи. Тя ще донесе решението на голямата загадка на съществуването, която се търси от интелекта и ума в Библията. И това ще бъде разпознато в Библията, че тя е била и е действителната основа за действителната култура на човечеството. Така Библията отново ще се превърне в книга, която ще бъде разпозната в пълното ѝ значение и стойност, и човек вече няма да може да се обръща към нея безразлично, а с благоговение към великите, безкрайни източници на мъдрост, които бликат в нея.

Така, който е способен да проникне самостоятелно в духовния свят, ще бъде изпълнен с все по-дълбоко и по-дълбоко страхопочитание пред тази книга и тя ще се превърне за него от своя страна в книга на провъзгласяване, която трябва да бъде разбрана все по-дълбоко и по-дълбоко, и в книга, в която най-големите загадки на човека и на развитието на човечеството намират своето решение. Така Библията ще се издига все по-високо по стойност чрез мъдростта и ако това движение успее да насочи хората към прекия път към знанието, тогава този справочник ще бъде едновременно с това нещо с огромна ценност за целия религиозен живот на най-широкото човечество.

Завладяването на мъдростта ще бъде едновременно и повторно завладяване на онази харта, която в края на краищата е в основата на нашата култура, тоест на това, което живее като дух на нашата култура.

Тогава това проникване в мъдростта, това завладяване на духовните светове чрез мъдрост, ще бъде едновременно завладяване на тези ценни източници на мъдрост, завладяване на самите библейски устави.

33. Библията и мъдростта I

В своите „Речи към германския народ“ великият германски философ Йохан Готлиб Фихте веднъж казва важни думи за взаимодействието между две класи. Той говори за тези, които би трябвало да бъдат учители и водачи по отношение на малките и големите мистерии на битието, и за тези, които са слушатели или вярващи. Най-голямата несправедливост е, когато класата на водачите говори на език, който слушателите не разбират, когато между тях се отваря пропаст. Фихте вярва, че романските народи приближават време, когато тази пропаст ще се разширява все повече и повече. Той приписва на германския народ по-специално способността да постигне живо разбирателство между водачи и слушатели.

Дали това се отнася за романските и германските народи, не е необходимо да се обсъжда по-подробно тук. За един народ е бедствие, когато тези, които са или би трябвало да бъдат лидери, говорят различен език и имат различни мисли. Днес има

една област, където съществува такава празнина: това е областта на религиозния живот. Ще говоря за основата на тази религиозна празнина: Библията.

Въпросите, които занимават всички хора, са: Откъде идват хората, какъв е смисълът, целта на живота, каква е същността и каква е неговата форма? Безкрайни пластове търсят отговор на подобни въпроси в Библията; но точно това, което е важно, живото чувство и отношение към Библията, липсва. Съществува пропаст между теолозите, които изучават Библията, и вярващите, и когато някой каже: „Искаме тя да се затвори“, засега това е само желание. Има достатъчно причини, дори без да се прибегва до мистика и окултизъм, да се вярва, че пропастта се разширява. Идва време, когато учителите и вярващите вече не се разбират. Хората обикновено не осъзнават колко голяма е тази пропаст. Учителите от миналото, които са изучавали Библията, са основавали ученията си на най-висшите истини. Имало е усещането, че това, което Библията съдържа, е нещо неизразимо високо, че човек е мъдър в началото, става по-мъдър, когато разбира все повече и повече. Учителите са се формирали чрез това изпълнено с мъдрост изучаване на Библията и е имало учители. Тези, които са слушали, които са слушали внимателно, са чувствали, че именно там може да се намери мъдрост. Това не означава, че днес няма такива мъже.

Ако погледнем 150 години назад, все още имаше нещо от това чувство към Библията, чувство на свещено страхопочитание, че подобни писания трябва да се третираят съвсем различно. Гьоте също беше запознат с това. Днес всичко това изглежда трудно за разбиране. Трябва да осъзнаем, че духът на материализма не е много натрапчив там, където се проявява като теоретичен материализъм. Виждаме това във възгледите на Хекел. Те не са най-лошите. Най-лошото е това, което насочва хората да разбират нещата материално и да виждат само осезаемото и да пренебрегват смисъла зад него.

Искаме да засегнем две неща: библейска критика и вдъхновение.

Кажете на материалист за вдъхновението и той ще ви се изсмее. Въпреки това, именно течението, което сега наричаме теософско, събужда отново притъпеното чувство за понятието за вдъхновение. Вдъхновението, тоест вдъхновението от висш свят, би заело различна позиция по отношение на това, което е в Библията, отколкото по отношение на друга книга. Авторът на тези книги е бил точка на преминаване, канал за предаване на висше знание. Това е груб начин за изразяване на понятието за вдъхновение, което е напълно погрешно разбрано, дори в теологията. Най-големите вреди са понесли вярващите материалисти. Сега ще говорим само за това, което казват някои библейски учени. По-стари и по-нови твърдят, че ни се правят определени твърдения, които доказват, че Моисей не е могъл да напише въпросните книги, че пасажите трябва да са били написани векове след Моисей, че следователно въпросните пасажии не могат да бъдат от него. Ще спомена един пример, който най-вероятно кара хората да се притесняват. Това

е двойният разказ за сътворението на човека. Първо се казва: Бог създаде мъж и жена (Бит. 1:27). За да стане съвсем ясно: не се казва мъж и жена. След това се казва, че Бог създаде първо мъжа, а след това жената, неговото ребро (Бит. 1:21-22). Каква е основата за това? Това е особено характерно. Казано е, че една и съща личност не може да даде начало на две различни описания, така че те трябва да са били споени заедно.

И така, те претърсили Библията за противоречия. Освен това открили известни разлики в стила и изрази, затова отново заключили, че това са различни източници и че някой колекционер е комбинирал и двете.

Нека вземем шест- или седемдневната работа. Тя представя с възвишени мисли сътворението на света от първото образуване до деня, в който Бог си почина. Това е космическа работа, която ни посочва с ярки думи и интензивни образи, че си имаме работа с древен документ на вдъхновение. Сътворението на Адам, водещата фигура към животните, грехопадението на Ева, змията като символ на греха (Битие 3) доведоха до предположението, че шест- или седемдневната работа идва от различен източник. Свръхкритичните изследователи на Библията откриха двете обозначения: Елохисти и Яхвеисти; други откриха други несъответствия, така че накрая стана ясно това, което сега се нарича Дъговата Библия.

Така библейският труд е фрагментиран. Сега може би си мислите, че моята дума трябва да бъде критика на Библията. Това изобщо не е така. Знам само, че в малко области е било вложено толкова много усърдие, изобретателност и интелект, колкото в фрагментацията на Библията. Първоначалният плам, предаността към тази книга, като вдъхновение от друг свят, е пострадала. Сега е необходимо да се хвърли светлина върху тази цепнатина, за да се събере отново. Зависи от смисъла, който стои зад нея. Бих искал да използвам пример, за да илюстрирам състоянието на този въпрос. Ще използвам едно просто преживяване - преживял съм го - за да обясня. В продължение на много години работех в архива на Гьоте във Ваймар. В архивите, които Гьоте е организиран през 1880-те години, е имало чуждестранен препис, чието съдържание той е приел погрешно за собствените си мисли. Той обаче не е могъл да си спомни как е получил това есе. Когато дойдох във Ваймар през 1889 г., имаше съмнения, че есето всъщност е от Гьоте. Това е бил научен въпрос. Успях да докажа, че по това време Гьоте е имал до себе си човек на име Тоблер, за когото Гьоте е казвал, че има отлична памет. Мислех, че това решава въпроса; Гьоте е изразил мислите, които Тоблер е записал, и следователно Гьоте е авторът. Това е пасажът, който намирате в последния том на Гьоте: „Природата, която сме“ и така нататък до последното изречение „Любовта е короната“. Един известен учен, изучаващ Гьоте – няма да споменавам имена, дължим му голяма благодарност – е искал да докаже, че масилото за тези думи не е изтекло от перото на Гьоте. Това не е достатъчно сравнение, но е подобно на библейското изследване. Полагат се усилия да се докаже кога съдържанието е създадено

исторически, фактически, чувствено, защото мисленето има материалистична тенденция. Чувството за дух е изгубено.

Сега трябва да се добави още нещо. Отново, най-добре мога да го поясня с пример. Вземете геометрията, тази съвсем обикновена училищна геометрия. Можете да я разберете сама по себе си. Не е нужно да знаете как е възникнала. Какво знае един ученик за Евклид? Какво ни интересува кой го е написал пръв? Важното е да го изследваме. Когато един учен дом за всички езици, който не знае нищо за геометрията, се доближи до Евклид, той все още не е изследван от това. Така че понякога може да се появи нещо чудовищно. Никой филолог, колкото и известен да е, няма да разбере философията на Веданта само защото е филолог. Ако познавате геометрия, познавате Евклид.

Въпросът, който възниква сега, е: Има ли изобщо някаква възможност да се изследва Библията? Първо човек трябва да познава световите, за които говори Библията, едва тогава той е квалифициран изследовател. Има ли достъп до великите загадки на съществуването? Това е пътят, следван от теософския мироглед. Точно както има начини да се разбере геометрията, има средства и начини да се проникне в духовния свят. Редица хора вече вървят по тези пътища; те търсят мъдрост за висшите светове. Резултатът е, че с всяка стъпка, която човек прави, старите религиозни документи изникват пред него във все нови форми. Какво значение има от кои източници, ако имаме истината?

Знаете, че за теософските възгледи този свят, който можем да видим и докоснем, се счита за един свят. Този свят би бил различен за нас, ако имаме други сетива. Фихте веднъж използва примера: Представете си, че сте единственият виждащ човек сред слепите хора и влизате в света на хората, които само опипват наоколо. Ще бъдете смятани за фантазъм, ако все още приписвате качеството на цвета на нещата. Никой няма право да казва, че нещо не е. Възприятието на човек зависи от неговите органи и от това колко от тях има.

Чрез принципа на посвещението, на човека се разкрива вътрешно чувство и с него пред него се отваря следващият свят - въображаемият или астралният свят, наречен така, защото работи в образи. Това образно съзнание може да бъде докоснато. Тези, които приложат описания метод, ще влязат в този свят. В него няма нищо, абсолютно нищо магическо. Въображаемият свят се представя като течащо море от светлина и цвят. Това не са просто петна, а ясно дефинирани форми, вътрешно светещи и ярки. Така се издигате до света, от който идвате.

Развийте тези органи по-нататък и ще влезете в света на вдъхновението. Школата на Питагор нарича този свят хармонията на сферите. Това не е образ, а реалност. Това не е чувствен звук. Гьоте и други посочват тази хармония на сферите. Християнството я нарича Царство Небесно или Небесно царство. Гьоте казва в своя „Фауст“: „Слънцето отеква по древния начин“ и така нататък. Това не е поетичен

образ. Той знаеше, че така трябва да се опише характеристиката. Във втората част Гьоте казва: „Звуци за духовни уши“ и така нататък, и с това има предвид същото. Това е светът на вдъхновението, а отвъд него е светът на интуицията. Там има преживяване на „нещото само по себе си“, както го е нарекъл нашият велик философ Кант. Там любовта е нещо много по-висше, има сливане с нещата. Тези, които се занимават със значението на понятието „вдъхновение“, знаят какво означава то. По този начин човек може да премине през света в своето развитие. Първо, със сетивните очи и физическия ум започва материалното развитие на човешкото същество. Астралното му развитие предшества това. Точно както ледът е свързан с водата – вода в друга форма – така и вашето тяло е душа. Преди да приеме тази форма, то е било просто душа. Вие сте живели в свят, който може да бъде възприеман само чрез въображаемите сетива. Ако изследвате света само с външните сетива, можете да опишете това, което Хекел описва. Всичко е вярно, но само доколкото ледът си остава само лед.

Върнете се още по-назад и ще видите, че човешката душа все още не е била кондензирана във физическото. Линията не завършва с въображаемо познание. Душата е живяла много по-рано и достига до точка в своето развитие, която отваря душата на човека. Представете си това развитие по такъв начин, че душата е живяла отделно, защото физическият свят все още не е бил готов да ѝ предложи подходящо тяло. Светът е бил един вид поток, в който човешкото същество се е носило.

Какво е позволило на човека да се прекласифицира? Много специфичен орган, вид плувен мехур, е бил трансформиран в бели дробове. Това са били моментите, когато тялото е станало способно да бъде кондензирана душа. В Библията това е описано като: „Бог вдъхна в човека дихание на живот и той стана жива душа.“ (Битие 2:7) Съществува дори по-висш свят от този на вдъхновението. Ако отидем още по-далеч, човекът е бил дух. Тялото е кондензирана душа; душата е кондензиран дух.

Веднага щом човек се вдъхнови от въображението, мъжкото и женското изчезват. Библията казва: Бог създаде човека мъж и жена – недиференцирани. (Битие 1:27) Всички те бяха в духовното тяло. Дори без да вземаме предвид Библията, можем да установим това. Всеки, който днес подхожда съвсем свободно към Библията, ще го почувства буквално.

Има четири възможни отношения към Библията:

1. Наивният човек го приема такова, каквото му се предлага.
2. Просветеният човек го вижда като детска народна фантазия. Това са свободомислещите. Но някои от тях, и един от най-важните им представители, Бруно Виле, е стигнал до символично тълкуване.
3. Тези, които са отвъд умствените способности, намират мистично-символично значение за

Библията.

4. Теософът приема буквално тълкуване.

Тогава идва моментът, в който човек си казва: „Сега започваш да разбираш част от това.“ Човек започва да приема, че там, където не може да се справи, просто все още не разбира. Библията е завладяна по такъв начин, че празнината е запълнена отново, а тези, които създават средствата за това, са вдъхновени мъже. Тези, които първоначално са схванали това, са го направили под влиянието на вдъхновението. Насочваме се към ново завладяване на Библията и нова връзка между мъдростта и Библията.

34. Библията и Мъдростта II

Днес е наш ред да обясним по-подробно връзката между Библията и мъдростта, но първо трябва да обсъдим още малко „Стария завет“. Вчера споменахме само сътворението на човека и важния пасаж: Бог вдъхна в човека и т.н. (Битие 2:7). Днес искаме да се опитаме да проникнем в съдържанието на оригиналния източник на Библията. Затова нека първо разгледаме какво може да предизвика удивление у хората. Полезно е да се изберат отделни факти. Дългият живот на патриарсите в Библията може да предизвика удивление. Ученият по материалознание, разбира се, би казал: това не е възможно. Теософията, която се отдава на обобщаване на дадена концепция, казва: Адам, Сет и Енох не трябва да се разбират като отделни хора, а като племена; следователно те са имена на племена. Не е толкова просто. Трябва да се задълбочим в законите на живота. Трябва веднъж завинаги да се

въздържим от символизиране и алегоризиране и да не питаме: Какво означава това?

Вече ви говорих за причината за тази старост в друг контекст. По онова време цитирах разговор между двама поети, Анценгрубер и Розегер. Знаете очарователното описание на Розегер за планинските хора. Всичко, което ни представя, е внимателно наблюдавано. Когато видите пиесите на Анценгрубер, виждате земеделци, които стоят здраво на краката си. Сега нещо много странно. Анценгрубер никога не е живял сред земеделци. Той е живял в града и не е обичал да излиза. Розегер му казал: Ако наблюдаваш земеделците по-внимателно, ще можеш да ги опишеш много по-добре. Анценгрубер отговорил: Никога не съм виждал земеделци, но баща ми, майка ми, баба ми и дядо ми са били земеделци и това е останало в кръвта ми и гърми в мен.

Директното наследяване изглежда много по-живо, отколкото когато кръвта е смесена. Това е така и днес, когато син произлиза от несмесена кръв. В миналото това е било така до голяма степен; не е било само във въображението. В старите времена хората не са се женили извън племето си. Смятало се е за голям грях да се излезе извън кръвта. Във всички древни народи се намират саги и структури, където нарушаването на тази заповед е трябвало да бъде изкупено. Сред древните народи не е съществувало кръвно братство и това, което е било в кръвта, е било съвсем различна сила. В онези дни кръвното родство е носело със себе си вид ясновидство. Днес това е отминало, днес дори би причинило вреда. Това ясновидство се е изразявало по такъв начин, че човек не само е живял във въображението, но е имал реални спомени, които са се връщали назад във времето. Точно както днес си спомняте младостта си, така и човек е спомнял събития от живота на бащата, дядото и прадядото. Днешният човек не вярва в това. По онова време това, което бащата е направил, се е усещало като: Аз го направих. За днес това е изключително прекрасна ситуация. Така преживяванията на бащите, както в Анценгрубер, преминаха в паметта. По това време можеше да почувствате баща си като себе си, така че да не си казвате „аз“, а приемахте баща, майка, дядо и прадядо заедно като „аз“, чувствахте цялото поколение като „аз“. Така Адам беше всичко, което хората са чувствали векове наред като общо съзнание, патриарсите са цяло поколение, прегръщащо самосъзнание. Трябва да знаете, че съзнанието е възникнало чрез паметта на кръвно братство. Ето как разбираме тези твърдения в Библията и ни се разкрива велика мъдрост. Така бих могъл да обяснявам от глава на глава как теософията се основава на нашето религиозно чувство.

А сега от „Стария завет“ към „Новия“, към самото Евангелие. Разграничаваме времето преди Христос Исус и времето след Христос Исус. Идването на Христос Исус на този свят е най-значимото, най-мощното събитие в развитието на човечеството. Там се е случило нещо съвсем ново. Последните изследвания постепенно разплитаха Евангелията. Търсеха се противоречия, но те не

допринесоха много за по-нататъшното разбиране. Какво объркване би създало например подобно разчленяване на Апокалипсиса? Ще спомена само един факт тук: тайното откровение на Йоан е било разглеждано от библейските изследователи като пророчество за бъдещи събития на човечеството или дори за минали.

Например, някои казвали, че презвитер Йоан е живял след Нерон и е писал само за случилото се по отношение на земетресения, епидемии и т.н. Сега все още искам да посоча забележителен пасаж, където велики събития и катаклизми са били предизвикани от звяр. Числото на този звяр е човешко число, „666“.

Изследователите са чули нещо да звъни тук; чули са, че нещата са били изразявани чрез числа, определени имена, форми. Имало е възможност азбуката да се използва като числа. Това е била практиката в някои тайни училища. Сега изследователи, усърдни, трудолюбиви изследователи, са открили, че Нерон би трябвало да означава звяра, само за да се избегне вярването, че зад него се крие нещо духовно. Те просто не са знаели какво е то. Истинският теософ първо трябва да се научи на мъдрост, за да разбере значението на Библията.

666 е съставено от 400, 200, 60 и 6. Това означава или се нарича: Сорат. То също има специфичен знак: жезъл с две крила или овнешки рога. (Откр. 13:11) Това е знакът за това същество. Духовната наука вижда във всичко не само материална, но и духовна същност; например слънцето е тялото на слънчевата душа. За духовната наука духът е този, който движи хората напред; неговият противник е Сорат – 666. Книгата Откровение казва: Този звяр има два рога, като агне или овен. Ако знаете тези неща, тогава знаете и какво казва авторът. Виждате, че първо трябва да знаете за какво става въпрос, а това изисква мъдрост.

Августин, признатият църковен учител на различни деноминации, е казал важно изречение относно светската позиция на християнството: „Това, което се нарича християнство, винаги е съществувало, само че истинската религия, която винаги е съществувала, е била разбрана по различни начини.“

Но къде е живяло християнството преди да се появи Христос Исус? В мистерията. Какво е било мистерия? Това, което днес се нарича църква, училище или художествена институция. Познанието за нещата е било използвано като подготовка, за да служи след това като въведение към разбирането, точно както божественият дух се е навеждал и се е възнасял отново. Там човек се е учил и да слуша тайните на световното съществуване, изразени в звуци. Рихард Вагнер е усетил това отново и се е опитал да го възпроизведе. Такива училища са съществували и всеки човек е бил първо изпитван, за да се види дали е способен постепенно да бъде въведен в осезаемо самосъзнание чрез своето разбиране, чувство и разбиране. Това е било посвещението или инициацията. Имало е различни нива, защото хората са напредвали до различни степени. Едно нещо е било необходимо: човек да премине през предписан курс на развитие и това се е предавало в училищата на посветените. Различните нива са имали различни имена:

1-ви етап: Гарваните.

2-ра степен: Окултистите.

3-та степен: Воините.

4-то ниво: Лъвовете.

5-ти етап: имал национално име, например персийци. Христос казва за Натанаил: истински израилтянин. (Йоан 1:47)

6-ти етап: слънцето герой (син). 7-ми етап: никой не каза (баща).

Нека вземем един от 6-тия етап, слънчев герой. Животът му е бил такъв, какъвто е бил в продължение на хиляди години. Той не можел да се отклони от предписания си път, както слънцето не може да излезе от орбитата си, и затова следва строго хармоничните световни орбити. Ако той излезе, ще се случи невъобразимо бедствие, сякаш слънцето излезе. В древни, древни легенди се говори за слънчеви герои: Хермес, Буда, Заратустра, Питагор; дори в германските страни: Зигфрид, с малки промени, основен тип. Защо е така? Защото в онези дни процесът е бил точно обратен на днешния. Старият принцип е бил: да не се занимаваш с ежедневните неща, а да търсиш същественото. По онова време човек е описвал през какво трябва да премине за посвещение. Предписаният живот от хиляда години е бил описанието на живота. Хермес е живял според това предписание и по този начин, когато е описвал живота си, е описвал това, което другите вече са преживели преди него.

Ще разберем по-добре въпроса, ако разберем значението на етапите: единият е използван за формиране на характера, друг доближава феномените на астралния свят, а трети довежда до изследвания на още по-висши светове. Когато човек е схванал това по онова време, тогава се е случвало нещо особено. След това е имало последен акт на посвещение. Посветеният, чрез посветения йерофант, е бил доведен в състояние, в което тялото е мъртво в продължение на три дни и половина. Етерното и астралното тяло са били изтеглени и са се скитали в духовните светове, водени от висшия жрец-йерофант. След това са били отвеждани обратно в тялото и човекът е получавал ново име. Сега той е знаел от собствения си опит какво се случва в духовните светове и е бил прероден. Той е можел да свидетелства, че духовният живот побеждава смъртта. Всеки път, когато човек се е връщал в тялото, той се е събуждал с вика: „Боже мой, Боже мой, как си ме прославил.“

Само онези, които са постигнали победата на живота над смъртта, са могли да постигнат знание. Това се е случвало отново и отново в тайните школи на духовността. Този процес е бил забулен.

Сравнете това с описанието на живота на Христос Иисус. В неговия случай това, което се е случило вътре в мистериите, е приело физически облик. Първо е било изпитанието от мъдреца, след това кръщението и накрая е бил положен в ковчег, подобен на кръст. Външно това се е случило исторически в Мистерията на Голгота.

Някои не искат да разберат това и казват: „Вие го тълкувате по този начин и го приемате като историческо събитие.“

Висенето на кръста е външното представяне на това, което преди това е било пророчески приложимо за посветените; дълбок смисъл, който е едновременно мистично и исторически верен. Все едно влизате в храм на изкуството, където драма изобразява 1920-та година и видяното по-късно ще се сбъдне. Преди това мистериите са изобразявали какво по-късно се е случило в живота на Христос Исус. Тези, които са описвали този живот, са пренесли древни инициационни традиции от пророческите мистерии. Такъв слънчев герой е трябвало да живее според правилата на посвещението. Те са съществували хиляди и хиляди години и затова същото е валяло и за Евангелията. Оттук и голямото съгласие, възклицанието: Боже мой, Боже мой, как си ме прославил или: как си ме изоставил, изглежда много подобно по писане и произношение. Така Августин е могъл да каже: Християнството е истинската религия.

Поговорката „Блажени, които не са видели и са повярвали“ (Йоан 20:29) се отнася до видението на посветените. По този начин Евангелията са същите като древните книги за посвещение. Те са съществували преди Христос Исус. Но Той е живял чрез тях във физическия свят, защото могъщата сила на тази уникална личност го е направила възможно. Така християнството ни се явява като изпълнение на древната мъдрост, а в Библията имаме това, което може да се преживее при посвещения – мъдростта на посветените.

Простият човек, който просто се обръща към Библията, изгражда сърцето си върху нея и с плам усеща мъдростта, която е в основата на всичко това. Никой не би почувствал тази мъдрост, ако мъдростта не беше създала Библията.

Днес, с малки изключения, хората вече не са в състояние да подхождат към него с вяра. Сега трябва да се отвори ново разбиране на Библията. Ще ви дам едно сравнение тук. През Средновековието хората са се кълняли в книгите на Аристотел. Галилей не е могъл да направи това. Той е първият, който извършва аутопсия на човешко тяло и показва, че определени нерви произхождат от мозъка, а не, както е учил Аристотел, от сърцето. По това време нещата наистина си противоречат и Галилей казва: Отървете се от целия Аристотел. — А днес? Това, което Аристотел нарича нерв, изобщо не е нерв и така Аристотел отново се оказва прав. Първо трябва да се обърнете към самите неща, след което да се върнете към Аристотел. Същото трябва да се случи и с Библията. Това, което самият той вижда, е въображаемо вдъхновение – образно представящо вдъхновение, независимо от каквато и да е книга, описва духовния изследовател и по този начин можем да предположим, че това, което самият той вижда, е буквално написано правилно. Когато разберем това, възниква голямо благоговение към тази книга и чувстваме, че животът на този Изкупител е наистина написан от вдъхновение.

Чрез подобно постижение, отношението ни към духовните светове ще се промени и ще се научим да гледаме към вдъхновеното с голямо благоговение. Първо, трябва да се намери мост към онези, които изследват мъдростта на Библията. Учителят ще бъде по-мъдър, слушателят по-пламенен – сърцата на учителите и вярващите ще резонират. Това ще бъде успехът на теософията:

ще дойдат две неща:

1. мъдрост, независима от Библията,
2. Как

Така книгата, която някога е била свещена, ще стане отново свещена за нас и затова истинско духовно движение ще бъде превъплъщението в древната мъдрост, проповядвана от Библията. Чрез Библията, най-свободното познание и истинският прогрес трябва да бъдат отново плодотворни за религиозния живот чрез теософията. Въпроси

Въпрос: [Не е предаден от поколение на поколение].

Рудолф Щайнер: Всичко е в развитие, включително Азът. Този Аз е произлязъл от групов Аз. Точно както пръстът на ръката ви не се чувства като Аз, така и човекът по това време се е чувствал като групов Аз.

Въпрос: [Не е предаден от поколение на поколение].

Рудолф Щайнер: Има личности, които са били съвременници на Христос Исус. Няма исторически източници за него. Един пасаж в Йосиф Флавий е фалшификат; както и един в Тацит. Затова историците казват: Няма свидетелство за този Христос Исус. В наше време има дълбоко посветени хора; но ако някой искаше исторически да докаже дали е имало посветени след 1900 години, нямаше да намери нищо за посветените. Но днес има личности, които са били съвременници, които знаят и могат да свидетелстват, че са стояли очи в очи с Христос Исус.

Въпрос: Дали мълчанието развива определени сили?

Рудолф Щайнер: Чрез потискане на определени думи, които не се казват.

Определени религиозни общности се ръководят според определени основни закони. Трапистите знаят много добре, че който е добър човек на мълчанието сега, ще бъде добър оратор в следващото въплъщение.

35. Евангелието от Йоан и бъдещето на християнството

Гьоте, който притежаваше толкова проникателна представа за толкова много неща, веднъж каза следните забележителни думи за съдбата на Библията в по-ново време: В продължение на много векове хората всъщност не са се докосвали до Библията, а са я опознавали само косвено. Когато по-широки кръгове започнали да се интересуват от Библията, хората били по-склонни да мислят критично за Библията и нейния произход и много по-малко да се задълбочават директно в нейното съдържание и нейното въздействие, така че всъщност, както казва Гьоте, откакто по-широки кръгове се запознаха с Библията, много по-малко е било говорено от духа на този документ, отколкото е било говорено за него.

Това, което Гьоте е чувствал преди сто години, се е засилило значително през този век. В изследванията става все по-рядко човек да се потопи в духа на това религиозно писание без предразсъдъци; вместо това все по-често се провеждат критични изследвания, за да се определи как отделните части си съответстват, кога и как е възникнала всяка част и каква е външната история на това произведение. Хората обръщат все по-малко внимание на духовното съдържание.

В същото време Гьоте отбелязва, че Библията е книгата на книгите; така казва Гьоте, този така наречен езичник. Да, той казва, че не е твърде далеч, ако се каже, че всичко, което живее в нашите нагласи и чувства, в нашите възприятия и идеи, в начина ни на мислене днес, се основава на Библията. Особено забележително е, че дори това в нашата цивилизация, което привидно ни е направило независими от Библията, въпреки това, ако проследите нещата внимателно, е резултат от Библията. Толкова е лесно да се повярва, че съвременната наука от шестнадесети и седемнадесети век насам е просто противник на Библията. Но силата на мисълта, посоката на въображението, дори и да изглеждат противни на Библията, са взети от дълбините на Библията.

Коперник може да е изследвал небесата по начин, който привидно е противоречал на Библията, но той е черпил силата на мисълта от Библията. Да, мисловните форми на съвременния монизъм, на материализма, са получили силата си от Библията.

Онези социални партии, които радикално се противопоставят на библейската вяра, също са – това е признато от всеки, който разбира психологията на душата – черпили силата на мисълта и чувството от Библията. Това е най-вече случаят с така наречената библейска критика, която в края на краищата най-силно се противопоставя на Библията. Те са преминали през това в културата на Библията. Ако човек проследи този интимен исторически ход на новото време, би могъл да каже с оглед на това:

Добродушието ти, в чужди жилки,
скоро ще се скара с теб.

Гьоте каза това, позовавайки се на един от своите ученици, който в определени възгледи се противопоставил на Гьоте и станал негов критик. По този начин, мислите, които са се вкоренили в хората през вековете в нашата западна култура, са направили нашето мислене, чувство и воля силни, мислите на нашите предци, които се борят с предците във вените на техните потомци.

Сред частите на Библията, които са пострадали най-много от съвременното мислене, е Евангелието от Йоан, което в продължение на векове се е смятало за най-яръкия източник на християнството. Това е далеч по-малко оценено от съвременната библейска критика, отколкото първите три, така наречените синоптични евангелия на Матей, Марк и Лука. Библейските критици се опитват, доколкото са способни, да проверят историческата стойност на книгите от Писанието. Те казват, че ако разгледате първите три евангелия, които, ако

игнорирате детайлите, са съгласни, ще откриете картина на Христос Исус, която се оказва достоверна. Ако добавите Евангелието от Йоан, има толкова много противоречия между първите три евангелия, че е невъзможно да се съгласуват с първите три евангелия. Първите три евангелия съобщават исторически факти, които дават ярка картина на този, който е обикалял из Палестина. Четвъртият евангелист, казват те, не може да се счита за представящ исторически истини. Той е по-скоро ентузиаст на личността на Христос Исус. Целта му била да състави значим химн на Христос Исус, да изрази в лирична форма това, което според него е истината за тази почитана личност, и просто да обгърне това с исторически факти.

По този начин, за мнозина четвъртото евангелие не се явява като исторически документ, а като учение, в което човек може да се назидава, подобно на стихотворение, но което не е подходящо да каже нещо за този, който е бил основателят на християнската религия на земята. Тъй като това схващане става все по-разпространено през деветнадесети век, ученият Бунзен казва през 50-те години на XIX век: Ако наистина е така, че Евангелието от Йоан не може да се приема за исторически документ, тогава то би било лошо за историческото християнство.

Не може да се отрече, че в първите три евангелия Исус е представен дори по-човешки, отколкото личността, която постепенно се разгръща в своето величие, но в четвъртото евангелие е представен като завършено същество, слязло от невидими висоти, което няма какво повече да учи от обкръжението си, което е надарено с благодат и истина от самото начало, което самото носи пълнотата на Божеството в себе си.

Първите три евангелия съдържат вярвания и доктрини. В четвъртото евангелие същността на Христос Исус очевидно говори най-вече за себе си, за това, което се предполага, че е той за човечеството и своите ученици. Това са разлики, които всеки забелязва. Тези, които ги забелязват, са подтикнати към въпроса: Как това четвърто евангелие се свързва с останалите три евангелия? Трябва да осъзнаем, че тези противоречия всъщност винаги са съществували, но през вековете най-мъдрите хора не са се обиждали от тях. Всеки, който не е съгласен с мнението, че едва през деветнадесети век хората са станали мъдри, знае, че в най-древните времена най-мъдрите хора са се стремили да установят хармония между евангелията и също са смятали, че са успели.

Всяка епоха разбира всяко нещо по начина, по който самата епоха е характеризирана. В други епохи не е имало този изключително материалистичен начин на мислене, който дори се е промъкнал в критиката на религиозните писания. Друга епоха не е имала това предпочитание към „простия човек от Назарет“. Все повече се е засилвал стремежът да се сниши Христос Исус до нивото на човечеството, да се казва все повече и повече: „В Него наистина има идеален образ, но Той все пак е човек“. Да Го сравняваме с други хора все повече се е

превърнало в мисловен навик на нашето време. Други епохи не са имали този стремеж; през вековете на християнско развитие е имало различен идеал, различен стремеж. В недостъпна далечина е стояло Христовото Същество. Цялото човешко учение, цялата дълбочина на мъдростта, цялата дълбочина на чувството и усещането се е стремяло да се издигне до онези висоти, където човек може да усети нещо от това Същество. Вярвало се е, че само най-чистото, най-изтънченото знание може да се доближи до това Същество. Стремежът на по-старите времена е бил човек да се издигне в знание и чувство, за да усети висотата на това същество. Така в концепцията за Евангелията не се отразява нищо друго освен духът на епохата, в която човек мисли, чувства и търси.

Сега отново сме в епоха, която иска да издигне хората до един по-висш свят. Но макар и едва в началото, тази епоха знае точно целта си и знае как да я преследва в детайли. Целта на теософията е да схване и разбере Евангелието от Йоан. Възможно е чрез това изследване Евангелието от Йоан да отбележи един вид възкресение. Чрез духовното изследване ще разберем отново евангелиста, който така възвишено представя същността на Христос Исус. Ако първо се потопим в съдържанието, използвайки средствата на духовното изследване, това евангелие наистина се представя като най-дълбоката книга на човечеството. Това евангелие е било приемано като книга на живота през много векове. Може би то отново може да стане книга на живота.

Нека се опитаме да разгледаме някои от нещата, които възникват за онези, които се стремят да разберат в тази област. Оказва се, че Евангелието от Йоан е писание, което е в чудесно съответствие със Стария завет. Евангелието от Йоан започва с началото на нещата, както и Старият завет. Там боговете създават небето и земята от това, което в началото е било хаос. Евангелието от Йоан също започва с думите: „В началото бе Словото; и Словото беше у Бога; и Словото беше Бог.“ (Йоан 1:1) Така и двата документа ни насочват към началото. И в двата случая погледът на човечеството е насочен към едно и също нещо. Тук има съвпадение, но такова, което въпреки това разкрива забележителна разлика. В Евангелието от Йоан има нещо наистина ново. В Стария завет сме пренесени в началната точка на човечеството. В грандиозни и мощни образи е показан генезисът на света, чак до човешкото същество, което ни се явява като спътник на други същества в света на минералите, растенията и животните, представен като външно, видимо същество. Неговото развитие се проследява до развитието на един народ, еврейския народ. Не се описва конкретно човешко ставане, а по-скоро човечеството, каквото възниква в света и след това се издига до народ. Народът е описан като цяло. Само онези, които оценяват по правилния начин водещата нишка, разбират правилно Стария завет. Смисълът на Стария завет е живял в душата на всеки отделен еврейин. Отделното човешко същество се чувства като член на целия народ. Когато еврейният искал да изрази най-съкровените си чувства, той говорил за общата си връзка с

Авраам. Когато искаше да говори за своята трансцендентална природа, която се простира отвъд смъртта, той говореше за своето трансцендентално „аз“, отиващо в лоното на Авраам. Той не чувстваше отделното „аз“, а по-скоро великото национално „аз“, и че общата кръв го свързваше с нацията, което води до бащата Авраам. Когато погледна нагоре към Висшето, той погледна нагоре към Същество, Коего се разкри чрез кръвта на целия народ. Не само споменът за патриарха Авраам беше свещен за него, но и чувството за единство с него. По-нататък се разглеждаше началото на света, как една кръв тече в едно сплотено човешко цяло и как космическият ред, Самият Бог, прониква и одухотворява такава група хора. Нека сравним това с Евангелието от Йоан. То също приема за отправна точка началото на цялото ни развитие. Обаче не започва там, където започва Стариият Завет, а по-скоро, по някакъв начин, преди това. Стариият Завет поставя появата на материалния свят, на това, което може да се види, на това, което е там за външните сетива, в самото начало. „И Бог каза: Да бъде светлина!“ (Битие 1:3). Авторът на Евангелието от Йоан ни отвежда още по-назад, към още по-ранно време, до момент, когато нищо материално още не е съществувало, когато е имало само духовното: „В началото беше Словото и Словото беше у Бога“ (Йоан 1:1), което не е нищо друго освен духовното, чието проявление са всички материални неща. Той казва: Вярно е, че видимият свят е започнал така, както е описан в Стариия Завет. Но той е бил предшестван от духовен свят. Всички закони, които са били живяни в това първично начало, са изразени не в някой отделен човек, а в общата кръв, която го свързва с целия народ. Ако се върнем към духа, който предшества това чувствено начало на света, стигаме и до онова в човека, което е издигнато над всяка чувственост, над всеки национален контекст и до това, което се намира във всяко човешко същество, във всяка човешка индивидуалност. Ако се поставим на мястото на евреина по отношение на Божествения принцип, ще открием: Той се чувствал единен с бащата Авраам, когато проследил цялата кръвна линия.

В Йоан откриваме огромен напредък по отношение на този възглед. Какво казва Христос от Евангелието на Йоан? В това, което той казва, има огромен напредък в сравнение с духа на Стариия завет. Ако изследвате това, което ни се струва като най-дълбоката човешка същност, тогава не е нужно да отивате отвъд отделния човек. Отделният човек може да стои сам, сам по себе си; той намира Отца в себе си, това, от което е произлязъл.

Аз, най-съкровено ми същество, Аз и Отец сме едно. (Йоан 10:30)

Това е смисълът на зова на глашатая, откровението на отделния човек. Как Христос Исус се е свързал с евреите, които са се възнесли при Отец Авраам? Той е казал точно: Това човешко его живее във вас; когато откриете човешкото „аз“ или „Аз съм“ в себе си, силата на индивидуалността, тогава всеки може да каже: В мен живее нещо, което е извън времето.

Преди да се роди Авраам, беше АЗ СЪМ.

Това, което може да се преживее в най-съкровената същност на човешкото същество, е по-вечно от всичко, което може да се преживее във външния свят. Ние вече не се изкачваме до Авраам; ние се изкачваме до това, което ще бъде вечно в нас.

Аз и Отец сме едно.

Всеки един човек намира достъп до вечното чрез себе си. Така ние се издигаме до самото начало на това, което живее вечно във всеки индивид.

Следователно, Евангелието от Йоан е значимото продължение на написаното в Стария завет. То се представя като откровение на това, което е било преди самото начало на представеното в Стария завет. За да разберем какво се има предвид в Евангелието от Йоан, трябва да се заемем с употребата на думи. Какво се има предвид под Логос, Словото? Един учен казва за началото на Евангелието от Йоан, че то не се среща в другите евангелия. Те просто разказват, макар и пропита с истории за чудеса, какво се е случило външно. Твърди се, че авторът на четвъртото евангелие, от друга страна, е бил философ. Йоан сигурно е познавал Филон. Може да се каже за него, че изразява подобни разсъждения на тези в Евангелието от Йоан. Той също така казва, че Словото стои между Създателя на света и човека. От александрийското и гръцкото образование Йоан черпи елементите на своето писане. От това Йоан е замислил, че ще разкаже историята в Евангелието по такъв начин, че Христос е Словото, станало плът. Това не е хрумвало на никой друг евангелист.

Нека прочетем началото на Евангелието от Лука, имайки предвид това:

Тъй като мнозина са се заели да изложат същите думи, които са ни предадени, както са ни били предадени от онези, които от самото начало са били очевидци и служители на словото, Тук стои абсолютно същата дума или логос. Казва се, че някой иска да я преразкаже на онези, които са били „служители на словото“. Всъщност има и нещо друго: „както знаят онези, които са били очевидци и служители на словото“. — В Лука също има начин на говорене, по който Йоан говори за словото. Той също казва, че онези, които знаят нещо от началото, са били очевидци на словото. Сред посветените по онова време е било обичайно да се говори за съществото, което е живяло в Христос, като за Слово и да се наричат служители на Словото. Авторът на Евангелието от Йоан е възприел термина „Словото“ от езика на посветените. Само духовната наука може да обясни какво всъщност се има предвид под „Словото“. За да разберем това, трябва да разгледаме природата на човека от гледна точка на теософията.

Това, което се познава от външните сетива, е само част от човешкото същество. Навсякъде, където е присъствала духовната наука или теософията, е имало точно същото разделение на човешкото същество, както се преподава сега. Духовната наука говори за втора част от човешкото същество, етерното или жизненото тяло. Тя казва, че човешкото физическо тяло се състои от същите вещества като цялата

природа. Но в човешкото тяло тези вещества са комбинирани по такъв начин, че ако следваха свои собствени закони, физическото тяло би се разпаднало. Етерното тяло обаче предотвратява този разпад. В момента, в който етерното тяло напусне физическото тяло, физическото тяло следва свои собствени закони и се разпада. Фактът, че това не се случва по време на живота на човек, се дължи на факта, че физическото тяло е пропито с етерното или жизненото тяло.

Ако вземем предвид, че когато гледаме човек, ние не гледаме само неговото физическо и етерно тяло, но и нещо, което е много по-близо до него от неговото физическо и етерно тяло, че той е пропит от сбор от удоволствие и болка, радост и страдание, импулси и страсти, желання и копнежи, в него имаме това, което духовната наука нарича астрално тяло, третата част на човешкото същество, която е много по-оригинална от етерното тяло и физическото тяло. Точно както ледът се образува от вода, водата в различна форма, така и етерното тяло и физическото тяло са кондензирано астрално тяло. Духовната наука показва, че етерното и физическото тяло са по-плътни астрални тела. Астралното тяло е причината за етерното тяло и физическото тяло. Човекът споделя физическото тяло с всички видими същества на природата, с минерали, растения и животни. Етерното тяло се споделя с растения и животни, а астралното тяло с животни. Но има едно нещо, което човешките същества притежават единствено и което ги прави короната на всички същества. Всеки може да каже само едно име на себе си и това е името „Аз“. Никой не може да произнесе името „Аз“, ако то е предназначено да се отнася до някой друг. Всеки може да каже това име само на себе си. Тук се разкрива истинският център на човешката природа; така че духовната наука си представя човешкото същество като имащо четири части, като „Аз съм“ е четвъртата. Това е самостоятелна сила и същност. Жан Пол описва в биографията си как за първи път му хрумва мисълта: Ти си Аз. Той казва: „Там погледнах в най-скритото светилище на душата си.“ Всички религии, основани на духовна мъдрост, са усетили този факт. Еврейският народ също го е усетил. Яхве или Йехова не е нищо друго освен „Аз съм“. (Изх. 3:14) Той е „Аз съм“ и сочи към най-съкровената същност на човешката природа. В този древен еврейски народ „Аз съм“ или Йехова се е усещало като нещо, което се изразява в цялата група. Те са прилагали това име към онова, което е текло през целия поток от кръвта на Авраам.

Това „Аз съм“ – как се е виждало? В онези места от древността, които са били наричани школи на мистериите, може да се каже, че те са били едновременно църква и училище. В мистериите учениците на мистериите са се стремели да се издигнат до природата на „Аз съм“. Там те са били водени от чувственото към духовното. Пълно обновление на тази четвърта връзка на човешкото същество се е случило чрез появата на Христос Исус. Терминът за това „Аз съм“ е Логосът или Словото. От невидимите светове духовното в Аза се е обявило, разкрило се е в Аза, проникнало е в Аза.

По отношение на физическото си тяло, човешките същества са екстракт от целия минерален свят. Ето защо наричаме човешките същества микрокосмос. Тяхното етерно тяло е екстракт от жизнените сили, които живеят отвън в растителното и животинското царство. Астралното им тяло е екстракт от всички астрални сили, които живеят в животните. Азът не е свързан с околния минерален, растителен и животински свят, а само с невидимия, божествен духовен свят. Той е екстракт от духовното, капка от субстанцията на божественото. Капка от океана на божественото е Азът. Така Божественото прониква в човека и изпраща своята капка в най-съкровената му част, а изразът на това Божествено е „Аз съм“. Тази капка от божествената природа е дори по-стара от астралното тяло. Тя е била в лоното на Божественото, преди нашето астрално тяло да се появи.

„В началото бе Словото“ (Йоан 1:1) или „Аз съм“, онази най-съкровена сила на човешкото същество, която представлява вечното. Хората трябва да се образуват, за да може всеки да открие капката божественост в себе си, ако търси тази общност вътре в себе си. Човек трябва да се образова, за да може да намери общение с Бога като индивидуалност в себе си.

Познанието за Словото проникна в света, то проблясна в тъмнината на астралното, етерното и физическото тяло. Само малцина, които не бяха родени от плът, го разбраха. Те можеха да се разкрият като Божии деца. Но сега навлезе вечният, всеобхватен аспект на човешката природа, който беше преди Авраам, който всяка човешка индивидуалност притежава. Тази свръхсетивна сила се е превърнала в плът в Христос Исус. Така Христос Исус е силата в еволюцията на човечеството, която иска да доведе човечеството до осъзнаването на най-съкровеното му същество, на неговото „Аз съм“. От тази гледна точка, Евангелието от Йоан и особено онази най-дълбока глава, в която толкова много се казва за „Аз съм“, става разбираемо. Той казва изрично: „Всичко, което казвам за „Аз съм“, не казвам за себе си“ (Йоан 14:10), но казва, че когато хората разпознават силата на „Аз съм“, тогава те имат нещо по-висше от всички други сили. Когато изразявате „Аз съм“, говорите за силата, която живее и в Светлината на света. „Аз съм“ живее във всичко; то е, което прониква в цялото същество на земята във всички сфери. Можете правилно да изследвате това, което земята ви дава като храна, само ако разбирате „Аз съм“.

Аз съм хлябът на живота (Йоан 6:48),

Аз съм лозата (Йоан 15:5),

Аз съм насаден от Отца, а Отец е лозарят (Йоан 15:1).

Така тази глава от Евангелието на Йоан се представя като нещо, което трябва да дава на хората сила и живот. Тези сили са вкоренени в Отца, духа на света: „Аз и Отец сме едно.“ (Йоан 10:30)

Ако се върнем далеч назад във времето, ще стигнем до времена, когато кръвните връзки са играли все по-важна роля. Те са били в основата на това, което наричаме

любов. Любовта е съществувала само между онези, в чиито вени е текла роднинска кръв. В онези дни преобладавали близките бракове. По-късно, далечните бракове са заменили близките бракове. По това време само споделената кръв е пораждала любов. С развитието на човечеството през по-късните епохи, народите ставали все по-смесени. Еврейският народ е усещал още повече единството на общата кръв. Но в онези дни, когато се е появило християнството, е започнало времето, когато народите са се смесвали. Това е било и началото на времето на нова любов, която не се основава на кръв. Христос Исус е казал: „Който обича баща или майка повече от Мене, не е достоен за Мене.“ (Матей 10:37). „Ако някой дойде при Мене и не намрази (не остави) баща си, майка си, жена си, децата си, братята си, сестрите си, не може да бъде Мой ученик.“ Тази поговорка трябва да се тълкува по такъв начин, че в началото на развитието на земята, онези, които са били роднини, са се обичали; но в края на развитието на земята, хората ще се обичат и ще се разпознават в душевната любов. Тази братска любов, която отива от душа на душа, която идва от духа, това е любовта, която произлиза от силата на Христос Исус, която ще завладее все повече и повече човечеството. Където е текла една и съща кръв, там човек се е чувствал като член на групово его. В края на човешкото развитие човек ще се чувства като член на цялото човечество. Тогава човек ще търси „Аз съм“ не в кръвта на племето или народа, а в духа и в истината. Старият завет се покланя на Бога в основите на природата; в Новия завет Бог ще бъде почитан в това, което е преди природата, в духа и в истината. Дори за онези, които са били тясно свързани с Господа, не е било лесно разбираемо как тази друга любов трябва да заеме мястото на любовта към кръвта. Само любимият ученик на Господа е разбрал това. Другите евангелисти все още разказват цялата линия на потомство до бащата Авраам. Но този, който дойде на света като съществото, въплътено в Христос Исус, можеше да каже: „Преди да се е родил Авраам, Аз Съм беше.“ (Йоан 8:58) Това любимият ученик беше разбрал. Той се издига до извънвременния аспект в своето представяне. Няма външно противоречие между Евангелието на Йоан и другите Евангелия. Разликата е само между подчинена и повисша гледна точка. Тук имаме работа с различни перспективи. Ако знаем това, тогава разбираме и старите тълкуватели на Библията. Те знаеха, че човек може да опише истината от различни гледни точки.

Толкова често срещаме изразите „един“ и „ние“ в днешните научни трудове: „никой не може да види това“, „ние не можем да видим това“ и т.н. Тези „един“ и „ние“ заемат позицията на слепия човек, който иска да съди какво може да се види или да не се види. Човек може да съди само за това, което знае, но не и за това, което не знае. Колкото по-високо се издига човек в духовния свят, толкова по-дълбоко той също се вглежда в духовния свят. Перспективата на Йоан може да се различава от тази на другите евангелисти, но не и съдържанието.

Задачата на теософията е да събуди отново разбирането за това пренебрегнато евангелие и да покаже на хората неговата сила. Тъй като това евангелие има най-голяма сила, то ще играе и най-голяма роля в бъдещето на човечеството. Тези, които се задълбочат в евангелието на Йоан, ще намерят нещо, което ги издига над всички съмнения на науката.

В днешно време светът се е разделил на две половини: светът на природата и светът на моралния живот. Законът на природата се разглежда като нещо специално, а моралният закон - като нещо специално. Тази дихотомия в частност няма да може да съществува в дългосрочен план. Човекът е трябвало да търси нещо по-дълбоко, нещо, което обхваща и двете. Той не трябва да чувства дихотомия между вътрешно и външно. Той вече не чувства тази дихотомия, ако разбере най-съкровената същност на Евангелието от Йоан. Ние откриваме произхода на света в себе си чрез развитието на най-съкровеното ни аз. Стигаме до нещо, което обхваща законите на природата и най-съкровеното ни същество. Това, което „Аз съм“, ни разкрива, е било там като първоначално духовно преди външния свят. Логосът, Словото е било там преди външния свят. - Така има помирение между външната и най-съкровената природа на човека. Особено главата от Евангелието от Йоан, където се говори за „Аз съм“, ще бъде непобедим победител на човешката природа. Само човекът е загубил нишката да разпознава чисто духовното в нея.

Теософията отново ще се опита да разбере казаното от този, който е дал Евангелието на Йоан на човечеството. Когато разкритото слово бъде разбрано, всички природни закони ще бъдат разпознати като разкрито слово, но вътрешният морален закон също ще се яви като разкрито слово. Независимо дали човек се нарича идеалист или не, ако съди документа на духа само според това, което виждат сетивата, тогава в нас живее материалистична нагласа. Това е било усещано от по-дълбоките умове и те са усещали и копнеели за време, когато човечеството ще се научи отново да разбира такива неща, например Гюте, а също и Карлайл, които са казали: „Виждаме в днешно време как външните институции са се отвърнали от духа, който първоначално е излязъл от хватката на духа (религията), и как духовното търси убежище в индивидуалната душа или, където не го намира, как го търси във външни организации и основава секта след секта и така нататък, за да търси отново пътища към първоначалния дух.“

Но бъдещето на човечеството и на християнството се крие в това да се научим да разбираме отново документ като Евангелието от Йоан. Можем да проследим различни гледни точки във връзката им с ученията за света в религиозните писания, докато човечеството се развива.

Първата гледна точка е тази на наивната вяра. Втората е гледната точка на умните хора. Когато стигнем до третата гледна точка, хората интерпретират документа на човечеството в мистичен смисъл; те го разбират като алегии, като символи.

Четвъртата гледна точка е мястото, където чрез теософията се учим да разпознаваме духовните факти в тяхната недвусмислена природа. Тогава човек се сблъсква с такъв документ с дълбокото благоговение, което изисква неговото вътрешно величие. Ето как ще се разбира Евангелието от Йоан в бъдеще. В бъдеще духовната наука отново ще посочи пътя към истинското разбиране на Евангелието от Йоан и към истинската форма на християнството.

36. Посвещението

Думата „посвещение“ принадлежи към областта на теософията. Когато се говори за теософия или духовна наука, не бива да се чувстваме сякаш се занимаваме с нещо, което е възникнало съвсем наскоро. Теософията е толкова стара, колкото и мисленето, копнежът на човечеството за нещо вечно, нещо трайно, което като свръхсетивен елемент е в основата на всичко преходно. В хода на своето съществуване човек все повече се запознава с нещата и съществата около него, доколкото те му правят впечатление, възпрепятствайки или насърчавайки волевите му импулси. Той стига до повече или по-малко ясно разбиране на тези неща чрез

силите, които преобладават зад тях; по този начин не може да опознае това, което е скрито зад видимото.

Духовната наука сега се основава на два солидни стълба. Те може да изглеждат като хипотези за някой, който все още не е проникнал в духовната наука, но са сигурни факти за някой, който все повече се потапя в нея.

Първият стълб е вярата, че зад всичко, което умът може да възприеме като видим свят, съществува невидим свят, а вторият стълб е, че човекът е способен да проникне в този свят на невидимото и скритото. Хората, които са напълно очаровани от материалистическите възгледи, ще сметнат подобно занимание за фантастично. Създанието на нашите съвременници казва, че в детския етап на човечеството хората са мечтали за нещо необяснимо зад привидностите; тъй като не са могли да виждат, са мечтали за богове, за духове! Но днес, чрез науката, човекът е проникнал в законите на съществуването, той е застанал на мъжкия етап на своето съществуване и вече не е могъл да се придържа към подобни детински възгледи.

Абсолютно вярно е, че нашата възхитителна наука ни е предложила възможността да видим всичко, което надхвърля познанието за физическия план, съвсем различно от това, как са го виждали нашите предци. Но ако едновременно с това тя иска да замени възгледите на нашите предци за познанието за невидимото, ако например представя само най-съвършеното познание за физическото като идеал на естествената наука, тогава това вече не е вярно за нас.

Всеки, който, познавайки законите на механиката, погледне например часовник, ще може да каже, въз основа на този закон: Ето как се въртят колелата, така се движи целият механизъм на часовника. Той може да обясни часовника напълно от самия него. Но можем ли тогава да кажем, че часовникарят е излишен? Ако някога бихме могли да обясним света като часовник от самия него напълно и окончателно, това не прави ненужно онова, което се крие зад света.

Други пък казват, че зад сетивното може да има нещо трансцендентално, но че знанието ни е ограничено и че човешките същества не са способни да проникнат в познанието за това трансцендентално. Затова, казват те, няма нужда да се занимаваме с него. Всичко това принадлежи към сферата на вярата или убежденията и трябва да остане там, където му е мястото.

Духовната наука обаче твърди обратното. Тя казва, че е възможно човек да придобие познания за тези светове, че може да се направи способен да проникне в свръхсетивното. Разбира се, не със способностите и средствата, които натуралистичният изследовател прилага в своите изследвания; с тези, с които човек не може да проникне в сферата на свръхсетивното. Но в човека има спящи сили, които той може да развие. Когато ги развие, за него се случва нещо, което може да се сравни с действието на човек, роден сляп. Това е огромно събитие за човек, роден сляп, когато мрачната тъмнина, която го е обграждала досега, изчезва и

светът на светлината и цветовете се появява за него от тъмнината. Свят, който винаги е бил около него и който той не е можел да възприеме, той сега може да възприеме. Но това е още по-мощно, славно и по-висше събитие за човек, когато чрез вътрешно пробуждане, чрез прераждане, в него се събуждат вътрешни духовни сетива. Гьоте е бил добре осведомен по тези въпроси. Той казва: Около нас има много непризнати и неразпознати светове, духовни светове, и никой човек днес няма право да ги отрича, защото не ги разпознава. Това би било също толкова логично, колкото ако слепият искаше да отрече света на цветовете и светлината около себе си, защото не може да ги възприеме.

Можем да развием способността да възприемаме световите около нас. Гьоте посочва това, когато казва: Очите ни бяха безразлични, все още невиждащи органи. В момента, в който елементарните сили на светлината създадоха очите, за човешкото същество се появи нов свят от светлина и цвят. Развитието е безкрайно и продължава, и когато човекът развие тези несетивни, тези свръхсетивни духовни сетива, тогава за него се отварят нови, непознати, неразпознати светове, но те винаги са били около него.

Нашите съвременници обаче не са склонни да признаят това. Духовната наука среща много съпротива, казва се, че се занимава със сънища, фантастични обекти. Духовният учен може най-добре да види колко оправдано е, че хората от днешно време отправят това обвинение срещу духовната наука. Но днес е необходимо тази духовна наука да бъде представена на хората. Човечеството ще я разпознае, просто му е нужно време.

Когато говорим за развитието на такива органи и способности, които се намират в човешкото същество и които отварят нови светове за него, ние си имаме работа с хора, които биха могли да бъдат наречени „ние-хора“ или „човек-хора“.

Когато вземем вестници или списания, които разглеждат тези неща, те казват: „Не можем да разпознаем“ или „Човек не може да разпознае“. Те смятат духовния учен за нескромно лице, когато казва: „Можем да разпознаем“. Но какво е нескромно? Да искаш да решаващ нещо, за което не знаеш нищо. Логично е да говориш и да решаващ само нещо, за което знаеш нещо.

Вече е посочен източникът, откъдето е взето това, което казва духовната наука. То е взето от онези светове, в които може да се влезе, когато човек развие своите духовни сетива. Обикновените знания, които човек има, се състоят от поредица от преценки и т.н., които човек нанизва, и тази нишка постоянно се изплъзва от ръката му, постоянно го напуска. Тя го напуска и когато потъва в сън, когато щастието и страданието, радостта и болката, всичко, което го заобикаля в ежедневието му, изчезва за него. Но никой не може да каже, ако притежава логика, че тази сума от радост и страдание, от болка и скръб и т.н. изчезва вечерта и се появява отново сутринта. Тя оцелява след състоянието на съня и човек трябва да се запита: Къде тогава е човешката душа, това, което чувстваме като наше вътрешно същество, това,

което ни омагьосва и движи, къде са тези вътрешни сили, докато спим, до момента, в който те се преместят обратно в човека и станат разузнавачи на света около нас? Къде е това, което ни извиква свят на сънища, на светлина, цвят, топлина и студ? Къде е то по време на състоянието на сън? Там знанието убягва на човека и то му убягва и когато настъпи смъртта, когато настъпи онзи тайнствен час, в който човек завинаги напуска физическата си обвивка. Тогава цялото съдържание на душата отишло ли е заедно с тези физически органи, когато човекът вече не запазва никакви физически органи? Ето го отново, където знанието за сетивата убягва на човека. Човекът може да каже: трябва да има нещо зад това, но човекът, който живее в света, няма нужда да знае какво затваря портата на смъртта, какво крие сънят, ние сме тук, за да творим, да работим във видимия свят, какво ни интересува невидимото? Но ако човек можеше да развие пълната си активност в сетивното, тогава това би могло да важи, тогава той би могъл да каже: може би има нещо след смъртта! Но знанието за това, което се крие отвъд смъртта, има най-голямо значение за живота. Защото силите в невидимото непрекъснато се простират в света на сетивата и ние можем да ги използваме, ако получим достъп до свръхсетивния свят. Човекът, който не знае нищо за него, постепенно, докато живее отчужден, ще бъде слаб и безсилен в познанието за свръхсетивния свят дори в сетивния свят. Всеки предмет, всяко същество в нашата среда е проникнато от свръхсетивния свят и ние се държим слабо и безсилно, ако не знаем нищо за този свръхсетивен свят. Вземете например парче желязо: то съдържа свръхсетивна магнитна сила. Ако не знаем нищо за тази сила, можем да използваме това желязо само наполовина. И така, навсякъде в сетивния свят, свръхсетивните сили и същности спят. Познанието за свръхсетивното е необходимо за човешкото същество; то не е нещо, което просто задоволи любопитството. Човекът се нуждае от това знание за своята работа и дейност в този свят.

Този свръхсетивен свят може да бъде достигнат чрез развиване на силите и способностите, които спят в хората. Духовната наука насочва хората към тези сили и способности и им показва как да ги развият. Духовната наука не е нова; винаги е имало посветени в човечеството и посвещението не е нищо повече от развитието на тези свръхсетивни сили у хората. Много малко хора обаче знаят, че винаги е имало посветени хора, които са били подготвени в посвещенчески или тайни училища и са били способни да използват развитите там сили и способности, за да имат преживявания в свръхсетивните светове, точно както обикновените хора в сетивния свят. Такива хора винаги са били наричани посветени.

Само онези, които са преминали точни тестове в морално, интелектуално и духовно отношение, са могли да бъдат допуснати в такова училище, за да могат да използват онези мощни преживявания, които се отварят пред човека, когато е прекрачил по правилния начин портите към висшите светове, в полза на своите събратя.

Следователно човек е трябвало да премине тестове; той е можел да стане ученик

само ако е преминал такива тестове. Разбира се, хората си ги представят по различен начин, отколкото всъщност стоят зад тях. Човек може да бъде посветен, ако е способен да премине великия таен праг, който се намира между чувственото и свръхчувственото. Посвещението не е нищо повече от това, което в ежедневието би било операция за някой, роден сляп, но още по-голямо и по-мощно, защото сетивата, които правят човек способен да възприема духовните светове, се оперират, за да бъде посветен човекът. Тези сетива присъстват във всяко човешко същество в зародиша, те само трябва да бъдат развити и това се нарича посвещение.

Елементарните знания, които се предават в теософията, са само основата за едно много, много по-висше знание. Дори тези елементарни знания за теософията днес вече не можеха да бъдат предоставени на по-широки кръгове доскоро. Защото не е без опасност за хората, когато се доближат до тези знания, въпреки че тези опасности често са погрешно оценени и преувеличени. Способностите, които спят във всяка душа, са тези, които трябва да бъдат развити: ние ги наричаме мислене, чувство и воля. Всяка душа притежава тези способности. Факт е, че чрез редовното упражняване на тези способности, когато човек ги развива по правилния начин, той става способен да отвори цяла гама от светове.

Тези три способности могат да бъдат тренирани, за да проникнат все по-високо и по-дълбоко в духовните светове, ако човек има търпение и енергия, които да посвети на обучението си. Едва когато човек се е издигнал до определено ниво, той е готов да стане посветен.

Разграничаваме предварителните етапи и действителното посвещение. С него обаче е свързано и нещо друго, което оправдава пазенето на това знание в тайна от широката публика. То все още съществува като тайна в смисъл, че за тези, които все още не са познати, за тези, които все още не са проникнали, това, което теософията съобщава, първоначално изглежда странно парадоксално; човек не бива да свързва нищо магическо с него. С него обаче е свързано и нещо друго, което оправдава факта, че това знание все още трябва да се пази в тайна от широката публика. Дори това, което се съобщава, създава впечатление за фантастично и странно, така че мнозина го смятат за незряло; духовният учен е добре наясно с това и не може да бъде другояче. Но когато човек се издигне до източниците, които са в основата на всичко тук, в сетивния свят, тогава преценката на човешкото същество за света и живота е толкова радикално променена, че може да се каже, че тя трябва да изглежда напълно и абсолютно парадоксална за обикновения човек, така че той не може да направи нищо с нея.

Човек трябва да се подготвя бавно и постепенно, за да може да понесе истината, и голяма част от тайното обучение се състои в това да се научи да носи великите, всеобхватни истини. Посвещението идва при този, който е подготвен и развит да може да понесе тези истини. Трябва да дойде време, когато по-голям брой хора, за

тяхно добро и по-нататъшно развитие, трябва да имат възможността да получат това посвещение.

Следователно, първо говорим за предварително обучение. В това обучение трябва да има развитие на мислене, чувство и воля. Първото лесно се пренебрегва. Често има алчност да се може да се надникне в свръхсетивните светове. Но тези, които трябва да направят такова знание възможно за хората, първо трябва да настояват, че първо се развива твърдо, сигурно мислене, мислене, свободно от чувственост. Какво е мислене, свободно от чувственост? Ако си спомним колко голяма част от нашето мислене е изградено върху чувствеността: виждаме света около нас, попиваме неговите впечатления чрез сетивата си. В човека остава образ, остава спомен за него, след това мислим за него; изчисляваме, всичко, което е спомен за външни впечатления в нашето мислене, ако пренебрегнем това, което е било запалено от външния свят, тогава остава толкова малко, че един философ казва: „Невъзможно е човек да развие мисъл, която не е подхранвана от външния свят.“ Платон е поставил странен надпис над своя Храм на истината: „Никой непознат на геометрията не може да влезе тук.“ Това не трябва да се приема буквално, а по-скоро означава, че човек не е задължително да учи геометрия, за да проникне в свръхсетивния свят, нито пък Платон е имал предвид това с този надпис, а че всеки трябва да мисли така, както трябва да мисли в геометрията, ако иска да проникне във висшите светове. Детето, когато научи $2 \times 3 = 6$ с боб или на пръсти, научава истината, че $2 \times 3 = 6$. Но не е необходимо човек да се учи да мисли въз основа на число по този начин. Използването на точки вместо боб е много по-полезно. Необходимо е да се стигне до тази истина чрез вътрешно съзерцание и по този начин да се получи съзерцание, което е свободно от сетивата. Например, кръг се конструира чрез мислене, което е свободно от сетивата. Кръгът, който рисувам на дъската, е поредица от тебеширени планини, когато го гледам под микроскоп; това не е кръг, сетивата не могат да го дадат, той трябва да е там във вътрешното зрение. Човек трябва да търси кръга във зрение, свободно от сетивата.

Такова мислене, освободено от чувственост, съществува във всички области, дори и да се отрича от някои хора, например за живите същества около нас. Това е доказано от Гьоте. В своя „Светоглед“ той казва: Точно както човек може да построи триъгълник, така може да построи и растение, той го нарича първоначално растение. Архетипното растение е духовно същество и Гьоте казва: Имайки предвид това растение, човек може да проследи всички растения в тяхното формиране, растеж и разцвет. Хората не разбират лесно какво има предвид Гьоте с това. Веднъж Шилер бил с него на лекция, изнесена от естественика Бач. Темата била ботаника. Когато си тръгвали, Шилер казал на Гьоте: „Странно е как гледаме на света фрагментарно, без никой да посочи голямата обединяваща връзка.“ Гьоте, който по това време вече бил развил своята морфология, отговорил, че може да има и друг начин да го гледаме, и нарисувал своето „първоначално растение“ пред

Шилер. Шилер казал, че това е само идея, а Гьоте му отговорил доста тъжно: „Но аз имам идеята си.“

Той беше наясно, че това не е просто идея. Това, което беше схванал в първичното растение, не беше просто мисъл, а беше наясно, че растенията са създадени от духовните светове според този образ на първичното растение. Как са се появили растенията, е схванато тук от човешкия дух. Това е живо мислене в света на мисленето, който е свободен от сетивата. Ние имаме в себе си източник, от който е произлязъл целият материален свят, и можем да възкресим този източник. Но можем да го направим само ако имаме силата да позволим на духа да излезе от нас. Човекът може също така да оформи еволюцията на историята, хода на човешкото развитие от себе си.

Имало е мислители от този род. Хората са ги смятали за фантазьори, например Хегел в неговата философия на историята. Това е чисто идеална история на човечеството. Не всички детайли в нея трябва да бъдат представени от мен, но принципът е валиден, това отношение е в основата на работата. Съществува един вид математика на историята и тези, които се оставят да бъдат оплодени и вдъхновени от нея, ще видят, че е възможно да се говори за вътрешна математика и по отношение на историята.

Но всичко това не е необходимо за днешния човек; но във всички тайни школи в първия етап се е изисквало мислене, свободно от чувственост във всички области. Елементарната теософия дава това. Как тя говори за различните членове на човешката природа, ние не ги виждаме, когато представя развитието на човека, това са образи от духовния опит. Човек трябва да живее в тях с цялото си мислене. Това се прави, за да се научи човек да се откъсва от чувствеността с мисленето си. Необходимо е посвещение, за да се изследват свръхсетивните светове, но разбирането не го изисква; необходима е само обикновена човешка логика. За всеки прост ум, за най-необразования, има достъп до това, което теософията дава по отношение на мисленето, свободно от чувственост.

И не бива да подценяваме това, което ни е дадено в теоретичната теософия. На ученика, който се приближава до висшите светове, се казва: първо се запознайте с това, което се съобщава от онези, които знаят за човека, неговото развитие, неговото минало и бъдеще. Трябва да се запознаете добре с това. Защо е така? Защото само онези, които са обучили мисленето си в тези области, могат да бъдат предпазени от определени опасности на свръхсетивното познание. Когато човек навлезе в тези невидими светове, той изпитва чувства, които са напълно непознати за онези, които не ги изпитват. Той чувства в дълбините на душата си, сякаш стои върху ледена покривка. Ледът се топи от всички страни и той вижда, че ледът вече се е стопил и има вода под краката му. Така се чувства човекът, защото всичко, което е познавал досега, неговите сетивни преживявания, се оказват сбор от илюзии; те се топят като лед, превърнал се във вода. Човекът осъзнава, че всички

идеи, които е познавал досега чрез сетивата си, не са истинските. Той чувства, сякаш няма основа. Има известна разлика, аналогията е погрешна, както всички аналогии. Нищо особено не се случва във външния свят, когато човекът, който е посветен, преминава през това, но нещо грандиозно се случва вътре в човека. Не това, което виждаме и чуваме, се променя, а всички представи, които сме имали за това досега, потъват в неопределеността. Сякаш всичко, което преди сме смятали за истина, вече не е истина.

Това се засилва от друго впечатление. Когато човек прекрачи прага на висшите светове, който разделя физическото от свръхсетивното, той възприема нещо съвсем ново. Към него се приближават неща и преживявания, за които преди не е могъл да мечтае. Това не може да се сравни с нищо, което човек възприема в сетивния свят. Но има едно нещо, което е едно и също и в двата свята, и във всички светове, достъпни за човека: това е мисленето, видът мислене, който човек придобива, когато мисли без чувственост. Той се нуждае от това мислене там горе, за да различи илюзиите от реалността, измамата от истината. Тук, във физическото, погрешното мислене се коригира от самите неща; ако някой иска да завърти машина, неправилен манивел, машината няма да работи правилно или ще спре. Във висшите светове обаче ние сме единствено съществата, които трябва да си дадат твърдата посока. Там не можем да различим илюзията от реалността, измамата от истината, ако не сме в състояние да си дадем тази фиксирана посока чрез тренираното си мислене; ако не сме в състояние да го направим, не можем да се ориентираме в тези висши светове. Нашите мисли са това, което ще ни води безопасно, защото те са едни и същи тук във физическия и там в духовния свят. Едва когато ученикът е преодолял този предварителен етап, той е готов да прекрачи прага, който води към висшите светове, които той не може да види без свръхсетивните органи на възприятие, които е развил. И тук трябва да опишем една област, която е доста непозната за мнозина: чувствата трябва да се развиват чрез преминаване от просто мислене, от идеи, към това, което се нарича въображение, образи. Чрез това въображение се тренира истинското чувство, за да можем да преминем през нещата до тяхната вечна, безсмъртна същност, в смисъла, в който Гюте казва: „Всичко преходно е само притча.“ Свиваме да виждаме нещата по този начин, като притча за вечното, когато станем ученици.

Днес можем да чуем магическата дума „еволуция“ да се използва навсякъде.

Хората говорят за това как човекът, подчинено същество, се е издигнал, е станал все по-съвършен и е еволюирал от по-нисше същество до сегашната си форма. Те излагат абстрактни идеи. Тези, които наистина искат да проникнат в развитието на света и на човека, трябва да се научат да превръщат своите понятия в образи. Само по този начин той може да проникне зад завесата; ние трябва да научим това, учителят обяснява на ученика какво се има предвид под това, в такъв диалог, който никога не се води, но който въпреки това принадлежи към едно развитие на

ученика, което продължава месеци, понякога години: „Вижте растението, то пуска корените си в земята, стъблата се издигат от земята, листа, накрая цветовете и чашки. Венчето се издига към слънцето и в него се намира плодът. Като разтяга чашката си към слънчевия лъч, най-вътрешната му част се издърпва навън, така че да може да произведе нови семена и по този начин нови растения. Растението дължи узряването си на целувката на слънчевия лъч, за да може да произведе нещо подобно.“ Сега сравнете човешкото същество с растението, но по такъв начин, че сравнявате главата на човешкото същество с корена на растението. Това, което растението простира чисто и целомъдрено към слънчевия лъч, неговия орган за оплождане, човекът срамно го крие и простира към земята. Човекът е преобразеното растение; той свободно простира главата си, която представлява корена на растението, навън в космоса, за да абсорбира тези сили, както растението също ги абсорбира, когато получава силата от слънчевия лъч, за да произвежда семена. Така разбираме поговорката на великия Платон: „Душата на света е разпната на кръста на тялото на света“. Душата на света се развива чрез живите същества; тя живее в растенията, животните и човешките същества. Това са нейните тела, царствата на природата. Намираме това символично обозначено в кръста. Трите царства са в насочената надолу греда, растението с корени в земята, горната греда е човекът, който свободно простира в космоса това, което е в корена на растението, в средата е животното, напречната греда, която съответства на хоризонталното положение на животното. Това е най-дълбокото значение на кръста във всички религии. Това беше изяснено на ученика. Човекът се е издигнал от растението. Вижте растението, защо му е позволено да се простира свободно към слънчевия лъч? Цялата субстанция на растението е целомъдрена, свободна от желание, но то няма съзнание, чрез което да може да възприема като човека. То спи като човека през нощта. Човекът е купил съзнанието, което има сега, като е проникнал чистата, целомъдрена растителна субстанция със страст и желание. Растителната субстанция се е превърнала в плът в него. В тази субстанция, която се е превърнала в плът, човекът живее в будно съзнание. Сега погледнете в бъдещето, когато човешкото същество ще се е преобразило. То ще е пречистило нечистото, изпълнената с желания плътска субстанция; човешката природа ще стане отново чиста и целомъдрена. Тогава по-нисшите органи на желанието ще отпаднат, той ще бъде снабден с по-висши органи и по-висше съзнание и ще протегне своите чисти, целомъдрени органи на оплождане към духовния слънчев лъч на святото копие на любовта. Този, който може да погледне в процеса на световната еволюция, знае: В човешкото тяло има органи, които ще увехнат, които ще увехнат, и такива, които ще се развиват все по-високо и по-високо, които ще донесат подобни неща по чист и целомъдрен начин, снабдени с по-висше съзнание. Този истински идеал, който стои пред очите на човешкото същество като ученик, като нещо, което наистина ще достигне до цялото човечество, дава различна концепция

за развитие от абстрактните понятия. Когато се обърнем към този истински идеал, който се нарича Светият Граал, когато наблюдаваме това развитие, тогава ние преследваме такова развитие не само с мисли, не само с ума, но и чувствата ни са увлечени. Тръпки преминават през този, който следва хода на човешкото развитие по този начин, и това, което тогава чувстваме, е нещо, което преминава като дъх през душата. Тогава развиваме вътрешни органи в душата си и ни се появяват нови светове – чрез такива интимни процеси на вътрешното същество се пробуждат духовните органи. Както мисленето се е развивало преди, така сега се развива чувството.

Ако ученикът има енергията да върви все по-напред и по-напред, да преживява света в образи в себе си, тогава светът на духовното се издига, светът на астралното. Това е подготовката за прекрачване на прага.

След това волята се развива чрез така наречената окултна писменост. Това, което се намира в целия Апокалипсис, в Евангелието на Йоан, такива образи принадлежат към окултната писменост. Когато се потопим в нея, ние образуваме волята си да влезе в духовните светове. Първият печат е този, който ни напомня за началното и крайното състояние на нашето същество на земята. Запознати сме със състоянието на земята, когато температурата е била много по-висока, отколкото на днешната земя. Дори тогава човекът е бил свързан със земята; дори тогава той е бил обединен със земното тяло в различна форма. Това се изразява в човека, чиито крака са в металния поток. Те се състоят от течен метал. Точно както други духовни същества са създадени в огън в човешкото същество по това време, така ще бъде и крайното състояние на човека. Земята отново ще бъде огън и човекът ще може да твори със силата на огъня. Това е показано от огнения меч, който излиза от устата. В тези образи всичко е от дълбоко значение, всеки знак, всяко число. Такъв печат се отнася до дълбоките тайни на съществуването. Когато човек се запознае с това писание, той прониква в духовната същност зад феномените на нашето съществуване. По този начин волята на човека се слива с волята на природата; магически сили изтичат от човека в космоса, неговата воля се потапя във всяко същество, той се чувства едно цяло с целия космос, той се слива с целия космос. Той постепенно се слива със силите на съществата около нас. Ако човек търпеливо си проправя път през окултното писание, тогава неговата воля, прониквайки в целия космос, става не само волева, но и виждаща и, по-специално, чуваща. Тогава става истина това, което Гьоте изразява, когато говори за духовните светове, той говори за начина, по който се развива волята, както току-що беше описано. Тогава това е истина:

Слънцето отеква по древния начин
В братски сфери на песента
и предписаното му пътуване
завършва с гръмотевичен трясък.

Тези, които искаха да го разберат, търсеха мистерия в тези думи, но те са заимствани от реалността. Духовното слънце ехти за онези, които са развили духовния слух, тоест, които имат развита воля и са я разширили, за да включат духовния слух, който е по-висок от астралното зрение. И в думите: „Младият ден вече се ражда за духовни уши“, дори изразът „духовни уши“ е верен. Това не е митичен образ; той е по-верен, отколкото обикновено се предполага.

Днес говорихме за принципа на посвещението; утре искаме да поговорим за неговите така наречени опасности.

Пробуждането на индивида може да се постигне само чрез търпелив и енергичен напредък. Стъпка по стъпка, духовната наука разкрива възвишената цел, която човек може да постигне. Човек не трябва просто да размишлява върху вътрешното си аз, което е просто фраза. Той трябва да се слее с вселената, с космоса, защото това съдържа нашето его.

Като търпеливо поглъщаме съществата около нас, ние развиваме вътрешното си „аз“ по такъв начин, че се научаваме да прегръщаме целия космос с любов.

Тогава можем да разпознаем висшето си аз. Възникнали сме в утробата на света, трябва да се свържем с тайните на утробата на света, трябва да ги разпознаем. В хармонията между вътрешния и външния свят, в баланса между живота, който чувстваме като най-дълбок в нас, и това, което разпознаваме като най-висше извън нас, можем да намерим блаженство, знание и мир. Посвещението е нещо, което не само достига до вътрешното същество на човешкото същество, но и достига далеч в света. Всяка стъпка, която правите, трябва да бъде в хармония със съществата, които ви принадлежат, освен с вас самите. Не като се вглеждате във вътрешното си аз, а като се откъсвате от егоистичното си его, достигате по-високо ниво на битие. Като водещ принцип, като мото за всеки човек, който иска да бъде посветен, са думите на Гюте, които изразяват, че човек може да създаде хармония само когато се освободи от собственото си его. Само тогава той може да намери своя център, когато подравни вътрешното и външното в понятия.

Защото всяка сила се стреми напред в далечината,
за да живее и работи тук и там,
но отвсякъде потокът на света,
потокът на света, и ни отнася със себе си.

В тази вътрешна буря и външна битка духът чува една трудна за разбиране дума:

От силата, която свързва всички същества, човекът се освобождава, който побеждава себе си.

37. Опасностите от посвещението

Източниците на това, което наричаме духовна наука, които посетихме вчера, от една страна, са критикувани от нашите съвременници като фантастични и мечтателни, ако не и още по-остро, а от друга страна, те са критикувани по един много специфичен начин, с който ще се занимаем днес. Той се състои в това, че когато се повдигне темата за посвещението, се споменават и определени опасности, за които се твърди, че са свързани с това, което се нарича духовна наука. Тези, които говорят за тези опасности, обаче, обикновено имат много тъмни, смътни представи за това какво трябва да мислят за тези опасности. Това не може

да бъде другояче, защото повечето от тях нямат много представа за съдържанието, задачата и мисията на духовната наука в нашето време. Ако искаме да хвърлим светлина върху тези опасности, първо трябва да разграничим страха, който нашите съвременници имат от общото провъзгласяване на духовната наука; това трябва да се разграничи от опасностите на духовната наука, които наистина съществуват в някои случаи, които възникват за този, който иска сам да отиде във висшите светове, който търси достъп до знание в невидимото, свръхсетивното.

След това се говори за това колко е опасно изобщо да се говори за такива неща, да се разпространяват подобни учения и да се изкривяват умовете на хората. Един упрек, който се отправя отново и отново от напълно подвеждащ възглед, който остава на повърхността, е насочен към теософията; той се състои във факта, че занимавайки се с теософията, човекът се отчуждава от живота. Казва се, че той е воден в несвързан със света, отдалечен от света живот, че е лишен от интерес и съчувствие към истинския живот. Много семейства, които виждат някой от членовете си да се обръща към теософията, защото вярват, че ще намерят там удовлетворението, което предишният им живот не е могъл да им даде сърцето и душата, казват: Теософията ни е отнела този човек. — Опасно е, когато такива хора са тласнати към аскетичен, несветски начин на живот, защото тогава техните близки казват, че теософията ги е тласнала към него. Но зад подобно твърдение се крие доста нетърпимост. Такива хора вярват, че само начинът, по който искат да живеят, е оправдан и че е аскетизъм да не живеят точно по същия начин, както те; Всеки, който не споделя точно тяхната идея и възглед за живота, практикува аскетизъм. Но когато погледнете живота на някои хора, какво правят един мъж и една жена от сутрин до вечер – тук не говорим за тези, които наистина са ангажирани с практическия живот – когато видите как животът на някои хора се изчерпва в супи, вечери и други тривиални удоволствия, тогава разбирате, че човек, който търси по-висши неща, не може да живее този живот. Ако някой се отдръпне от този живот, хората казват, че е изпаднал в несветски аскетизъм и че е обсебен от всякакви абстрактни, объркани идеи. Те не могат да си представят, че за някой, живеенето на собствения му живот трябва да е най-големият аскетизъм. Човек, който е опознал източниците, от които извира животът на реалността, която ни заобикаля, би трябвало да се умъртви много, ако трябва да участва в това, което се нарича живот в такива кръгове. Това би било истински аскетизъм за него. Не защото се е отчуждил от живота, а защото познава живота в реалната му форма, така че не се умъртвява, като участва в него.

Обаче, хората в такива среди ще си помислят, че човек, който се занимава с толкова сложни идеи, е някак си лишен от нещо. Те не мислят правилно, защото не си отрича нищо. Докато човек намира удоволствие и наслада в такива тривиални ежедневни неща, такъв начин на живот не е за него. Не става въпрос за промяна на живота му, а за промяна на чувствата и възприятията му. Той трябва да знае, че

истинският живот тече само там, където се намират висшите причини за съществуване.

Това някои семейства виждат как един от членовете им се втурва към пътищата на живота на теософията. Те казват: Теософията ни е отнела този човек. Така ли е? Тези, които знаят как да изследват душите на хората, ще открият, че това не е така. Самият член, който се обръща към теософията, първоначално е бил отблъснат от случващото се около него. После някак си е осъзнал теософията и е намерил там точно това, което ѝ е липсвало в нейните кръгове. Правилно ли е сега да се каже, че теософията я е изгонила от кръговете си? Теософията ѝ е дала това, което кръговете ѝ не са могли да ѝ дадат. Копнещи души, търсещи истинска цел в живота и не намиращи я там, където животът ги е отвел, те я търсят там, където могат да я намерят. Докато такива души са били прогонени, сега човек си мисли, че са били отвлечени! Теософията не агитира; нямаше да има теософско движение, ако нямаше хора, които са били прогонени от днешния живот и сега отиват към това, което им се предлага от другата страна.

Въпреки това, определена опасност възниква, когато такива хора идват в теософията незрели и след това са буквално заслепени, буквално смазани от това, което срещат там. Не бива да се забравя, че основата на теософията е последователно и строго мислене, здраво структурирана логика, която търси стъпка по стъпка структурата на изграждането на света. Няма много истинска логика в живота ни, колкото и да се хвалим с това колко чудесно далеч сме стигнали! Дори там, където човек търси съвети в популярните и други науки по въпросите на съществуването, той намира само къса логика. Всеки, който е свикнал със строго мислене и изследва резултатите от науката, когато е принуден да следва линиите на мисълта, както науката обикновено се разпространява днес, често ще изпитва физическа болка от бруталните, груби заключения. Защото колкото и възхитително да е това, което науката е открила чрез своите инструменти и методи, съдържанието на мисълта обикновено е невероятно кратко.

Така се случва човекът, който стои в ежедневието, като правило да е малко практикуван, малко подготвен за истинско логическо мислене. Значението на сблъсъка на хората с теософията обикновено се подценява, когато душата е свикнала с скучните нишки на мисли, които хората имат днес, а след това има сблъсък с проникващите поредици от мисли, които се изправят пред хората в духовната наука. Човек с чувствителна душа, когато чувството владее в сърцето му, забелязва, че истинска храна тече към него, че прекрасна светлина свети към него. Когато осъзнае неспособността си да я обхване с нишките си на мисли, това има опустошителен, изтощителен ефект върху душата му. Това се отразява на нервната система; особено когато може да се втурне в теософията само в празнични моменти, може да вземе само парче и след това трябва да се върне към живота. Там

той усеща нездравословния контраст; там възникват онези недоволни, болни души, които виждаме да излизат днес в много случаи от контакта с духовните учения. Но ние виждаме дори повече. Тези, които разбират знаците на времето, виждат мрачна картина на бъдещето. Човечеството днес живее в мрак и хаос по много начини; те съдят за живота, без да познават движещите сили на живота, които са възникнали единствено в резултат на човешките нагласи. Тези, които вярват, че нагласите нямат ефект върху живота, не знаят какви са истинските факти на мисълта. Те имат ефект върху живота чак до здравето на нацията. Всеки, който е наясно, че материализмът е властвал в най-съкровения дълбини на човечеството толкова дълго, във време, когато са се разработвали големи съвременни проблеми, знае, че той е създал нещо, което често е погрешно оценявано. Човек се възхищава на много писатели, които дават ослепителен отчет за много дискусии по най-различни области на живота; и човек не знае, че те говорят или пишат празни фрази. Знаещият човек би могъл да покаже в много случаи какво стои зад тази хитрост. Понякога наистина зад нея се крие нещо, което би могло да се нарече идиотизъм. Днес можеш да бъдеш идиот и все пак да бъдеш умен писател. Преди десетилетия някой каза, че вече не се смята за нещо специално за някой да пише дълги, красиви стихотворения, защото днес езикът ни е толкова напреднал, че мисли вместо хората. Общото ниво на образование днес е такова, че някой, който може би го е изучавал от шестнадесетгодишна възраст и е попил всички съждения, които се разпространяват, може да пише остроумно и въпреки това да е слабоумен. Това е привидно парадоксално твърдение, но фактически е вярно. Това трябва да се разглежда само като симптом на това колко повърхностно се живее животът днес; колко малко има задълбочена сила на преценка; колко малко са способни да схванат силите, които стоят зад живота. Това са водещите духове! А какво да кажем за онези, които са водени? Ако съдим състоянието на ума на онези, които често преживяват тази конфронтация с това, което дава теософията, трябва да кажем: ако бяха останали в предишния си живот, може би щяха да останат сравнително интелигентни хора; но сега те идват при теософията и е сякаш мощна светлина огрява стая, където има много нечистота.

Това не се виждаше, докато беше тъмно. Но сега, когато знанието за истинските източници на живот проблясва в тъмнината, контрастът между едното и другото може да накара някой, който иначе би останал трезвен, разумно разумен човек, да не може да понесе светлината на знанието и сега напълно да полудее. Тук има опасност! Но може ли да се каже, че теософията е виновна? Не е ли по-скоро материалистическата школа на мисълта, която е довела човека до това състояние? И не трябва ли духовната наука да донесе тази светлина на човечеството поради тези опасности? Дори ако единият или другият може да понесе вреда, тя не трябва да бъде отричана, защото човечеството трябва да я получи за истински прогрес и спасение.

Съществуват обаче и реални опасности за онези, които търсят достъп до висшите светове. За съжаление, можем да прочетем твърде много за това само в някои теософски писания и там е написано твърде черно. Не искаме да прикриваме нищо, а искаме да наблюдаваме спокойно и обективно, за да видим каква е ситуацията по отношение на тези опасности.

На прага има особена трудност, защото има трудни измами, халюцинации, които трябва да бъдат разграничени от реалността и истината: това, което е най-трудно за човек да преодолее определени предразсъдъци и предчувствия, които носи със себе си от обикновения живот. Когато хората чуват, че има начин да се проникне във висши светове, те често са обзети от огромна алчност и страст; но стриктно да следват това, което беше подчертано във вчерашната лекция, стриктно да тренират мисленето, чувствата и волята, това не им се струва необходимо. Но трябва да се каже на тези, че днес, както и преди хиляда години, това е задължително условие и трябва стриктно да се спазва от всички учители на мистериозните школи. Тези, които не са се занимавали с мислене, свободно от чувственост, не са били допускани до тайното обучение. Това не може да се спазва толкова стриктно днес, защото онези, които са били пазителите на знанието в миналото, не са дали на човечеството никаква възможност да стигне до това знание, без да изпълни това условие. Днес обаче е различно. Чрез хиляда и един канала знанието тече към човечеството. Но е удивително как дори велики умове в областта на науката са напълно ненаясно с това древно знание на човечеството!

Това, което човек не може да научи чрез науката, е решението на световните загадки. Често само чрез науката възникват въпроси за човека. Повдигат се въпроси, които съществуват за човека от незапомнени времена; и човекът би бил обзет от копнеж за отговори, ако теософията не им предоставяше отговорите. Истинският водач на истината не може например да изпусне от ръката си „Welträtsel“ (Световни мистерии) на Хекел, без да почувства: тук не само не се решават мистерии, но се представят нови. Повдигат се въпроси, които дори не са съществували за праисторическия човек. Хората биха трябвало да горят от копнеж, ако теософията не можеше да им даде отговори на всички техни въпроси. Днешната наука е по-скоро питаща, отколкото отговаряща.

Теософията не е основана на някаква произволна основа, а от най-дълбокото познание за нуждите на човечеството, което ще се нуждае все повече и повече от това, което дава само теософията. Човечеството не може без него.

Много хора обаче вярват, че могат да бъдат задоволени с материалистичните възгледи за нашата среда. Те казват: „В тях намирам обяснения за всичко, не ми е нужно нищо от духовните светове.“ Но има нещо в човека, което никога не може да го каже в дългосрочен план. Желанието, най-съкровеният копнеж на душата винаги ще казва „не“ и отново „не“ на подобно интелектуално познание за света около нас. Този копнеж на душата не може да бъде утолен; той расте; прави човека слаб,

болен, неспособен да работи в живота. Днес има много отклонили се от релси души, които търсят нещо, но отблъскват това, което търсят. Ако това, за което душата копнее, не е посрещнато с това, което духовната наука може да даде, тогава съмнението, безнадеждността, дори отчаянието обземат душата.

Така, поради необходимостта на времето, теософията трябваше да бъде провъзгласена на нашия свят. Тогава често виждате, че хората са обзети от алчност, но се страхуват от упоритата работа, която подготовката изисква; те са твърде мързеливи. Те казват: Искаме да издигнем душите си, искаме да се влеем в блаженство! Но вие давате обратно само по отношение на идеи, понятия! Не искаме ума, искаме душата! Само да можеха хората да осъзнаят как сами си създават най-лошите врагове чрез нещата, които подхранват в себе си! Именно спокойното, постепенно осъзнаване може да задоволи копнежите на душата им; то е удовлетворено само когато тихо се предаде на тези прозрения. Следователно в света има много души, които биха могли да бъдат наречени отклонили се от релси души, но които всъщност стоят в опозиция на самите себе си като свои собствени врагове.

И има души, които носят в себе си желанието за висше знание, както е описано по-горе, но не искат да се откъснат от обичайната си логика. Те не могат да влязат във висшите светове. Все по-голям брой души са засегнати. Те бълнуват за всякакви духовни концепции. Основата на това заболяване се приписва на теософията, докато в действителност материалистичното отношение разболява душите. Едва окончателният сблъсък с теософията поражда болестта. Човек наистина възнамерява да проникне по-сериозно във висшите сфери на съществуването, но много скоро отслабва, особено когато наближи сериозно изпитание. Това изпитание се състои в това, че човек трябва да види опасностите, които обграждат живота от всички страни на прага и които човешкото същество не е виждало преди. Ако някой има дом близо до барутна фабрика, той може да е живял там доволно и тихо години наред, но след това чува за барутната фабрика и се страхува за живота си всеки час. Той не осъзнава, че виждането на опасност не е причина за страх. Нещо външно не се е променило, променило се е само познанието му за нея. Същото е и когато човек се приближава до свръхсетивните светове. В този свят има източници на блаженство и възвишеност, които не могат да се сравнят с нищо, което хората могат да изпитат в сетивния свят. Но там има също толкова силни врагове на човешката природа, ужасни неща; всичко, което живее в сетивния свят, което е ужасно, не може да се сравни с опасностите, които обграждат хората в тези светове. Ако той погледне навътре, тогава той изпитва светове на блаженство – но в същото време трябва да изпита ужасното, ужасното и трябва да го изпита хладнокръвно.

Действителните факти не са се променили, а само неговите чувства и възприятия; фактите вече са били там, преди той да може да ги разпознае, само възприятието

му за фактите се е променило. Човек трябва да остане безстрашен и спокоен. Колкото и просто да изглежда, трудно е да се осъществи. Но ако не се осъществи, у човек възникват чувства на страх и ужас от духовните светове. Това не е безразлично, защото това са реални сили. Има същества в духовния свят, за които чувствата на страх, които излъчваме, са добре дошла храна. Те страдат от измършавяване, ако не получат тази храна. Те обграждат човека като вампири; когато им дадете храна под формата на чувства на страх и безпокойство, те се изпълват с нея. Човекът трябва да бъде твърд; той трябва да е преодолял напълно всички чувства на страх, ако иска да влезе. Той също така трябва да се откаже от други чувства, които взема със себе си от чувствения свят много преди това, защото те се превръщат в недостатъци, ужасни препятствия в тези светове. Това са всички негативни чувства: амбиция, суета, гняв, омраза, раздразнение, егоизъм. Чувствата, които не означават много в обикновения живот, се превръщат в истински чудовища по отношение на опасната си страна. Човекът, който навлиза в тези висши светове и все още не се е отървал от тези чувства, осигурява добре дошла храна за тези същества. Той не е нужно да ги вижда, но те разрушават физическото му здраве; разрушават нервната му система, съня му. Всичко това е вярно!

Възникват дори още по-лоши опасности. Когато човек трябва да бъде посветен чрез методите, които учителят му дава, когато е преминал упражненията си и след това вижда какво го очаква, вижда опасностите – и след това се отказва от опита, тогава се случва това, което в духовната наука се нарича: отражение на човешката духовна работа. В момента, в който човек се отказва от опита, пред него се появяват гротескни фигури от ужасяващ, напълно невъзможен вид във видения. Човекът е сякаш обграден от тези фигури. Те се оформят около него като скоба, направена от такива фигури на ужас.

Всичко това би могло да разубеди човек да търси пътя; но не бива да разубеждава никого. Това би било егоистично. Всеки, който има възможност да проникне във висшите светове, не бива да пропуска тези възможности. Лесно е да се каже: Страхувам се от това. Но човек трябва да е наясно, че по този начин вреди не само на себе си, но и на целия свят. Той няма право да оставя тези способности да лежат безцелно. Точно както пръстът не е независима част от човешкия организъм, така и ние не сме независими. И както пръстът не може да живее само за себе си, така и ние не можем да живеем само за себе си. Целият свят е един организъм. Трябва да работим върху себе си и да развиваме силите си. Ако не направим това, пренебрегваме свещен дълг към човечеството. Всеки един от нас трябва да осъзнае, че препятствията трябва да бъдат преодоленни. Те трябва да бъдат преодоленни! Ако човек следва енергично и правилно инструкциите, които получава, тогава е невъзможно някой да бъде в опасност. Няма място за всяване на паника, когато става въпрос за съвестно ръководство. Трябва да знаете опасностите, но не бива да се страхувате от тях. Това трябва да бъде твърд принцип.

Разбира се, определени опасности идват и от друга посока. Например, всеки, който носи социални предразсъдъци във висшите светове – там те не са полезни – и не може да се отърве от тях, няма да може да се възнесе без опасност. Следователно, човек трябва да придобие висока степен на вътрешна свобода и независимост. Тези, които не могат да го направят, могат да напреднат само в малка степен. Тук не става въпрос за външна независимост; човек може да бъде толкова зависим, колкото си иска външно, но вътрешно душата може да бъде напълно свободна. Трябва да се пазим от многобройните недоразумения, с които се сблъскваме. Всеки, който наистина иска да върви по пътя на истината, трябва да осъзнае, че едно изречение може да съдържа безполезни думи и че същото изречение може да носи дълбока истина. Тези, които сериозно искат да следват пътя, трябва да се пазят от празни фрази и просто установени изрази, защото макар най-висшата светлина да преобладава в теософията, същото важи и за най-крайните фрази и празнотата. Това е лош навик на нашето време, но той съдържа реална опасност за теософията. Ако се върнем към най-ранните времена, виждаме, че водещите личности, които са ръководили живота, са отдавали голямо значение на преценката на човек в определена възраст; днес най-младите могат да дават своите авторитетни преценки. Преди всичко, хората днес не знаят, че макар човек да може да постигне много по отношение на интелекта, науката и изкуството в ранна възраст, само някой, който е достигнал средата на живота си, е способен да предаде преживяванията на духовните светове на своите събратя по наистина правилен начин. Ето защо никое тайно училище не изпраща никого, който не е навършил 35 години. Докато човек все още се нуждае от определени сили, за да изгради организма си, той не ги разполага свободно, за да ги използва. Не е позволено авторитетно да се съобщават окултните учения на никого, преди силите вече да не са необходими за изграждането; това е позволено само когато физическото е в процес на упадък в живота. Всеки, който изследва живота, ще види оправданието за това правило. Дори дух като Гьоте: Това, което той постигна преди този момент, беше възраждане на това, което беше събрал оттук и оттам; това, което нямаше да е там, ако Гьоте не беше там, това се случи едва след средата на живота му. Това означава най-голяма опасност, когато видим как велики истини се говорят като просто фрази. Например, можете да чуete отново и отново: Трябва да бъдеш безкористен, трябва да пожертваш личността си на Всичкото! - Това е дълбока истина, ако наистина се разбира; но може да бъде най-абсурдната фраза, ако тази истина се представя без разбиране. Егоизмът не е даден на човека от мъдро световно правителство просто така; той е средство за образование, той прави човека по-богат и пълноценен; чрез него много хора са възпрепятствани да направят нещо, което би могло да им навреди. Той е здравословна сила, той изпълва личността със сила и енергия, той е нещо благотворно! Да се каже, че човек трябва да се откаже от него, е болезнена фраза. Въпреки това е вярно, че

жертването на личността е необходимо, ако искаме да намерим пътя нагоре към висшите светове.

Как трябва да се разбира това? Нека вземем пример. Някой е помолен да пожертва всичките си пари. Единият жертва петдесет пфенига, друг двадесет хиляди марки. Но и двамата жертват всичко, което имат. Ако тези жертви трябва да помогнат, тогава е ясно, че двадесет хиляди марки ще помогнат много повече от петдесет пфенига. Така че човек трябва да сравни жертвата на личност, която няма нищо в себе си, която може би изобщо няма особено его, с жертвата на личност, която е натрупала в себе си огромна енергия и сила. Каква е ползата за човечеството да жертва човешко същество, което все още е нищо? Личността първо трябва да стане силна и енергична; зависи от това как е пожертвана, а не от това какво е пожертвано. Човекът трябва да знае, че егоизмът е здравословна сила; той подтиква човека да се подчинява на изречението:

Когато розата се украси,
тя украсява и градината!

Личност, която първо се е научила да развива силите в себе си, а след това се е пожертвала, е ценна жертва във великия ход на живота. Но ако личност без сила и енергия приеме тази дума: Ще се пожертвам, като дума на живот, тя тук се превръща във фраза и, тъй като е празна, ще създаде живот без съдържание. В тази сфера има вампир на живота; той изсмуква силите на живота. Необходимо е да се види ясно в тази сфера. В никакъв случай в тази работа не трябва да навлиза онова чувство на благополучие, което човек толкова лесно изпитва, когато изрича красиви фрази. Тук човекът, който наистина иска да се издигне във висшите светове, се нуждае от грижа и търпение, защото само малко по малко може да се научи да различава правилно.

Друго нещо трябва да се вземе предвид от онези, които развиват силите, спящи в тях, във висши способности, които ги водят към висшите светове. Всички човешки същества ги имат; те са във всеки човек като зародиш, само че повечето хора ги развиват за дълги периоди от време. Ако развитието на тези сили се ускори, тогава и всичко останало в човешкия живот се ускорява. Да предположим, че един 20-годишен човек би достигнал точката, която иначе би достигнал на 80-годишна възраст, само за пет години. Всички неща, записани в неговата карма, са компресирани в една дванадесета. Всичко, което ще преживее по отношение на негодите и препятствията в живота, ще се случи за пет години. Това ускорение на живота действа като локомотив, който се носи през снежна местност с главоломна скорост в сравнение с бавния. Вторият избутва снега бавно, докато първият бързо ще го раздвижи. Така е наистина в живота. Това, което иначе би се преживяло за по-дълъг период от време, сега се събира и така за човека, който започва да върви по пътя на знанието, става очевидно, че трябва да преживее много неща, които му се струват странни, особено в началото. Лоши навици, пороци, страсти внезапно се

появяват; всичко, което лежи на дъното на душата, трябва да излезе наяве. При всяка възможност човек ще открие страсти и желания, които вярва, че отдавна е преодолял. Но те трябва да се появят, за да бъдат напълно преодолени, да изчезнат напълно. За този, който наистина стигне до прага, стои могъщ, който показва в голям образ всичко, което все още е ниско в дълбините на душата му. Всички страсти стоят в един образ пред душата. Това е Пазителят на Прага. Той среща Пътеводителя и трябва да се изправи срещу него без страх. Ако не е безстрашен, се обръща назад, тогава възникват онези ужасни образи, които затварят човека. Всичките му по-нисши страсти го затварят в огледалния образ на духовното като в камера. Това не е описано, за да възпре някого да търси пътя, а само за да даде възможност на търсещия да намери пътя по правилния начин.

Никой не бива да позволява това да го обезкуражи. Човек трябва да знае, че самата гледка на тези опасности е най-великото пречистващо средство. Хората обикновено нямат представа колко мъдро са водени. Това е мощно лечебно средство за душата, когато трябва да изпитва страх и надежда, напрежение и освобождаване, вълнение и успокоение. Тези чувства са изключително важни, дори във всяко изкуство. Това са важни лекарства за душата. Тя лекува от опасностите, през които трябва да премине, и ние трябва да бъдем благодарни на тези учители; в края на краищата, не можем да им избегнем. Няма други опасности освен тези, които са там и за човека. Само по отношение на знанието то се променя за него. Той научава за фактите, но самите факти не се променят. Когато научим това, можем да тръгнем по пътя към висшите светове без тревога, без опасност. Ако човек прави това, значи следва важна мисия. Нашето време се нуждае от духовно знание. Ако то беше отказано на човечеството, тогава общият материализъм би изпълнил сърцата на хората със съмнение, отчаяние и липса на утеха и надежда. Той би направил хората мрачни и отчаяни; Това би повлияло на темперамента им, би направило живота им скучен и закърнял и в крайна сметка би довело до заболяване на физическата част на човешкото същество. Материализмът би обезсилил напълно хората. За физическо възстановяване хората се нуждаят от това, което предлага духовната наука. Само онзи може да бъде истински полезен член в прогреса на човешката раса, който се оставя да бъде увлечен от духовния поток. И е оправдано човек понякога да се тревожи за собственото си развитие; той първо трябва да придобие истинските сили за себе си, с които ще може да помага на хората, и трябва да има търпение да ги придобие. Това трябва да се подчертае в теософията. Важна не е теорията, а тя да се влива в живота; тя има в себе си здравословен, енергичен живот и трябва да бъде лек за човечеството!

Могат да се дадат аргументи за и против всичко; истинският таен учен не се интересува от това, той знае. Теософията е дадена на човечеството като лекарство. Колкото и да е атакувана, тя е предопределена да направи човека цялостен по тяло и душа, когато бъде въведена в живота. И именно в това възстановяване на живота

тя ще изрази своето утвърждаване. Следователно, когато човек работи върху себе си, той не работи за себе си; той работи за целия човешки прогрес, за истинското и правилно спасение на човечеството. И че това е постигнато, че това е преживяно, тогава ще бъде единственото сигурно доказателство за духовно или тайно знание.

38. Религия, наука и теософия

Това, което днес наричаме теософско движение или теософски мироглед, не е възникнало в резултат на скорошни културни развития, както много други движения. Теософското движение не е възникнало от произвола на един-единствен агитатор. Понякога движението възниква чрез индивид, който е способен да окаже въздействие върху хората и да ги вдъхнови с думите си. Теософското движение като такова обаче има съвсем различна основа. То е възникнало от осъзнаването, че човечеството се нуждае от такова движение, от осъзнаването, че духовните съкровища, които са давали на хората надежда и радост от незапомнени времена, трябва да бъдат представени на човечеството в нова форма.

Когато се вгледаме в душата на едно растящо дете, което трябва да порасне, за да се изправи срещу живота и да бъде въоръжено със силите, които го подготвят за здравословен живот, виждаме как още от най-ранна възраст най-суровите съмнения трябва да се задържат в душата му под влиянието на днешното образование.

Виждаме как детето е водено към познанието за един свръхсетивен свят, свят, в който трябва да се дадат отговори на въпросите за загадките на живота, на въпроса как той се отнася към смъртта и други сериозни въпроси, на всички велики загадки на съществуването, на които всеки човек трябва да е отговорил не само от чисто чувство.

Пред всички тези въпроси, които сочат към свръхестественото, човекът е потопен в тревожно съмнение и горчиво разочарование, още като дете, когато преживява това, което днешната естествена наука, привидно толкова мощна, представя на човека. Особено онези хора, които са предразположени да имат най-добро чувство за истина, стигат още в най-ранна младост до най-суровите съмнения чрез това, което им идва в наше време. Много от тях често са обзети от силно чувство на тревога; те не искат да се докосват до нищо, което надхвърля видимото.

Безразличието към тези въпроси е едно нещо, което се среща при някои хора; другото е горчивото разделение на душата между това, което науката сякаш дава, от една страна, и религиозните истини, от друга.

Човек може да се запита кое е по-добре: дали човек преминава през живота безразлично или преживява трагичната съдба да бъде съкрушен психически. Може би може да се каже, че винаги има хора, които не стават жертва на подобни съмнения. Но всеки, който разбира знаците на времето, знае, че случващото се сега е само началото на това, което ще се засилва все повече и повече. Трябва да се предложи нещо, за да могат хората, които в резултат на откритията на науката вече не вярват, че могат да се придържат към вярата си в свръхестественото, да намерят отново път към нея. Трябва да се намери път и за онези, които вярват, че трябва да скъсат с религиозните традиции. Виждаме как най-добрите умове на нашето време виждат религиозните вероизповедания като нещо, което според тях е било подходящо за детската възраст; те се нуждаят от нещо, което задоволява тяхното съзнание. Теософският мироглед е там, за да отвори път към първоизточниците на съществуване дори за най-модерното съзнание.

Тези, които търсят такъв път, може би си спомнят един от великите умове на съвременното време, който никога не е произнасял думата „теософия“, но чието цялостно мислене, чувство и усещане изразяваха духа на теософията. Той казваше: „Който притежава наука и изкуство, има и религия; който не притежава тези две, нека има религия.“ Можем да си спомним момента, когато Гьоте стоеше в Италия пред великите произведения на изкуството, за които толкова много копнееше, преди да дойде в Италия. „Има необходимост, има Бог“, казваше той, говорейки за тях. Когато искаше да обясни защо необходимостта и Бог блестят за него от

художествената форма, той казваше: „Подозирам, че гърците са действали според законите, по които действа самата природа и към които аз съм на път.“

Нека обобщим как си взаимодействат възгледът на Гьоте за природата, неговият миоглед и религиозното чувство. Гьоте е притежавал нещо от това, което искаме да научим като теософско основно чувство. Като дете той вече е имал това чувство. Той е търсил всякакви минерали и растения, слагал ги е на стойка за ноти, а след това е поставял отгоре тамянна пръчица; запалвал я е с горяща чаша през първите лъчи на слънцето. По този начин той е вярвал, че е близо до Бога, който се е появил от всички природни творения чрез тази жертва, която му е принесъл. Изненадани ли сме, че такова силно религиозно чувство се проявява и в научните му начинания по-късно?

Гьоте се опитвал да разбере как древните художници са позволявали на божествения ред да прозира в техните произведения на изкуството. В това, което старите художници са създавали, той е виждал необходимост, Бог. За него истинският художник е бил този, който е уловил духовната светлина на Бог в душата си, както горящо стъкло улавя физическа светлина. Когато Гьоте виждал в цветовете и форми, това му се е сторило като истинско изкуство. Този, който се вглежда в природата, копнее за нейния творчески интерпретатор, изкуството. Гьоте разпознава тясната връзка между природата и изкуството, как едни и същи закони преобладават и в двете, и за него науката е правилната, ако води до това осъзнаване. „Който притежава наука и изкуство, има и религия“, казва той. За толкова висок ум като неговия, това осъзнаване би могло да породи само чувство за Бог в Неговата закономерност, проникваща в цялата природа.

Човешката природа се нуждае от импулси, чрез които това чувство прониква във всяка душа. — Нека да погледнем към многократно очерняното Средновековие, когато един научен факт все още не е бил предаден по хиляди канали на най-простата човешка душа. Нека се поставим в позицията на едно амбициозно, просто човешко сърце, каквото е било то по отношение на своите учители, и нека се поставим в хода на историческите събития, как всичко постепенно се е случило тогава, как е започнала новата ера и коперниковият миоглед е довел до такава голяма промяна в развитието на човечеството. Искаме да осъзнаем как това, което сега се нарича теософия, не е било необходимо за хората от по-старите времена, как огромното мнозинство от човечеството по това време го е възприело от чувства, произтичащи от религиозните убеждения на повечето от тях. Именно развитието в наше време прави теософията необходима. Ако не беше съвременната наука с нейните съмнения и скрупули, които самата тя поражда, нямаше да има нужда от теософия.

Запознатите с теософията знаят, че в действителност няма противоречие между религиозните вярвания и научните истини. Откакто съвременната наука влияе на света, е възникнала нужда от инструмент за познание, който да отива по-дълбоко от

науката, която разглежда света само повърхностно. Теософията е изцяло в съответствие с науката. Ако се задълбочим в теософията, ще открием, че тя е напълно в съответствие с науката. Тя просто отива по-дълбоко. Тя се занимава със свръхсетивния, със свръхфизическия свят. Начинът, по който се занимава с него, е абсолютно същият като начина, по който се правят изследвания в съвременната наука. Само че тя е свързана със свръхсетивния свят. Като се занимава със света, в който самият човек е свръхсетивно същество, тя се превръща във вид религиозно познание. Теософията не се съмнява в истинността на истинското религиозно познание. Тя иска да даде нови средства на човека, който вече не е в състояние да се придържа към това религиозно убеждение със старите средства.

След като видяхме, че теософският мироглед не съответства само на произвол, искаме да посочим местата, където теософията има просветляващ и озаряващ ефект. Естествената наука се занимава само с това, което може да се извлече от външния опит. След Коперник, Галилей, Кеплер, Кирхоф и [Бунзен], както и всички онези, които в наше време са хвърлили светлина върху материалния свят, с какво не би могла да се съгласи тази естествена наука? Бихме могли да цитираме дълга поредица от прекрасни резултати на съвременната наука. Теософът няма причина да не сдържа възхищението си от този свят на фактите. Но съвременната наука се е издигнала до сегашното си превъзходство именно защото се е ограничила до периферията на външния свят.

В речта си „Игнорабимус“ на Конгреса на естествените учени в Лайпциг през 1872 г. Дю Боа-Реймон казва нещо забележително за човешкото познание. Той казва, че естественият учен всъщност е способен да разбере само спящия човек, но не и будния. Той казва, че естественият учен трябва да изследва материалните основи на човешкото същество, как атомите на въглерод, водород, азот и кислород се комбинират в човешкия мозък, когато възникне някакъв импулс или мисъл. Той казва, че все още нищо не е разбрано за самата душа. Той цитира Лайбниц, който казва: Представете си, че мозъкът е толкова уголемен, че бихте могли да се разхождате в него, сякаш е фабрика. Въпреки това, вие не бихте знаели как възникват движенията, нито защо пораждаат усещанията: виждам червено, усещам аромата на рози, чувам звука на орган. Дю Боа-Реймон не искал да признае на науката, че тя има възможността да открие моста между физическите движения на атомите и психическите усещания. Съвсем правилно е казал той: „Ако пред нас е спящ човек, тогава можем да го разпознаем, защото тогава това, което наричаме вътрешни душевни преживявания, го няма. То е изчезнало в неопределена тъмнина, докато човекът спи.“

И все пак нещо друго изчезва, когато спим: това, което можем да наречем чувство за себе си, това, което е в центъра на нашето същество. По време на сън човекът не усеща преживяванията на душата в своето его, удоволствие и болка, радост и скръб и т.н. Би било най-безсмисленото нещо, което можем да си представим, да твърдим,

че това, което си казва „аз“, което усеща аромата на рози, чува органни тонове, вижда цветове, че това изчезва напълно вечер и се пресъздава всяка сутрин. Никое обяснение, основано на външни сетивни факти, не е способно да каже дума, която да разреши това. Ето защо Дю Боа-Реймон също е могъл да каже: Естественият учен може да разпознае спящия човек, но не и будния човек. — Когато заспи, истинският човек изчезва от научното обяснение.

Само духовната наука може да хвърли светлина върху истинския процес. Спящият човек оставя външното си покривало в леглото вечер и се премества обратно в това тяло сутрин. Самият той изчезва в друг свят вечер. Да го изучава е задача на теософията или духовната наука. Възможно е да се следва този човек, но за настоящия човек не е лесно да повярва в тази възможност. Теософският светоглед въвежда човешкото същество в друг свят. Той говори за свръхсетивни и свръхфизически светове не в магически или суеверен смисъл, а в напълно естествен смисъл, в смисъла, в който за тях е говорил Йохан Готлиб Фихте. През есента на 1813 г. той казва на публиката си: „Представете си свят на слепи и слепи по рождение, за които са познати само нещата и техните взаимоотношения, съществуващи чрез чувството за допир. Влезте в този свят и им говорете за цветовете и другите взаимоотношения, които съществуват само чрез светлината и за виждането. Или им говорите за нищо, и това е по-щастливият резултат, ако те го кажат; защото по този начин скоро ще забележите грешката и ако не можете да им отворите очите, ще спрете да говорите напразно.“

За слепия по рождение този свят от цветове и светлина не съществува. Сега си представяме, че в тази стая оперират сляп човек и за него ще му се появи един съвсем нов свят, който е бил там преди, но за който му е липсвал органът. Свят, който преди не е бил там за него, сега става негово притежание, като получава нов орган. За нас има толкова светове, колкото органи имаме, за да ги възприемем. Това е най-лошият вид нелогичност, когато човек иска да ограничи съществуването си до това, което е в обсега му. — Не можем да оперираме всеки, който е роден сляп, но всеки човек има спящи сили и способности в душата си, които могат да бъдат събудени, това, което Гюте нарича духовно око. Тогава идва момент, в който за този човек се отваря нов свят. Винаги е имало такива събудени или посветени. Когато духовните органи се събудят, човекът възприема нов свят; това, което тогава възприема, му се обяснява от света на свръхсетивното. Точно както винаги има светлина и цвят около слепия, така и около хората има духовни светове, в които съществуват духовни същества. Религиите винаги са говорили за тези светове с термини, които хората могат да разберат. Теософията говори за тях с термини, които са подходящи за настоящето.

Само онези, които са зърнали тези духовни светове или знаят за тях от онези, които са ги зърнали, могат да разказват, да общуват и да изследват тези духовни светове. За да се изследва, да се вглежда в тях, е необходимо, но за да се разберат, е

достатъчно обикновеното логическо човешко разбиране. Много неща, които се разказват на хората за тези духовни светове, може да им се сторят приказни и фантастични. Но приемете ги като история. Ако се потопите в тях, ще видите, че здравият разум и обикновената човешка логика са достатъчни, за да ги разберат. Дори научните доклади се приемат до голяма степен, без самите хора да са следвали пътя на изследователя и да са проверили всичко. Колко от тези хора, които смятат „Историята на сътворението“ на Хекел за евангелие, са се убедили в написаното в нея? Изключително трудно е да се извършат подобни тестове; например, опитът от развитието на човешкия зародиш от етап на етап е нещо толкова трудно, че човек много рядко намира възможност да го направи. Всичко изглежда различно, когато четеш за него в завършен, популярен труд. Но дори и да не можеш сам да провериш всичко, пак можеш да кажеш, че разбираш и вярваш. Съществуват по-висши духовни методи за изследване на света на сетивата, точно както съществуват и естественонаучни методи. Когато прилагаме тези методи, става очевидно, че в съня истинският човек се появява от човека, когото виждат очите ни. Физическият човек не може да види това с физическите си сетива. Но пробуденото око на виждащия вижда Аз-а, вижда носителя на желания и страсти. Човекът е там, дори в съня, но съзнанието му може да поникне в него само когато се потопи отново в това, което очите му виждат от физическото тяло.

В теософския мироглед ни е показано как съществува истинският човек, който по време на сън напуска външните обвивки и как това се състои от две части - действителното „аз“ и астралното тяло, носител на желания и страсти. Две части от човешкото същество са духовни. По време на сън, от вечер до сутрин, човекът е в друг свят. На сутринта той отново влиза във физическото тяло.

Толкова ли е просто самото физическо тяло? Не можем да се справим и с просто обяснение. Същото същество, което потъва в безсъзнание, когато заспива вечер, сутрин си казва отново „аз“. Мислещият наблюдател на света трябва да намери за разбираемо, когато духовният изследовател му казва: Когато гледаме човека от раждането до смъртта, виждаме, че неговата природа в никакъв случай не се изчерпва във физическото. Само ако се поддадем на най-късогледия предразсъдък, можем да се спрем на това, което наистина ни се явява като човек от сетивно-физическия свят.

Ако наблюдаваме човешкото същество от раждането му, виждаме развиващите се качества на детето като нещо, което не се ограничава само до физическото; разпознаваме как действа нещо духовно. В растящото човешко същество също виждаме нещо, което си проправя път отвътре, което е било там преди да са се появили физическите форми. В семейство Бах около 29 повече или по-малко значими музиканти са живели в рамките на 250 години. Може да се каже: Ето как се наследява нравът на бащата и майката. Но това не противоречи на факта, че зад физическия процес действа духовен процес. Музикалното ухо е само една

специфична физиономия на вътрешното ухо. Човек наследява физическото от своите предци, но не наследява това, за което физическото е инструментът, духовното, от своите предци. Духовните предразположения са обвързани с индивида.

Когато човек осъзнае това, той вижда нещо подобно в развиващата се човешка индивидуалност, както в човек, който се събужда сутрин. Той си казва, че духовният човек расте и се развива в развиващото се човешко същество. Той не вижда само физическа връзка, но както не вижда само физически процес в будния човек, той вижда и нещо духовно, което се разгръща в растящия човек.

Този друг духовен елемент, който се разгръща в развиващия се човек, остава със спящия физически човек. Спящият физически човек остава в леглото, но също така е свързан с духовен елемент. Този духовен елемент, който виждаме постепенно да се разгръща от детството нататък, това, което е било там преди раждането, това, което е било там преди зачеването, ние наричаме човешко етерно тяло. Точно както виждаме носителя на чувства, страсти и желания в астралното тяло, ние наричаме това, което виждаме да расте в човека, етерно или жизнено тяло. Никое растение не съществува без етерно или жизнено тяло. В растението то все още е ограничено до регулиране на силите на растеж и размножаване. Но в човека то е носител на всички духовни способности, на навици, на паметта. В човека то все повече се превръща в носител на висша духовна същност, все повече се превръща в дух на живота. Точно както Азът напуска човека с астралното тяло, когато настъпи сън, така и етерното или жизненото тяло напуска физическото тяло при смъртта и физическото тяло се разлага.

Така теософията ни води отвъд загадките на съществуването; тя ни показва реалността, която все още е там, когато човек премине през портата на смъртта. Теософският мироглед ни дава поглед към сферите, през които човек преминава, когато преминава през портата на съня, през портата на смъртта. Чрез знанието, чрез прозрението, ние се запознаваме с онези светове, които се търсят и в религиите. Съвременното човечество се нуждае от тази хармонизация, от този баланс. Ето защо този мироглед е донесен на света. Човечеството сега може да бъде обзето само от такива импулси, каквито младият Гьоте се е стремил да почувства пред олтара си, както са били живи в стария Гьоте, когато е бил вдъхновен от произведенията на изкуството, ако те отново са способни да проникнат във висшите, духовни светове чрез познанието на теософския мироглед. Теософският мироглед показва на съвременния човек отново връзката му със свръхсетивния свят. Без тази връзка човек не може да остане здрав. Теософът е наясно, че човекът е обграден не само от сетивен свят, но и от свръхсетивния свят. Който познава този свят само чувствено, губи чувството за него и надеждата, която физическият свят би трябвало да му носи, изчезва.

Теософията иска да върне човека към правилен, силен поглед върху свръхсетивния свят, който не само задоволява любопитното или уморено знание, но и прави човека, особено в този свят, годен за работа, изпълнен с надежда и радост, защото знае: Смисълът на този физически свят е вечен, и защото знае: Всичко, което правя в този смисъл, има вечен смисъл. Това дава на хората радост в живота им, усърдие в работата им и това е, което прави хората здрави за цял живот.

39. Произходът на злото

Дами и господа,

Съществуват световни загадки, които ни срещат не само когато насочваме вниманието си към великите събития в живота, но и ни срещат на всяко докосване и завой в ежедневието. Бихме могли да изтъкнем много такива загадки на живота, една от които ще ни занимава днес: въпросът за произхода на злото. Това е една от онези загадки, които ни срещат в ежедневието, но на които можем да намерим отговор само ако се върнем към източниците и произхода на живота. Такъв въпрос ни показва особено по начина, по който е бил третиран от човека от древни времена, че всъщност към него може да се подходи плодотворно само чрез това,

което наричаме духовна наука или теософски мироглед. Без това важно прозрение за света, без това проникване до източниците на съществуване, което може да ни дотича през този поток на културния живот, отговорът е невъзможен. Следователно ще трябва да предприемете с мен наистина широк път към източниците на съществуване, за да проникнете в тази, в известна връзка, ежедневна загадка. Този, който гледа на света само с настроението, произтичащо от материализма, което следва хода на действията само със сетивата, не може да намери отговор на този въпрос в най-отдалечена степен.

Злото възниква за нас, но разбира се не в истинския му смисъл, в по-нисшето същество в човешкия живот. Мъдрият човек, който е и вярващ, пита как е съвместимо с мъдрото устройство на света, което също наричаме провидение, това провидение да позволява на човека да потъне в това, което наричаме зло – че Божеството позволява на човека да стане зъл, за да го накаже. Не само простият вярващ го разбира така, но и чуваме същото в едно стихотворение, което младият Гьоте е съчинил, когато той призовава следните думи към божествена духовност: Ти оставяш бедния човек да се изправи пред мъките му, после го оставяш на произвола на съдбата.

Този въпрос става наистина непроницаем за този, който стои на по-малко религиозна основа. Без душевно-духовна основа не стигаме до никаква подредена концепция за злото, камо ли до някаква връзка с космическия дух. Откакто човекът е способен да мисли, водачите на човечеството, мислителите, се опитват да решат въпроса: Откъде идва злото? Какъв е смисълът му?

Трябва да погледнем назад за веднъж към онази отминала епоха на персийските митове и непрестанния конфликт на Ормузд срещу злите сили, вече обозначени като Ариман, непрестанен борец срещу доброто. Там Ариман ни е показан като силата, която в конфликт води до укрепване на добрия дух. Ако с голям скок се потопим в дълбокия смисъл на немския мислител Якоб Бьоме, тогава откриваме, че неговите писания и непрестанният ход на живота му са изцяло изпълнени с въпроса за произхода на злото. Якоб Бьоме казва, че множеството възниква само от единство, но множеството трябва да се ръководи само от волята на единството, както например двете ръце, които, ако не са ръководени от една воля, са отделни членове. Без това ръководно единство не можем да създадем велико дело. Тези ръце могат да се втурват една срещу друга, могат да се осакатяват. Възможността се дава точно тогава, когато на двете се даде това, което наричаме свобода. Докато двете ръце са определени от личността и докато едната ги управлява, те няма да се обърнат една срещу друга.

И тук у Якоб Бьоме вече се прокрадва чувството, че злото има нещо общо с любовта. Когато Божественото Същество, протичащо през света, толкова обича света, че разширява Битието си върху всичко и не задържа нищо, за да даде на

множеството възможно най-голяма свобода, тогава мнозина могат да се борят едно срещу друго.

Бихме могли да говорим надълго и нашироко за това, ако оставим мислителите да минат пред нас, бихме могли да приведем много примери от великите епохи, но винаги бихме получили само някакъв вид философски отговор. Днес обаче не искаме философски отговори и затова без отклонение бихме се занимавали с духовния свят, за да получим твърда точка за отговора на нашия въпрос. За да не разширяваме твърде много начина си на наблюдение, бих искал веднага да стигна до същината на въпроса и за това трябва съвсем накратко да представим природата на човека пред душата. Ясно е, че злото трябва да има нещо общо с човешката природа.

Ако разглеждаме човека от гледна точка на това, което очите виждат и ръцете хващат, тогава имаме само една част от човешката природа в смисъла на духовната наука. Виждаме само физическата част на човека, която той има общо с всички привидно безжизнени същества. Всичко, което се намира в човешкото тяло, също съществува там, само че, разбира се, тези минерални сили съществуват в човека по съвсем специален начин. Те са толкова сложно преплетени, толкова многообразно изградени, че физическото тяло би се разпаднало поради собствените си физически закони, освен ако нещо не проникне в него, както водата прониква в гъба, нещо, което се бори във всеки човек във всеки момент с всички смущения във физическото тяло. Ние наричаме този борец етерно или жизнено тяло. Във всеки един от вас физическото тяло би било изложено във всеки момент на разпад, освен ако този борец, този победител, който наричаме етерно или жизнено тяло, не беше във вас. Човекът има това общо с цялата жива природа, този борец е там във всичко, което живее. В момента, когато при смъртта физическото тяло се отдели от етерното тяло, тогава то следва физическите закони, то се разлага и преминава в безжизнена природа. Етерното тяло е нещо, което науката днес счита за невъзможно. Но не можем да навлизаме по-дълбоко в това, а трябва да го разгледаме само бегло. Освен етерното тяло, човекът има и трети член от своето същество. За този, чиито духовни очи са отворени, този трети член е винаги видим. Можете да си представите този трети член логично.

Питаме се – Дали физическото и етерното тяло са всичко? Едно просто съображение е достатъчно, за да покаже, че наистина съществува нещо, което стои много по-близо до човека от неговите кости, мускули, кръв и нерви. Нещо, което лежи съвсем близо като реалност, която е сбор от това, което наричаме чувства, инстинкти, страсти. Което ни принадлежи в реалността и съществува в същото пространство, където съществуват кръв, мускули, нерви. Тази част от човешката природа е обща само с животните, а не с растенията.

Сега има четвърти член, чрез който човекът е венецът на творението. Четвъртият член на неговото същество е този, който му позволява да обхване всичко, което е в

него, в името „Аз“. Това име „Аз“ е име, което вече крие тайната природа на неговото същество в разграничението, което показва в сравнение с всички други имена, които имаме в езика. Всеки човек може да нарече стол „стол“, маса „маса“ и т.н., но името „Аз“ никой не може да чуе отвън, то трябва да идва от собствената душа. Всеки предмет може да има свое име, което ни отдава отвън, „Аз“ може да бъде чуто само идващо от самия него. Всички светогледи, които са били изградени върху това, което наричаме духовна наука, винаги са усеждали това. В старата еврейска религия за това интимно име на душата намирате неизречимото Име на Бог. Защо се нарича така? Ако душата трябва да чуе истинското си име, тогава нещо говори в душата, което може да се съедини с нея, без да я прониква през който и да е орган отвън. „Аз“ трябва да отеква от самата душа. Искра на божественото същество е в душата, в която тя изрича собственото си име „Аз“.

Това, което една изкривена философия също се е опитвала да открие, е истинското значение на думата „Яхве“, неизречимото име на божествената душевна част в човека. Това е имало предвид и когато в древен Египет се е споменавал забуленият образ на Саис. Можем да прочетем надписите: „Аз съм, Който бях, Който е и Който ще бъде. Моят воал никой смъртен не е повдигнал.“ Един изследовател, немски романтик, е казал нещо правилно, водено от изключителен инстинкт, макар и да не е задълбочил достатъчно: „Никой смъртен не е повдигнал воала, ние трябва да станем безсмъртни.“

Великите египетски жречески магове са смятали, че „Азът“ е забулен, но покритията трябва да паднат. Никой друг не може да разреши природата на „Азът“ освен самия „Аз“, когато осъзнае истинската си природа, като се спусне в собствените си дълбини, където се схваща в собственото си безсмъртие; тогава той знае какво е скрито зад завесата. Разбира се, само малцина днес са склонни да се вгледат в природата на „Азът“, твърдението на Фихте все още е валидно: Повечето хора биха се възприели по-скоро като парче лава в Луната, отколкото като „Аз“. От времето на Фихте насам виждаме как грубият материализъм се влива в културата на 19-ти век. Хората днес са много доволни, когато могат частично да познаят нещо физическо и да го демонстрират материално. Те се възприемат по-скоро като парче лава в Луната, отколкото като „Аз“. Би било безсмислено да се говори за висшите членове на човешката природа, ако в смисъл на духовно изследване се говори за четвъртия член като за просто явление на физическото тяло. Естествено, духовното изследване трябва да има нещо в тази сфера, което би трябвало да изглежда много глупаво за човек, който днес толкова често мисли, че всичко трябва да се основава на научни факти. Това, което се случва в етерното тяло, астралното тяло и „Аз-а“, не е следствие от физическото тяло, а обратното. Това, което се случва във физическото и етерното тяло, е дело на астралното тяло. Само когато човек постепенно се издигне до този възглед, е способен да отговори на този въпрос.

Само помислете например за процесите, които ни срещат всеки ден. Нещо поражда в нас чувство на срам. Има нещо в мен, което не искам обкръжението ми да вижда – изчервявам се. Друг процес е чувството на страх, забележимо чрез бледостта. При срам струя кръв се надига към главата. При страх кръвта се отдръпва от главата във вътрешността на тялото. Какво се е случило? В тялото действа душевен процес. Всяко от тези събития се появява като резултат от душевен процес. Те са индикации за това как душевното действие действа в материалното. Тези ефекти в материалното не са толкова лесно забележими днес. Те са повече или по-малко отшумели поради могъщите трансформации, които физическото тяло е претърпяло (в сравнение с по-ранните форми на съществуване). Но колкото по-назад се връщаме в човешката еволюция, толкова повече духовните влияния вземат връх. Наистина днес има хора, които стигат дотам, че да отричат действието на душата върху материалното тяло. Човек може да не си помисли, че съществуват хора с такива материалистични възгледи, но в Америка има теологична школа, която нарича себе си прагматизъм. Те са довели своите възгледи до израз, който разкрива гротескността на материализма, защитаван в нея. Достатъчно е само да си припомним това изказване за веднъж: „Човек не плаче, защото е тъжен, а е тъжен, защото плаче.“ Тук е очевидно как материалистическият светоглед влиза в противоречие със здравето човешко разбиране.

Факт е, че подобни последици се извличат и днес те се появяват в множество сфери; само че не излизат наяве по такъв гротескен начин. Ако сега твърдо отстояваме, че физическите процеси са ефекти на духовно-психичното, тогава вече няма да ни се струва погрешно, ако, връщайки се назад в много древни времена на човешката еволюция, открием, че тези ефекти са толкова по-значими, колкото по-назад се връщаме, така че да трябва да се съобразяваме с широкообхватни духовни влияния в древни времена на човешката еволюция, които днес са скрити. Може би знаете, че теософският възглед казва, че човешкото съществуване протича в повтарящи се земни животи. Ще го разгледаме само накратко. Човекът преминава през много земни животи по своя еволюционен път към все по-висше съвършенство. В духовното изследване казваме, че всичко, което живее, е подложено на трансформация. Всичко в света е подложено на такава трансформация, не само човекът, но и могъщите светове са подложени на непрекъсната промяна. Точно както когато разглеждаме отделното човешко същество и казваме: „Това, което се случва в настоящия живот между раждането и смъртта, е резултат от предишни превъплъщения“, така можем да погледнем към цяло небесно тяло и разбираме такова тяло в смисъла на духовната наука само когато знаем, че то е придобило в предишни животи това, което е станало днес. Също така казваме за Земята и планетите, че са преминали през други превъплъщения. Както духовно високо развитият човек може да погледне назад към предишни земни животи, така и по-ранните планетарни условия могат да бъдат

възприети от гледна точка на духовната наука. Ние сочим назад към предишното планетарно състояние на Земята и това предземно състояние се нарича в духовната наука Космос на Мъдростта.

Един поглед към заобикалящата ви среда може да ви изясни защо гледаме назад към тази предземна епоха като към космоса на мъдростта. Просто разгледайте физическото тяло на човека. Вижте едно парче. Вземете парче от бедрената кост, което е съставено от безброй скелета и части. Това е артистично изградена структура, изградена с прекрасна мъдрост. Тя е така конструирана чрез инженерно изкуство, изпълнено с мъдрост, че бедрената кост, въпреки относително малката си здравина, е способна да носи горната част на тялото. Никой инженер не е способен да построи такава мостоподобна структура с такава мъдрост и който погледне тази прекрасна човешка структура, знае каква велика мъдрост се съдържа в нея. Знаем обаче също, че другите части на човека все още не са толкова мъдри. Трябва само да помислим как работят страстите и импулсите на астралното тяло. Това, което ядем и пием, често съдържа сърдечни отрови, но въпреки това сърцето е изградено толкова пълно с мъдрост, че може да понася тези атаки в продължение на десетилетия. Навсякъде откриваме тази Мъдрост разпространена. В структурата на тялото откриваме тази мъдрост навсякъде, във всеки цвят, във всяко животно, и виждаме как светът е проникнат от тази мъдрост.

Нека да разгледаме бобъра и неговия язовир, изграждайки го с чудно изкуство - ако човек измери ъглите, ще открие, че те са съвсем точно измерени. Така бихме могли да наблюдаваме малко по малко всичко, което ни заобикаля. Можем ли сега да извлечем тази мъдрост от света, освен ако тя не е там, вътре в него?

Материалистичното настроение отрича, че мъдростта, която човек извлича, е в явленията. Но естественото мислене би ви казало, че нещо, което човек извлича от природата, трябва да се съдържа в нея. Толкова малко, колкото човек може да пие вода от чаша, ако в нея няма нищо, също толкова малко може да извлече мъдрост от света, ако в него няма нищо. Но тази мъдрост е там и духовната наука знае, че тази мъдрост е била във всички неща в началото на земната еволюция. Така например в растително семе е имало бук; като доказателство за това виждаме как от него расте буково дърво, а не дъб. Земята е носила мъдростта, която ни среща днес, още когато нещата около нас са били все още в зародиш. Точно както семето не идва от земята, а от растението, така и семето, от което се е родила нашата земя, е възникнало от това, което земята е била преди. Това беше космосът на мъдростта. Това, което виждате днес във всяко листо, във всеки орган в човешка форма, във всичко, разпространено около вас, бавно и постепенно се е зародило, оформило се е член по член и се е появило едва след като мъдростта се е борила с мъдростта. На предишния етап на нашата Земя имаше въплъщение, където мъдростта на нещата е била разработена, в което, така да се каже, нещата в тяхната мъдрост са били преработени. Каква е задачата на нашата Земя, на която е дошла тази Мъдрост? Тя

има своята специална мисия. Точно както нейният предшественик е развил мъдростта, която ни заобикаля днес, малко по малко, по подобен начин нашата Земя днес развива малко по малко друга космическа сила и тази сила е любовта. Затова в духовното изследване ние наричаме Земята Космос на Любовта. Еволюцията на Земята протича така, че любовта се явява като сила, която става все по-доминираща, и когато Земята е достигнала целта си, тогава всичко ще бъде проникнато от силата на любовта. Затова наричаме Земята Космос на Любовта. Точно както в предишния космос началото е било поставено с не-мъдрост и едва постепенно е била изградена формата на мъдростта, така и тази Земя протича по своя път, така че постепенно се развива любовта. След това, когато Земята достигне целта си, любовта ще се разпространи навсякъде, всичко ще бъде пропито с любов и Земята ще има същества на нея, които ще намерят любов, точно както ние намираме мъдрост във всичко, което ни заобикаля. Тези, които ще бъдат в новото въплъщение на Земята, ще стоят с удивление пред любовта, точно както ние стоим с удивление пред мъдростта. Нашата Земя има святата мисия да позволи на импулса на любовта да се влее в нещата. Импулсът е тук, за да изпълни тази мисия, да я превърне в действие. По този начин трябва да мислим за структурата на нашата Земя като за култивиране на любовта, преминаващо през цялата земна еволюция на човека. Ако видим това, тогава имаме начин да разберем днешния въпрос, само че трябва да сме наясно, че човекът не е единственото същество около нас. Знаете, че духовният изследовател не говори за духовните светове като за нещо далечно в облаците, а говори за тях по естествен и саморазбираем начин. Човек, роден сляп, който има отворени очи, изведнъж вижда всичко обляно от светлина и сияние. Той вижда нов свят около себе си, който е съществувал преди, точно както светлината и цветовете са съществували преди очите му да бъдат отворени. В този свят, който само нелогичното мислене може да отрече, съществуват други същества с различни форми на духовност от тези, които човекът има. Можем да си съставим представа за тези духовни същества, като си припомним, че човекът е в непрекъсната еволюция. Той трябва да се издига все по-високо и по-високо. Във всяко въплъщение той преживява нещо, той става все по-съвършено същество.

Какви перспективи се откриват по този начин? Виждаме великите идеали на Човека, Човека на бъдещето, издигнат като Бог. Виждаме, че както човекът днес стои по-високо от животните и растенията, така ще стои и бъдещият човек в сегашното си съществуване. Духовната наука знае още днес, че същества, които стоят над човека на настоящия му етап от еволюцията, са толкова съвършени, колкото ние ще бъдем в далечно бъдеще. Те са същества, високо издигнати над човека и които отдавна са преминали през етапа, на който сме днес, които имат чисто духовен живот и вече нямат нужда да се спускат във физическо тяло. Така виждаме, когато човекът започва своето земно съществуване, когато той води през

съществуващото за него от космоса на мъдростта, тогава не само той навлиза в космоса на любовта, но и висши духовни водещи същества.

Кои са тези? Същите, които позволяват на мъдростта си да се влее в космоса на мъдростта. Същите, които са изградили този космос на мъдростта от своята творческа мъдрост. Това, което сме завършили пред нас днес, е създадено от тези същества. Те са притежатели на продуктивна мъдрост. Те са вложили своята мъдрост. Защото преди това в космоса на мъдростта те са се развивали творчески по отношение на мъдростта, те са придобили силата да позволяват на любовта да се стича сякаш по земята към всички земни хора и малко по малко тази любов да се влее към земята. Трябва само да хвърлим кратък поглед към тази земя, тогава виждаме как любовта постепенно се е развивала. Тя ни се явява в древността в най-тесни граници. Кой се е обичал в древността? Отначало само малки групи от кръвнородени. След това виждаме любовта да се разпространява отвъд най-тесната кръвна връзка. Кръгът, който любовта очертава заедно, става все по-широк. Отначало виждаме брак само между близкороднини. След това любовта се разпространява върху цяло племе, а след това в Стария завет целият народ е обичан, а този, който не принадлежи към народа, е чужд. Пътят е дълъг, но ние направихме голямата стъпка, при която любовта се превежда от принципа на кръвното родство към духовното, към великата братска връзка, която трябва да обхване земята до Христовия Принцип. Това е посочено в изказването: Който не изоставя баща и майка, брат и сестра и Ме следва... и т.н.

Това изказване не трябва да се приема буквално. То се отнася до факта, че любовта трябва да напусне тесния кръг на кръвното родство и да стане духовна. Тя трябва да обхване всяка душа; това е великата мисия на християнството - да прави любовта все по-духовна, докато достигне формата на всеобхватна любов, с която да бъде пропита цялата земя, така че съществата от отвъдния свят да намерят тази любов във всички неща, както ние сме намерили мъдростта. Така виждаме, че по време на земното съществуване мисията е изпълнена, тъй като това, което човекът е донесъл от предземното, е пропито с любов. Усвояването на любовта е задачата, която човекът трябва да развие в земния ход на човешката раса. По този начин можем да видим, че цяла сила, която води хората заедно, напредва все по-навътре в все по-разширяващи се кръгове.

Това е възможно само да обичаш. Нека се върнем още веднъж от космоса на любовта към космоса на мъдростта. Какво е съществувало у човека при прехода? Това, което описах като четирите члена на неговото същество, правещи човека венец на творението, все още не е съществувало в началото на нашата земна еволюция, а само началото на физическото, етерното и астралното тяло. Но точно както семето се разлага и все пак израства отново, оставяйки растението да се развие, така и човекът изчезва при прехода от космоса на мъдростта към космоса на любовта, за да се възникне отново на нашата настояща земя и постепенно „Азът“

да се развие. Този Аз трябва да бъде там като противоположност на силата на любовта. Любовта има други условия за съществуване освен мъдростта. Мъдростта може да царува там, където всички отделни членове са зависими един от друг. Мъдростта може да управлява там, където господства влюбено същество. Но ако любовта трябва да преминава от едно същество към друго, това може да се случи само там, където е безплатен дар, който трябва да бъде там като сила на Отца. Само такива същества притежават силата за любов, които притежават божествената сила за все по-голямо постигане на свобода.

Азът е контраполюсът на любовта. Азът се е отпечатал в същата степен, в която любовта се е отпечатала. Това можеше да се случи само постепенно в еволюцията. В началото кръвта говори, кръвта, която е свързана с обичаното същество. Тук любовта ни се явява на най-примитивния етап. Любовта се развива все повече и повече до душевно-духовна сила и с това „Азът“ се освобождава. Но за да разберем истинската еволюция на човека в космоса на любовта, трябва да имаме едно предвид. Трябва да видим, че в космоса нещата протичат като в училище. Тук някои винаги остават назад. По подобен начин това се случва и в космоса. Онези същества, за които говорихме, които стоят издигнато над човека, тези, създадени в продуктивна мъдрост, можеха да преминат към любовта. Но някои останаха назад, които не достигнаха крайната цел на космоса на мъдростта, които не завършиха задачата си. Те все още трябваше да работят върху мъдростта и все още не можеха да изливат любов, която все още не им беше дадена.

Те са същества, които стоят между възвишените същества и човека. Духовната наука ги нарича луциферически същества под властта на Луцифер. Някой може да се смее, но точно както например магнитните сили са около нас, така са и луциферическите. Те се простират в космоса на любовта от космоса на мъдростта. Те бяха съществата, които дариха човека със своята малка мъдрост. Те създадоха субективната, интелектуална мъдрост на човека в „Аз-а“, който първоначално беше сякаш импрегниран с нея. На този Аз беше дадена независимост, която му подходеше в космоса на мъдростта само ако тази изпълнена с любов мъдрост беше достигнала определен етап. Така „Аз-ът“ получи сила, която сега трябваше да трансформира в независимост. Само в степента, в която Христовият принцип го освети, „Аз-ът“ стана способен да се постави в хармония с всички сили на своята среда на земята. Преди да се постигне това приближаване до Христовия идеал, такива същества отново и отново се закрепват здраво в човека, които са противоположните сили на „Аз-а“. Тяхната сила е разделяща сила, която ще раздели „Аз-а“ твърде рано. Луциферските същества водят конфликт срещу всичко, което обединява хората.

Тази сила има и своята добра задача. Тя пречи на човека да попадне, така да се каже, в първична смесица от любов. Точно както човекът е трябвало да бъде подготвен за любовта, така по-рано е трябвало да бъде подготвен за мъдростта. По

този начин този луциферически принцип трябва да се разглежда като принцип на просветлението на независимостта. Така имаме две сили, които водят човечеството в две различни посоки и с това имаме принципа на независимия Аз, който се консолидира от този конфликт. Без тази независимост любовта не би била възможна; без тази независимост произходът на злото не би бил възможен; любовта прави злото необходимо. Оттук идва принципът на любовта, който произтича от духовете на любовта, и принципът на мъдростта, който произтича от духовете на мъдростта. И двата ни водят от душа към душа, от дух към дух, от Аз към Аз. Злото почива на този духовен факт. Възможността за злото е дадена с възможността за любовта. Само защото Богът на земята е Богът на Любовта и съществата са станали независими Аз-хора, е възможен произходът на злото. Любовта е направила злото възможно.

Човекът първо постига свободна любов и истинско величие чрез луциферическите сили и едва по този начин приема силите на злото в себе си. Силите на любовта трябва да проникнат в цялата земя, трябва да са победили злото, да са го преобразили, така да се каже, до края на земния път. Виждаме, че това, което човек дължи на злото, е добро. Той дължи на злото свобода. Произходът на злото се крие в луциферическия принцип, както и произходът на свободата, с която е дадена възможността за развитие на любовта.

Ако си представим земята без всичко зло, тогава е необходима само малка сила на любовта, за да се преодолеят силите на злото. Силите на любовта нарастват, защото имат задачата да трансформират съществуващото зло в любов. Така наистина виждаме нещо от това, което Бъме е чувствал - че злото укрепва мисията на любовта. Така виждаме заедно с произхода на злото и значението на злото, а ако разглеждаме злото духовно-научно, тогава виждаме злото оправдано по определен начин. Тогава, където и да ни срещне, го гледаме с други чувства.

Ако това проникне в чувствата ни, тогава то прави съвсем различно впечатление у нас, не за този, който го схваща само спекулативно, а за този, който го схваща теософски. Ако имаме тихи часове и издигаме духа си до великите загадки, тогава трябва да изпитаме нещо толкова могъщо, че в злото все пак да чувстваме доброто. Така ние се пропиваме с чувства, които след това ни съпътстват в живота на всяка стъпка. Изправяме се пред целия свят, мислейки, чувствайки и действайки, и това е най-същественото. О, ще станем кротки, ако видим какво преди ни е вбесявало.

Тези чувства, които произтичат като основа от тези тихи часове, съставляват теософския живот. Утре ще разгледаме това още по-приложено към ежедневието. Днес успяхме да посочим функцията на злото само в мимолетни очертания.

Стигнахме до мнението, че сме късогледни, ако изтъкваме като възражение срещу злото мъдростта, любовта, духа на света. Видяхме, че този дух на любовта мощно тече през света и е толкова добър дух, че някога е донесъл зло в света, за да донесе най-ефективното, благотворно добро.

40. Духът на истината от християнска гледна точка

Евангелието от Йоан не е само изповедно писание, но и представя прекрасно описание на това, което го прави изключително важен документ за света.

Изпращането на Духа на Истината, първо към учениците, е драматично представено на душата. Обещанието за Петдесетница, изливането на Духа, Духът на Петдесетница върху дванадесетте.

Има четири етапа в начина, по който се отнасяме към Библията.

1. наивните, простодушни вярващи,
2. умните, просветените,
3. тези, които тълкуват алегорично,
4. теософите.

Освежащо преживяване е за теософа да открие, че зад религиозните писания днес наистина стоят духовни същества. Теософията се стреми да развие и разгадае духа, съдържащ се в писанията. [Теософията не е нова религия, а най-верният инструмент за разбиране на Евангелията.]

Нека сега разгледаме Евангелието от Йоан, особено пасажа, където се споменава Духът на Истината.

Аз и Отец сме едно.

Аз съм във вас и вие сте в Мен (Йоан 14:20). Аз трябва да отида при Отца, защото ако не отида при Отца, Духът на Истината няма да дойде при вас.

И така, Аз трябва да премина през смъртта, за да може Духът на Истината да влезе във вас. Само този, който намери пътя към Отца, може да провъзгласи Духа на Истината.

Това, което казвам, не е Мое, а на Отца.

Който пази Моите заповеди, Ме обича, и който Ме обича, пази Моите заповеди.

[Пропуск в преписа?] Ако сме разбрали материята на астралното тяло, сме доволни. Но що се отнася до етерното тяло, молитвата, медитацията, ако някой каже, че е схванал молитвата или медитацията, това би означавало: да не може да направи нищо с нея. Винаги повтаряйки една и съща молитва; все едно растение, което наистина има етерно тяло, но няма астрално тяло, многократно използва една и съща сила, за да образува листо отново и отново.

И когато някой придобие контрол над физическото си тяло и може да изпраща кръвните си телца, където пожелае, тогава се казва: Този човек формира своя седми крайник, Атма.

Когато човек е трансформирал голяма част от етерното си тяло в Будхи [дух на живота = Будхи], тогава той знае, че смъртта е нищо, че духът трае; защото това, което е трансформирано, остава вечно, е нещо вечно. Той осъзнава победата над смъртта. Така човекът се трансформира. Доколкото се е трансформирал.

на астралното тяло е в него от Свещения [Манас],
духът на етерното тяло е в него от Сина, Христос [Будхи],
на физическото тяло е в него от Отца [Атма].

Това, което хората чуваха в религиозните писания и послания, ги издигаше над самите тях.

В по-ранни времена, ако сте искали да получите знания от духовните светове, е трябвало да преминете през посвещение. Точно както светлината и цветът са

съществували преди да се оформят физическите ни очи, така и духовните светове са около нас, въпреки че все още не сме развили духовни очи.

По време на ранното развитие на духовното виждане, ученикът е бил доведен в състояние, подобно на смъртта, за три дни и половина. Докато етерното тяло е било извън физическото тяло, то е могло да абсорбира това, което астралното тяло вече е абсорбирало чрез молитвени упражнения.

Когато човекът след това се върнал във физическото тяло, той можел да разкаже за духовните светове; бил преживял, че животът е вечен.

В миналото само малцина са били способни да преживеят мистериите сами, но сега това е възможно за всеки. [Това, което е било преживявано безброй пъти в мистериите, сега се е случило като историческо събитие на Голгота. Това събитие е било много по-велико, защото тук тялото наистина е умирало. В мистериите тялото е било потопено в каталитичен сън само за няколко дни.]

Трябва да се задълбочите в евангелието на Йоан, за да разберете как чудото на Голгота е победило и преодоляло смъртта.

Човек е евреин, защото вярва в това, което Моисей е дал на народа си, будист е заради това, което Буда е оставил след себе си и така нататък.

За християнина не е важно учението, съдържанието, а по-скоро това, че той вярва в самия Христос, във възвишеното същество, което се е въплътило по това време.

Христос ни е донесъл не само учение, но и сила.

Сред древните евреи: кръвно родство = Аз-родство. Чрез Христос дойде духовното разбиране за Аз-а. Аз-ът вече е там, преди да е във физическото тяло.

Преди да се роди Авраам, АЗ СЪМ (Йоан 8:58). Аз и Отец сме едно (Йоан 10:30).

това не е физическият баща, а великата общност във всеки индивид, която е слязла във всяко индивидуално его.

Вместо кръвни връзки или кръвна общност, трябваше да възникне духовна общност.

Само чрез развиване на малкото индивидуално его, тя може да стане безкористна.

Със запазването на кръвта човекът е получил твърде много егоизъм. С кръвта, която е текла от раните на Изкупителя на Голгота, е оттекла и излишната, егоистична кръв на грешното човечество. [Това е изкуплението чрез кръвта на Христос.] По този начин човекът е получил правото на велико братство. Егото може да израсне отвъд себе си. Това е мистерията на Голгота. Това ще превърне земята в планета на любовта.

Не без външния, исторически Христос не може да има Христос в нас. [Всеки трябва да преживее този вътрешен Христос в себе си. Точно както око дължи съществуването си на слънцето, така и вътрешният Христос дължи пробуждането си на историческия Христос.] Чудото на Голгота е най-великото, което се е случвало през цялата еволюция на Земята.

Това, което се случи като факт на Голгота, се вля като живот, като Дух на Истината, в учениците в тайната на Петдесетница, за да могат те да излязат и да проповядват това, което самите те бяха видели.

Всичко беше споделено от поддръжниците под кръста, с изключение на скалата, която не може да бъде споделена. Тоест: земята, континентите бяха разделени, всичко, което егото може да разпреди, което може да си наложи. Но скалата не може да бъде разделена: Параклетът, Духът на Истината, това е въздушният кръг около континентите, този Дух на Истината не може да бъде разделен.

Най-свободният аз, който може да даде любов като дар на другия аз, ще се издигне чрез чудото на Голгота.

41. Евангелието от Йоан от теософска гледна точка

Доклад във вестник „17 май“, 11 април 1908 г.

Именно Теософското общество го беше подтикнало да говори по тази тема и той искаше да я разгледа от теософска гледна точка.

Теософското движение едва ли е на повече от тридесет години, но въпреки това отдавна е пуснало дълбоки корени в интелектуалния живот на съвременността.

Въпреки това, повечето хора погрешно разбират теософското движение. В много кръгове теософията се разглежда като обновяване на древни, детински представи за света и съществуването като цяло – идеи, които според тях естествено противоречат на цялата съвременна наука.

Други пък виждат в теософията нова религия, която трябва да замени старите. Това обаче също не е правилно. Теософията не е нищо друго освен нов научен метод. Точно както всеки клон на съвременната наука има свой научен метод, така и теософията. Теософията не е нова религия. Теософията е инструмент, инструмент, който помага на човечеството да проникне в света на духа, в духовната основа, върху която е изграден физическият свят. Религиите обаче са и откровение на духа и ако теософията иска да изпълни задачата си, тя трябва да бъде в хармония и със същността на всички религии. А сега трябва да се направи опит да се разгледа връзката, която съществува между християнската религия и по-специално Евангелието от Йоан, и теософията. Този документ в Новия завет не се цени високо в наши дни. Съвременните хора на практика са загубили всяко разбиране. Дълго време бяхме толкова заети с всякакви исторически изследвания за произхода на това евангелие и контекста, или по-скоро, разликата между него и другите три евангелия, че истинският дух на произведението почти е изчезнал. Трите евангелия в Новия завет описват Исус Христос с ярки образи, как се е държал, как е проповядвал и лекувал, и как е положил основите на нашата собствена западна култура.

Евангелието от Йоан, от друга страна, има свой собствен специален начин на разказване за Христос и Неговия акт на изкупление.

Марк, Лука и Матей разказват и искат да разкажат за случилото се в Палестина по това време – разказват за великата историческа драма, която се е разиграла на голямата арена на живота.

Четвъртото евангелие обаче иска да даде картина на Христос и на идеята за Христос, докато тя расте в човешкото сърце. Като силен химнописец, авторът на Евангелието от Йоан описва Христос, прекрасния идеален човек, как той преобразява и пресъздава човешкото сърце.

Това четвърто евангелие, както вече беше споменато, е напълно изгубено за много хора. Но ако теософията иска да се издигне до великата си задача, тя трябва да доближи именно това четвърто евангелие до сърцата на хората.

Чуйте уводните думи. Всеки знае тези монументални думи: „В началото бе Словото; и Словото беше у Бога; и Словото беше Бог.“ (Йоан 1:1)

Казано е, че това въведение е чисто философско и трябва да е написано от философ – че авторът на Евангелието от Йоан по този начин се различава от другите трима евангелисти, тъй като е бил добре запознат с цялата съвременна наука.

Но това мнение не е основателно. Странно е, че някой би могъл да измисли подобни мисли чрез нещо толкова просто и ясно като тези уводни думи. Който и да е написал четвъртото евангелие, наистина не е бил повлиян от някаква конкретна философия. Той просто е разказал историята по съвсем различен и интимен начин. Ето защо се е казвало, че това евангелие е написано от чирака, когото майсторът е обичал най-много, тоест, го е разбирал най-добре.

Евангелието от Йоан е най-дълбокият, най-духовният разказ, който имаме за християнските мистерии, разказът за задачата на Христос, мисията на Христос тук, в света. Но ако човек иска да разбере тази мисия, трябва да погледне малко към цялото човечество, защото призванието му е най-тясно свързано с нея.

Ако трябва да се назове една-единствена дума, която да обозначи пътя на развитие, който човешката раса е следвала на земята, то тази дума е любов. Друг аспект на същата тази любов е мъдростта. Мъдростта и любовта са едно цяло.

Не е нужно да се търси много, за да се осъзнае, че мъдростта е основният закон в света.

Помислете за растение, за цвете. Колко чудесно е изградена клетка след клетка, докато цялото растение застане там с листа, цвят и плод. Помислете за пчелите. Колко прекрасни са техните жилища. Никоя сграда в света, построена от ръце, не може да се сравни с това.

И когато погледнете човешкото тяло и видите как на всеки крайник е възложена съответната му задача, как скелетът поддържа тялото с най-голяма възможна сила във възможно най-малкото пространство и видите как всяко нещо в човешкото тяло е славно замислено и разположено, тогава наистина разбирате, че човешкото тяло е, така да се каже, кристализирана мъдрост.

Да, мъдростта е основният закон на целия свят. Не само на тази земя, но и във всички царства на света.

В човешкия живот законът на мъдростта се променя и се превръща в закон на любовта, който прониква във всичко. И тук, на земята, можем да видим как този закон на любовта постепенно е преобразил хората.

Формата на любов, която човечеството е познавало изключително в отдавнашни времена, е била кръвната връзка, любовта между онези, които са били тясно свързани по кръвна линия. Именно сексуалният нагон, племенната връзка, чувството за национална общност са били първата форма на любов. В и чрез роднинските връзки хората са научили първия си урок за това как да обичат другите. Колко дълбоки са корените на тази примитивна форма на човешка любов, може да се види от всички легенди и митове, както и от трагичната и тъжна съдба, която сполетява онези, които се женят за член на чуждо семейство или племе.

Като съвременен човек, ни е трудно да се ориентираме в тези стари кръгове от идеи. Развили сме индивидуално его, независимо чувство за личност. Всеки от нас

осъзнава, че крие собственото си аз, собственото си самосъзнание, в най-съкровената си същност.

Но в миналото не е било така. Ако някой в онези времена беше казал „аз“, той би имал предвид своя пол, своите роднини. С течение на времето границите са се разширявали все повече и повече. Именно народът, националната общност, сега се е превърнала във висшето единство, в което индивидът е погълнат. И това е намерило най-особения си израз в националното чувство на Стария завет. Евреинът се е чувствал едно цяло със своя народ. За него се е смятало, че принадлежи към цялата линия на своите предци: баща, дядо, прадядо и така нататък чак до патриарха Авраам. Висшето „аз“ на евреина би бил самият народ, ако всички тези дълги линии бяха кръвни роднини. Той е мислил нещо подобно: Животът ми има край, но в кръвта, която тече в семейството, аз живея отново. Така са мислили хората във всички народи, във всички хора на земята.

Само малцина мислят различно. За тях целият човешки род, всички създания на земята, са роднини и кръвни приятели. Те имат достатъчно любов в себе си, за да прегърнат цялата земя.

Тази малка група са „посветените“, които заедно образуват школа, така наречените мистерии.

Каква е целта на тези мистерии? Наистина, те трябва да бъдат училище, където хората се учат да се издигат до по-високо самосъзнание.

Когато говорим за посветени, имаме предвид хора, които са се освободили от всички земни окови, които са се откъснали от всичко, което са обичали в чувствените неща. И по този начин са развили в себе си по-висши сетива и сили. Човекът не е просто тяло, а сложно същество. И всеки един човек има способността да развива сетива, освен физическите.

Всеки е запознат с редуването между сън и будност. Когато заспите, самосъзнанието ви избледнява, поне засега. Болката, удоволствието, всички хиляди съставни чувства, които изпълват дните ни, изчезват, защото душата, самосъзнанието, е напуснала тялото и я няма, докато не се спусне обратно във физическото тяло сутрин. А вечер, когато тялото спи, душата излиза отново; човекът е само духовно човек през това време и всички чувствени неща избледняват. Представете си човек, който е спял, спял по рождение. Всичко, което светът притежава от светлина и цвят, не е налично за него, защото няма орган, с който да го възприеме.

Но ако някой с добро зрение би описал на такъв човек всички прекрасни неща, които вижда, и ако човекът каже, че е поет, мечтател и че неща като светлина и цвят не съществуват, ние наистина бихме нарекли това глупост. Бихме знаели по-добре. И ако очите на някой, роден спял, по някакъв начин бъдат отворени, бихме могли да кажем, че този човек е бил посветен в светлината, цветовете и сиянието.

Така е и в духовния свят. Във физическия свят очите ни са отворени, но в другите светове, в духовния свят, ние опипваме сяло. В тези светове почти всички хора са слепи. Те нямат сетива, нямат очи, нямат уши.

Тези духовни светове със сигурност съществуват, но ако хората искат да получат знание за тях, очите на слепите трябва да се отворят, тоест те трябва да бъдат „посветени“ или научени да придобият органи на възприятие, адаптирани към тези светове. В старите мистерии е имало специални методи за развитие на душата по такъв начин, че тя да придобие духовни сетива. И когато ги е получила и е слезла отново във физическото тяло, тя е могла да си спомни и да използва това, което е научила и преживяла в духовните светове. В древността всеки, който е искал да стане посветен, е трябвало да се подчини изцяло на водач – учителя. Самият този учител е бил учител, който отдавна е бил посветен и следователно е могъл да свидетелства от собствения си опит за това, което е видял и чул в тези духовни светове. Един такъв учител е бил Христос. Неговата мисия на земята е била да привлече цялото човечество под закона на любовта. Той е дошъл, за да научи хората, че вече не е нужно да се придържат към своя пол или към своя народ, ако искат да избегнат проклятието. Той ги учеше да се издигнат над чувството за пол – до Отец, различен от Отец Авраам, до Бога, скрит в най-съкровената им душа. Любовта към собствения пол и любовта към собствения народ трябва да се издигнат до любов към всички хора, до любов към всички живи същества по света. В миналото любовта е била частна, фрагментирана и разделена, обвързана с определен пол, народ или нация. И различните мистерии или посвещения на народите винаги са били само за този един народ. Хермес, Заратустра, Буда са били учители и основатели на вярата, всеки за своя народ. Старите езически мистерии са учили хората да развиват „аз-а“, да се изграждат в духовни човешки същества. Но всеки от тях е бил ограничен до своя народ. Те не са надхвърляли чувството за националност. Но са служили за подготовка на света за най-великото събитие, което се е случило досега – идването на Христос в света.

Защото с Христос е различно. Той не е установил популярна религия, популярна вяра, а религия за всички хора. Христос е този, който е бил предопределен да учи света, да разшири популярната любов, така че тя да обхване целия човешки род. Той е този, който е извадил тайните и ги е дал на всички.

И това е особено очевидно в Евангелието от Йоан. Ако прочетем правилно уводните думи, виждаме, че на фона на цялата физичност съществува духовен свят с произход, божествената мисъл за Отца. И когато Христос казва: „Аз и Отец сме едно“ (Йоан 10:30), тогава с този Отец той има предвид именно тази божествена искра, която е дъхът на живота във всяка човешка душа.

И чрез Христос всяка душа е получила импулс, съживление, за да освободи вечното в човешката природа.

В епохата на Стария завет, само евреинът е имал кръвната връзка, за която да се държи – съюзът в лоното на Авраам е бил единствената му надежда, ако е искал да избегне проклятието.

От друга страна, се казва, че Исус е казал: „В дома на Отца Ми има много стаи.“ (Йоан 14:2) Именно това е важно: да се откъснем от тези семейни връзки. „Който не се отрече от баща си и майка си, не е достоен за Мен“ (Лука 14:26; Матей 19:29), казва той.

Вече не важат кръвни връзки, а само вечният бащин принцип във всяка човешка душа. Старият завет е разширен от Христос и е усъвършенстван в Евангелието на Йоан. Но дори и в старите писания не е нужно да се търси напразно същата идея: „В началото Бог създаде небето и земята“ (Битие 1:1) и така нататък. Ако сравните тези думи с уводните думи на Евангелието на Йоан, ще разберете връзката между физическия и духовния свят. Думите в Битие се отнасят до външния материален свят, думите в Евангелието на Йоан се занимават с новото творение, което е необходимо в нашата собствена душа. Следователно Евангелието на Йоан не е просто книга като другите исторически документи, а книга за посвещение, книга, която трябва да бъде съживена за душата. Преди всичко, това е книга за преданост, книга за размишление. И всяка човешка душа, която иска да бъде ученик на Христос, трябва сама да преживее тези събития, трябва сама да премине през тях. Христос се беше превърнал в импулса, в движещата сила за освобождаването на отделната душа. Отсега нататък мъдростта трябваше да се черпи не само от мистериите, само за малцина. Вече не беше необходимо да се предава на „майстор“, ако човек искаше да бъде посветен. Христос донесе християнските мистерии на всички, които можеха да ги приемат. Събитието на Голгота е велико събитие в света и кръвта, която течеше там, дава импулса, освобождава сили, които би трябвало да водят целия свят да търси Бога в собствените си души. Ето защо християнството е най-великата от всички религии и може да оцелее по-дълго от всяка друга. А Евангелието от Йоан е самият крайъгълен камък на това учение на Христос.

42. Библията и мъдростта

Библията е била предавана през вековете със значение [за човешкото сърце], което се извисява над всичко. Може да се каже, че това, което се представя, за да се противопостави на Библията, идва от Библията.

По времето на Коперник, Кеплер и Галилей нещо подобно се е случвало по отношение на природния свят, както се случва днес по отношение на Библията. По това време старите гръцки писания на Аристотел и т.н. са били считани за валидни. Днес това, което е било изследвано в химическата лаборатория и т.н., се приема за правилно; днес изглежда логично и хората вярват на това, което казват изследователите.

В миналото не е било така. Това, което Аристотел, велик и всеобхватен ум, е писал и проповядвал, е било научено, а не това, което е било видяно със собствените очи и т.н. Когато първият човек е дисектирал труп, първоначално е имало съпротива от страна на онези, които са се кълнали в Аристотел.

Един такъв реформатор веднъж казал, че Аристотел имал нещо нередно с нервите. Един вярващ в Аристотел го намерил за невероятно. Това му било демонстрирано в тялото. „Да, тук е така“, казал той, „но ако природата не е такава, каквато казва Аристотел, тогава аз вярвам на Аристотел.“ Това вярване тежало върху човечеството като бремене.

Изглеждало сякаш самочувствието на Аристотел ще пострада, ако погледне природата. Но това не се случило. Тези, които вярвали в Аристотел, вярвали само на буквата. Постепенно хората се научили да разпознават Аристотел правилно.

Много подобно е и с Библията. [До осемнадесети век се е смятало за неоспоримо, че тя има различен произход от другите книги.] Твърдело се е, че тези, които са написали Библията, са били вдъхновени от Бог и следователно са непогрешими. Първите противоречия са открити в Стария завет. Не теолог, а френски лекар е открил, че за Яхве и Елохим са съобщени различни неща. Трябва да е имало двама писатели и това е било съставено. Накрая е прието, че подобно на други книги, Библията е написана от няколко души и трябва да бъде изучавана и изследвана като други книги.

Същото важеше и за Новия завет. Йоан все още живееше във висши светове; че духът винаги трябва да триумфира над живота – така се чете в писмата на Павел. Как би могъл материалистичният ум да намери нещо в книгата Откровение на Йоан, освен фантазия?

За вярващите все още е валидно, че Библията е опора в живота и утеха в смъртта. Но може ли да остане така, ако хората, които задават тоновете, учените, разглобяват всичко? С Аристотел е имало вярващи, след това са се появили тези, които са могли да видят и постепенно са разбрали правилно Аристотел. Не може ли същото да се случи и с Библията?

Аристотел е виждал в самата природа и това, което е описал в книгите си, е видял; подобно е и с Кеплер и т.н. Не би ли могло от това да произлезе правилно оценяване на Библията, ако подобен процес протича и за хуманитарните науки, както е протичал и за естествените науки по времето на Кеплер?

Днес съществува духовно движение, теософия. Някои може да поклатят глава или да свият рамене; но всеки, който сериозно се занимава с него, ще осъзнае сериозността на това духовно движение.

Точно както има изследователи на природата, винаги е имало изследователи или изследователи на духовните светове, които се наричат посветени. Естественият учен разполага с телескопа, микроскопа и човешкия ум. С тях се откриват велики неща. — Но за духовния изследовател тези инструменти са безполезни.

Единственото нещо, което съществува, е самият човек. Човек трябва само да има правилната гледна точка. Човек трябва да осъзнае, че във всяка човешка душа има спящи способности, духовни очи и уши, които, когато се събудят, отварят един свят, точно както би било за някой, който е претърпял операция и се е родил слеп. Слеп човек не трябва да казва: Няма цветове. Никое човешко същество не може да каже: Няма духовни светове около нас. Този, който има търпението да развие тези вътрешни сетивни органи в себе си, става гледач, посветен. Естественият учен трябва да се научи да използва телескопа и всички инструменти. [По същия начин духовният учен трябва да се научи да използва висшите си органи.]

Велики мистерии се изправят пред нас, когато ни се представят само думите сън, бодърстване, живот и смърт. Точно както книгите на Хекел съдържат изследванията на Хекел, така и книгите по теософия съдържат духовни факти за духовните светове.

Само ясновидец би могъл да напише началото на Стария завет например и само ясновидец може да разпознае такива документи. Именно ясновидството е в основата на Библията.

Фактът, че Евангелието от Йоан изглежда има повече противоречия от другите три Евангелия, се дължи на факта, че Йоан е бил по-задълбочен посветен от тримата синоптици.

Ако подходите към Библията от гледна точка на духовната наука, нейната стойност и дълбочина стават още по-големи. Само мъдростта може правилно да разпознае Библията, тъй като тя произтича от мъдростта.

43. Библията и мъдростта

Не може да се съмнява, че влиянието на Библията върху западната култура е по-голямо от това на който и да е друг документ. С право може да се каже, че в резултат на влиянието на Библията, човешката душа в продължение на хиляди

години е поддържала контрол над най-вътрешното същество на човека – контрол, който се е разпрострял както върху живота на чувствата, така и върху живота на волята. Влиянието в тези две сфери на човешкото същество е било по-силно, отколкото в неговия мисловен и концептуален живот, въпреки че може да се каже, че целият духовен живот, било то в областта на религията или на точната наука, носи следи от влиянието на Библията. И за тези, които се вгледат по-задълбочено в нещата, е очевидно, че самите аргументи на хората, които днес се чувстват длъжни да атакуват Библията – заемайки в някои случаи радикалната позиция на откровено отричане – сами по себе си показват следи от нейното влияние. Никога не е имало всеобщо признание и днес практически няма такова за степента на влияние на този документ; но въпреки това то съществува в действителност за тези, които имат безпристрастен поглед. Отношението, възприето към Библията от съвременната мисъл, чувство и възприятие, от известно време се е променило значително в сравнение с предишното. Стойността на Библията, отношението, възприето към нея от хората, които днес я приемат сериозно, се е променило съществено в течение на 19-ти век. Разбира се, не бива да подценяваме по никакъв начин гледната точка на много съвременни мислещи хора, които се чувстват длъжни да заемат твърда позиция на почвата на науката. Има и други, които се придържат здраво към Библията, които черпят всичките си най-дълбоки убеждения от този най-значим документ и които предпочитат да не обръщат внимание, когато се обсъжда стойността на Библията. Отношението на такива хора е: „Другите могат да мислят както си искат; ние намираме в ученията на Библията всичко, от което се нуждаят душите ни, и сме напълно доволни.“ Такава гледна точка, колкото и оправдана да е в отделни случаи, е в известен смисъл изцяло егоистична и в никакъв случай не е без опасност за духовната еволюция.

Това, което в дадена епоха се е превърнало във всеобщо благословение за хората – или, да кажем, във всеобщо вярване и убеждение, винаги е произхождало от малцина; и е напълно възможно все по-голям поток от убеждения да се разпространи, за да стане всеобщ в не много далечно бъдеще от малцината, които днес се чувстват принудени да атакуват Библията поради желанието си да изградят своя мироглед в съответствие със своята Наука. Поради тази причина игнорирането на подобни духовни и умствени течения и отказът да слушаме, защото човек е доволен, не е без елемент на опасност. Всеки, който наистина приема еволюцията на човечеството сериозно, би трябвало по-скоро да смята за дълг да обърне внимание на възраженията, повдигнати от искрените търсачи на Истината, и да види каква връзка имат тези възражения с Библията.

Казах, че отношението, възприето от хората, и особено от лидерите на интелектуалния и духовния живот, се е променило. Днес ще направим само да посочим тази промяна. Ако погледнем назад в миналото, ще открием цивилизации, където хората, особено когато са стояли на върха на духовния си живот, изобщо не

са се съмнявали, че най-висшата мъдрост произтича от Библията; и че онези, от които тя произлиза, не са били просто обикновени хора, отговорни за човешките грешки в нея, а са били под възвишено вдъхновение и са я вливали с мъдрост. Това е било чувство на благоговейно признание сред онези, които са стояли на върховете на духовния живот. В днешно време това се е променило.

През 18-ти век един френски изследовател стигнал до заключението, че в Стария завет съществуват определени противоречия. Той забелязал, че двете истории за Сътворението в самото начало на Библията си противоречат, че едната история описва работата на шестте или седемте дни, включително сътворението на човека, и че след това има друг разказ с различно начало, който приписва съвсем различен произход на човека. Този изследовател бил особено смутен от факта, че в началото на Библията се появяват две имена на Божеството - името „Елохим“ в разказа за шестдневното сътворение и по-късно името Йехова. Отзвук от това има и в немската Библия. В немската Библия името на Божеството се превежда като „Господ“, „Бог“, а след това Йехова се превежда като „Бог Господ“ или по някакъв подобен начин; във всеки случай разликата е очевидна. Забелязвайки това, изследователят заподозрял, че нещо е довело до несъстоятелното твърдение, че Библията е написана от един човек, независимо дали е Моисей или някой друг, и че различните разкази трябва да са били споени заедно. И след дълго обмисляне той стигнал до заключението, че всички съществуващи разкази, съответстващи на различните традиции, са просто споени заедно; един разказ е обединен с друг и всички противоречия са оставени настрана.

След това и в резултат на това се появи видът изследване, което би могло да се нарече осакатяване на Библията. Днес има Библии, в които различните детайли са проследени до различни традиции. В така наречената „Дъгова Библия“ се посочва например как някоя част, която е била вмъкната в колективното твърдение, произхожда от съвсем различна легендарна традиция – затова се казва, че Библията трябва да е била слепена от парченца традиция. Все по-често изследователите са се придържали към тази линия по отношение на Стария завет и след това същото се случи и в случая с Новия завет. Как би могъл да се скрие фактът, че когато четирите евангелия се подлагат на буквално сравнение, те не са съгласни помежду си? Лесно е да се открият противоречия в евангелията на Матей, Лука и Йоан. И така, изследователите казаха: Как е възможно отделните евангелисти да са написали съответните си евангелия под възвишено вдъхновение, когато повествованията не са съгласни? Евангелието от Свети Йоан – това най-дълбоко писание на християнския свят – е лишено от всякаква стойност като исторически документ в съзнанието на някои изследователи от 19-ти век. Хората все повече се убеждавали, че то не е нищо друго освен един вид химн, записан от някого въз основа на неговата вяра, а не историческа традиция. Те казвали, че написаното от него по никакъв начин не може да претендира да бъде истинско

описание на това, което действително се е случило в Палестина в началото на нашата ера. И така Новият завет бил разкъсан на парчета. Старият и Новият завет били третирани като всеки друг исторически документ; казвало се, че в тях са се промъкнали пристрастия и грешки и че преди всичко е необходимо чрез чисто историческо изследване да се покаже как фрагментите постепенно са били сглобени. Това е гледната точка, която все повече се е възприемала от историческото, богословското изследване.

От друга страна, нека се обърнем към онези, които се чувстваха принудени да стоят твърдо на земята на фактите на естествената наука, които казаха, съвсем искрено и честно в резултат на знанията си: „Това, на което ни учат геологията, биологията и различните клонове на естествената наука, категорично противоречи на това, което разказва Библията. Библейската история за развитието на земята и живите същества през шестте дни на сътворението е от естеството на легенда или мит на примитивни народи, чрез които те се опитваха по детски начин да направят произхода на земята разбираем за себе си.“ И такива хора се отчуждиха от Новия завет в същата степен, както и от Стария завет. Хората, които се чувстват принудени да се придържат здраво към фактите на естествената наука, няма да имат нищо общо с всички прекрасни дела, извършени от Христос, с начина, по който тази уникална Личност се появява в критичния момент на нашата история, и те радикално се противопоставят на самия принцип, на който е основана Библията. Така виждаме, от една страна, Библията разкъсана на парчета от историко-богословско изследване, а от друга страна, оставена настрана, дискредитирана от научните изследвания.

Това може да послужи накратко за характеризиране на днешния мироглед; но ако никой не се занимаваше с това и просто упорстваше в позицията: „Вярвам на това, което е в Библията“ - това би било егоизъм. Такива хора биха мислили само за себе си и нямаше да им хрумне, че бъдещите поколения биха могли да приемат за всеобщо убеждение това, което днес е убеждение само на малцина.

Сега можем да се запитаме: има ли може би още една гледна точка, освен двете, които посочихме? Наистина има и точно нея искаме да разгледаме днес. Това е гледната точка на Духовната наука или Антропософията. На първо място можем да разберем това най-добре чрез сравнение. Антропософската гледна точка по отношение на Библията предлага на нашата съвременна епоха нещо подобно на това, което беше постигнато преди три или четири века чрез могъщите постижения на научните изследвания; Антропософията се стреми да образува свързващо звено с постигнатото от хора като Кеплер, Коперник, Галилей.

Днес ние градим върху основите на постигнатото от такива личности. Когато погледнем назад към връзката, която в миналото е съществувала между хората и природата, откриваме, че в старите школи или академици определени книги са имали също толкова тежест, колкото Библията има за много хора днес. Аристотел,

древногръцкият учен, чиито постижения в никакъв случай не са били ограничени до сферата на естествените науки, е бил считан от най-широките кръгове както в ранното, така и в късното Средновековие за авторитет с широк обхват. Навсякъде, където хората са били обучавани за природата, книгите на Аристотел са били взети за основа. Неговите писания са били фундаментални и авторитетни не само в сфери, където хората са изучавали природата в по-ограничен, философски смисъл, но и в сфери на определено научна мисъл. В онези дни не е било обичайно да се гледа на природата със собствените си очи и не е ставало въпрос за инструменти, апарати и други подобни неща. По времето на Галилей се е случил един силно симптоматичен инцидент, който е предаден като вид анекдот. Колега посочил на човек, убеден последовател на Аристотел, че много от твърденията на учителя не са верни; например, че нервите произлизат от сърцето, което противоречи на реалните факти. Пред човека поставили труп и му демонстрирали, че това твърдение на Аристотел не съответства на фактите. Той казал: „Да, когато самият аз го гледам, ми се струва противоречие, но дори и Природата да ми го покаже, аз все още вярвам на Аристотел.“ И имало много такива хора – хора, които вярвали повече в ученията и авторитета на Аристотел, отколкото в собствените си очи. Днес гледната точка на хората за Природата, а също и за Аристотел, се е променила. В наше време би било сметнато за нелепо да се извличат от древни книги знанията за природата, които хората би трябвало да притежават. Днес ученият се изправя срещу природата със своите инструменти и се опитва да изследва нейните тайни, за да могат те да станат общо благо за всички хора. Но обстоятелствата са били такива, че по времето на Галилей, онези, които са били пропити с ученията на Аристотел в същата степен като този гореспоменат последовател, не са разбирали гръцкия Учител ни най-малко. Аристотел е имал предвид нещо различно, нещо много по-духовно, от това, което днес разбираме под „нерви“. И поради това не можем да отдадем истинска заслуженост на Аристотел – чиято визия е била в съответствие с епохата, в която е живял – докато не погледнем към природата със свободни и безпристрастни очи.

Това беше голямата промяна, която се случи преди три или четири века – и ние преживяваме такава промяна сега по отношение на Духовната наука и онези духовни факти и процеси, които са духовните основи на съществуването.

В продължение на векове Библията е била приемана от голям брой хора за единствената книга, способна да даде информация за всичко, което надхвърля осезаемия, физически свят. Библията е била авторитетът, който се отнася до духовния свят, точно както Аристотел през Средновековието е бил авторитетът за физическия свят.

Как се е случило така, че днес сме в състояние да отдадем по-голяма заслуженост на Аристотел? Това е така, защото се изправяме пред физическия свят от позиция на по-голяма независимост. И това, което Антропософията може да даде на човека

от съвременното, е възможността да придобие пряко познание за невидимия свят, точно както преди векове новата епоха е започнала да придобива пряко познание за видимия свят. Духовната наука твърди, че е възможно човек да гледа и да възприема духовния свят; че не е нужно да бъде зависим от традицията, а може да види сам. Това е, което истинската Духовна наука трябва да постигне за съвременното човечество – тя трябва да убеди човека, че в него съществуват спящи сили и способности; че има определени велики моменти в живота, когато тези духовни способности се пробуждат, точно както когато спящ човек е опериран и е способен да вижда цветове и светлина. Да използваме фразата на Гюте: духовните уши и очи се пробуждат и тогава душата на човека може да възприеме в обкръжението си това, което иначе е скрито. Пробуждането на способностите, спящи в душата, е възможно; Възможно е човек да придобие инструмент, чрез който да вникне в духовните причини, точно както с физическите си инструменти той вглежда във физическия свят. Имаме всякакви инструменти за възприемане на физическия свят - и за възприемане на духовния свят също има инструмент - а именно самият човек, преобразен. От гледна точка на духовната наука най-важното от всичко е думата „Еволюция“ да се приема с пълна сериозност - „Еволюция“, която е един вид магическа дума на много устни. Днес не е трудно да се разбере как несъвършеното непрекъснато се развива и еволюира и тази еволюция се проследява внимателно във външната естествена наука. Антропософията не би се противопоставила и на най-малката опозиция на тази концепция, където остава в областта на научните факти. Но Антропософията приема думата „Еволюция“ в пълния ѝ смисъл - и толкова сериозно, че тя посочва онези способности, които се намират в душата на човека, чрез които той може да осъзнае духовния свят. Духовните същества са основата и основата на физическия свят и човек се нуждае само от органи, за да може да ги възприема. Тук отново трябва да подчертая факта, че днес само малцина хора са в състояние да трансформират душите си по този начин. Това изисква високо развита душа, чиито духовни очи са отворени, преди да може да се предприеме изследване на духовния свят и да се получи информация за събитията и съществата там. Но ако фактите за висшите светове бъдат изяснени, тогава всичко, което е необходимо за разбирането на казаното от духовния изследовател, е здравословно разсъждение, освободено от всякакви пристрастия, отнасящи се до интелекта или човешката логика. Няма основание да се критикува използването на духовното изследване, защото не можем да видим сами. Колко хора са способни да си съставят ясна представа за изследванията на Ернст Хекел и да ги проследят? Същото важи и за изследванията в областта на сетивния живот, където осветеното от разбирането преминава в съзнанието, както и за това, което духовният изследовател има да каже за информацията, която е придобил в свръхсетивния свят. Това, което е познато като свръхсетивен свят чрез прякото възприемане и човешките познавателни способности, трябва да премине в

универсалното съзнание на човечеството в резултат на антропософското схващане за света.

От една страна, тогава, имаме древната Библия, която по свой начин ни представя тайните на свръхсетивните светове и тяхната връзка със сетивните светове, а от друга, в Духовната наука, имаме непосредствените преживявания на изследователя по отношение на свръхсетивния свят. Това със сигурност е гледна точка, подобна на тази, която човек открива в зората на съвременното естественознание.

Възниква въпросът: „Какво може да ни каже Духовната наука, което да ни помогне да разберем библейските истини?“ Тук трябва да навлезем в подробности. Преди всичко трябва да посочим, че когато в резултат на методите, установени от Духовната наука, човек събуди душевните си способности, той вижда в духовния свят и развива това, което в сравнение с обективното познание е Имагинативно Познание. Какво е това Имагинативно Познание? То няма нищо общо с онези смътни фантазии, които лесно се свързват с думата „Въображение“, нито има нещо общо със сомнамбулизъм и подобни неща, но фундаментално за него е строгата дисциплина, чрез която човек трябва да събуди тези способности. Нека изхождаме от външното познание, за да стане по-разбираемо какво всъщност се има предвид под „Въображаемо Познание“. Какво е характерно за външното обективно познание? Има например възприятието за „маса“; когато масата вече не е пред нас, остава идея, понятие за него, като вид ехо. Първо е обектът, а след това образът. Някои философски системи твърдят, че всичко е само образ, концепция. Това е неправилно. Да вземем например концепцията за нажежена стомана или желязо. Концепцията няма да изгори, но когато се изправим пред реалността, преживяването е различно. Характерното за обективното познание е, че първо обектът е там, а след това образът се формира в нас. Точно обратният процес трябва да се случи у човек, който желае да проникне във висшия свят. Първо той трябва да може да трансформира своя концептуален свят по такъв начин, че концепцията да предшества възприятието. Тази способност се развива чрез медитация и концентрация, тоест чрез потапяне на душата в съдържанието на определени концепции, които не съответстват на никаква външна реалност. Само помислете за момент колко много от това, което живее в душата, зависи от факта, че сте родени в определен град на определен ден. Да предположим, че не сте родени на този ден, и се опитайте да си представите какви други преживявания биха живели тогава в душата ви и биха се стичали през нея от сутрин до вечер. С други думи, изяснете си каква част от съдържанието на душата зависи от вашата среда и след това оставете всичко, което ви е стимулирало отвън, да отmine. След това се опитайте да помислите колко от това би останало още в душата. Всички представи за външния свят, които се вливат в душата, трябва ден след ден да бъдат изгонвани от нея и на тяхно място трябва да живее известно време съдържанието

на представи, които по никакъв начин не са били стимулирани отвън и не изобразяват никакъв външен факт или събитие.

Духовната наука – ако търсенето ни е искрено – дава много такива концепции и ще спомена една като пример. Искам да ви покажа как душата може постепенно да бъде изведена във висшите светове чрез определени, определени концепции.

Такива концепции могат да се разглеждат като букви от азбуката. Но в Духовната наука има не само двадесет и две до двадесет и седем букви, а стотици, чрез които душата се учи да чете в духовния свят. Ето един прост пример: да предположим, че вземем добре познатия Розов кръст и в най-простата му форма, черния кръст, украсен със седем червени рози. Получават се много определени ефекти, ако в продължение на четвърт час всеки ден душата се отдава изцяло на концепцията за този Розов кръст, изключвайки всичко, което действа като външен стимул. За да можем да разберем какво се случва в душата в резултат на това, нека разгледаме интелектуално значението на Розовия кръст. Това не е най-важният елемент, но ще го направим, за да покажем, че е възможно да се обясни значението. Ще го дам под формата на инструкция, дадена от учител на ученик.

Учителят казва на ученика: „Вижте растението, което стои с корен в земята и расте нагоре към цвета. Сравнете по-голямото съвършенство на човека, стоящ пред вас, организиран такъв, какъвто е, с по-малкото съвършенство на растението. Човекът има самосъзнание, има в себе си това, което наричаме Его, „Аз“. Но тъй като има този висш принцип в себе си, той е трябвало да приеме освен това всичко, което съставлява неговата нисша природа, страстта на сетивата. Растението няма самосъзнание; няма Его, следователно все още не е обременено с желания, страсти или инстинкти. Неговата зелена красота е там, целомъдрена и чиста. Вижте циркулацията на хлорофилната течност в растението, а след това и в човека – пулсацията на кръвта. Това, което в човека съставлява неговия живот от страсти и инстинкти, се изразява в растението като цвят. В замяна на това човекът е спечелил своето самосъзнание. Сега помислете не само за днешния човек, но погледнете в духовен смисъл и за човека от далечното бъдеще.“ Той ще се развива, ще преодолее, ще пречисти и пречисти своите желания и страсти и ще постигне по-висше самосъзнание. Така, духовно, можете да видите човек, който отново е достигнал чистотата на растителната природа. Но именно защото е достигнал по-висш етап, неговото самосъзнание съществува в това състояние на чистота. Кръвта му е чиста и непорочна, както растителните течности. Вземете червените рози като прототип на това, което кръвта ще бъде в някое бъдещо време, и по този начин имате пред себе си прототипа на висшия човек. В Розовия кръст имате най-красивия перифраза на думите на Гьоте: „Човекът, който е без това умиране и ставане, е тъжен странник на тази тъмна земя!“ Умиране и ставане – какво означава това? Означава, че в човека съществува възможността да израсне отвъд и извън себе си. Това, което умира и е победено, е представено от черния кръст, който е

израз на неговите желания на сетивата. Цветовете в своята чистота са символ на кръвта. Червените рози и черният кръст заедно представляват вътрешния призив да израснеш отвъд себе си.

Както казах, това интелектуално обяснение не е най-важният елемент и е дадено само за да можем по-добре да разберем тези неща. В медитация от този вид смисълът е да се потопим в символа, той да стои като картина пред нас. И ако се каже, че Розовият кръст не съответства на нищо реално, нашият отговор трябва да бъде, че цялото значение не се крие в преживяването на нещо, отнасящо се до външния свят, чрез Розовия кръст, а че ефектът на този Розов кръст върху душата и нейните спящи способности е много реален. Никой образ, отнасящ се до външния свят, не би могъл да има същия ефект като този образ във всичките му разнообразни аспекти и в неговата нереалност. Ако душата позволи на този образ да действа върху нея, тя постига все по-голям напредък и накрая е способна да живее в свят от представи, който в началото е наистина илюзорен; но когато е живяла достатъчно дълго в този концептуален свят с търпение и енергия, тя има значително истинско преживяване. Духовни реалности, духовни същества, които иначе са невидими, излизат от духовната среда. И тогава душата е способна съвсем ясно да различи това, което е просто концепция, илюзия, от истинската и неподправена реалност.

Разбира се, човек не бива да бъде визионер, защото това е много опасно; абсолютно необходимо е да се поддържа разум и сигурна основа за собствения опит. Ако човек сънува във вид фантазия, тогава не е добре за него, когато духовният свят нахлуе в съзнанието му. Но ако поддържа чувство за абсолютна сигурност във възприятието си за реалността, тогава той знае как ще се проявят духовните събития и се възнася в духовния свят.

Може би от казаното от мен сте предположили, че познанието за духовния свят е съвсем различно от това за сетивния свят. Духовният свят не може да бъде доведен до обхвата на прякото възприятие посредством понятия, имащи само едно значение, и всеки, който смята за възможно да опише това, което намира в духовния свят, по същия начин, както би описал това, което намира в сетивния свят, просто няма познания за природата на духовния свят. Духовният свят може да бъде представен само в картини и образи, които трябва да се разглеждат само като такива. Когато духовният изследовател се вгледа в духовния свят, той вижда духовните причини зад физическите явления и вижда не само това, което е в основата на настоящето, но и това, което е в основата на миналото. Едно нещо преди всичко е очевидно за него, а именно, че човекът, такъв какъвто стои пред нас днес като физическо същество, не винаги е бил физическо същество. Външната естествена наука може да ни върне само чрез физическите явления към това, което човекът като физическо същество някога е бил, и духовният изследовател няма възражения срещу това. Но това, което ни заобикаля физически, има духовен

произход. Човекът е съществувал като духовно същество, преди да стане физически.

Когато земята все още не е била физическа, човекът е съществувал в обятията на божествени същества. Както ледът се кондензира от водата, така и физическият човек се е кондензирал от духовния човек. Духовната наука показва, че физическото е в постоянен контакт с духовното. Но това, което е в основата на физическото, може да се изрази само в образи, ако човек иска да се доближи до физическите представи.

Какво се случва, когато човек отново достигне духовния етап на еволюция – какво се случва пред него? В известен смисъл духовният изследовател преоткрива библейските образи, както са дадени в шестте или седемте дни на Сътворението. Картините, както са дадени там, действително се появяват пред него. Тези картини, разбира се, не са описание на физически събития, но изследователят, който гледа в духовния свят, вижда в ясновидското си съзнание по какъв прекрасен начин авторът на Битие е изобразил в тези картини формирането на човека от Духа. И е удивително как точка по точка се установява съгласие между това, което се възприема така от духовния изследовател, и библейските образи. Духовният изследовател може да следва по също толкова безпристрастен начин, както естественикът подхожда към физическия свят. Той не черпи мъдростта си директно от Библията, но намира категорично съгласие с библейските образи.

Ще спомена само една такава точка на съгласие. Когато се върнем към древните времена, ще видим, че зад еволюцията на човека стоят определени духовни същества, които са различни от съществата, които са там от определен и по-късен момент нататък. Много от вас знаят, че човекът, какъвто е днес, е четиричленно същество, състоящо се от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло (носител на радост, страсти и т.н.) и Егото, носител на човешкото самосъзнание. Трите по-нисши члена, физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло, са съществували много преди Егото, което е било включено в човека последно. Духовните същества, които са обозначени в Библията като Елохими, са работили върху тези три по-ранни принципа. И когато Егото започна да се включва в тази тройна природа, друго същество от духовния свят е сътрудничило в работата на Елохим. Ако проникнем по-дълбоко в Библията, ще открием, че това Духовно Същество е наречено Йехова, и с право. И в съответствие с вътрешните принципи на самата еволюция виждаме, че в определен момент от повествованието се въвежда ново име на мястото на старото име на Божеството. Виждаме също така обстоятелствата около произхода на човека, който е описан по двояк начин в Библията. Защото всъщност човекът като тройно същество се е разтворил във вселената: като тройно същество той е възникнал отново и след това от преобразения троен човек се е развил Егото. Така че цепнатината, която сякаш се намира между първата и втората глава на Битие и която е била обект на толкова много погрешни тълкувания, се обяснява чрез

духовно изследване. Въпросът е само в правилното разбиране на Библията и това не е много лесно днес. Духовната наука показва, че в началото са присъствали висши духовни същества; потомците на тези същества са хора, човекът е излязъл от лоното на Божествените духовни същества. Можем да говорим за човека като потомък на боговете в същия смисъл, както говорим за детето като потомък на родителите си. От гледна точка на Духовната наука, ние трябва да гледаме на човека, стоящ пред нас, като на земен човек, потомък на божествено-духовни същества.

Библията казва ли ни нещо за това? Наистина ни казва, но първо трябва да се научим как да го четем. Четвъртото изречение на втора глава на Битие гласи: „Това са поколенията на небесата“... и така нататък. Това изречение е подвеждащо, защото не дава какво всъщност може да се намери на това място в Библията. Текстът всъщност би трябвало да гласи следното: „Това, което следва тук и ще бъде описано сега, са потомците на Небесата и Земята, както са били създадени от божествената сила.“ И под думите „Небесата и Земята“ се имат предвид божествени духовни същества, божествени духовни същества, чийто потомък е човекът. Библията описва точно това, което духовният изследовател преоткрива самостоятелно. Много от онези, които се борят срещу Библията днес, насочват атаките си срещу нещо, за което нямат реални познания. Те се накланят на сламки. Антропософският възглед е точно изразен в това четвърто изречение. Можем да покажем стих по стих чрез Стария и Новия Завет как човекът, когато се възнася в духовния свят чрез собствените си способности, преоткрива резултатите от своето изследване в Библията. Би било твърде далеч сега, ако се опитаме да опишем Новия завет по подобен начин. В моята книга *„Християнството като мистичен факт“* чудото с Лазар, наред с други неща, е дадено в реалната му форма. Начинът, по който се третират подобни теми днес, ни прави невъзможно да достигнем до истинското им значение, защото съвременните коментатори на Библията естествено са способни да намерят само това, което съответства на техните лични знания. Тяхното познание не надхвърля сетивното познание, откъдето идват и многото противоречиви тълкувания и обяснения на отделните библейски „авторитети“. Единственият квалифициран тълкувател на Библията е човек, който независимо от Библията е способен да достигне до същите истини, които се съдържат в нея. Нека вземем за пример една стара книга – „Геометрията“ на Евклид. Всеки, който разбира нещо от геометрия днес, ще разбере и тази книга. Но човек, разбира се, би разчитал само на някой, който наистина е изучавал геометрия днес. Когато такъв човек се обърне към Евклид, той ще разпознае ученията му като истина. В същия смисъл човек, който подхожда към Библията само с филологически познания, никога не може да бъде истински „Авторитет“. Само човек, който е способен да създаде мъдростта от собственото си същество, може да бъде истински Авторитет по отношение на Библията.

Може да се каже тогава, че Библията е разбираема за човек, който може да проникне в духовния свят, който може да приеме нейните влияния в себе си. Библията вдъхва у такъв човек абсолютна сигурност, че е написана от Посветени и вдъхновени души; човек, който днес може да проникне в духовния свят, разбира великите писари на Библията. Той знае, че те са били истински Посветени, „пробудени души“, които са записали своите преживявания от нивата на духовните светове; ако знае това, той знае и какво се крие в техните думи.

Бих искал тук да спомена едно мое собствено преживяване по друг въпрос. Когато бях зает със специална работа в архива на Гьоте във Ваймар, се опитах да докажа нещо съвсем външно. Всички познават красивата проза на Гьоте „Химн към природата“ „О, природа, ние сме обгърнати и прегърнати от теб“ и т.н. Този химн изобразява с красиви думи, че всичко, дадено ни от Природата, е дадено в Любовта, че Любовта е короната на Природата. Това съчинение е било изгубено от погледа на самия Гьоте за известно време и когато той остарял и това, което е останало от литературното му творчество, било предадено на херцогиня Амелия, то било намерено. Гьоте бил разпитан за него и казал: „Да, разпознавам идеята, която ми хрумнала тогава.“ Съчинението било прието за написано от Гьоте, докато някои цепки не отказали да признаят, че той е авторът, и го приписали на някой друг. Целта ми била да проуча истината за това съчинение. Бях узнал, че в ранен период от живота си Гьоте е имал със себе си млад мъж на име Тоблер, който имал изключително добра памет. По време на съвместните им разходки Гьоте беше доразвил идеята си, Тоблер я беше усвоил напълно и благодарение на чудесната си памет успя впоследствие да я запише почти дума по дума. Опитах се да покажа, че голяма част от това, което може да се открие в по-късните концепции на Гьоте, е разбираемо в светлината на това съчинение. Въпросът е, че някой друг, а не Гьоте, я е написал на хартия, но самата идея във формулировката и артикулацията си е била на Гьоте - и това се опитах да изясня. По-късно, когато моят труд беше публикуван, един известен учен, изучаващ Гьоте, дойде при мен и каза: „Дължим ви благодарност, че хвърлихте светлина върху темата, защото сега знаем, че това съчинение е от Тоблер.“ Можете да си представите колко се забавлявах! Така изглеждат нещата в съзнанието на хората, които се стараят да докажат, че с течение на времето някаква част от Библията е била написана от един или друг човек. Някои хора смятат за най-важно кой в крайна сметка е написал, а не кой Дух е бил произходът и източникът. Но за нас най-важното е да разберем как Библията е могла да се появи от Духовете на онези, които са погледнали в Духовния Свят и са го преживели.

А сега нека разгледаме дали в самата Библия има нещо, което да обяснява този начин на гледане на нещата.

Старият Завет е обект на много противоречия, тъй като събитията там са станали по-бледи. Но за всеки, който не иска да спори, ще бъде ясно, че Старият Завет върно

описва значимия процес на проникване на Егото в цялата природа и същество на човека. Всеки, който от гледна точка на Духовната Наука чете за призива към Моисей при Горящия Храст, ще разбере, че в действителност Моисей тогава е бил издигнат в Духовния Свят. Когато Бог се явил на Моисей в Горящия Храст, Моисей попитал: „Кой да каже на народа, че ме е изпратил?“ Бог казал: „Кажи им, че Този, Който може да каже „Аз съм“, те е изпратил.“ И ако проследим целия процес на включване на Егото, стъпка по стъпка, тогава Библията осветлява това, което се намира в Духовната Наука самостоятелно.

Но е очевидно и нещо друго, а именно, че от християнска гледна точка Библията не бива да се разглежда от същата гледна точка като другите исторически документи. Ако разгледаме фигурата на Павел, можем да научим много, което може да ни доведе до това осъзнаване. Когато изучаваме най-ранната форма, в която е било разпространено християнството, от която произлизат всичките му по-късни форми, ще открием, че нито един от евангелските разкази не е даден от Павел, а че той говори за нещо съвсем различно. Какво е дало импулса на Павел? Как този уникален апостол е придобил разбирането си за Христос? Просто и единствено като следствие от събитието в Дамаск, тоест не в резултат на физически, а на свръхсетивни истини. Сега какво е в основата на учението на Павел? Това е знанието, че Христос - макар и разпнат - е жив; събитието в Дамаск разкрива Христос като Живо Същество, което може да се яви на хората, които се възнасят при него; - то разкрива освен това, че всъщност съществува духовен свят. И Павел прави паралел между явяването на Христос на него и явяването Му на другите. Той казва: „Първо се яви на Кифа, после на дванадесетте, после на петстотин братя едновременно, на Яков и после на всички апостоли, и най-накрая и на мен, като на ненавременен.“ Това позоваване на Павел на „ненавременен“ е странно. Но самият този израз е доказателство за опитните Посветени, че Павел говори със свършено познание на Духовната наука. Той казва, че е „ненавременен“ и от това разбираме, че неговото просветление трябва да се проследи до определен факт. Само ще намекна за значението. С тези думи той иска да обясни, че тъй като е роден ненавреме, той е по-малко обвързан с материалното съществуване. Той проследява просветлението си до знанието си: Христос е жив и е тук. Той показва, че основава своето християнство на тази свръхсетивна истина и че това е убеждение, придобито в резултат на пряко възприятие.

Най-ранната форма на християнството, както се е разпространило, се основава на свръхсетивни факти. Можем да покажем, че съдържанието на Евангелието от Йоан се основава на свръхсетивни впечатления, които авторът на това Евангелие представя като свой собствен опит, и осъзнавайки, че първоначално е било възможно християнството да спечели вярата въз основа на свръхсетивните преживявания на хората, които са били способни да надникнат в духовните

светове, вече не можем да си представим, че е правилно да прилагаме към Библията същия стандарт, който прилагаме към други външни документи. Всеки, който изследва Евангелията със същите методи, каквито използва в случая с други документи, се сблъсква с нещо, чието вътрешно съдържание никога не може да проумее. Но човек, който проникне в преживяванията на авторите на Евангелията, ще бъде отведен в духовния свят и до онези личности, които са изградили своите знания и мъдрост от духовния свят и са ни ги предали. Трябва да осъзнаем, че тези, от които произлизат Евангелията, са били Посветени, пробудени души, като се има предвид също, че може да има различни етапи на пробуждане. Само си представете, че различни хора описват пейзаж от планина; един стои в подножието, друг в средата, а трети на върха. Всеки от тези мъже ще опише пейзажа по различен начин, според своята гледна точка. Ето как духовният изследовател гледа на четирите Евангелия. Авторите на четирите Евангелия са били Посветени от различни степени. Разбираемо е, че може да има външни противоречия, точно както би имало при описанието на пейзаж от планина. Най-дълбокото от всички е Евангелието от Йоан. Авторът на Евангелието от Йоан е бил най-дълбоко посветен в мистериите на това, което се е случило в Палестина в началото на нашата ера, защото е писал от върха на планината. Духовната наука е способна да изясни напълно Евангелията и да докаже, че различните противоречия в Битие в началото на Стария завет изчезват. Следователно, прякото възприятие на духовните светове ни води отново до разбиране на Библията, която е един най-чудесен документ. Човек, който се занимава с духовно изследване, ще открие, че има четири гледни точки, които трябва да се разграничат сред хората, които подхождат към изучаването на Библията. Първата е гледната точка на наивния вярващ, който вярва в Библията такава, каквата е, и не обръща внимание на никакви други съображения; втората е тази на „умните“ хора, които не стоят нито на почвата на историческите изследвания, нито на библейския анализ, нито на естествените науки. Те казват: „Не можем да признаем Библията за единен документ.“ И когато такива хора осъзнаят, че естествените науки противоречи на Библията, те стават „свободни мислители“, така наречените „свободни духове“. В повечето случаи те са честни, искрени търсачи на истината. Но тогава стигаме до нещо, което надхвърля гледната точка на „умните“ хора. Много свободомислещи са били на гледната точка, че Библията е подходяща само за детски етап от човешката еволюция и не може да се противопостави на науката. Но след време им става ясно, че голяма част от даденото в Библията има преносен смисъл; че е дреха, изтъкана около преживявания. Това е третата гледна точка – тази на символиста. Тук цари чист произвол и възгледът, че Библията трябва да се разбира символично. Четвъртата гледна точка е тази на Духовната наука. Тук вече няма двусмислие, а в известен смисъл буквално тълкуване на казаното в Библията. Връщаме се отново

към Библията, за да я разберем в истинския смисъл. Важна задача на Духовната наука е да възстанови Библията до истинското ѝ положение. Ще бъде щастлив ден, когато чуем със съвременни думи какво наистина може да се намери в Библията, различно от всичко, което се казва днес.

Можем да преминаваме от изречение на изречение и ще видим, че Библията навсякъде съдържа послание към Посветените от Посветените; пробудените души говорят на пробудените души. Духовното изследване по никакъв начин не ни отчуждава от Библията. Човек, който подхожда към Библията чрез духовно изследване, изпитва факта, че му стават ясни детайли, за които преди е имал съмнения, защото не е могъл да ги разбере. Става очевидно, че е била негова вина, когато не е могъл да разбере. Сега обаче той разбира това, което някога му е убягвало, и постепенно достига до гледна точка, от която казва: „Сега разбирам някои неща и виждам дълбокото им съдържание: други отново изглеждат невероятни. Но както преди не разбирах това, което сега ми е ясно, така по-късно ще открия, че то има дълбоко значение.“ И тогава такъв човек с благодарност ще приеме това, което се намесва в него, оставяйки за бъдещето това, което все още не може да обясни.

Библията в цялата си дълбочина ще бъде разкрита едва в бъдеще, когато духовното изследване, независимо от каквато и да е традиция, проникне в духовните факти и е в състояние да покаже на човечеството какво всъщност съдържа този документ. Тогава той вече няма да изглежда неразбираем, защото ще се чувстваме единни с това, което се е вляло в духовната култура чрез онези, които са го записали. В нашата епоха е възможно чрез Посвещението отново да изследваме духовния свят. Поглеждайки назад към миналото, ние се чувстваме единни с онези, които са били преди нас, защото можем да покажем как стъпка по стъпка са предавали това, което са получили в духовния свят. Можем да обещаем, че Библията ще се докаже като най-дълбокия документ на човечеството, най-дълбокият източник на нашата цивилизация. Духовната наука ще може да възстанови това знание. И колкото и фанатични да казват хората: „Библията не се нуждае от толкова сложно обяснение – самата простота е правилната“ – някой ден ще се осъзнае, че Библията, дори когато не е напълно разбрана, действа върху всяко сърце чрез своите присъщи мистерии. Ще осъзнаем също, че не само нейната простота е в рамките на нашите възможности, но и че никоя мъдрост не е наистина достатъчна за пълното ѝ разбиране. Библията е най-дълбок документ не само за обикновените хора, но и за най-мъдрите от мъдрите. Следователно мъдростта, изследвана духовно и независимо, ще ни доведе обратно до Библията. А Духовната наука, освен всичко останало, което тя може да донесе на човечеството, ще бъде средство за осъществяване на повторното ѝ завладяване.

44. Апостол Павел и теософията

Апостол Павел и теософията. Д-р Рудолф Щайнер от Берлин говори по тази тема в Логенхаус на Зьогешрасе. Основните точки на лектора бяха следните: Източникът на това, което виждаме, трябва да се търси в духовния свят и да се изследва това е задача на теософията. Един от най-великите умове на всички времена е тясно

свързан с нашето съвременно разбиране за теософията: апостол Павел. Той е проповядвал познанието за Бога (теософията) и чрез правилното си разпознаване на Христовото Същество има заслугата да стане основател на християнския мироглед. Убеждението на апостол Павел се основава на свръхсетивно преживяване. Той гледа отвъд сетивния свят и разпознава произхода му в духовния свят. Само мироглед, основан на свръхсетивното, може да го разбере. Теософският мироглед е такъв мироглед. Той признава, че в човека има сили, които могат да се развият по такъв начин, че да му позволят да проникне в света на духа. Това е станало възможно за апостол Павел по благодат. За съвременната теософия човешкото същество не е просто външна същност. Във всички живи същества, в които „Азът“ се разкрива, той е един и същ в основата си, но е много различен по степен на развитие. Най-висшият „Аз“ е въплътен в Исус, който е бил там преди всички хора и следователно е уникален. Като всеобхватно божествено същество, той триумфира над смъртта. Това са и мислите на апостол Павел. Христос е изпълнението на закона. Той осъществява чрез импулса на живота си това, към което се стреми външният закон: хармонията на хората помежду си. За евреите той е бил мерзост, защото са били обвързани от закона; за гърците той е бил глупост, защото са вярвали, че могат да постигнат познание за своята божествена същност само чрез посвещение в мистериите. Павел, представител на истинската християнска философия на живота, учи, че чрез единението с Христос ние сме водени обратно към Отца, към Духа, от който сме произлезли. Противниците на тази философия на живота трябва да помнят, че са научили чувствата, с които се опитват да се борят с християнството, от християнството.

45. Мъдростта в основата на религиите

Скъпи мои присъстващи! Ако е без съмнение, че можем да научим нещо съществено за човешкото същество, като наблюдаваме човечеството в неговото историческо развитие, тогава може да се каже, че от друга страна, можем да научим нещо съществено и за човешката душа, като наблюдаваме религиозния живот на

човечеството в човешката история. И ако трябва да се правят наблюдения върху душата на човешкия живот, върху различните религии, в контекста на едно културно начинание, което се нарича духовна наука – или теософия, както нашето време е склонно да я нарича – тогава това може да се направи само като се разгледа процесът на прогрес в религиозния живот.

В духовно-научен смисъл говорим за мъдростно ядро на религиите и добре осъзнаваме, че самият религиозен елемент, това, което може да се определи като религия, не бива да се бърка с мъдростта в религиите. Това е предмет на теософията, която прониква в духовния свят с отвореното око на виждащия. Религиозният живот разгръща развитието на душата, чрез което ние се насочваме към духовния свят, огъня на душата, възприятието на душата за духовния свят. Това е, което имаме предвид. И имаме предвид също какво се случва в духовния свят, какво съдържа той. Следователно задача на теософията е да говори за съдържанието на мъдростта. Ние не искаме да говорим за съдържанието на различните религии, особено защото дори в теософските среди са възникнали недоразумения след недоразумения сред онези, които говорят за известно единство в религиите.

За мнозина се е превърнало в лозунг, че една и съща мъдрост и истина се съдържат безразборно във всички религии. Не се обръща внимание на факта, че човечеството е в състояние на постоянно развитие и въпреки че човешкият стремеж винаги включва определено ядро от мъдрост, не може да се говори абстрактно за единство във всички религии, защото то е в състояние на постоянно развитие.

Ще започнем с една поговорка на Гюте, за да разгледаме по-подробно тази тема. Гюте, който е знаел как да схваща същността на нещата по такъв проникновен начин, е този, който е говорил за факта, че единният принцип на действие, който е в основата на листата на растението, например, преминава през цялото растение като единно цяло. Ако проследите растението до цвета и плода, ще откриете, че листата са оформени навсякъде като единен растителен орган. Това ще откриете във всички различни растителни форми.

Но Гюте не е твърдял, че няма значение дали се говори за зеления лист или за цветния лист. Стъпка по стъпка, като стъпалата на стълба, растението се развива от лист на лист до височината на цветето.

По подобен начин можем да говорим за единното ядро на религиите, което се простира от далечното минало до нашето време, развивайки се от предходното към следващото, както е при растението от лист до плод. Това е казано като въведение към нашата тема.

Ако искаме да разгледаме развитието по единен начин, трябва да се върнем назад в далечното минало, за да намерим отправна точка. Навсякъде виждаме човешкото същество като същество, свързано с това, което е скрито зад сетивния свят.

Следователно, никога не можем да намерим отправната точка, ако основаваме

търсенето си на материални съображения. Според тях би трябвало да започнем от по-нисши форми на съществуване. Днес не искаме да говорим за тази външна доктрина на еволюцията. Тя не е тази, която съответства на резултатите от духовната наука.

Със своите средства духовната наука също се връща към далечното минало, но тя вижда не само материалното, но и духовното и душевното. Докато естественият учен характеризира човека от несъвършените предкови форми, духовният учен може да разпознае - днес можем само да засегнем това, за да не се отклоняваме твърде много от темата си - че колкото повече се връщаме назад в човешкото развитие, толкова повече откриваме, че душата на човека показва съвсем различни вътрешни преживявания. Първичният прародител на човека е бил много по-близо по душа и дух до света, до който съвременният човек се стреми да се издигне в своите духовни и религиозни чувства.

Ако искаме да разберем тази връзка днес, трябва да признаем, че праисторическият човек, преди да се облече в материалната обвивка, се е развил като духовно-душевно същество от своите духовно-душевни предци, че преди да влезе във физическия свят, той е бил в духовно-душевния свят и че в сравнително скорошно време е бил по-близо до съществата, от чиято утроба е произлязъл, отколкото е днес.

Душата на нормалното човешко същество днес зависи от физическа и сетивна среда. Ако иска да разпознае нещо, тя го прави чрез интелекта; тя разпознава това, което очите могат да видят, ушите могат да чуят и ръцете могат да схванат. Този външен начин на възприемане се е развил само от други форми на познание, от различен вид възприятие, от тъмното ясновидство на първобитния човек. В този момент трябва да кажа нещо, което може да изглежда гротескно за онези, които все още не са се задълбочили в теософските принципи; но което скоро ще стане самоочевидно при по-дълбоко проникване в тях, толкова самоочевидно, колкото и резултатите от естествената наука.

Можем да се върнем към областта на нашата Земя, където са живели нашите предци и която науката също започва да изучава, към земята, която някога е съществувала между днешна Европа, Азия и Африка, от една страна, и американския континент, от друга, и от която днешният Атлантически океан носи името си, земята на атлантите, за която гръцкият философ Платон също дава разказ. Откриваме, че нашите предци са живели по начин, който е бил такъв, че не са могли да останат останки, които палеонтологията би могла да изследва.

Днес, когато човек размишлява върху връзката си с външния свят, откриваме, че живее в две рязко различни състояния на съзнанието. Едното изпълва душата му от сутринта, когато се събужда, до вечерта, когато заспива, а другото - оттогава до следващата сутрин. Сетивните впечатления от деня постепенно потъват в мрака на безсъзнанието вечерта. Сутрин съвсем не е така, че новосъздаденото му дава

възможност да използва сетивните органи и ума, който е свързан с мозъчния орган, а променената форма, в която те присъстват, носи със себе си безсъзнанието на нощта и съзнанието на деня.

Не е било така за нашите атлантически предци. За тях е било съвсем различно. Когато човек заспиваше през нощта – както казах, добре осъзнавам, че това сигурно звучи гротескно за материалното мислене – не пъстрият, изпълнен със светлина килим на сетивния свят се превръщаше в безсъзнание, а по-скоро човекът самият живееше в свят на духовно и душевно възприятие, в който имаше преживявания. И точно както хората днес говорят за света на сетивата чрез минерали, растения, животни и себеподобни в своята среда, така и атлантите са говорили за духовен свят, който са възприемали през нощта. Възприятието им през деня обаче не е било същото, както е днес. Когато се събуждали, всичко е било обвито в мъгла, като предметите са показвали малко остри контури. По онова време съзнанието за деня и нощта е било по-слабо отчетливо. Следователно думата „религия“ не е могла да има същото значение за нашите атлантически предци, каквото има днес: връзката на човешката душа с невидимия свят. За тях духовният свят е бил възприятие. Душата е знаела от опит: има духовен свят. То знаеше: Аз идвам от този духовен свят, слязъл съм във физическо въплъщение. Религията беше там като преживяване.

Сега настъпили големи катаклизми, не само тези, които науката описва като Ледена епоха, но и тези, които религията нарича Потоп, макар че истината за тези събития е много по-неточно описана в първата, отколкото във втората. Лицето на земята се променяло малко по малко. Развивали се Европа, Азия и Африка, от една страна, и Америка, от друга.

Днес ще разгледаме само интересувания ни за нашата тема поток от емиграция, който се е движил от запад на изток, като постепенно е населявал Европа, Азия, Африка и Америка и е създавал постатлантическите култури. Чрез водещи личности е била установена най-ценната част от атлантическата култура, в съвсем различна форма, отколкото ни учи днешната история. Духовното изследване ни показва как най-доброто е било донесено от велики водачи в центъра на Азия, откъдето са произлезли различните колонии, които са в основата на различните постатлантически култури.

Първото голямо културно влияние е насочено към Северна Индия. Най-добрите традиции на тези прозрения за духовния свят, които са били преживявания на атлантите, са били дадени на постатлантското население по начина, по който отделните народи са се нуждаели от тях. Именно значими, високоразвити хора са основали културата в Индия. Ние наричаме тези велики основатели древните Риши и говорим с огромно благоговение за тези свети индийски Риши.

Но сега, за да добием представа какво са проповядвали във времена, предшествали цялата индийска писменост, трябва да имаме някаква представа за

настроението на този народ. Говорим за древните времена на индийската култура. Може би знаете, че във Ведите са запазени прекрасни произведения на културата, пълни с най-велика мъдрост и поезия. Те са чудесно красиви, но са само слаб отзвук от това, което светите риши първоначално са проповядвали; защото само духовната наука може да научи на това. Имаме отзвук от това във Ведите, достатъчно красив, но не се доближава до това, което са проповядвали първите велики постатлантически учители на човечеството. Какво е било настроението на индийския народ, тези постатлантически хора, които са се преместили в Индия? Онези хора, които най-ясно бяха запазили спомена за това, което можеше да се преживее в атлантическия период с душа от различна природа, бяха отишли в Индия, спомена, че човекът е достигнал до духовния свят и там е имал истинския си дом. Тази идея се изгуби, когато човекът беше изгонен във физическия свят. Там той беше придобил логическо мислене, но трябваше да се откаже от старото ясновидство. Остана само споменът; с него в душата си тези хора гледаха околния физически свят. Следователно основното чувство беше, че трябва да изоставят старото ясновидство. Те гледаха нагоре към великолепно звездно небе, към слънцето, към луната; старият индиец гледаше към планините, синия небесен свод, всичко, което съставлява красотата на физическия свят, и отначало нищо от това не му се струваше като заместител на това, което душата някога е преживяла в духовния свят. „Истината“, каза си старият индиец, „съществува само в духовния свят; тук, във всички прелести на чувствения свят, има само Мая, само воал, който се изплита над духовния свят.“

Тогава за него беше естествено, когато Ришите дойдоха и му казаха, че ако човек развие потенциала на духовно око или духовно ухо, което присъства в душата му, той може отново да вижда в духовния свят. Това развитие, което е подобно на появата на светлина чрез операция за родени слепи, това развитие на духовните органи се наричаше йога развитие. Това е, което посочваха светите риши. Те бяха утешителите на древна Индия. Те носеха утеха от Мая и илюзията.

Това е била първата религиозна мъдрост в следатлантската епоха. Трябва да посочим един конкретен момент: древните свети риши са казвали: Дори да погледнете звездното небе, слънцето и луната, планините и горите, всичко е духовно зад тях. Зад тях има духовни дълбини и духовни същества; само духовното око и духовното ухо могат да ги възприемат. В смъртта човекът навлиза в този духовен свят; но в бъдеще, както те вече са учили, нещо от това, което е скрито зад всичко материално и видимо за нашите очи, също ще се появи в този материален свят и ще действа като силите, чрез които всички материални неща на земята могат да станат видими. Отвъд това, което можем да кажем, отвъд седемте Риши, е имало още едно същество; в древна Индия то се е наричало Вишва Карман. Древните Риши са го посочвали, като са казвали: „Погледнете нагоре към слънцето и в светлината и лъчите, стигащи се надолу, ще видите източника на целия земен

растеж.“ Точно както е при човека, че това, което виждаш с очите си, е само неговото физическо тяло, израз на невидимо, скрито в него, така и в целия свят физическото е израз на всичко свръхфизическо. Със светлината на слънцето, духовната енергия също прониква в земята. Външната физическа дреха е слънцето на духовното, на Вишва Карман. Ще дойде време - така казаха на близките ученици - когато това централно същество на слънцето ще се прояви в съвсем различна форма. Това произлиза от индийското настроение.

Нека сега се обърнем към втория период на следатлантската култура, към древноперсийската култура. Това, което в този контекст се нарича историческо, е само по-късен отзвук. В много по-ранни времена там вече е имало нещо, което е можело да свърже хората с духовния свят. Този персийски народ е имал много различни нужди от индийския народ. Индийската култура е била интроспективна и е отклонявала погледа си от света на сетивата; тя не се е интересувала от постиженията на сетивата. Но мисията на персийския народ е била да ги завладее. Първата раса, която е проявила интерес към външния свят, е бил древноперсийският народ, върху когото се основава историческият. Ако индийската култура беше останала сама, може би щяхме да постигнем прекрасни постижения в... /пропаст; но всичко, което индустрията и търговията са спечелили за доброто на човечеството, нямаше да стигне до нас. Това е била истинската мисия на персите. Те са първите, които са стъпили на физическата земя; появяват се първите следи от земеделие.

Тези хора също се нуждаеха от друго провъзгласяване. То получи същото чрез онази велика индивидуалност, която се нарича Заратустра или Зороастър. Нямаме предвид личността, която историята обозначава и по свой начин прилага към поредица от подобни личности, следващи една друга, и сравнително късно приписва на историческия Зороастър. Също така... /gar] вече назовава този водач на персийската култура 5000 години преди Троянската война. Но трябва да погледнем още по-назад за този втори основател на постатлантическата култура, който работи за нея точно както Ришите са работили за първата. Само че той е трябвало да говори съвсем различно. Персийският народ е имал в душата си склонност към физическия свят, следователно е бил изложен и на неговите изкушения и е бил склонен да счита външното чувствено за единствено нещо, без да осъзнава, че зад него стои и духовно.

Древните персийски народи са имали малко от традициите, които индийският народ е притежавал. Заратустра също е трябвало да говори за Слънцето по подобен начин на Ришите, за Слънцето, зад което е Вишва Карман; но това е трябвало да се направи много по-живо. Той им е казал нещо подобно: В това, което ви се явява като слънчева светлина, живее нещо, което живее и във вас като превъзходно, това, което усещате в душата като ваше собствено вътрешно същество. Слънцето е дрехата на същество, на което има нещо подобно във вашия собствен живот. —

Тази вътрешна същност на физическото се е наричала аура, а това, което като дух е в основата на физическото слънце, той е нарекъл велика аура или Ахура Маздао, откъдето след това е произлязло името Ормузд. Това е богът, който живее в слънцето и чийто образ живее в човешката душа. Заратустра го е посочил като помощник на човека. Когато човекът докосне физическия свят, обработва го, черпи плодове от него и се храни от него, Ормузд е помощникът. Той е ваш помощник – така Заратустра характеризира великия слънчев дух за своите последователи; а духа, който заблуждава хората, така да се каже, че зад този материален свят стои духовен аспект, който подтиква хората да не вярват в него, той нарича враг на човека: Ариман, тоест противникът на великата слънчева аура.

По този начин той посочи, че духовното е в основата на всичко сетивно. Той посочи, че човекът е поставен в разгара на тази битка между светлината и тъмнината; че човекът е призван да бъде слуга на духа на светлината, като преобрази земята в образ на духовната мъдрост. Той посочи физическия свят като нещо, което не само крие, но и провъзгласява духовния свят. Заратустра учи: Но не бива да търсите духа, който е ваш помощник, само зад сетивния свят; той се съдържа във всеки сетивен свят и когато настане времето да се покаже, да се прояви по начин, който човек може да схване и визуализира, тогава той ще се появи. Това беше неговото учение и той го провъзгласи с прекрасни думи. Само заекване е това, което един от тях е предал така:

Ще говоря, слушайте и чуйте ме, вие, които копнеете за това отдалеч и отблизо; ще говоря, защото той ще се разкрие в идните дни. Няма вече лъжеучителят да внушава измама в душите на хората, злият, който е изповядал невярност с устата си. Ще говоря за това, което е най-висше в света, това, което е учило Вишва Карман, най-великият от човечеството. И този, който не иска да чуе думите ми, ще преживее зло, когато с течение на времето духовното бъде провъзгласено на земята.

След това стигаме до по-късните следатлантски култури и продължаваме към третата следатлантска – египетската култура, във времето, в което древноегипетската култура процъфтява. Днес можем да дадем само много малък откъс от нея по отношение на нейното духовно и психологическо съдържание. За тази култура въпросът възниква религиозно: Как индивидуалната душа, която живее в нас, която е възникнала от духовния и психологически дом, се свързва с духовното, което прониква в света?

В древността човекът все още частично е достигал до духовния свят; сега обаче човекът все повече предпочита да придобива това, което носи външната култура, и така виждаме в третата културна епоха, в халдейско-вавилонско-асирийската, от една страна, и в египетската, от друга, как се е случило по-нататъшно завладяване на физическия свят. Виждаме как човекът вече не е гледал към звездното небе, за да каже: Мая живее в този, а зад звездите е действителното духовно, Брахман -, а сега хората са се вглеждали внимателно в движението на звездите и е възникнала

една чудна наука. В движението на звездите, в техните фигури, човекът е разпознавал външна реализация на намеренията на духовните същества. Човекът е придобил интерес към сетивния свят, за да преживее божественото чрез него. Сега сетивният свят се е превърнал във физиогномичен израз на божественото за него. Така с геометрията е била завладяна и земята. От духовните висоти човекът е прониквал все повече и повече в сетивния свят със своите знания. В резултат на това той все повече се е отчуждавал от духовния свят. Последицата беше, че трябваше да възникнат напълно различни възгледи за връзката между човека и духовното.

Връзката между човешката душа и духовния свят е изобразена в египетската религия в „Озирисаж“. Там се разказва, че Озирис е управлявал света. Той обаче бил твърде добър, за да може управлението му да остане на земята, затова бил победен от враждебния си брат Тифон и положен в ковчег. Съпругата му Изиди вече не можела да го спаси и вместо това отгледала сина му Хор. Озирис се възнесъл в духовния свят. Легендата разказва следното: Тази божествена фигура някога е живяла на земята като спътник на хората, но след това е трябвало да се оттегли в духовния свят. На този свят след това бил даден своеобразен представител в лицето на детето Хор. — На древния египтянин е било казано, че когато премине през портата на смъртта, той не само ще се съедини с Озирис, но и самата му душа ще стане Озирис, самата тя Озирис, вплетена заедно с него. Човекът се одухотворява, самият той става Озирис. Ако човек трябваше да си каже: Аз принадлежа с най-съкровено си същество на духовния свят —, тогава той трябваше да си каже отново: забулена е връзката ми с духовния свят; но когато ми бъде свален, завесата, тогава ще се събере отново с духовния свят; защото когато беше направен опит с Озирис да бъде поставен в кутия, той беше пренесен в духовния свят.

Египтянинът е бил наясно, че в душата му живее Божествено-духовно същество и че той може да се съедини с него само след смъртта. Едва тогава той би станал самият Озирис. Съществото, което ще се съедини с вас като Озирис, не може да се оформи в този свят, но един ден ще се оформи и ще съществува във физическия свят. Така виждаме в тази трета епоха как пророчеството продължава. Това, което Ришите са посочили на индийците като Вишва Карман, това, което Заратустра е посочил на персите като Ахура Маздао, който е видял в Озирис изповедника на египетската религия и е предсказал, че това същество един ден ще се появи. Нека сега да разгледаме четвъртата епоха, гръко-латинската или гръко-римската епоха. Там завладяването на физическия свят отива още по-далеч. Човекът е стигнал дотам, че е способен да образува един вид брак между преживяването в духа и това, което се превръща в събитие във външния физически свят. Виждаме това в изкуството, което е нещо за човечеството, което е отражение на духовното във всички части на материята едновременно. В гръцкото изкуство виждаме

духовното, свързано с външната материалност като в брак. Величието на гръцкия храм се основава на това. Той е пряк отпечатък на това, което е живяло в душата на хората от онова време.

Можем да разберем този принцип на гръцкото изкуство, като наблюдаваме разликата между гръцки храм и готическа катедрала. Каква е разликата? Самотна сграда с изображение на бог, навсякъде без хора, но въпреки това пълна цялост. Ето как откриваме гръцкия храм; неговата архитектура ни говори и ние казваме: Това е домът на бога, който обитава вътре, дори когато там няма хора. В този храм не са необходими хора.

С готическата църква е съвсем различно. Това не е критика; всяко нещо е в правилната пропорция спрямо предназначението си. С нейните заострени арки, цялата ѝ композиция е завършена само когато вътре е множеството верни. Това е част от нея. Такова сравнение може наистина да символизира как в гръцкото изкуство е осъществен бракът между материята и духа.

И ако погледнем римския свят, виждаме как индивидуалната личност изразява познанието за ценността на физическия свят. И можем да се върнем още по-назад, до гръцкия полис, за да видим как е възникнала концепцията за гражданство, която всъщност достига пълнен израз едва в римския свят и която може да бъде ясно разпозната само чрез сравнение с това, което е чувствал древният индиец. Докато за него това, което е било във физическия свят, е било само сянка на реалния свят и реалността е съществувала само в съюз с Брахман, точно както за египтянина с Озирис - римлянинът е искал да стои здраво в този физически свят, чувствайки се като гражданин.

Един древен индиец никога не би могъл да разбере божество, обитаващо физическото тяло, защото за него физическият свят е бил сянка на духовния.

Човешката личност става напълно разбираема едва в четвъртата епоха; следователно предопределеното същество може да влезе едва тогава. Това е не друг, а Христос, за когото Ришите са говорили като Вишва Карман, който по това време е бил разбираем само в духовния свят и който, в епохата, в която физическият свят е бил най-завладян, е бил реализиран тук като човешко същество сред хората.

Това беше подготвено от факта, че хората бяха остро напомнени за това какво представлява най-съкровенията природа на човека, който актуализира подобно същество. Оттук и думите: „Ако не вярвате на Моисей и на пророците..." (Йоан 5:46-47, Лука 16:31). И всеки, който разбира Йоан, знае, че в „Аз съм, Който съм“ (Изн. 3:14), в „ейе ашер ейе“ на Моисей, нищо друго не трябва да се провъзгласява за Христос, не трябва да се говори не за Бога на Яхве, а за предсказанието на Христос: Ще познаете Бог, Който може да бъде схванат в сетивния свят, Който живее и тече във всичко около вас, в мълнии и гръмотевици, в растения и минерали, в целия свят около вас — Ако искате нещо, което може да бъде разбрано от вас, как то живее и

тъче, тогава трябва да се вслушате в този особен звук, където душата говори на себе си: „Аз съм“, тогава трябва да се вслушате в егото си — това е най-добрият израз едновременно за образа на Божеството. Това, което живее във всеки човек, живее и като всепроникващия Бог; това се появи и в най-великия човек, който ходеше по земята, Христос. Тази божествена същност се появи в четвъртата културна епоха.

Така виждаме как мъдростта на религиите се преплита и се стреми напред, подобно на листа към венчелистчето, което държи плода, така че виждаме, че това, което древните Риши са учили, става все по-зряло, докато не се появи като плод в Божия човек, който ходи по земята; и виждаме необходимостта от прогрес в него.

Виждаме как в определени отношения християнството наистина съдържа същото като другите религии; как то съдържа единното, но отново в различна форма.

Следователно, греша този, който казва, че зависи от същото учение, което е в него, както в другите религии. Докато зависи от съдържанието на учението, може да се каже така. Но където духовният мироглед се провъзгласява за учение, както е трябвало да направят древните Риши, както са направили Заратустра и водачите на египетската религия на Хермес, водачите на мистериозните мистерии, имаме същото нещо, което доказваме и в заповедите на Христос, да! Но да разпознаем това, за което другите религии само са говорили, че това е Христос; Да разбереш, да схванеш духовен феномен като личност, да разбереш Христос, а не само учението, това е, което прави християнството различно.

Когато религиите говорят за Логоса, който може да бъде преподаван, християнството трябва да говори за човешкия Логос, който е станал носител на религията. Това, което преди можеше само да бъде преподавано, сега се живееше. Самият живот на това учение е същността на християнството. Така че тези религиозни водачи можеха да кажат за себе си: „Аз съм целта и пътят.“ Тези водачи, един Заратустра, един Моисей, можеха да кажат: „Аз съм пътят и истината“ - но само Христос можеше да каже: „Аз съм пътят, истината и животът.“ (Йоан 14:6)

Мъдростта, която е в основата на всички религии, се е превърнала в плод в християнството и по този начин в семе. Тъй като сега търсихме произхода на християнството в религиите, утре искаме да поговорим за бъдещето на християнството, защото е толкова ясно, че то съдържа плода на всички други религии, колкото и че съдържа семето за едно велико развитие, защото въпреки че са изминали почти две хилядолетия от появата на личността на Христос на земята, ние сме едва в началото на християнството.

Така виждаме как в нашата епоха хората постепенно са търсили връзка с Божественото-Духовно и се вглеждаме в това, което всички народи са чувствали като мъдрото ядро на своята религия. Разбираме защо това съдържа силата и мощта, които дават на хората надеждата да постигнат целта си.

Всеки, който се вглежда в духовния живот на хората по този начин, се осмелява да добави към думите на един велик поет красивите думи на Гьоте:

Душо човешка, как си ти като водата, Съдбо човешка, как си ти като вятъра, извиквайки идеята, че животът на душата се колебае нагоре и надолу като водните вълни, развявани от вятъра.

Но онзи, който съзерцава силата, която е в живота, протичащ през хората, добавя: вярно е, че вятърът бие вълните; но е вярно също, че вятърът, въздухът, е пропит от светлина, а изпълненият със светлина въздух съдържа елемента, който извиква целия живот, изникващ от земята. Вярно е, че водата, пропита от топлина, се издига нагоре и се превръща в облак и отново пада като дъжд.

Човешката душа е като водата. Тя идва от небето и се издига към небето. Но е вярно също, че благословията на просперитета идва от факта, че водата, проникната от огън, има благословителен ефект и че по същия начин човешката душа може да пламти с онзи огън на егото, който се усеща като светлината, която управлява чрез съдбата и е сравним с мъдростта, която прониква в света. Тогава светът на душата ще бъде изпълнен с чувството за божествена мъдрост. Така душата е нещо, което наистина може да се колебае нагоре и надолу, но е сигурно в своята съдба и във вътрешната си сила.

46. Значението на християнството за бъдещето

Скъпи мои присъстващи! В днешно време има определени кръгове, които твърдят, че са основани на най-новите научни постижения, а след това се опитват да погледнат на християнството от тази гледна точка, особено от гледна точка на това какво би могло да бъде то за днешните хора, особено за хората в бъдещето. Днес обаче няма да говорим за тези разсъждения, които понякога водят до пълно отрицание, до заличаване на християнското убеждение, а ще разгледаме християнството от гледна точка на духовната наука или теософията, както е започнало да се нарича това духовно изследване, с оглед на неговата ефективност в бъдеще.

Вчера се опитахме да разгледаме религиозното развитие на човечеството; днес това разглеждане би трябвало да завърши с това да видим как различните религиозни течения се развиват и достигат един вид кулминация в това, което се нарича Христов импулс.

Недоразумението, че теософията трябва да се разбира като нова религия или изобщо като религия, не може да бъде разсейвано достатъчно често. Тя трябва да се разглежда като инструмент за разбиране на религиите, за търсене на същността в последователните религии. И по отношение на християнството духовната наука поема ролята на инструмент за разбирането му в пълното му значение.

Обаче, то стига до различен извод от този на отрицание. Това, което се е появило като плод на религиозното развитие, е бил най-мощният земен импулс. И колкото по-дълбоко теософията се задълбочава в своята същност, толкова повече трябва да осъзнае, че въпреки почти 2000 години развитие на историческото християнство в чувство, сантимент и интерес, християнското развитие едва започва в рамките на разгръщането на земята и че християнството има в себе си сили и импулси, които сочат към широка земна перспектива. Това трябва да бъде съдържанието на нашето размишление днес.

За да направим това, сега ще трябва да поговорим за същността на християнството. Много от отличителните и фундаменталните неща би трябвало да се кажат, ако целият обхват трябва да бъде очертан само съвсем накратко, с намерението да се обърне внимание на едно от характерните свойства на този импулс, изпреварващ душата ни, което може по-специално да илюстрира този принцип.

Най-добре се характеризира с думите, които описват контраста между стария закон и новата свобода, дошла в християнството чрез Павловия закон. Повърхностно това може да се характеризира по следния начин: човечеството, в своето хилядолетно развитие, постепенно е узряло за все по-интензивно оформяне на своята вътрешна същност. При всички народи в по-ранни етапи на развитие човек установява, че чувството за себе си, чувството за независимост, е дошло много бавно и постепенно. Следователно, основният импулс на християнството не винаги е присъствал в човечеството, както се е случило в началото на нашето време.

Днешният човек вече не може да осъзнае, че начинът, по който той възприема себе си като независимо същество, като същество със собствени импулси, е нещо, което едва се е появило. Сред всички народи обаче имаме такава отправна точка, че индивидът не се чувства като индивидуалност по този интензивен начин, а като член на племе, народ или някаква друга общност. Всеки човек от всеки народ се е чувствал така; той не си е казвал „аз“, както прави всеки човек днес. По-скоро той каза „аз“ на цялата група, на цялата общност, на племето, на хората, както пръстът би казал „аз“ на целия ни организъм, а не на себе си, ако можеше да говори, щеше да трябва да се смята за орган на душата-аз.

Все още можете да усетите това, когато четете уникалния и прекрасен продукт на историята, „Германия“ на Тацит. Там можете да прочетете как херусканът, херулърът, е познавал и чувствал себе си повече като член на своето племе, отколкото като независимо его.

Човешката душа само постепенно се централизира; ето защо откриваме също, че в онази велика култура, която е подготвила християнството, в рамките на еврейската култура, Моисей е искал да каже нещо много специално с думите: „Аз и Отец Авраам сме едно“, нещо, с което е посочил прародителя на целия народ. За древния еврейски вярващ думата е означавала много: „Аз и Отец Авраам сме едно“. Кръвта, която е текла от прародителя на народа, е била нещо, чрез което индивидът се е чувствал подкрепен; той е гледал с благоговение и благоговение към източника, от който са произлезли той и другите хора. Сякаш имаше общо „аз“, групово „аз“, загатнато в споменаването на бащата Авраам. Аз съм потопен в него; в потока от кръв, течаща през поколенията, се чувствам сякаш съм в един непрекъснат такъв, докато в моето битие между раждането и смъртта всичко е преходно.

Това, което се усещаше като едно в цялото, ставаше все по-отпуснато и резултатът от това беше любов; и следователно това беше свързано с чувството за едно с цялото. Сродното се привличаше от човек на човек. По време на образованието на земята човек трябваше да се развива все повече и повече в любов и така виждаме как индивидът се отделя все повече и повече от цялото. Ако беше останало само с това разделение, ако в развитието на човечеството не беше влязъл и друг импулс, какво щеше да стане с него?

Дори в рамките на старото еврейско вероизповедание е било необходимо човешкото съвместно съществуване да се регулира чрез външни заповеди, които биха се раздалечавали все повече и повече, ако егото все повече се беше отделяло от своята цялост. Христовият импулс е попаднал в това развитие на човечеството. Хората вече не са се съобразявали със старите кръвни връзки; те са се съобразявали с човешкото същество като с его-същество. Затова Христос е заменил старата еврейска поговорка „Аз и Отец Авраам сме едно“ със значимата поговорка „Аз и Отец сме едно“ (Йоан 10:30); това, което живее в мен като аз-същество, не е само едно със земно същество, свързано с мен чрез кръвни връзки, но едно с духовно същество.

Съществува духовна същност, която е в основата на цялото физическо съществуване, и всяко его е едно с тази същност. Независимо от другите ни връзки, всеки от нас е придобил връзка с духовния принцип на Отца на вселената.

Преди да се роди Авраам, „Аз съм“ беше (Йоан 8:58), тоест, в човека има нещо вечно, безсмъртно, което е било там във всеки от нас, преди да е имало нещо видимо; преди Авраам да е бил там, това духовно е било там.

Във всяко отделно его се крие източник на активност, на действие, на разбиране на света. Това е трябвало да възникне във всяко човешко същество. Когато индивидът е привлечен да търси връзката си с Христос, на човешкото същество трябва да се даде възможност да замени старата любов с нова любов, духовна любов, която е независима от всички кръвни връзки, любов, която произтича от всяка душа и отива от всяка душа към всяка душа.

Чрез Христос в развитието на земята навлезе нов импулс. Когато този импулс се осъществи напълно, той ще внесе любов във всяка душа и ще даде възможност на всяка душа да намери правилната връзка със света, правилната любов към хората. И именно в този смисъл, в това отношение ние сме в началото на християнството. Чрез този процес на оживяване всяко его става все по-свободно и по-свободно. Павел каза:

„Вече не аз живея, а Христос живее в мен.“ (Галатяни 2:20)

Не бива да разбираме това християнство по такъв начин, че старото се отменя от новата свобода, от онази любов, която е духовна; новата любов не иска да вземе нещо, да не разтвори, да не унищожи старото, а да запази старото и все пак да добави нещо ново, тя не бива да обеднява старото, а да го обогатява. Любовта на една човешка душа към друга се добавя към кръвните и роднинските връзки. Тази нова любов, която в крайна сметка ще обгърне всички хора, когато земята достигне целта си, е Христовият импулс. Той е импулсът на обхващащото земята братство и следователно едновременно с това съдържание на всичко, което човек може да завладее на земята.

Когато Христос се появил, останките от древна мъдрост съществували; познавачите на религиозните тайни имали цел. И ние я намираме чудесно изразена в ранния християнски период, когато всички, въоръжени с древна мъдрост, се приближавали, за да дадат израз на християнството. Как са разбирали те връзката между това, което можело да се знае от старите вероизповедания, и самия Христос? Нещо съвсем необикновено се появило в християнското същество на Исус от Назарет. В това, което Ришите наричали Вишва Карман, в това, което Заратустра наричал Ахура-Маздао, и отново в египетското учение на Хермес, където се казва: Когато душата премине през портата на смъртта, тя става едно с Озирис, в това, което сочи към това да стане едно с Озирис – във всичко това се прави препратка към едното велико същество, което се появило в Исус от Назарет. И старите мъдреци имали настроението в съзнанието си: трябва да използваме всичко, което старите основатели на религиите са казали, за да разберем това уникално явление.

В този кръг например, те наричали гностицизъм всичко необходимо, за да обедини всички човешки възприятия, за да разбере Христос. Това било много, много далеч от днешната отричаща наука, която се стреми да схване уникалността на Христовия облик в тривиални термини на материалния живот. Това било приблизително видът

образование, което първите християнски учители давали на изповедниците: че никоя мъдрост не може да достигне достатъчно високо, за да разбере Христовия облик. Това настроение говори и от писмата на Павел и продължава до четвърти и пети век с тези, които разбират християнството, а не с тези, които го изопачават. Това, което можело да бъде преподавано по този начин, дошло на света като първи плод на християнството.

След това дойдоха великите явления на Средновековието. Разбира се, човек би могъл да изброи и тъмните страни. Но днес искаме да посочим величието в развитието на Средновековието; защото другото пада от дървото на развитието, великото продължава да расте.

Какво е бил Христос, ни е показано в първия етап. Във втория етап централноевропейските народи навлизат в християнството. За християнството започва ново време. Там виждаме онази много очерна наука от Средновековието, която като истинска наука изхожда от един много определен принцип, който не бива да се бърка. Тя има усещането, което е изпълвало християнството в началото, че фигурата на Христос е в хармония с целия свръхсетивен свят в неговите отделни проявления. Християнските учени от Средновековието са смятали за своя задача да приложат цялата човешка изобретателност, за да разберат какво се е случило в Палестина и как това се отнася към целия свръхсетивен свят.

Огромно количество размисъл е отделено на това как Христос е свързан с духовния свят и как другите духовни същности, които стоят зад този физически свят, са свързани с него, как добрите и лошите страни на човешката природа присъстват в тях. Толкова много проникателност е приложена към това, че съвременните хора го смятат за твърде проникателно и разглеждат всичко, което е приложено към него, като схоластична конструкция, като фино упражнение на човешкия ум, приложено към обект, който човек е приел като откровение и към който не бива да прилага разум. Днес философията е толкова горда, че се обръща към този интелект и не се съгласява с тази несъществена схоластична мрежа и тя се разглежда като нещо преодоляно, каквато е била християнската наука от Средновековието. Нека отделим малко време, за да разгледаме една гледна точка – която всъщност не е нужно да бъде – за да видим какво се разбира под схоластично съзерцание. Нека кажем, че изобщо не е важно да знаем как Христос се отнася към духовния свят и нека разгледаме само едното нещо, което исторически не може да се отрече: че образованите хора от Средновековието наистина са насочвали умовете си към тези проблеми по най-изобретателния начин. Без значение дали умът е бил прилаган към достойни или недостойни проблеми, той е бил образован в процеса, образован в нещо, което иначе не би се развило в човешки способности. Нека се запитаем: Какво е станало с него? Виждаме как интелектът на петнадесети и шестнадесети век е успял да даде началото на съвременния прогрес на материалния свят. За тези,

които не са обзети от предразсъдъци, е ясно, че всичко, което имаме от толкова възхищаваната съвременна наука, практика и култура, се дължи на интелекта, обучен през Средновековието. Защо Коперник е бил способен да мисли толкова добре, да движи този интелект толкова добре, че е получил новия поглед върху небесните тела? Защото силата на интелекта е произлязла от тази школа. Нека сега се запитаме: откъде е дошъл духът на Кеплер, изобретателността на Галилей, реформаторската сила на Джордано Бруно? Ако погледнем какво са успели да постигнат тези умове, ще открием, че силите им са били запалени от християнското развитие през Средновековието.

Какво тогава ни е донесла съвременната наука? Откъде днешната индустрия получава възможността да се оформи в своите силови елементи такива, каквито са? Какво е донесла съвременната търговия? Именно мисловните форми са в основата на всичко и те са израснали от християнското образование на Средновековието. С право можем да се възхищаваме на техническо чудо като тунела Готард. Кой го е построил? Питаме не според външния вид, а според вътрешната му същност, защото онези, които са го построили, са били водени от хора, които разбират такива неща. Но какво трябва да разбере човек, за да може да създаде такова чудо? Трябва да се разбере какво е поставил ум като този на Лайбниц в основата на тази наука. Като е намерил този начин на изчисление, като го е включил в цялата съвременна мисъл, не е ли помогнал той за изграждането на тунела Готард и на цялата съвременна култура? Откъде другаде, освен в самотната стая на мислителя, идва всичко това? Представете си Лайбниц без цялото образование на Средновековието! Ако искате да мислите реално; способностите за цялата съвременна култура, доколкото са интелектуални, дължат своето развитие на момента, в който християнството се е утвърдило в централноевропейския свят.

Първоначално, така да се каже, то е насочено към съвременниците, последователите на Исус от Назарет, към физически присъстващото, след това към това, което паметта е съхранила. След това това, което се е развило като способност, се еманципира и основава цялата съвременна култура.

Но ние сме стигнали до себе си само с това. Виждаме обаче, че християнството в известен смисъл се интернализира, пренася се в хората; първо като нещо външно, което е немислимо без някой да посочи Исус от Назарет, който е живял и починал в Палестина. Казва се, че човек не може да го докаже или да се доближи до него чрез разум. Вниманието се обръща към фактите, към хората, които са положили ръце върху раните. Внимава се да се посочи това и към онези, които все още са седели в краката на апостолите, които са имали образа на Христос. - Това постепенно изчезва и постепенно се премества във вътрешността.

С Николай Кузански и в науката чак до Коперник, чак до Галилей и Кеплер, навсякъде откриваме, че човешкият интелект се смята за способен да схване случилото се. И по-нататък виждаме как способността, острото чувство, което се е

развило в християнския обект, се освобождава и се превръща в модерно мислене, начин на живот на нашата нова наука.

И нека се запитаме: Къде е арсеналът от остротата на мисълта и критиката, който позволи например на Давид Фридрих Щраус да се бори толкова силно срещу християнството? Къде е арсеналът от проникателността, който породил цялата библийска критика? Самото християнско развитие е арсеналът за тези мисли. Дори критиците, които се обръщат срещу християнството, дължат своите способности на християнското развитие. Ако приемете съвременната гледна точка, ще го отречете, но за тези, които действително преминават през развитието, това развитие се превръща в доказателство, което не може да бъде по-силно.

Сред всички сили, които развиха и донесоха мощта и блясъка на нашата култура, се разви нещо друго, което християнството трябваше да внесе още по-дълбоко в човешката вътрешност, в дълбините на човешката душа. В средата на Средновековието, у хора като Йоханес Таулер, Майстер Екхарт и Ангелус Силезиус, виждаме това. Виждаме как тези хора говорят за християнско проявление, което вече не се основава на външни факти, нито на спомени, нито се обръща към интелекта, а към най-дълбоката част на човешкото същество: човешкото его, с пламенността си посочват, че Христовият импулс може да пламне във всяко его, това, което самият Павел толкова многозначително представи като Христос в човека (Гал. 2:20); той може да пламне във всеки един индивид.

Навлизаме във фаза, която може да подготви нова ера за бъдещето. Майстор Екхарт по-специално посочи човешкото его, което може да преживее Христос в себе си. Но с такива умове не можем просто да говорим за вътрешен, абстрактен Христос. Да, би било подходящо за нашите съвременници да кажат: Не ни интересува външният исторически Христос. Ако той е роден вътре, какво ни интересува историческият Христос! Безразсъдно е да се каже, че той би могъл да съществува вътре без външния Христос.

Достатъчно е само да извикаме друга мисъл пред душата си. Колко често се повтаря днес в субективната школа по философия: Без око няма светлина. Разбира се, слепите не се раждат виждащи. Без око светът около нас би бил безцветен; без ухо нямаше да има звуци за нас. Но сега нека разгледаме другата страна на въпроса, много простия факт, който се появява отново и отново, когато се споменават подобни неща. Има животни с очи; те променят начина си на живот, премествайки се в тъмни пещери. Там не им е нужно да виждат; очите атрофират. Други органи стават силни, от които се нуждаят. Остават само зачатъци на очите. Очите са намалени от липсата на светлина.

По същия начин, очите са се образували едва в хода на еволюцията. Ето защо Гюте, който е прозрял дълбоко тези неща, казва: Окото е образувано в светлината за светлината. От безразлични органи светлината постепенно е образувала окото. Някога в праисторически времена човекът е бил такъв организъм, че е имало

безразлични точки; чрез светлината окото е било извадено от него. Ето защо същият Гьоте, който е изрекъл красивата дума:

Ако окото не беше като слънцето, слънцето не би могло да го види,

Точно както в окото има светлочувствителна сила, така и в душата има сила, чувствителна към Христос, силата, която може да възприеме мистичния Христос. Но как може тя да се развие по-нататък в света? — в историческия Христос! За мистичното развитие на Христос, Той трябваше да бъде там като обективна същност, като историческия Христос. Той трябваше да бъде там първо като историческия Христос, защото само от обективната духовна сила идва силата, от която може да дойде усещането за Христос, от която възниква преживяването за Христос.

Точно както окото възприема слънчевата светлина, така и Христовото преживяване се формира чрез Самия Христос. Когато дойде времето Христовото преживяване да навлезе в еволюцията на Земята, това преживяване на Христос в Аза ще бъде водено все повече и повече към осъзнаването на великата историческа фигура на Христос. Той ще бъде преживяван така, както окото преживява светлината. Този велик идеал сега стои пред нас и именно чрез него мога най-добре да посоча бъдещето на християнството.

Нека първо да погледнем назад към основите на християнството. Как се е появило то? Критиците обичат да се позовават на първите три евангелия, за да видят Христос в човешки образ, защото ги смущава да гледат към по-висшето, непостижимото. Но нека да погледнем към този, който е видял Христос в истинския му образ. Кой би могъл да знае най-добре? — Кой го е преживял! — Не искаме да омаловажаваме първите три евангелия, със сигурност не.

Но нека погледнем по-нататък. Дали преживяното от Савел в Палестина го превърна в Павел? Само събитието в Дамаск (Деяния 22:6-8), чрез което той беше пренесен от чувствения свят, му позволи да изпита, че това Същество, което ходеше, беше разпнато и умря в Палестина, е реално. Това, че същият Този, който кървеше на кръста, може да бъде открит от духовното око, е това, което превърна Савел в Павел.

Никой, който не оценява истински факта, че само Христос може да бъде разпознат чрез свръхсетивното възприятие и познание, чрез съзерцание в духовния свят, не може да го разбере. Този, който развива спящи духовни очи и уши, може да го направи. В случая с Павел, сякаш по благодат, сякаш чрез преждевременно раждане, се случи, че той беше призван да вижда в духовния свят и да вижда Христос, който живее там.

Това ще бъде разбрано отново след интернализирането на християнството, доколкото християнството ще бъде преживяно отново. Теософията или духовната наука не е нищо друго освен знанието и посланието за това, което може да се преживее в духовния свят. Това, което духовните изследователи виждат в духовния

свят, се изразява с думи, преподава се. В духовния свят Павел някога е намерил Христос и в духовния свят всяка истинска теософия ще намери Христос.

Ако духовната наука има бъдеще, ако тя проникне до сърцата и чувствата на хората, тогава тя ще им отвори този свят. И така, подобно на духовен флуид, целият свят ще бъде пропит от Христовото същество, онова същество, което е едновременно историческо същество и е толкова нетленно! Само малко по малко нашето време може да изпълни това, което християнството има като импулс: цялата истина, цялата сила и цялата любов на Христос.

Само постепенно това може да бъде усвоено от човешкото същество. Но колкото повече човешкото его позволява на Христос да говори чрез него в неговите действия, любви и воли, толкова повече ще се научи да го прави. Ние си представяме времето, когато мирът в хората, когато Христовият принцип се е установил, като идеал. Колкото повече хора го имат, толкова повече светлина носи импулсът във всеки индивид и толкова повече хора имат способността да позволят на братската любов да влезе в света. Винаги проповядвайте братска любов! Ако практическият принцип го няма, това е като да проповядвате на печката; просто гори хубаво, скъпа печка, и не слагайте гориво в нея. Колкото и да проповядвате, тя няма да се стопли. Но ако сложите дърва и я запалите, тогава не е нужно да казвате много. Същото е и с хората: колкото и да проповядвате за братска любов – не можете да проповядвате морал по този начин – дайте гориво на душата, вложете позитивното в душата, което може да се запали чрез съзерцание на великата Христова душа, и духовната връзка ще тече от всяка душа от човек на човек. По този начин вие установявате братство, като правите достъпно за всяка душа това, което представлява Христовият принцип в неговата същност; ако разбираме християнството в неговите духовни принципи, ако приемем Христос в душата си, ние осъществяваме онова бъдеще, което имаме предвид като истинска цел на земята.

В християнството можем да открием много от това, което то вече е дало на човечеството; но можем да открием много повече. Колкото по-дълбоко го просветляваме, толкова повече може да се извлече от него. То е по-велико от всичко, което можем да преподаваме днес. Верни са думите, които е казал създателят на християнството:

Все още имам много неща да ти кажа, но сега не можеш да ги понесеш.

Следователно можем да разглеждаме християнството като жив източник, като нещо, което винаги има какво ново да ни научи. Ако открием християнството така, както го е открил Павел, ние разпознаваме думата:

Аз съм винаги с теб.

Нека се учим от Христос, който е винаги с нас!

Ако се потопим в духовното развитие на земята, ще го открием във всички времена; тогава можем да се учим от същия, който е живял на земята, когато и днес можем

да видим като живо същество в духовния свят, който за всички времена на земята е дал принцип, който винаги може да бъде намерен, от който всеки винаги може да се учи и винаги да го намира. Това е значението на християнството за цялото бъдеще на земята.

47. Десетте Божи заповеди

[Скъпа публика!] В духовния живот на човечеството има събития, които, веднъж възникнали, не губят значението си дълго, дълго време, дори за това, което, по исторически оценки, човек ще може да нарече човешко формиране. Това са събития, които блестят далеч в бъдещето, след като са се случили. Едно от тези събития е онова, чрез което в далечното и смътно минало на човека е бил даден този закон, или може би тези закони, които след това са се вписали толкова дълбоко не само в човешката душа като такава, но и в цялото историческо развитие на човечеството, от което зависи това, което е гравирено не само върху каменни

плочи в легендите и историята, но и което е гравирено преди всичко върху онези медни плочи, чийто материал е взет от душевния живот на самото човечество. Днес ще говорим за едно подобно събитие, което наричаме „Десетте заповеди“ (Изх. 20:2-17; Втор. 5:6-21). Само от духовно-научна гледна точка можем да разберем защо тези Десет заповеди са имали такова решаващо значение за живота на цялото човечество, откакто са възникнали. Без да изследваме произхода и значението на тези Десет заповеди от дълбините на духовния живот, все още не можем да разберем тяхното оцеляване и значение за нашето време. Защото те са сред онези събития в човешката история, които са били възможни само по времето, когато са били дадени по начина, по който са се случили, и са придобили значението си от начина, по който са се случили.

Това последно значение никога няма да може да бъде правилно разбрано от нашия материалистичен поглед върху историята. Една от многото илюзии, на които се отдава напоследък, е, че се казва: Историческите изследвания показват, че тези Десет заповеди са били дадени на еврейския народ, но ако погледнете други народи, се оказва, че всички те са имали подобни заповеди. Всъщност днес хората дори се радват, когато вярват, че могат да отслабят старата свещена традиция, като покажат, че подобни заповеди се срещат не само сред еврейския народ, но и тук-там сред други народи.

Тази гледна точка напълно губи от поглед историческото значение на великия момент, когато тези заповеди, подобно на огъня от Синай, също навлязоха в живота на човечеството в духовен смисъл. Но дълбокото значение на такова събитие, каквото беше въздействието на Десетте заповеди върху съзнанието на човека, човек ще може да разбере правилно само ако изследва природата на човека по такъв начин, че да обърне внимание и на свръхсетивните ѝ аспекти.

За тези, които са ме чували да говоря преди, някои неща ще трябва да бъдат повторени, но това е необходимо, за да могат и тези, които са тук за първи път днес, да разберат. За духовната наука това, което се нарича същност на човека, не е толкова лесно за преживяване, колкото е физическото за външната сетивна наука. Това, което може да се възприеме с външните сетива на човешкото същество, е само част от неговото същество, а това, което може да се види с очите и да се усети с ръцете, е за духовната наука само най-нисшата част от човешкото същество, която човешкото същество има общо с неживата природа, която се управлява от химични и физични закони.

Но този, който е развил вътрешните духовни сетива, има пред себе си точно толкова истина, колкото външното око има цвят и светлина, които за духовния учен са също толкова възприемаема същност, колкото физическото тяло, тези свръхсетивни членове на човешката природа, които обикновеният човек не може да види, но поне може да си ги изясни чрез здравия си ум чрез понятия.

Нека си представим човек, стоящ пред нас: това ли е всичко, което съществува, само това, което очите могат да видят и ръцете могат да схванат? Всеки човек знае от собствения си пряк опит, че това не е така. Всеки знае, че там има нещо друго, нещо, което протича през него като радост и болка, удоволствие и страдание, и това, което познаваме като усещания и възприятия. Всичко това не може да се види с външните очи, но въпреки това е реалност за този, който го преживява; и неговите ефекти се усещат и от другите. Нека вземем две примитивни преживявания от ежедневието, чувството на срам и страх. Например, ако се обсъжда нещо, което обижда естетическите ни чувствителност, тогава руменина от срам се издига на лицата ни. Това, което всеки може да види тук, е, че едно психическо преживяване задейства физически процес, а именно, че кръвта изтича от нашия център към периферията. По подобен начин, но обратно, когато чувстваме страх или тревожност, кръвта се оттегля от повърхността на тялото обратно в центъра, което се проявява в бледост на лицето.

Има хора обаче, за които подобни съображения не означават нищо, които искат да разберат още по-осезаеми последици от чисто материалистически гледна точка, които вярват например, че ако нещо се случва в нашата среда, то би могло да предизвика у нас това явление, че сълзата тече от очите ни. Затова не е изненадващо, ако, както всъщност се е случило, такъв материалистичен изследовател стигне до странното заключение: „Човек не плаче, защото е тъжен, а е тъжен, защото плаче.“

За духовната наука всичко материално е следствие от духовното, с изключение на самата субстанция, която не е нищо друго освен следствие от духовната душа; дори физическото тяло е само израз на духовната душа. Така, зад физическото, съществува друга връзка с човешкото същество, носител на удоволствие и страдание, импулси, желания и страсти, и усещания, които потъват в сумрачно съзнание, когато заспим вечер, и се появяват отново, когато се събудим сутрин. В духовната наука тази част от човешкото същество се нарича тяло на желанията или астрално тяло, и хората имат това общо с всички животни. През нощта това астрално тяло напуска физическото тяло, за да влезе отново в него при събуждане. Би било също толкова безсмислено да се твърди, че това, което обгражда кожата, изчезва вечер и се пресъздава сутрин, както и да се твърди, че желанията и инстинктите изчезват вечер и се пресъздават сутрин.

За ясновидеца е установен факт, че астралното тяло на човек се измества извън физическото му тяло по време на сън, оставяйки физическото тяло в леглото.

Защо астралното тяло, когато напуска физическото тяло, не възприема какво се случва около него в астралния свят, точно както физическото тяло възприема какво се случва около него във физическия свят? Това е много лесно за разбиране. Представете си човек без очи, този човек не може да възприема нищо, свързано със

светлината и цвета; същото е и със ухото, със загубата на което всички звуци изчезват. Ако всички сетива са угаснали, човекът вече не може да възприема обкръжението си.

Човек възприема толкова от физическата среда, колкото има органи за това. Същото важи и за нашето астрално тяло; тъй като на настоящия етап на развитие астралното тяло на средностатистическия човек все още не е развило органи, за него не е възможно да възприема средата си по време на сън и следователно по време на сън човек неизбежно потъва в безсъзнание, докато някой, който вече е развил тези органи, също запазва съзнание по време на сън и живее съзнателно в този астрален свят.

Духовната наука обаче разграничава втора връзка в човешкото същество, която се намира между физическото и астралното тяло: етерното или жизненото тяло.

Физическото тяло има същите сили като така наречената нежива природа, минералният свят. Но само когато човек е труп, тялото следва физическите закони; в живота обаче то, както всяко животно и всяко растение, има верен борец срещу разпадането в себе си, сплотена сила, която никога не го напуска, дори когато спи. Физическото тяло би било труп във всеки момент и би се разпаднало на съставните си части, следвайки законите на физиката, ако нямаше това етерно или жизнено тяло в себе си, и само то е това, което се бори всеки момент, за да запази живота.

Така имаме три члена: физическо, етерно и астрално тяло. При смърт етерното тяло се отделя от физическото тяло; когато човек спи, физическото тяло лежи в леглото с етерното тяло. Това етерно тяло е общо за хората, животните и растенията.

Но сега човекът има четвърти елемент, който го издига далеч над всички останали живи същества и го отличава от всички останали, което го прави венец на творението: „Аз“. Тази малка дума няма равна. Всяка маса може да се нарече „маса“ и всеки стол „стол“, но думата „Аз“ никога не може да достигне до ушите ни от чужд език, ако трябва да означава нас; само Аз мога да кажа „Аз“ на себе си, за всички останали аз съм „ти“ и това е дълбоко значимо. В дълбините на душата ни, в най-святото ни вътрешно същество, то трябва да изbledнее като израз на това, което е най-скрито в нашето същество.

Мистерията, която трябва да бъде изразена чрез това, е била усетена от всички религии, основани на духовната наука, и по този начин най-вече от религията на древния еврейски народ. Следователно можем да се доближим до момента, в който мълнията на Десетте заповеди е пробляснала в човечеството, само като се вгледаме внимателно в тази четвърта връзка. Това е „неизречимото име на Бог“ в човешката душа, капка от океана на Божественото, която залива света. Това е искрата от Божественото, през която живее и се преплита целият свят. Често се казва, че духовната наука прави света бог с това, но както капка вода не се превръща в море, така и този упрек не е оправдан. Но както капката е от същото вещество като морето, така и част от Божественото е жива във всеки човек. Така божественото

живее и се движи в света и капка от него е във всеки човек и тъй като това божествено не е необходимо да прониква през никакви сетива, то се обявява в най-съкровената част на светилището.

Този, който е способен да чувства, винаги е чувствал нещо безкрайно свещено, когато е разбрал какво означава това „аз“. Жан Пол разказва как като момче е стоял пред плевнята на баща си и изведнъж е осъзнал: Ти си „аз“ и че от този момент нататък е знаел, че в душата му живее безсмъртен. Ако хората размишляваха повече върху пътя, който това показва, щяха да могат да проникнат все по-дълбоко в духовната наука. Разбира се, Фихте е напълно прав: повечето хора биха предпочели да се смятат за парче лава на Луната, отколкото за него.

И така, човешкото същество е съставено от четири крайника; но то се е развивало до тази точка в продължение на дълги периоди от време. Тези четири крайника не са били налице в пълния си смисъл от самото начало, а са се развили малко по малко до съзнанието за себе си. Дълго време то е дремело смътно в другите три тела и са били необходими огромни серии от развитие, преди да се събуди и да осъзнае себе си.

По този начин можем да се върнем назад през вековете в духовната наука и да открием, че човешката душа също се е променила и колкото по-назад се връщаме, толкова по-голяма е промяната в душата. Азът също не винаги е бил там; той е бил все по-малко отчетлив, колкото по-назад се връщаме, и е имало време, когато човекът е развил астралното, етерното и физическото си тяло по подобен начин, но азът е бил все още непробуден и дремещ.

Човекът се е развил с течение на времето по такъв начин, че е започнал от физическото, после от етерното, после от астралното тяло и накрая неговият Аз се е пробудил. Азът, който ние разглеждаме като божествена искра, е последният, който се пробужда в човека, такъв какъвто го виждаме днес. Имало някога човек, в когото Азът все още не се е пробудил напълно. Ако искаме да търсим такъв човек, в когото Азът все още е дремел, бихме го намерили в ранните дни на Древна Гърция. Едва с появата на първите философи Азът се пробужда, но гръцката религия възниква от време, когато човекът все още не е осъзнавал себе си, от мироглед, който е бил по същество обвързан с астралното тяло и затова виждаме боговете на Гърция, надарени с импулси, страсти и желания, с възприятия и усещания, подобни на тези на самия човек по онова време. Това, към което са се стремели и за което са се молили гърците, ги е подтикнало да разпознаят божественото в обкръжаващата ги среда, например Фуриите. Ако се върнем още по-назад, бихме открили, че човекът разбира обкръжаващата ги среда с етерното тяло.

Постепенно в човека се пробуди „аз-съзнание“, където аз-съзнанието удари с елементарна сила в душата на човека. Можем да подслушаме този момент, момента, в който вечното божествено е призовано към него, този момент, в който той ясно чу зова: „Най-благородното, божественото в теб може да бъде схванато

само в твоя Аз, погледни в своя Аз и ще намериш искрата, чрез която участваш в божественото битие.“ След това настъпи момент в човешката еволюция, когато Богът в човека проговори: „Аз, Богът, ти говоря, като си давам името, което произнасяш, когато искаш да опишеш центъра на своето същество. Това беше великият момент в човешката еволюция, когато Моисей, този велик мъдрец и посветен, почувства това да се появява в хода на събитията в хода на времето, когато беше в състояние на вдъхновение, в което усети божественото да духа през света в съвсем нова форма и как това божествено иска да пробие в човешкото съзнание. И той попита Бога: Как мога да Те призова, когато искам да разкажа на хората за Теб? И това Божество каза: Наричай ме Яхве, тоест „Аз съм това, което съм.“ (Исх. 3:13-14)

Ако гърците бяха виждали в своите богове това, което човек може да преживее в астралното тяло, сега това беше божество, за което има само едно достойно име, а именно това, с което обозначаваме собственото си най-съкровено същество, а името Яхве не е нищо друго освен това, което е предназначено да изрази същността на нашето същество. И само индивидуалност като тази на Мойсей би могла да получи това вдъхновение, което, подобно на мълния, порази света с ново познание за Бога.

Но беше необходимо Моисей също да може да направи това въздействие ефективно. Народът, на когото трябваше да бъде провъзгласен такъв Бог, не трябваше да има друга божественост освен тази, която произтича от Аза.

За индивидуалност като Моисей не ставаше въпрос само за получаване на това могъщо вдъхновение и за неговото провъзгласяване на своя народ, а за трайно затвърждаване в съзнанието на този народ и по този начин пълно проникване на душата на еврейския народ с него. Как е възможно това? Нека се запитаме как това, което сме определили като четирите части на човешкото същество, се изразява в материалния свят. Физическото тяло намира своя израз чрез самото себе си, етерното тяло – в жлезистата система, астралното тяло – в нервната система, азът – в кръвта. Така трябва да се разбира и поговорката на Гьоте: „Кръвта е много специален сок.“

Оттук и значението на кръвта във всички широкообхватни събития от човешкия живот. Оттук и голямото значение на кръвното родство сред древните народи, тъй като то е било обусловено от близкия брак. Например, племенното родство сред германските народи.

Тъй като една и съща кръв тече във вените им, поколенията чувстват принадлежност заедно. Азът не се изразява само в собствената кръв, но и се предава през поколенията и не е индивидуален Аз, както е при днешните хора, а „групов Аз“. Такъв е и случаят с „груповия Аз“ на древния еврейски народ, например, който е могъл да каже: „Аз и отец Авраам сме едно.“ /Оттук нататък, други бележки]

Този божествен импулс трябваше да се прояви в кръвта, възпроизвеждайки се от поколение на поколение. В миналото човекът все още не беше схванал най-съкровения център на своето същество. Сега го имаше. Това откъсно беше преведено в закони и заповеди. Това са Десетте заповеди. Чрез тях цялата сила на Яхве трябваше да се предаде от дядо на син и внук и така нататък. Правилната идея трябваше да живее в душата на човека.

Тук не е даден обикновен превод. Лексикографският превод не отразява реалността. Както Десетте заповеди са били разбирани в онези дни, така трябва да са и сега пред душата.

Аз съм Вечно-Божественият. Отсега нататък няма да поставяш други богове над мен. Аз съм Вечният в теб и вечно действаща сила в теб. Ако ми позволиш да работя в теб, тялото ти ще остане здраво и това ще действа в теб поколения наред, включително деца и внуци. В противен случай тялото ще запустее.

II. Не ще говориш зло за Мене в себе си, защото всяка грешка в теб ще опустоши тялото ти.

III. Ще правиш разлика между работни дни и празници. Това, което живее във теб като Аз, е създало света за шест дни и живее в себе си на седмия ден. На седмия ден погледът ти ще Ме намери в теб.

IV. Продължавайте да работите в духа на баща си и майка си, за да може силата, която те са събрали заедно и която Аз ви дадох, да остане във вас.

V. Не убивай, тоест не посягай на Аз-а на другия.

VI. Не прелюбодействай, тоест не навлизай в общността, в която е влязъл другият човек.

VII. Не кради.

VIII. Не омаловажавайте стойността на ближния си, като казвате неверни неща за него.

IX. Не презирай чуждото имущество.

X. Не гледай със завист на чуждата жена

неговите слугини и т.н., чрез които той намира своето развитие, тоест (чрез които) неговият Аз може да се развива по-нататък. (Изм. 20, 2-17; Втор. 5, 6-21) Как импулсът на Яхве най-добре прониква в човека, е изразено в Тората. Тези заповеди са все още ефективни днес, защото говорят на най-съкровената същност на човека, на неговото его, което все още се нуждае от тези заповеди, дори когато се е издигнало толкова високо, че в по-висш смисъл вече не се нуждае от тях. Тогава егото прави по своя воля това, което заповедите предписват.

48. Окултното значение на Евангелието от Йоан

Всеки, който отдели време да изучи четирите документа за събитието в Палестина, скоро ще открие разликата между първите три евангелия и четвъртото, Евангелието от Йоан. В първите три евангелия външните събития са доближени до хората в съзнанието им; в Евангелието от Йоан се обръща повече внимание на чувствата. Безкрайна вътрешна същност вдъхновява автора, тук се изразява състрадание и емпатия към това, което е изпитвал към Христос Исус. Личността на автора е преживяла най-интензивно това, което се е случило в Палестина.

Това чувство на автора е било съучастник и в твърдението, че от критична гледна точка на материалистичната наука, това евангелие може да се счита за най-малко правдиво предадено. Следователно то не е било разбрано като исторически факт, а като мощна поема, изпълнена с дълбока поезия, като химн на Христос Исус, тази могъща, извисяваща се личност. Но също така духът на епохата в смисъл на материалистично мислене е допринесъл първите три синоптични евангелия да изглеждат по-близки и по-естествени за човешкия ум и чувства днес. Евангелието от Йоан не се вписва добре в това, тъй като неговият Христос не може да бъде сравнен с никоя личност.

Това е по-лесно възможно с първите три, и колко добре нашето време е спечелило от факта, че личността на Христос Исус като човек сред хората може да бъде представена като равна на други, като Сократ, Платон и други велики мъже.

„Простият човек от Назарет“, как нашето време харесва тази поговорка и как я използва, за да се опита да принизи Христовата личност до човешко ниво! Тази преценка на вкуса се основава на предложението на критичната наука.

В контраст с това е теософията или духовната наука; тя иска да бъде нищо повече от инструмент за разбиране на тези религиозни документи. Теософията е напълно без предварителни условия. Днес науката не заема същата позиция, каквато е заемала преди 300 години, когато са се прилагали ученията на Аристотел и никой не е гледал природата! [Тогава] се е появил великият Кеплер и човечеството се е научило да вижда! От едната страна сега са били аристотелистите, от другата - безусловните натуралисти, и показателно е твърдението на ученика на Аристотел в спор за изходите на нервните връзки, че той е вярвал повече в Аристотел, отколкото в природата! По това време те все още не са развили интуитивното възприятие за това, което се крие зад материалните неща, което духовната наука сега се опитва да подчертае отново, не с физически инструменти, а чрез духовни способности. Теософията поема по пътя първо на „гледане“, а след това на изучаване на старите записи и винаги се оказва, че и двете дават един и същ резултат: това, което е било видяно, е доказано от книгите!

Този възглед ще става все по-приет, колкото и науката да му се съпротивлява. Затова и ние ще разгледаме безпристрастно какъв е проблемът с Евангелието от Йоан. То е нещо като геометрията на Евклид; ученикът слуша учението и чрез осъзнаването то най-накрая става негова духовна собственост и пълен факт. По този начин също ще видим как Евангелието от Йоан е в съответствие с това, което духовната наука казва за него.

Какъв е теософският възглед за човека? Виждаме как човекът притежава четворна природа: първо, физическото тяло; след това етерното тяло с принципа на растежа и размножаването, на борбата срещу разпадането. По-нататък, астралното или тялото на желанията, седалището на усещанията и чувствата. Когато видим човека пред себе си, разпознаваме, че той се състои от сбор от удоволствие и страдание, от

радост и болка. Но ако се задълбочим, осъзнаваме, че има име, което е уникално в обозначението на човека. Това е името „Аз“. Всеки може да нарече обект с едно и също име, но името „Аз“ може да бъде произнесено от всеки човек само когато има предвид най-съкровено си същество, своето аз, своята индивидуалност. В този смисъл „Аз“ не може да достигне до ушите ни отвън.

И така, как духовният изследовател гледа на света на материята? Всичко физическо произлиза от духовното. Цялата материя е родена от духа, е кондензиран дух, точно както ледът е кондензирана вода. Същото е и с духовния свят. Той е сред нас. Всичко е само външен израз на духовното. Физическото човешко същество е родено от духа. Егото е божествената искра, която е изтекла от духовния океан като капка в човека.

Така виждаме как, започвайки от физическото тяло, другите форми стават все по-изтънчени и ефирни. Виждаме как духът е в основата на всичко. Този дух, който върви през света като безкрайно същество, от което се ражда физическото. Този дух, лежащ в основата на цялото съществуване, е описан от християнската наука като Логос или Слово, божественото творческо Слово. Точно както определени фигури се появяват върху чиста, лъскава месингова плоча, когато прашинките се потупат с лък за цигулка, така и Логосът може да бъде описан като създател на всичко в света на явленията. Ако се върнем към първобитните времена, ще открием Логоса да действа във всички физически тела, първо в етерното тяло, след това в астралното тяло, и ще видим как човешките същества ще излязат от тази светлина. Само чрез светлината човешките същества са възможни; без светлина няма знание, няма духовен стремеж. Само божественият дух осъществява световното царство. Най-малкото дете на божествения дух е „Азът“ в човека. Този „Аз“ отначало не осъзнава своя произход, своята божествена същност. В началото ние не разпознаваме божествената мъдрост. Затова християнската мъдрост я нарича тъмнина. „В началото бе Словото; и Словото беше у Бога; и Бог беше Словото. И Словото беше светлината на човеците, светеше в тъмнината; но тъмнината го не обзе.“

Тази светлина, която е в основата на всички тела, се нарича животът на Логоса. В началото е бил Логосът, от който е възникнало всичко; животът на Логоса се превръща в светлина и светлината свети в несъзнателната човешка природа. Видяхме как четворната човешка природа възниква от прякото съзерцание на духовния свят. Авторът на Евангелието от Йоан е бил пробуден човек, велик посветен, който никога не е наричан нищо друго освен „ученикът, когото Господ обичаше“ (Йоан 21:20). В него цялото душевно съдържание на Христос продължавало да действа; цялата дълбочина на Христовия облик се отразявала в този ученик и му позволявала да погледне дълбоко в духовния свят. Той разпознавал какво се крие зад личността на Христос, че най-висшето същество, което някога е ходило по земята, е вълплено в Исус от Назарет.

Докато Христос не дойде, човекът не осъзнаваше своята божественост. Само Христос му даде усещането за „Своята пълнота...“ (Йоан 1:16). Всичко в Евангелието от Йоан е написано от знанието на най-дълбоките тайни, например единадесета глава, възкресението на Лазар. Всеки усеща, че нещо дълбоко стои в основата на този процес. След като това действие се случи, беше казано: „Този човек върши големи знамения.“ (Йоан 11:47) Случи се нещо, което накара хората да треперят пред силата на личността на Исус Христос. Това е акт на посвещение, първото посвещение, което Христос извърши, което става ясно от думите: „Болестта не е за смърт, а за да се яви Бог.“ (Йоан 11:4) Той искаше да покаже, че Той е животът и светлината и тази светлина трябваше да освети и Лазар и да го доведе до пробуждане, тъй като той беше приятел на Учителя. Това трябваше да се покаже в процеса с Лазар.

Винаги е имало хора, в които възниква великото събитие, в които светът на светлината става реалност; светът на духа се приближава до тях, духовното им ухо и око се отключват и отварят за духовни неща. Методът на посвещение е показан в древните мистерии. Те разграничават три степени. Първата степен е тази на безчувственото мислене. Сетивата трябва да бъдат елиминирани и може да се осъществи само обективно наблюдение на нещата. Втора степен: пречистване или очистване. Астралните преживявания на чувството и усещането се трансформират; с нови органи човек може да погледне в астралния свят: духовни уши и очи. Третата степен е тази на просветлението. Когато посветеният се завърне във физическия свят след три дни и половина, той винаги има духовния свят пред очите си, той се ражда отново. През трите дни етерното и астралното тяло са били изгонени от физическото тяло и след това етерното тяло е усещало този отпечатък на висшите светове през целия си останал живот.

Първото посвещение от Христос беше възкресението на Лазар. Чрез Христос беше въведен нов вид посвещение, като цялата духовна истина на Христос беше внушена на посветения. От това може да се види как това събитие на възкресението на Лазар има много по-дълбок смисъл от обичайното схващане. Само в този смисъл могат да се приложат думите на Гюте: „Докато нямаш това умиране и ставане, ти си само скучен гост на тъмната земя!“

Дълбоко мълчание трябваше да преобладава относно случващото се в свещените мистерии. Предателството на процесите на мистериите доведе до смърт. Това може да обясни и смъртта на Сократ. Есхил можеше да се спаси от смъртта само като избяга в храма. Това беше направено, защото по това време човечеството не се смяташе за готово за посвещение. Христос публично извърши посвещението от безкрайно състрадание към човечеството. По този начин, това, което стана известно като теософски възглед, също беше премахнато от мистериите.

Въпросът е само как се придобиват тези посветителни способности и какъв е пътят към тях. В християнския метод на посвещение човек трябва да премине през седем етапа, както е показано в следващото разглеждане.

Първо: растението се вкоренява в мъртвия минерал, в минералното царство; растението не би могло да бъде такова, каквото е днес, ако минералното царство не беше осигурило материала за неговото изграждане. Затова то ще се поклони в знак на благодарност на минерала, без който не би могло да съществува. По същия начин животното ще се поклони на растението, от което получава храна за собственото си развитие. Същото е и с хората. Те трябва да се поклонят смирено на природните царства под тях, защото те са техен продукт. Тези, които са достигнали по-високо ниво на развитие, винаги трябва да помнят, че някога са били на всяко по-ниско ниво. Така те ще бъдат пропити с вселенско смирение и тогава един ден пред тях ще се издигне образът, който Йоан представя в 13-та глава като Христос, миещ краката на учениците: „Слугата не е по-горен от господаря си“ (Йоан 13:16). Втората стъпка е тази на пречистването и освежаването. Той схваща всичко с ума и прави разлика между реалност и илюзия. Той се учи да преживява какво представлява възприятието на човек в реалността; човек се учи да оценява всички факти от опита от правилната гледна точка. Каквото и да става, винаги стой изправен в живота. Образ на бичувания Исус.

В третия етап, човекът, който е посветен, се научава да контролира чувствата си; той се научава на способността да упорства, дори когато това, което е най-свято и възвишено за него, е посрещнато с подигравки и презрение. Коронясване от тръни. Образ на коронования Христос.

Четвърти етап: разпнатият Христос. Човек усеща собственото си тяло като нещо чуждо, нещо външно. Чрез това преживяване той става силен духом; той усеща разпнатия Христос като действително преживяване. Тук го подхожда и изпитанието на Симон Петър, също и кръвният тест.

Петият етап е мистична смърт. Всичко около него е погълнато, настъпва летаргично състояние, пълно спокойствие. Уравновесеност на психическото му състояние спрямо всички външни проявления.

Шестият етап се нарича погребение; той се чувства едно цяло със земята, преражда се в духа.

Седмият етап не може да бъде обяснен с физически сетива, той е единението с божественото, чисто духовен процес, възнесението.

Виждаме как цялото Христово събитие се случва в посветения, как той вътрешно преминава през всички фази на това събитие в действителност. Цялото външно Христово събитие с всичките му исторически детайли се възприема навътре. Вече не се нуждаем от никакви външни доказателства, точно както ни се случва в събитието в Дамаск на Павел, който е приел духовния Христос в себе си.

Очите са образувани от светлината за светлината; без светлина няма око, а без историческия Христос не може да има вътрешно преживяване на Христос. Така се преживява Христовото събитие, но има посветени от различни степени. За посветените възникват различни образи, в зависимост от тяхната гледна точка. Апостолите също са били такива посветени. Колкото по-високо е било тяхното духовно ниво, толкова по-дълбоко са могли да проникнат в мистериите на Христовото събитие.

Така виждаме Йоан, апостола, когото Господ обичаше, като посветен, който е почувствал Христос най-дълбоко. Гъоте казва: „Ако окото не беше подобно на слънцето, слънцето никога не би могло да го види. Ако в нас нямаше силата на самия Бог, как бихме могли да бъдем пленени от Божественото!“ Човек не само трябва да чете Евангелието от Йоан, но и наистина да го преживее, тогава това Христово събитие ще блесне и за нас.

49. Пришествието на Христос в западния свят

Репортаж в „Aftenposten“ от 13 май 1909 г.

Генералният секретар на Германската секция на Теософското общество изнесе завладяваща и красноречиво лекция на тема „Пришествието на Христос в Западния свят“ пред голяма аудитория в залата „Брюдер-Халс“. Лекторът започна с интересно съпоставяне на основните принципи на великите религии и показа как правилната почва на Христовия принцип, със силния му стремеж да развива личността, трябва да остане у европейските народи.

В известен смисъл теософията бележи същия пробив в религиозния живот на народите, както въвеждането на методи на познание през XV и XVI век в науката. Точно както ученият използва своите инструменти, за да изследва тайните на външния свят, така и теософът, с инструмента на душата си, изследва чисто духовната вселена, която се крие зад завесата на материалния свят, и разгръща своята индивидуалност, своята личност, като се задълбочава още повече в мистерията на Христос.

Чувството за индивидуалност, свежото, младо чувство за себе си, се проявява най-силно у германския народ. Лекторът спомена философията на Фихте и силната поезия на Ибсен, които той определи като „съвестта на европейското аз“.

Д-р Щайнер добави, че великият закон на теософията, че душата се ражда и се развива от живот в живот, по никакъв начин не противоречи на християнската доктрина за изкуплението.

50. Висшият смисъл на Евангелието от Йоан

Доклад в "Bremer Nachrichten" от 9 ноември 1909 г

Теософско общество (Адяр), клон Бремен. Миналата събота генералният секретар на Теософското общество, д-р Рудолф Щайнер от Берлин, говори пред голяма публика в Gewerbehaus по темата за висшето значение на Евангелието от Йоан. Лекторът, както ни беше казано, [наред с други неща] заяви следното: Двата фактора, на които днешният човек разчита, когато търси източниците на своите религиозни

понятия, са, първо, абстрактният идеал, който създава в сърцето си за Христос, и второ, външните документи, Евангелията, към които се обръща, когато търси утеха. Първите водачи на християнството са имали различно отношение към Евангелията от днешните. Те не са били обезпокоени от противоречията, а са се радвали, че погледът им е бил отворен в четири посоки. Когато човек знае, че всеки евангелист е искал да изобрази специален аспект на божественото Същество, тогава очевидната загадка на Евангелието от Йоан, като аспект на мъдростта, е решена. Днес има нов инструмент за изследване на огромния проблем за Христос: духовно изследване. Точно както външната наука използва инструменти, за да изследва физическата материя, така и духовното изследване използва своя инструмент, човешката душа, за да навлезе в духовния свят. С този развит инструмент миналото може да бъде проучено без външни записи. Не всеки трябва да става духовен изследовател, както не всеки трябва да става естествен учен. Непредубеденият човек ще използва здравия си разум, за да провери твърденията на духовния изследовател. Критичното изследване разнищва фибрите, духовното изследване носи пълна светлина. Няма нито една излишна дума в нито едно от четирите Евангелия. Всеки, който се обръща към тях с развито чувство за истина, има впечатлението, че никога не би могъл да бъде създаден по-значим документ. Това е особено вярно за Евангелието от Йоан, което изглежда загадъчно за хората заради началото си. Логосът (Словото) е наричан това, което прониква в целия свят, а именно идеите за мъдростта. Човек може да си изгради определена представа за изпълнената с мъдрост причина, ако се стреми да разглежда собственото си егo като капка, а божественото същество като океан, в който се съдържат всички идеи. „В началото бе Логосът“ (Йоан 1:1) може да се преведе като: „Преди да има видим свят, имаше духовният, в който са вкоренени всички егoта на човечеството.“ Ще е нужно дълго развитие, преди човекът да може да разпознае най-високата човешка степен на развитие на Аза, която беше въплътена в Христос Исус. Не това, което беше в него като сила, беше и в Йоан; но способността да го разпознае напълно беше, защото Йоан означава „виждащ“ или по-точно „чувстващ Бога вътре“; тъй като предшественикът, Кръстителят, беше такъв, евангелистът можеше да го нарече свидетел. Еволюцията на човечеството се основава на закона на любовта, който преди Христос е бил свързан с кръвно родство. С появата на Христос Исус човечеството беше изправено пред задачата да се стреми към великия идеал за всеобщо братство. Разбирателството от душа на душа, сътрудничеството на разделените егoта извън кръвната връзка, стана възможно едва с появата на Исус. На сватбата в Кана майката все още беше партньор в кръвната връзка, което самарянката, като чужда по кръв, доказва, че силата на егoто е проникнала в чуждата душа. Възкресението на Лазар доказва преливането на душата му в другото същество. Мистерията на Голгота става разбираема, когато човек разгледа развитието на човечеството. Великият Буда, при вида на смъртта, получава

убеждението, че животът е страдание; 600 години по-късно, при вида на християнския символ на Голгота, учениците получават убеждението за победата на живота над смъртта. Духовният свят не е затворен, докато човек се стреми да позволи на духа на Христос Исус да се влее в него. Всеки изгрев може да бъде сравнение за пробуждането на развитото чувство за истина. Предвестник за разбирането на Христос е Евангелието от Йоан. — Ораторът беше възнаграден с топли аплодисменти.

51. Евангелията

Лекция на членовете

Докато дълбоките философски истини на Евангелието от Йоан могат да бъдат представени в по-малко интензивна форма, Евангелието от Марк трябва да се каже, че съдържа може би най-дълбоките истини за човечеството. Евангелието от Марк

съдържа цяла космология, докато Евангелието от Матей съдържа цялата философия на човечеството. Лука, или авторът на Евангелието от Лука, подчертава най-интензивно лечебната сила на Христос.

Думи като „Когато слънцето залезе, доведоха при Него много болни и Той изцели всички“ (Матей 8:16), както се появяват в Евангелието от Матей, докато в Евангелието от Марк се казва: „Доведоха всички и Той изцели мнозина“ (Марк 1:32-34), как се тълкуват тези?

Казва се, че Марк сигурно е писал преди Матей, защото в противен случай би смекчил казаното от Матей. Евангелията от Матей, по времето на ранното християнство, имат интерес да правят грандиозни изявления.

Тези думи в Евангелията обаче означават следното: Матей, който описва Христос Исус като човешко същество, има предвид чрез израза си: Като човешко същество, Христос Исус е ограничен до мястото, където живее; следователно мнозина могат да дойдат при него и по силата на силата си той може да изцели всички на това място. В Марк Христос е изобразен като силата на слънцето, като великия магьосник. Той иска да каже: Духовната сила на слънцето е достъпна за всички хора; Христос иска да я донесе на всички хора; но кармата позволява само на мнозина да бъдат изцелени навреме, не всеки може да бъде изцелен.

В Лука се казва: „И онези, които имаха болни, ги доведоха при Исус, за да бъдат изцелени.“ (Лука 4:40) Любовта вече е довела болните до изцеление и саможертвата любов, която се отдава, е изразена в думите: „И Той възложи ръце на тях и ги изцели.“ (Лука 4:40) Той остави силата на любовта Си да тече и да прелее върху тях.

Думите „когато слънцето залезе“ обикновено се пренебрегват. Но това не е просто фигура на речта. Това означава, че духът, който живее в слънцето, лечителят, духовната сила на слънцето, е най-активен след залеза на физическото слънце.

Нека разгледаме родословието в Матей: има 42 поколения, а едно поколение в Евангелието съответства на една година от живота на индивида. Винаги се пропуска едно поколение между всяко поколение – казваме: Детето прилича на дядото, а не на бащата. Така че имате три пъти по четиринадесет поколения, което е три пъти по седем човешки години. Сравнете това с моето писане върху „Възпитанието на детето“.

След три пъти по четиринадесет поколения националното его е налице.

1. От Авраам до Давид има четиринадесет поколения – четиринадесет поколения за развитието на физическото тяло.

2. Четиринадесет поколения от Давид до вавилонския плен – четиринадесет поколения за развитието на етерното тяло.

3. Четиринадесет поколения от вавилонския плен до появата на Христос – четиринадесет поколения за развитието на астралното тяло. Сега се ражда егото, Христос. Това е посочено в родословието в Матей; Толкова дълбоки са тези думи. Егото се ражда сега, след като трите обвивки са се развили по такъв начин, че егото, като обвивка за индивидуалността, която е Христос, може да влезе. Евангелията трябва да произхождат от духовните висоти и да бъдат написани точно както са описани; човек просто трябва да може да ги чете; те са точни до най-малкия детайл.

3. Четиринадесет поколения от вавилонския плен до появата на Христос – четиринадесет поколения за развитието на астралното тяло. Тези, които са принадлежали към тайните еврейски школи, също са били пленени във вавилонския плен

и по този начин са се запознали със Зороастър, който тогава е бил активен в Халдея. По този начин е била изкована връзката между Зороастър и еврейския народ и той

след това се е въплътил в трите обвивки, приготвени там.

Четири вида посвещение в четирите Евангелия, както описват витлеемския Исус:

Матей: човек. И трите вида посвещение са хармонично съчетани; следователно човекът е символът.

Маркус: магьосникът; Символ: лъвът, който показва волята. Интуиция и интуиция.

Лукас: лечителят, чувството; Символ: бикът, като жертвоприношение. Жертва.

Йохан: мъдростта, мисленето на Христос; Символ: орелът. Интуиция.

Тримата мъдреци от Изтока, тримата влъхви, са ученици на Заратустра от Халдея.

В по-ранни времена не е било необичайно тримата посветени послушно да предоставят силите си на разположение на четвъртия, който представлява човечеството и който изобщо не е бил посветен, а човешко същество. Тази символика се среща и в „Тайните“ на Гюте, където се споменават [Дванадесетте] и Тринадесетият; брат Марк не е посветен; той става Тринадесетият.

52. Христос и духовната наука

Доклад в "Dresdner Nachrichten" от 2 декември 1909 г

Христос и духовната наука беше темата на лекцията, която д-р Рудолф Щайнер изнесе във вторник пред голяма аудитория в Meinholds Sälen. Лекторът е крехка, аскетична фигура, но има приятен, звучен глас и говори плавно и съвсем свободно. Духовната наука, обясни той, е наука за истинския духовен, реален живот. Тя иска да отвори източниците, в които се крият началата на физическия свят, и да ни даде знание за свръхсетивния духовен свят, който се крие зад нашия сетивен свят. Едва през последните десет години духовната наука бавно и постепенно прониква в умовете на хората. Някои хора вярват, че духовната наука или теософията има нещо общо с древните суеверия. Но това не е така. Нито пък духовната наука иска

да замени други религиозни вярвания на човечеството с нова религия. Тя служи за разбиране на религиозните вярвания, тя е инструмент, с който човек може да разбере различните религиозни вярвания, но иска да бъде наука в най-сериозния смисъл. Тези, които стоят здраво на почвата на религиозното вярване, биват само водени по-дълбоко в него от духовната наука. Нито пък става въпрос за въвеждане на ориенталско религиозно вярване, като будизма, в нашето общество. Всеки, който би искал да се заеме с подобна задача, би разбрал погрешно основата на цялата ни западна култура. Тази основа е християнството. Дори онези, които се борят с християнството, са получили най-доброто от него. След това лекторът обясни целите и задачите на духовната наука. Целта е да се отговори на въпросите какво е душата, как се отнася тя към временните явления на човешкия живот и как е свързана със свръхсетивния свят. Източниците на познание за духовната наука са доста далеч от нашето съвременно мислене и въображение, но ние виждаме с отворени очи, че не само в света има повече от това, което отговаря на сетивата и се схваща от ума, но има и богатство от духовни факти и същности. Точно както роденият сляп отрича нашия свят, пълен с цвят и светлина, така и този, чието духовно око все още не е отворено, отрича духовния свят. Има прераждане на човека, след което духовният свят му се явява. Накрая лекторът разгледа въпросите: Каква е природата на представянето на духовната наука и как се предоставят доказателствата за нея? В силно поетична форма той представи въображаем разговор между висш човек и ученик, който ще бъде въведен в мистериите на духовната наука от този човек. „Умри и стани!“ беше лозунгът. Черният кръст, преплетен с червени рози, беше символ на новия живот. Публиката, която се състоеше предимно от членове на Теософското общество, слушаше благоговейно и аплодираше ентузиазизирано оратора.

Сесия с въпроси и отговори [въпросът не е записан писмено]

Рудолф Щайнер: Евангелието от Йоан казва за Христос, че той е въплътеният Логос, защото е донесъл в света импулса да победи напълно човешкото его, да го изведе в духовния свят. Човек може да изпита троен Христос. Първият Христос е Христос на Интуицията. Изразен в могъщи образи в Документите, Той говори за онази Същност, която актуализира идеала на индивидуалното его. Този Христос се намира независимо от всеки документ и външна традиция, когато човек се издигне до Интуицията. Като дух, същият като всеки Аз, човек намира чрез интуицията Христос, най-съвършения изначален Аз; въплътен в началото на нашето време. Едно напълно ново духовно изследване е станало възможно чрез факта, че човешкото същество може да вземе със себе си своя Аз, Логоса, в духовния свят. Събитието на Голгота донесе първия импулс за най-пълно себепознание на човешкото същество. Човек може да съзри своя собствен Аз и в него да види образ на божественото. Словото на Христос: „Преди да се роди Авраам, Аз съм“ (Йоан 8:58) – когато човек е схванал

значението на тази дума, тогава той е схванал в себе си Логоса, божествения изначален Аз. Така духовната наука намира Христос, който е казал „да“: Аз съм винаги с теб.

Този Христос е винаги там: първият Христос, Христос на интуицията. Вторият Христос е Павловият Христос. Как Христос дойде на света като знание? Кой беше първият, който го даде на човечеството като знание? Павел. Той беше този, който не позволи да бъде обърнат чрез външен физически опит, а чрез ясновидско вдъхновение, чрез събитието от Дамаск. На него Христос се разкри от трансценденталния свят. Той вярваше в Христос и го провъзгласяваше с всички сили.

Третият Христос е този от евангелията. Има наивни хора, които приемат написаното в евангелията буквално. След това има умни хора, които казват: евангелията са за несъвършен етап от човешкото развитие. И след това има трети тип хора, които казват: евангелията означават всякакви неща символично; те говорят за мит за Христос, мит за Петър и така нататък – те тълкуват евангелията символично и алегорично. Накрая, има четвърто ниво, духовно-научният поглед върху евангелията, където човек започва от това, което може да се знае чрез духовно изследване за събитията в Палестина. След това, когато четете евангелията, казвате: Сега ги разбирате за първи път. И знаете какво са написали в тях тези, които са ги написали. Откривате, че евангелията са най-мощните документи на човечеството. И виждате в бъдеще, където чрез духовната наука хората ще живеят все по-дълбоко в Христос и мистерията на Голгота.

53. Трите хилядолетия преди Христа и трите хилядолетия след Христа

Лекция на членовете

На искрения търсач на истината може да му се стори – и по същество липсва известно удовлетворение в /нечетливото съкращение, след това празнина] – може да му се стори, че е възможно истината, осъзнаването, да бъде записано по определен начин, провъзгласено и след това дадено на човечеството; а от друга страна, може да му се стори, че би било достатъчно човек да придобие това осъзнаване веднъж завинаги.

Може да се каже, че от самото начало на един начин на гледане на нещата нищо не изглежда по-правдоподобно от това, но би било грешка да се вярва, че

еднократното притежание на определен брой думи би било достатъчно за човешкия стремеж. Ако някой, който е въплътен днес, да речем, в едно от предишните въплъщения, може би в рамките на древноегипетската култура, е достигнал до високи осъзнавания и днес би си спомнял тези високи осъзнавания, така че да ги притежава отново, бихме ли могли тогава да кажем, че осъзнаванията, постигнати по това време, биха били вече полезни в сегашното въплъщение чрез простото споменаване? Не можем да кажем това. Колкото и странно да изглежда да се каже това, като се има предвид, че има само една истина, трябва да кажем, че е абсолютно необходимо за човешкото развитие различни форми на истина да идват при човека в различно време, защото човешката природа се променя с времето. Тя се променя по такъв начин, че се променят и способностите за познание. Човек не преминава от въплъщение в въплъщение напразно; той напредва от въплъщение в въплъщение, защото, както светът се променя, той може да абсорбира нещо ново в себе си и да придаде на старото нова форма.

Следователно, по всяко време е било необходимо хората да се издигат до такова по-високо ниво на познание в мистериите, за да могат да преценят как цялата земя, с всичките ѝ физически и духовни аспекти, се е променила в сравнение с по-ранните времена и как се променят човешките души в рамките на това земно развитие. В окултната мъдрост това се изразява с думите: Винаги е трябвало да има хора, които са способни да разчитат знаците на времето.

Сега, какво е особено необходимо, за да се научат хората, да се прогласи, да се разпознае тази необходимост? Всичко това възниква само когато човек е в състояние да обхване цялостната ситуация на развитие във всеки даден момент. Времената се променят и всъщност се променят в по-кратки периоди, отколкото обикновено се предполага. Ако разгледаме развитието на човечеството, ще можем да признаем, че интересните периоди за настоящия човек са тези, които са приблизително три хилядолетия преди основаването на християнството и след основаването на християнството, първото и второто преди и след / празнината]. Ние самите сме в края на второто хилядолетие от постхристиянската епоха, а третото приближава.

Тези шест хилядолетия, в които сме поставени по такъв особен начин, са от много особено значение. Какво е полезно за човека? Какво трябва душата да вземе присърце? Много е включено в развитието на човечеството през тези хилядолетия. Нашите души, които са били въплъщавани няколко пъти през това време, е, те ще са преминали през важни неща през тези периоди и тези периоди трябва да бъдат характеризирани до известна степен днес.

Ако се върнем към третото хилядолетие преди основаването на християнството, това е времето, когато малката Кали Юга, Тъмната епоха, току-що е започнала за хората. Какъв е човекът от тази епоха? За да можем да кажем: Преди това, за по-голям брой хора, последните останки от старото, сумрачно ясновидство все още са

били [там]. Те са могли да виждат не само физическия свят, но и чрез него в духовния свят. Те са могли да се гмурнат в душата и да намерят това, което е духовно в основата ѝ. Те са могли да стигнат до там по два начина. Зад материалния свят са виждали духовните същества, които са ги ръководили и създавали, които не са се спуснали в земно въплъщение. Те са знаели – както знаем – че има земя, въздух и вода, че има духовни йерархии. И от друга страна, когато са се спуснали във физическия свят на чувствата, волята и мисленето, са намерили духовните основи по втори начин.

Това престанало преди началото на третото хилядолетие. Тогава човекът бил все по-принуден да се вглежда във физическия свят на сетивата. В миналото той е насочвал мистичния си поглед към света на чувствата и волята; сега е казал: „Ще искам, мисля, чувствам“ и вече не е могъл да възприеме духовната сфера зад чистото човешко мислене, чувстване и воля, от която всичко и самият той води своя произход.

Но развитието на света е поело по толкова особено равномерен път; за по-задълбочен поглед то се оказва пронизано от мъдрост навсякъде. Това, което е било отнето от човечеството, от една страна, му е било дадено, от друга, а именно, да намери пътя обратно в духовния свят, като приложи по правилния начин това, което му е било дадено в сетивния свят.

Как се случи това? Какво всъщност беше дадено на човека, като беше изтласкан от духовния свят? - Дадено му беше самосъзнание. Особено в най-важните състояния по онези времена, той беше без самосъзнание; само когато погледнеше в сетивния свят, той идваше до него, но той беше напълно безмълвен както в онези моменти, когато можеше да види духовното през външния сетивен килим - тогава всички бяха напълно възторжени, в екстаз.

Това е било дадено особено на посветените в северните страни. В древността откриваме места за посвещение в районите от Британия и Русия до Персия; на запад, местата на друидите; а на изток, рисаците. Съществувала е възможността те да изпаднат в екстаз, където са били заплени, но са се чувствали като връзка с целия свят. Те са били водени да следват пътя на звездния свят, например. Не е било така, че хората са били прогонени в най-вътрешния кръг на земното съществуване; те са преживявали великите световни събития. Слънцето има различно положение около нашето Коледно време. Слънцето черпи известна част от силата си от земното съществуване. Това, което днешните хора усещат само слабо, когато настъпи есента и растителността увехне, меланхолията на есента, е била засилена у тези хора до изключително интензивно усещане, така че те са преживели това, което е преживявало слънцето, чак до най-ниската му точка. Всичко това се преживяваше от душата не само като концепция, но и като дълбока емпатия. Когато тази меланхолия достигна най-високата си точка, ѝ се даде заместител, така да се каже. Душата се научи да чувства. Външният свят на сетивата

не предлагаше нищо радостно, а нещо като контраудар, който идваше като еластична топка, когато се разшири, след като беше свита от едната страна. Духовните сетива се отвориха, човекът беше отдаден на духа на слънцето. Той виждаше, поне усещаше, йерархиите на съществуването. И когато слънцето отново изпрати повече сила на земята, човекът живееше с /празнина]. Слънцето имаше определен символ и в храмовите места човек можеше да изпита как слънцето работи чрез сянката, която слънцето хвърляше там, така че служенето на духа беше такова, което се интегрираше в служенето на природата. Човекът живееше с него, когато дните му позволяваха да обърне погледа си обратно към света на сетивата. Той преживяваше това в ликуваща радост до онези дни, когато слънцето му се струваше най-силно.

През годината имаше два момента: първо, когато той също се отдаде на духовното в екстаз, и второ, когато се отдаде ликуващо на външното; хората бяха обучавани на това в скандинавските мистериини центрове. В един момент той вече не усещаше зародишите на егото; той се изля в целия свят.

Ставаше все по-малко възможно хората да се поставят в това настроение. Но им беше дадено нещо друго. Сега те можеха все повече и повече да поставят своето Аз-съзнание в своето Аз, екстазът беше отнет, Азът беше засилен. Моментът беше подготвен за хората, когато трябваше да дойде Съществото, което не можеше да дойде при човека в екстаз, но можеше да влезе в най-дълбоката вътрешна същност на човека. Христовата същност прие такава форма, че човек можеше да почувства в своето его, сякаш можеше да излее същността в своето его. В миналото той беше извън себе си, извън света, от който беше взет. Чрез появата на Христос би трябвало да стане възможно човек да осъзнае собственото си его. Когато преживявам отново това, което Христос е преживял, изпитвам нещо божествено в себе си. Това можеше да бъде подготвено. То беше подготвено от трите хилядолетия преди основаването на християнството. Там срещаме Авраам. Той имаше мисията [...] да се издигне със своето Аз първо до божеството, което искаше да слезе. Божеството беше напълно разпознаваемо едва след като слезе. Това обикновено се е правело чрез избиране от цялото човечество на физическия индивид, който не е бил способен да вижда Бог в екстаз и да не е трябвало да се задълбочава в човешката душа, но който чрез своята интелигентност е бил способен да вижда Бог с известна степен на ясновидство. Той е имал физическия инструмент в мозъка си, с чиято помощ е можел да обобщава външните физически условия и в тази комбинация е разбирал: има нещо, което е в основата на целия свят, което е в основата на човешкото его. Авраам е първият, който разпознава божеството като световния Аз. Тази способност е била свързана с физическото тяло. В началото тя не е била свързана с физическия инструмент, но човекът е трябвало да стигне до безтелесно виждане. Това е била специалната мисия на Авраам. [Неговата епоха е третото хилядолетие пр.н.е.] Познанието за Бог е било разбрано до физическото

ниво на мозъка. Във всички древни времена познанието за Бог и духа е зависело от напускането на физическото. С Авраам за първи път се появява личност, която може да постигне познание за Бог с физическия мозък. Той е успял да вложи това в развитието на човечеството.

Това е изразено в летописите в такова лошо настроение, че човек е изумен и изпитва страхопочитание. Например, ни се казва, че Йосиф е сънувал. Това би трябвало да ни показва, че той е бил изключение от правилото; не се е предполагало, че те имат прозрение чрез съноподобно ясновидство. То е било наследствено у него, така че не е могло да се използва по пряка линия за развитие и затова е било отхвърлено от братята му. Такава способност – да вижда с физическия мозък – е могла да се предаде само чрез физическо наследство, защото е била физическа способност.

Хората, които са имали тази мисия, сигурно са чувствали, че това физическо свойство е дадено от Бог. Те са показали на онези, които са щяли да открият тази мисия, че това е дар от Бог, като са помолили Авраам да пожертва Исаак. Той би пожертвал целия народ, защото целият еврейски народ е трябвало да произлезе от него. Като е получил обратно Исаак, той е получил възможността да наследи физическата черта. Мисията е била дадена на хората като дар. Тези неща са толкова дълбоко представени в окултните документи. Ако се върнем към първото хилядолетие на Кали Юга, ще открием чрез което на човечеството е било дадено самосъзнанието за ясновидство.

Но всичко това трябваше да се увеличи. Следващата стъпка беше направена през второто хилядолетие на Тъмната епоха, тъй като сега, чрез специални процеси на развитие, този, който беше станал способен да възприема външния Бог от мисията чрез наследените характеристики от външната природа - Моисей, можеше да възприеме его-Бог, когото човекът възприема в собственото си его, [директно в елементарните събития на света]. [Второто хилядолетие на Тъмната епоха преди Христос - началото на Тъмната епоха, великата Кали Юга 3101 г. пр.н.е., края на 1899 г. сл. Хр. -] е епохата на Моисей, когато его-Богът се възприема в природата. Трето хилядолетие – [първото хилядолетие пр.н.е.]: Разкритието на същата същност, същността, която върна Исаак и която се появи в горящия храст, сега въплътена в човешка форма, е в края. Подготвено за разбирането на това събитие, човечеството е трябвало да стане чрез онези лидери, които се свързват с името на Соломон. Неговата мъдрост през последното хилядолетие трябва да бъде там, за да може човечеството да разбере как тази същност се е въплътила човешки. Така че в окултната мъдрост да наречем това хилядолетие Соломоново.

Очертахме тези три епохи като първите три в Тъмните векове. След това идват епохи, които могат да бъдат разбрани само ако познавате определен закон на човешкото развитие. По-ранните събития се повтарят по определен начин, но трябва да знаете как. Някои събития се повтарят така: 1, 2, 3, след това 3, 2, 1.

Можете да ги разберете само ако знаете точно как се повтарят. Не трябва да прилагаме никакъв шаблон, защото именно фактът, че повторението е различно, поражда разнообразието. Повторението на първите три епохи е било обърнато; за тези, които са могли да оценят цялостната световна ситуация, е било ясно, че първата епоха след основаването на християнството е повторение на епохата на Соломон. Тя е била и прераждане на Соломон: целият дух, който е произтичал от мъдростта на Соломон, доминира над разбирането, което постепенно се развива за Христовия импулс.

През второто хилядолетие, импулсът на Мойсей: събитието на Синай всъщност се повтаря в обратен ред. Когато Мойсей възприема Аз-Божеството в горящия храст, това е възприемането на Божеството отвън чрез елементите на природата.

Обратното събитие се случва през второто хилядолетие. То се състои в това, че Аз-Божеството сега се обявява чрез дълбоко прозрение в душите. В мистериите на Средновековието, индивидуалностите, на които е било позволено да преживеят това, като се спускат в душата, са живели. Обратно преживяване на Мойсей: егo-божеството се разкрива на християнските мистици в собствената им душа. Сега божеството излъчва от душата. Точно както Мойсей е имал сродна душа, така е имал и другите мистици като сродни души.

Живеем в специална епоха, в която се вижда приближаването на края на второто хилядолетие. В третото хилядолетие ще бъде обявено повторение на Авраамовата епоха, много бавно и постепенно, но то ще се характеризира с факта, че събитието на Авраам се случва в обратен ред. Това, което преди се намираше само в екстаз, Авраам преживяваше като самосъзнание. Човекът ще победи старите ясновидски способности в допълнение към тези способности. Чрез мисията на Авраам, това, което преди се намираше директно, се е вляло в мозъка. Човекът ще трябва да излезе от непосредствения кръг на своето съзнание, запазвайки това съзнание до духовно знание със сили, обвързани с физическото тяло.

В известен смисъл фактът, че сега се намираме във важна епоха, води до решение за знанието на третото хилядолетие. Кали Юга приключи през 1899 г. Сега се насочваме към развитието на напълно нови способности.

Човечеството се движи в две течения. Едното преминава през мистериите, не старите, а настоящите. Чрез това течение човек трябва да развие способността да развива ясновидска проницателност. Човечеството не може без този път, защото без него никаква ориентация не би била възможна. Наред с това има и друго течение, в което човечеството се променя по естествен начин.

Трябва да осъзнаем, че тези две течения са налице. Всички души, които са тук днес, са присъствали и в миналото. Когато една душа в древен Египет се е появила чрез раждане, тя е преживяла нещо много специфично и е трябвало да преживее нещо специфично. Не можете да преживеете отново в по-късна епоха това, което е трябвало да преживеете по-рано.

Ще кажете: Това е нещо ужасно обезкуражаващо. Пропуснатото би било безвъзвратно загубено. Сега стигате до осъзнаването и въпреки това вече не можете да го промените. — Това е така, защото през всички предишни превъплъщения хората всъщност не са били в състояние да пропуснат нищо. Едва сега започва времето; в миналото хората са били ръководени от духовния свят. В епохите, предшествващи Кали Юга, старите импулси все още са били в сила. Сега [човекът] става свободен, той трябва да вземе [своето] собствено развитие в свои ръце; във епохата, когато е възможно само човек да пропусне нещо, е гарантирано също така, че хората осъзнават, че не трябва да пропускат нищо. С всяко превъплъщение човешкото същество става все по-свободно. Човек преживява две до три превъплъщения за такова време и само петото е толкова далеч, че е безвъзвратно загубено. Тези, които не дойдат към теософията днес, без да придобият съзнание, ще могат да го получат в следващото или второто следващо превъплъщение. Пример, който показва как е вярно, че не е достатъчно да се съобщават общи истини, а че има нужда от хора, които могат да оценят цялостната ситуация. Те знаят, че сега започва нова ера в полза и развитие на човечеството. За всяко време е необходимо да се намери конкретната форма на думите. Все още трябва да разпознаем как се развиват тези способности на хората. Тези способности, в които хората ще израснат, ще се открият във факта, че хората ще развият нови душевни способности в допълнение към старите, а именно етерното ясновидство. Определен брой хора ще ходят по земята, които чрез естествено развитие ще могат да виждат не само физическото тяло, но и етерното тяло. Тази способност избледня с приближаването на Кали Юга. Тя започва отново. Второ:} Когато хората са придобили достатъчно разбиране, те ще могат да преценят своевременно кое е реално. Те ще знаят как да се справят с някой, който казва, че вижда нещо, което прониква във физическото тяло. Ние практикуваме теософия, защото чувстваме отговорност да направим това разбираемо за хората. Възможно е също така хората да затынат в материалистическото бласто и тогава тези, които виждат нещо подобно, да бъдат смятани за болни. Те ще бъдат смазани от материалистическия възглед.

Пророчеството ще бъде погрешно, ако тези способности бъдат игнорирани. Зависи от хората как могат да приемат и разберат дадено събитие, когато те придобият разбиране за преживяването, което ще се развие през първата половина на нашия век като естествена човешка характеристика. Първите основи на посвещението ще се развият естествено. Първите, които ще получат това без посвещение, ще се проявят между 1930, -40, -50 г. Ето как се проявява прогресът. За тези, които все още не могат да изпитат това в толкова ранно време, възниква възможността да го постигнат през следващите 2500 години. През това време, ако човечеството се докаже достойно, достатъчно голям брой ще са придобили тази способност. Няма значение дали човек живее в живота между раждането и смъртта или също във

времето между смъртта и новото раждане. Защото това събитие означава нещо много важно. Хората ще преживеят подновяване на събитието от Дамаск и все повече и повече ще го преживеят през следващите 2500 години. В началото Христос е бил физически въплътен, сега способностите на човека се повишават и той може да възприеме Христос с по-силно развити способности. Някога Христос се е въплътил физически и оттогава посветеният го е виждал в етерното му тяло. Когато това събитие се случи, когато просветлението на Христос навлезе в нашата земя, това означава не само нещо за времето между раждането и смъртта, но както Христос е слязъл по това време при душите, които са били между смъртта и новото раждане, така и събитието, което наричаме Христово събитие на 20-ти век, се простира – той ще слезе при онези, които са придобили разбиране за него във физическия свят.

Ако човек мине без да разбере, той не носи със себе си възможността да разбере Христос и трябва да чака, докато може да се подготви в ново въплъщение.

Разбирането трябва да се развие тук. Животът тук е важен.

Това разбиране е, така да се каже, последното нещо, което трябва да придобием чрез мозъка си от ерата Кали Юга. Ще бъде особен момент, когато повторната поява на Христос се случи през 20-ти век. Малко по малко хората губят от поглед външните християнски документи. От всички страни се полагат усилия документите да бъдат разглобени и Христос напълно да бъде отречен. Тези, които вярват, че могат да запазят старото, са късогледни. С огромна скорост сред така нареченото просветено човечество ще се разпространи мнението, че [истината на] евангелията не може да бъде определена. Тези, които му се съпротивляват, които казват: „Нека [човекът] спре с [теософията]“, са възможно най-късогледни.

Когато кризата достигне своя връх, Христос ще бъде там за хората. Тогава няма да има записи за тях и те вече няма да са необходими. Колко невероятни неща е имало, толкова ще станат хората; колко невероятни неща са били видени, така че хората ще знаят без исторически записи какво е Христос, които ще го възприемат в ясновидство. Теософите ще бъдат изпитвани в тази епоха. Ще се случи така, че през следващите няколко десетилетия просто всичко ще бъде провъзгласено и материалистите няма да могат да повярват на нищо друго. /2 празни страници] Това трябва да е чувствено възприятие. Вярата във физическото завръщане ще се утвърди. Дали ще бъдат готови да вярват в духовното, или ще му вярват само когато то дойде при тях в плътска форма? Редица хора ще прегърнат вярата в завръщането на Христос и ще се представят пред света като фалшиви месии.

Хората сега трябва съзнателно да вземат развитието си в свои ръце. В миналото често е имало фалшиви месии и на всички тях е било вярвано. По онова време това се е случвало без особена вреда за човечеството, защото хората все още не са [държали] съдбата си в свои ръце. Сега те трябва да се научат да различават реалното от маите.

Ерата, в която Христос ще се появи като ефирно същество, е времето, когато първото ефирно ясновидство ще се прояви и ще прекъсне стенографирането.]

54. Същността на човешката съдба

Има загадки на живота, опитът да се разрешат, има не само научна стойност, но и, в най-истинския смисъл, ценност за нашата непоколебимост в живота, за нашите надежди в живота, всъщност ценност за нашата сила да работим в живота. И без съмнение, една от тези загадки на живота е тази, която се съдържа в смисленото слово на човешката съдба.

Зависи от това как можем да понесем съдбата. Тя не само иска да бъде разбрана и схваната, но и понесена. Там виждаме как, привидно без своя вина, човек бива подвеждан от силите.

Именно пред лицето на този най-характерен въпрос това, което наричаме наука, изследване на човешкия ум, е безсилно.

Просто трябва да визуализирате няколко неща, но пред очите на душата, тогава ще видите, че това не е така, че по някакъв начин, за повърхностното око, нашата съдба не само много зависи от това, което ни се случва, но и от това какви сме. Сравнете: човек с меланхоличен темперамент ще усети какво се има предвид под думата съдба съвсем различно от холерика.

Едва ли обръщаме внимание на нещата, с които се сблъскваме в ежедневието си, и как всичко е преплетено. Всеки човек е имал възможност да преживява до степен, в която да негодува срещу съдбата си. Но има помирение със съдбата. То се състои във факта, че себепознанието е истинско, истинско себепознание, безпристрастен поглед към вътрешното ни „аз“.

Гьоте: „Познай себе си и живей в мир със света.“

Заради връзката [/?/, която сме загубили [/?] със света и заради една съдба, пълна със страдание, която не винаги трябва да бъде посрещната по собствена вина, чрез пороци /празнина].

Въпросът за [празнината].

Спане и бодърстване. По време на сън, собственото вътрешно същество на човек е изтеглено в друг свят.

За нашето нещастие можем да бъдем благодарни на силите на съдбата. Чрез щастието си стигаме до нещо друго. В щастието ние сме пасивни, приемаме го. Но ако осъзнаем, че животите на хората следват един след друг и че всеки следващ живот носи плодовете на предишния, тогава ще се научим да използваме щастието си, за да посеем семена за бъдещи животи.

Късметът да използваме, за да комбинираме дейностите си [/?].

Както в деня, в който се роди на света,
слънцето застана в поздрав на планетите,
ти веднага процъфтя [и вървеше от сила на сила],

[...]

Тук трябва да бъдеш, оттук не можеш да избягаш

[...]

55. Теософията и Библията

Когато в наше време се спомене Библията, у човек могат да възникнат две чувства, наред с много други мисли и чувства. Първото може да произтича от съзерцанието на огромното влияние, което тази книга е оказала върху човечеството през дългата история на развитието на духовния живот. И всеки, който размишлява върху това влияние и си спомня колко много не само назидание, но и сила, надежда и утеха са извлекли от една книга в продължение на почти безкрайно дълги периоди от време, няма да може да се затвори пред огромно чувство на страхопочитание и всеотдайно признание за влиянието на тази книга. Но в наше време, в интелектуалния живот на настоящето, наред с това може да възникне и съвсем различно впечатление.

Ако погледнем назад към ранните дни на християнското развитие, ще открием, че Библията първоначално е била книга, която е била затворена за широката публика. Това, разбира се, е било във време, когато широката публика е била отделена от всякаква литература. Преди това Библията е била не само в ръцете на онези, които са подвеждали хората, но и в ръцете на сериозни изследователи.

Именно до степента, в която Библията се разпространяваше, съдържанието ѝ също губеше своята убедителна сила. Губеше значението си за онези, които можеха да отворят великата книга на просветлението за природата. Зараждащата се естествена наука с всичките си постижения даде на човечеството вяра например в произхода на света, на Слънчевата система, която за мнозина вече не беше съвместима с Библията.

1811-13 Фихте: лекции в Берлин.

С очите на виждащия, развитието на земята може да се проследи назад. / Преписът прекъсва.

56. Теософията и Библията

Лекция само за членове

Бих ви помолил да приемете казаното тук днес като наблюдения и преживявания, които окултистът може да направи върху Библията или други древни документи за човешкото развитие. В най-разнообразни записи, сред най-разнообразни народи, човек открива митове, саги и легенди, които са поразително сходни помежду си. Имената и отделните характеристики на повествованието често, много често, се различават; но големи прилики могат да бъдат открити в такива стари легенди, например сред гръцките и мексиканските народи. Днешният човек със съвременното образование, особено ако е доста умен, казва: „Това са детинските идеи, които ранният човек е формирал.“ Но от гледна точка на окултните

изследвания и чрез наблюдение на Хрониката Акаша, човек придобива огромно уважение към тези древни записи. Старите митове и легенди са говорили в образи, но естеството им ни кара да предположим, че е имало правилно разбиране на духовните йерархии, които са довели до това, което нашата земя е днес с човека. Не детско въображение, а само първична мъдрост би могла да създаде такива образи. ...

Всички древни езици ни разказват чрез митове, че езикът е бил даден на човека от боговете. Това не е толкова фантастична теория, колкото тази, представена от съвременните учени по древността. Трябва да е имало първична мъдрост, дадена на отделните народи, модифицирана според техните способности. ...

Но окултистът открива нещо друго в един документ, Библията. Огромно количество усилия и старание са били положени, за да се разбере съдържанието му; и изглежда почти трагично, когато човек осъзнае, че в известен смисъл всичко това е било напразно, защото независимо дали Библията се разглежда от ортодоксална или либерална гледна точка, никой не намира това, което е необходимо – всичко е пренебрегнато. Наистина трябва да имаме най-голямо уважение към безкрайното старание и голямата ерудиция; но цялото това сериозно и всеотдайно изследване е направено напълно безполезно от материализма на метода: сурова съдба, която сполетява науката!

Бих искал да обясня какъв е методът, използвайки пример. Като Гьоте-учен, се опитах да докажа, че едно много оспорвано есе – „За природата“ – всъщност е написано от Гьоте. Имаше достатъчно доказателства, че Гьоте е диктувал различните изречения на швейцареца Тоблер, който имаше необичайно добра памет, по време на ежедневните им разходки и че ги е записал веднага след това по памет. Докато аз бях на мнение, че ясно съм установил интелектуалното авторство на Гьоте, един уважаван филолог ми благодари щедро, че най-накрая доказах без съмнение, че не Гьоте, а Тоблер е авторът! Така че за днешните филолози зависи кой е топнал писалката в мастилото! Така че те не се стремят да изследват духовните автори на Библията, а писателите. Но ние не се нуждаем от Тоблери, а от Гьоте.

Много е трудно, особено в Битие, да се намери действителното значение на думите; защото древните народи са имали начин да общуват чрез ритъм и съзвучие на гласни, което нашият съвременен, толкова банален език е напълно загубил. „В началото Бог създаде небето и земята.“ В това има нещо, което днешният човек първо трябва да преодолее отново. Библията предлага най-голямото познание за човешката душа. Като окултист, например, човек открива връзката между отделните сетивни органи и след това установява: тези неща са в Библията; това откритие е едно от най-мъчителните преживявания.

Във всички останали легенди има само познание за природата – има вавилонски плочки и т.н., където, така да се каже, вече е написана молитвата „Отче наш“, а и

Нагорната проповед съдържа много познати изречения – но важното за Библията е един съвсем нов нюанс. Например, там се казва:
Блажени са скърбящите и нуждаещите се, защото ваше е небесното царство.

Да бъде Твоята воля, както на небето, така и на земята. (Матей 6:10)

Приликите, които могат да бъдат открити с по-ранни текстове, не доказват нищо. Но нещо друго особено за Библията излиза наяве. Специална черта на всички религиозни документи е, че те имат вдъхновяващ ефект, така че ние самите да се развиваме – съвременната литература няма вдъхновяващ ефект, а по-скоро задушаваш. И Старият завет по-специално има вдъхновяващ ефект. За известно време това вдъхновение удовлетворява окултиста, но остава остатък, който може да бъде премахнат само чрез лекарство: едно от Евангелията или едно от писмата на Павел или Петър. Това са наблюдения, които всеки може да направи. Трябва да сме наясно с причината за разликата.

Всички документи, с изключение на Новия завет, могат да бъдат проследени до първоначалното откровение. В дните, когато духовните водачи са ходили по земята, хората са могли да погледнат назад към предишните си превъплъщения при посвещението. Но колкото по-нататъшното развитие е напредвало, толкова по-мрачно е ставало около хората при тези посвещения. По времето, когато започва Новият завет, ученикът вече не е разбирал истински това, което е виждал; то е оставало тъмно в него. Голямата болка, която живее в такива хора, които вече не могат да се свържат с духа, ни става ясна, когато разгледаме съдбата на личност, живяла на границата между Средновековието и Новото време в последното си превъплъщение.

Това въплъщение на тази изключително проблематична личност е великият философ Емпедокъл, който дълго време е работил в Сицилия. Той е този, който пръв провъзгласил доктрината за четирите елемента. Ако се потопите в душата му, осъзнавате, че тя е била далеч изпреварила времето си. Той е представял елементите в тяхната материалност и се е чувствал толкова близък до тях, че е можел наистина да бъде близо само до духа. Емпедокъл също е въвел мистериите в Сицилия и е трябвало да вкуси от трагичната съдба на посветените от онова време; той вече не е можел да разпознае общия произход, защото Христовият импулс вече е наближавал. Той е искал да стане едно цяло с елементите и се е хвърлил в Етна. Той е щял да бъде узрял да се свърже с Първичния Източник по съвсем различен начин. Ако е успял да намери Христовия Импулс по това време, е можел да се съедини с него; той е дошъл или твърде късно, или твърде рано.

Там, където иначе би започвала тъмнината, съвременният окултен изследовател открива Христовия импулс; човек от по-ранни времена не би могъл да го направи. Ако съвременният окултист подмине Христос, когато изследва Хрониката на Акаша, той неизбежно ще попадне в тъмнина.

Истинският монист днес може да ви каже, че съвременната наука може уверено да се позовава на Кеплер! Но именно Кеплер е формулирал своите три закона от Хармониите на Сферите! Той е открил Христовия Импулс! Неговата поговорка е добре известна: „Откраднах свещените съдове на египтяните“ и т.н. Когато се посочват подобни факти, монистите са свикнали да се държат много снизходително към такива велики умове. По онова време все още не е било възможно да се мисли толкова остро, човек е свикнал да казва друго с извинение. Но Кеплер е открил, че по време на събитието Христос са се случили много специални звездни съзвездия; че пристигането на Христос е било записано в планетарната система. Кеплер е открил това! Когато се занимаваме с окултизъм, първо се научаваме да разпознаваме огромното значение на това събитие; трябва да го намерим в Хрониката Акаша!

Днес има хора, които твърдят, че не може да се докаже, че Исус е живял. Това е много безразсъден подход. Например, уважаван богослов твърди, че петербургски учен – който, между другото, дори няма християнски произход – е представил неопровержими доказателства, че Исус не е съществувал. Последният, макар и сега на 90 години и сляп, се е почувствал принуден да напише малка статия, за да обясни, че е твърдял точно обратното на това, което гореспоменатият богослов му е приписал. Но кой е чел малката статия? Вестниците не са споменали това противоречие, но лъжливите твърдения на богослова са били във всички вестници. Ето колко съвестно се подхожда към подобни въпроси днес; в публичното ни писане не е останала много съвест. Маниерът на Дрюс би могъл да се използва от векове; не става въпрос за доказателства, а за усещания и чувства.

Значението на теософията ще бъде, че тя изобщо не се нуждае от никакви документи; вместо това човек изследва директно от себе си. Ако нямаше Евангелия, Акашовата хроника би насочвала окултиста към потвърждение и знание. Докато външният свят ще загуби Евангелията, той ще съживи теософските изследвания отново. – Изправени сме пред големи решения! Също така във връзка с други неща, с важни въпроси, например доктрината за кръвообращението и сърдечното движение. Настоящите теории за това са много погрешни; днешните изследователи приемат сърцето като вид помпа, която задвижва кръвта; но именно кръвта движи сърцето!! Отделни учени вече са стигнали до това заключение, но мислят твърде материалистично. Бенедикт например казва: „Чувството за глад, жажда и дишането са...“ [празнината].

Това все пак е нещо. Теософията трябва да се намеси практически в епистемологичните теории на съвременното време.

В драмата „Порталът на посвещението“ пророчицата Теодора посочва предстоящото събитие на появата на етерния Христос. Навременно е да прогласим днес, както е правил Кръстителят по негово време:

Променете настроението си, защото Небесното царство е близо.

Ние сме просяци за духа, защото виждаме все повече и повече в светлината. Сега идват Небесните Царства; те са дошли до човешкото „аз“.

В Нагорната проповед четем:

Защото те ще намерят Небесното царство чрез себе си (Мат. 5:3)... [празнина] да изведат себе си напред – автомобили... [празнина]

Малко по малко, в човека ще се зародят сили да види Христос, както Павел го е видял за първи път, след което хората ще разпознаят убедителността на документите в течение на следващите 3000 години.